

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI KAPSAMINDA
METROPOLİTEN ALANLARDA
SINIR TESPİTİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge Müberra SOYDAL

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

OCAK 2012

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI KAPSAMINDA
METROPOLİTEN ALANLARDA
SINIR TESPİTİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Özge Müberra SOYDAL
(502091024)**

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ş.Şence TÜRK

OCAK 2012

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091024 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Özge Müberra SOYDAL**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI KAPSAMINDA METROPOLİTEN ALANLARDA SINIR TESPİTİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Ş. Şence TÜRK**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Gülden ERKUT**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. P. Pınar ÖZDEN
İstanbul Üniversitesi

Teslim Tarihi : **19 Aralık 2011**
Savunma Tarihi : **25 Ocak 2012**

Canım Aileme,

ÖNSÖZ

Tezin gerçekleşmesinde teşekkür edilmesi gereken birçok kişi bulunmaktadır. En başta tezimle ilgili tartışmalarda bana yönlendirmeleriyle katkıda bulunan ve bunun da ötesinde çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen, bana her konuda içtenlikle yardımcı olan tez danışmanım Doc. Dr. Şevkiye Şence Türk'e, çok teşekkür ederim.

Ayrıca, tezimin her sürecinde, verdiği fikir, tartışma ve yorumlarıyla ufkumu açan Prof. Dr. Fatma Ünsal'a ve Araş. Gör. Dr. Eylem Bal'a teşekkür ederim.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde emeği geçen tüm İzmir ilçe ve büyükşehir belediyesi çalışanlarına, TMMOB Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı Necati Uyar'a, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şube Başkanı Hasan Topal'a ve tez sürecimde anlayışlarıyla bana hep yardımcı olan İlke Planlama Ailesine teşekkür ederim.

Kişisel, sosyal ve fiziksel olanakları sağlamanın yanı sıra manevi desteği ile her zaman yanımda olan meslektaşım Çağatay Akyüz'e sabır ve anlayışı için teşekkür ederim. Yüksek Lisansın bana kazandırdığı canım dostum Endüstri Mühendisi Ayça Cangel'e her konuda bana destek olduğu için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman benim yanımda olan, bana moral veren, anket çalışmamda kamu geçmişini kullanarak bana yol gösteren Canım Anneme, Yüksek Lisans'a beni teşvik eden, anket çalışmamı yaparken kısa sürede tüm belediyelere erişimimi sağlayan, her zaman bana inanan ve güvenen Canım Babama, Tezimin yazım aşamasında kitap tarama işlerinde pratik zekasıyla bana yardımcı olan Canım Kardeşime teşekkür etmek benim için bir borçtur.

Şubat 2012

ÖZGE SOYDAL
(Şehir Plancısı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÖZET.....	xix
SUMMARY.....	xxi
1. GİRİŞ	25
1.1 Tezin Amacı.....	25
1.2 Kapsam	25
1.3 Yöntem	26
1.4 Hipotez.....	27
2. SINIR KAVRAMI VE METROPOLİTEN ALAN İLİŞKİSİ.....	29
2.1 Sınır Kavramına Bakış.....	29
2.2 Metropoliten Alan Kavramı.....	29
2.2.1 Metropolleşme.....	31
2.2.2 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kentsel kademelenme ve metropolitenleşme süreci.....	34
2.2.3 Metropoliten kent olabilme kriterleri	45
2.2.4 Optimal kent büyüklüğü	48
2.2.5 Metropoliten alanların optimum büyüklüğü	53
2.3 Metropoliten Alan ve Sınır İlişkisi	55
2.4 Bölüm Değerlendirmesi.....	56
3. METROPOLİTEN ALAN YÖNETİMİNDE SINIR KAVRAMINA DÜNYA ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BAKIŞ.....	57
3.1 Metropoliten Yönetim ve Sınır İlişkisi	57
3.2 Metropol Yönetimine İlişkin Modeller ve Örnekler	60
3.2.1 Tek kademeli metropoliten yönetim modelleri	62
3.2.2 İki kademeli metropoliten yönetim modelleri.....	66
3.2.3 Gönüllü (isteğe bağlı) metropoliten kuruluşlar modeli	69
3.2.4 Özel amaçlı metropoliten yönetim kuruluşları ve GLC (Greater London Council) sonrası	71
3.3 Metropoliten Alanların Yönetiminde “Sınırlandırılma” ve “Bütünleştirme” Yaklaşımlarına Yönelik Bazı Ülke Deneyimleri	71
3.3.1 Amerika Birleşik Devletleri	71
3.3.2 Kanada	73
3.3.3 Fransa.....	74
3.4 Bölüm Değerlendirmesi.....	75
4. TÜRKİYE’DE METROPOLİTEN ALAN YÖNETİMİNE İLİŞKİN YASAL VE YÖNETSEL YAPILANMA VE SINIR KAVRAMI.....	77
4.1 Türkiye’de Yönetimsel Yapılanma İçinde Sınır Kavramı.....	77

4.2 Türkiye’de Yasal Yapılanma İçinde Sınır Kavramı	80
4.2.1 Türkiye’de nüfus hareketleri ve büyükşehir belediyesini ortaya çıkaran nedenler	80
4.2.2 3030 Sayılı yasa öncesi metropoliten yönetim	83
4.2.3 Büyükşehir belediyelerinin kuruluşu ve 3030 sayılı yasa	87
4.2.4 5216 Sayılı büyükşehir belediye yasası	92
4.3 Türkiye’de Metropoliten Alanlarda Sınır Kavramı ve Tespiti	96
4.3.1 5216 Sayılı yasa öncesindeki düzenlemeler	97
4.3.2 5216 Sayılı yasa ile yeni sınır tespiti düzenlemeleri.....	99
4.4 Bölüm Değerlendirmesi	101
5. TÜRKİYE’DE METROPOLİTEN ALANLARDA SINIR TESPİTİ ÜZERİNE BİR ANALİZ.....	105
5.1 Analiz Metodolojisi.....	105
5.2 Türkiye’de Metropoliten Alanlarda Sınır Tespiti	107
5.2.1 Büyükşehirlerin detaylı analiz çalışması	107
5.2.2 Değerlendirme	125
5.3 İzmir Metropoliten Alanında Sınır Tespiti	129
5.3.1 İzmir ilinin özellikleri.....	129
5.3.2 Anket çalışması.....	138
5.3.3 Anket tasarımı.....	140
5.3.4 Anketin uygulanması	141
5.3.5 Ankete katılanların kimliği.....	142
5.3.6 Değerlendirme	142
5.3.6.1 Anket sonuçları	142
5.3.6.2 Varyans analizi.....	182
5.4 Bölüm Değerlendirmesi	196
6. GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	199
EKLER	217
ÖZGEÇMİŞ.....	235

KISALTMALAR

CPLRE	:Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansı
GLC	: Greater London Council
KAV	: Konrad Adenauer Vakfı'nın
TBD	: Türk Belediyecilik Derneği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ŞPO	: Şehir Plancıları Odası
BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
MOİŞ	: Mimarlar Odası İzmir Şubesi
İBŞB	: İzmir Büyükşehir Belediyesi
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : 1950-2030 arasında Dünya nüfusunun kırsal alanlar ve kentsel alanlara göre dağılımı.....	35
Çizelge 2.2 : 1975 ve 2000 yıllarında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfusun kırsal ve kentsel alanda dağılımı ve 2015 yılı öngörülleri.....	36
Çizelge 2.3 : 1975'ten 2015'e yıllık nüfus artışının, farklı nüfus büyüklüğüne sahip kentsel yerleşmeler arasındaki dağılımı	37
Çizelge 2.4 : 1950, 1975 ve 2000 itibarıyla 10 milyondan fazla nüfusa sahip metropoller ve 2015 yılında 10 milyonu aşması beklenen metropoller (milyon)	38
Çizelge 2.5 : 10 milyonda fazla insan yaşayan kentsel birikimlerin nüfus ve büyüme yüzdeleri, 1975-2015.....	39
Çizelge 3.1 : ABD' de city-county birleştirmeleri.....	72
Çizelge 4.1 : Türkiye'de nüfusun gelişimi ve kentsel nüfus.....	81
Çizelge 4.2 : Büyükşehir belediyelerinin kuruluşu	89
Çizelge 4.3 : 5216 Sayılı büyükşehir belediye kanunu'na göre büyükşehir belediye yönetimi	93
Çizelge 4.4 : DİE 2000 genel nüfuslarına göre büyükşehir belediyeleri	96
Çizelge 4.5 : 5216 Sayılı yasaya göre büyükşehir belediye sınırları.....	100
Çizelge 5.1 : Türkiye'deki büyükşehirlerde büyükşehir belediye sınırına dahil olan ve olmayan belediyelerin toplam belediye sayılarına oranı.....	106
Çizelge 5.2 : 16 Büyükşehir belediyesinde sosyo-ekonomik gelişmeler ve alansal büyüklüklerin karşılaştırılması.....	125
Çizelge 5.3 : DPT 2004 Yılına Ait İzmir'in ilçelerinde sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması	132
Çizelge 5.4 : Belediyelerin gruplanması.....	140
Çizelge 5.5 : Anket çalışmasına katılanların görev ve sayısı	142
Çizelge 5.6 : Anket soru:1/a.....	143
Çizelge 5.7 : Anket soru:1/b	143
Çizelge 5.8 : Anket soru:1/c.....	144
Çizelge 5.9 : Anket soru:1/d	144
Çizelge 5.10 : Anket soru:1/e.....	145
Çizelge 5.11 : Anket soru:1/f	145
Çizelge 5.12 : Anket soru:1/g	146
Çizelge 5.13 : Anket soru:1/h	147
Çizelge 5.14 : Anket soru:2/a.....	147
Çizelge 5.15 : Anket soru:2/b	148
Çizelge 5.16 : Anket soru:3	148
Çizelge 5.17 : Anket soru:5	149
Çizelge 5.18 : Anket soru:6	150
Çizelge 5.19 : Anket soru:7	150
Çizelge 5.20 : Anket soru:8	151

Çizelge 5.21 : Anket soru:9.....	152
Çizelge 5.22 : Anket soru:10.....	153
Çizelge 5.23 : Anket soru:12.....	154
Çizelge 5.24 : Anket soru:15.....	160
Çizelge 5.25 : Anket soru:16.....	160
Çizelge 5.26 : Anket soru:17.....	161
Çizelge 5.27 : Anket soru:18.....	161
Çizelge 5.28 : Anket soru:19.....	162
Çizelge 5.29 : Anket soru:20.....	162
Çizelge 5.30 : Anket soru:21.....	162
Çizelge 5.31 : Anket soru:22.....	163
Çizelge 5.32 : Anket soru:26.....	163
Çizelge 5.33 : Anket soru:27.....	165
Çizelge 5.34 : Anket soru:28.....	165
Çizelge 5.35 : Anket soru:29.....	166
Çizelge 5.36 : Anket soru:15.....	166
Çizelge 5.37 : Anket soru:16.....	166
Çizelge 5.38 : Anket soru:17.....	167
Çizelge 5.39 : Anket soru:18.....	167
Çizelge 5.40 : Anket soru:19.....	168
Çizelge 5.41 : Anket soru:20.....	169
Çizelge 5.42 : Anket soru:21.....	169
Çizelge 5.43 : Anket soru:15.....	170
Çizelge 5.44 : Anket soru:16.....	170
Çizelge 5.45 : Anket soru:17.....	171
Çizelge 5.46 : Anket soru:18.....	172
Çizelge 5.47 : Anket soru:15.....	173
Çizelge 5.48 : Anket soru:20.....	175
Çizelge 5.49 : Anket soru:24.....	176
Çizelge 5.50 : Anket soru:30.....	178
Çizelge 5.51 : Anket soru:31.....	178
Çizelge 5.52 : Anket soru:32.....	179
Çizelge 5.53 : Anket soru:33.....	180
Çizelge 5.54 : Anket soru:34.....	180
Çizelge 5.55 : Anket soru:35.....	181
Çizelge 5.56 : Anket soru:36.....	182
Çizelge 5.57 : Varyans analizi soru 1.....	183
Çizelge 5.58 : Varyans analizi soru 1d.....	184
Çizelge 5.59 : Varyans analizi soru 1e.....	185
Çizelge 5.60 : Varyans analizi soru 2.....	185
Çizelge 5.61 : Varyans analizi soru 3.....	186
Çizelge 5.62 : Varyans analizi soru 4.....	186
Çizelge 5.63 : Varyans analizi soru 5.....	187
Çizelge 5.64 : Varyans analizi soru 6.....	188
Çizelge 5.65 : Varyans analizi soru 7.....	188
Çizelge 5.66 : Varyans analizi soru 8.....	188
Çizelge 5.67 : Varyans analizi soru 9.....	189
Çizelge 5.68 : Varyans analizi soru 11.....	189
Çizelge 5.69 : Varyans analizi soru 12.....	190
Çizelge 5.70 : Varyans Tukey analizi soru 12.....	190

Çizelge 5.71 : Varyans analizi soru 13 avantajlar	191
Çizelge 5.72 : Varyans analizi soru 13/c	192
Çizelge 5.73 : Varyans analizi soru 13 dezavantajlar	192
Çizelge 5.74 : Varyans analizi soru 30	194
Çizelge 5.75 : Varyans analizi soru 32	194
Çizelge 5.76 : Varyans analizi soru 33	194
Çizelge 5.77 : Varyans analizi soru 34	195
Çizelge 5.78 : Varyans analizi soru 35	195
Çizelge 5.79 : Varyans analizi soru 36	196

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Çalışmada izlenen yönetime ilişkin akış şeması.....	27
Şekil 2.1 : Yönetim açısından optimal kent büyüklüğü.....	50
Şekil 2.2 : Kişi başına gayrisafi gelir’ ve ‘kişi başına hizmet maliyeti’ kriterlerine göre optimal kent büyüklüğü.	51
Şekil 2.3 : Kent nüfusunun ve kentteki firma sayısının artışı ile firmaların elde ettikleri dışsal ekonomilerin seyri.	52
Şekil 2.4 : Bireyler açısından optimal kent büyüklüğü.	53
Şekil 4.1 : 5216 Sayılı yasa öncesinde bütünleştirmeye ilişkin yasal düzenlemeler..	98
Şekil 4.2 : 3030 Sayılı büyükşehir belediye kanunu ile 5216 sayılı büyükşehir belediye kanunu karşılaştırması	101
Şekil 5.1 : Analiz metodolojisi	105
Şekil 5.2 :1996-2003 Yılları arasında Türkiye’de büyükşehirlerde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyindeki değişim	107
Şekil 5.3 :2003-2010 Yılları arasında Türkiye’de büyükşehirlerde sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyindeki değişim	108
Şekil 5.4 :Adana ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	109
Şekil 5.5 :Ankara ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.....	110
Şekil 5.6 :Antalya ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	111
Şekil 5.7: Bursa ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	112
Şekil 5.8 :Diyarbakır ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.....	113
Şekil 5.9 :Erzurum ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.....	114
Şekil 5.10 :Eskişehir ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	115
Şekil 5.11 :Gaziantep ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.....	116
Şekil 5.12 :İstanbul ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.....	117
Şekil 5.13 :İzmir ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	118
Şekil 5.14 :Kayseri ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	119
Şekil 5.15 :Kocaeli ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	120
Şekil 5.16 :Konya ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	121
Şekil 5.17 :Mersin ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	122
Şekil 5.18 :Sakarya ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.....	123
Şekil 5.19 :Samsun ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi	124
Şekil 5.20 :2011 Yılına ait büyükşehir makroformları.....	127
Şekil 5.21 :Türkiye’de büyükşehir belediye ve bşb sınırlarına dahil olan ve olmayan ilçeler	128
Şekil 5.22 :MKI araştırma raporu	130
Şekil 5.23 :İZKA 2009 Mevcut durum analizi-sektörel yoğunlaşma	132
Şekil 5.24 :TÜİK 2008 İzmir ilinin 1927-2007 yılları arasındaki nüfus hareketleri	133
Şekil 5.25 :2009 MKI araştırma raporu.....	134
Şekil 5.26 :İZMİMOD Yıllara göre izmir kentinin yerleşim alanının genişlemesi ve alan sınırları.....	134
Şekil 5.27 İzmir’in kentsel gelişim lekesi.....	135

Şekil 5.28 : İzmir Ticaret Odası 2003 yılına ait İzmir ilinde mevcut şehirsel yayılma ve dağılım alanları.....	136
Şekil 5.29 : 5216 sayılı kanun öncesinde ve sonrasında metropoliten alan sınırı.....	137
Şekil 5.30 : 2010 İzmir büyükşehir belediye sınırı.....	138
Şekil 5.31 : Belediyelerin mekansal olarak sınıra dahil olup-olmama durumu.....	139
Şekil 5.32 : Anket çalışması.....	141
Şekil 5.33 : Anket soru: 4.....	149
Şekil 5.34 : Anket soru: 10.....	152
Şekil 5.35 : Anket soru: 13/avantajlar	155
Şekil 5.36 : Anket soru: 13/dezavantajlar	156
Şekil 5.37 : Anket soru: 14/avantajlar	158
Şekil 5.38 : Anket soru: 14/dezavantajlar	159
Şekil 5.39 : Varyans analizi hipotezleri	183
Şekil 6.1 : İzmir BŞB sınır ve yakın çevre etkileşimi.....	208

**5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI KAPSAMINDA
METROPOLİTEN ALANLARDA SINIR TESPİTİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖZET

Sınır kavramının ve metropoliten alan kavramının detaylı incelendiği bu çalışmada öncelikle bu iki kavram arasındaki ilişki detaylı incelenmiştir. Özellikle metropollerin yönetimi konusunda sınır kavramının idari, hukuki ve coğrafi açıdan önemli bir belirleyici unsur olduğu görülmüştür. Ardından Türkiye ile diğer ülkelerin kıyas edildiği çalışmada, Türkiye ile diğer ülkeler arasında metropoliten alanın genişletilmesi stratejileri bakımından bazı benzerlikler olmasına rağmen uygulama ve yöntem açısından farklılıkların bulunduğu tespit edilmiştir. Kamu hizmetlerinin karşılanmasında piyasa mekanizmasına daha fazla ortam hazırlanması, Türkiye ile diğer ülkelerdeki ölçek genişletmelerinin ortak üst amacıdır. Bu amaç ortaklığına rağmen ölçek genişletme uygulamaları ülkelerin sahip oldukları yönetim geleneğinden etkilenmektedir. Bu kapsamda Türkiye'deki uygulamanın ayırt edici özelliği, merkezi yönetimin büyük ölçüde belirleyici olduğu bir bütünleştirme sürecinin yaşanmasıdır.

Dünya'daki diğer metropoller incelendiğinde, özellikle metropol alanların nasıl oluşacağına ilişkin farklı kriterlerin belirlendiği görülmektedir. Bu farklı kriterlerle oluşturulan metropollerde de farklı yönetim sistemleri oluşturulmuştur. Örneğin; Danimarka'da tek kademeli metropoliten yönetim sistemi bulunurken, Tokyo'da iki kademeli, San Fransisco'da gönüllü metropoliten yönetim sistemi vardır. Bu farklı yönetim sistemlerinin sınır konusuna bakış açısı da farklıdır. Metropoliten alanlarda sınırların belirlenmesi konusundaki uygulamalar genellikle benzerdir. Nüfus kriteri, coğrafi kriterler, uzaklık kriteri..gibi kriterler belirlenerek metropollerin sınırları tarif edilmiştir.

Türkiye'deki sisteme bakıldığında ise, metropoliten alanlardaki sınır tespitine ilişkin çıkarılan 5216 sayılı büyükşehir belediye kanununda geçen pergel kuralının, büyükşehirlerde planlama çalışmalarına olan olumsuz etkilerinin belirlenerek, büyükşehirler için uygun bir yöntem olmadığının gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma 7 bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde çalışmanın amacı ve yönteminden kısaca bahsedilmektedir. 2. bölüm, çalışmanın kuramsal çerçevesini sunmakta, metropoliten alan kavramını, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki metropolitenleşme süreçlerini ve politikalarını incelemektedir. 3. bölümde dünyada metropoliten yönetiminin nasıl olduğu incelenmiş olup metropoliten alanlarda sınır kavramının hangi ölçütler doğrultusunda belirlendiği ele alınmıştır. 4. bölümde Türkiye'deki metropoliten alanların gelişimi ve yönetimine ilişkin geçirilen süreç incelenmiş, ardından da metropoliten alanlarda sınır kavramının nasıl belirlendiği üzerine incelemeler yapılmıştır. 5.bölümde Türkiye'deki toplam 16 büyükşehirde sınır belirleme üzerine bir analiz yapıldıktan sonra seçilen bir örneklem üzerinden çalışma detaylandırılmıştır. Bu bölümde çalışmada gerçekleştirilen analizlerin sonuçları değerlendirilmektedir. Çalışmanın 6. ve son bölümünde ise eleştirilen yasaya yönelik gerçekleştirilmesi muhtemel çalışmaları ve yöntemler için öneriler yer almaktadır.

EVALUATION OF DETERMINATION OF THE METROPOLITEN MUNICIPALITIES BOUNDARY IN THE LATES FORM OF THE LAW NUMBERED 5216

SUMMARY

This study focus on the definition of the metropolitan areas and borders. Than try to make a price the relation between metropolitan areas and the boundry. The boundry senses supports the manage the metropolitan areas by different ways. For example; administrative situation, geographical situation and juristic situation.

The other next step is to try make compare Turkey and the other countries. According to this chapter, there are some similarities about the two different countries. Espeacially some different criterias control the administration of the metropolitan areas. This criterias consist of the quality of the country, different management system, different development process.

These different criterias supply the different management system. For example; Denmark have a single metropoliten management system, Tokyo has a two step metropoliten management system, San Fransisco has a voluntary metropoliten management system.

The different management system cause a different look on the boundary subject. An implamentation of the metropolitan borders in the countries has a similar perspective. Population criterias, distance criterias, geographical criterias...etc. determines by the conture the boundry of the metropolitan areas.

Although there are some similarities between Turkey and the other countries about the strategies of enlarged the metropolitan borders, there are some different methods on the implemantation and management. Because the metropolitan areas in Turkey has a big direction of central government on the local government. So it effects the process of the expansion the metropolitan areas border.

The first “Municipalities Law” numbered 3030 was approved in 1984 in Turkey. This law brought some good and bad situation for metropolitan areas in our country. According to some academics, this law is successful about seperating the jobs between metropolitan municipalities and local administration. But some academics things this law isn’t explain the how the metropolitan areas to be formed, which criterias must be and how the borders must be drawn. So; this law numbered 3030 didn’t enough to metropolitan areas about drawing borders and authority.

The latest form of this Law, numbered 5216, has been approved in 2004 with several revisions in the responsibilities and powers of the authority of greater municipalities.

One of them is about the authority between metropoliten municipalities and local municipalities. According to this law; metropoliten municilapities has lots of effective authority on the local municipalities. They can easily take a decision on the local municipalities that is good or bad.

The aim of Law of Metropolitan Municipalities, 5216 is to control and direct the spatial development of metropolitan cities and to provide an planned and effective urban development for metropolitan cities and their fringe in terms of investment and urban services. This legal regulation has important result. The most important one is to create an effective control mechanism on the municipalities which are beside in the competence region of metropolitan cities.

Planning and urban development had been detrimental in general for greater cities. However, redefinition of the territories of greater municipalities by the last Law has eliminated the privileged status of sub-district municipalities and collected the management and control of all district and subdistrict municipalities within one hand. As understood from the sentences above, by this Law both the authorization area of the metropolitan municipalities are enlarged and at the same time they have authorized with the preparation of upper-scale plans.

This law has a criterias about drawing the borders of the metropolitan areas. So, this situation is a good process for big cities. Determining a population criteria make the metropolitan areas defined. But the other criteria that the other countries have is not defined. Only the population criteria is not enough to manage the metropolitan areas. This criticism shows that metropolitan areas don't have a well reasoned criterias about defined the metropolitan areas.

About the drawing borders in the metropolitan areas, there is only population criteria is explained;

- If the metropolitan area has a less than 1.000.000 population, the border is drawing 20 km radius that the location is a cities governorship.
- If the metropolitan areas has 1.000.000-2.000.000 population, the bourder is drawing 30 km radius that the location is a cities governorship.
- If the metropolitan areas has more tahn 2.000.000 population, the bourder is drawing 50 km radius that the location is a cities governorship.
- But only İstanbul and Kocaeli provinces has a large border that all the cities boundries is accepted.

This law has a detail population criteria than the previous law numbered 3030. So this is good process for the metropolitan areas. But the critices of this law is, why the only two cities has a different special criteria and why the bourders is drawing according to the cities governorship. It is not a determinant criteria to compose the boundry.

This study shows that this criteria that is about drawing metropolitan areas borders in some cities especially near the sea, some of the km radius lapse the sea. This is not a acceptable situation. Because in our country all the metropolitan areas don't have some characteristics. Some metropolitan cities has a linner urban makroform and some of tham has a compact makroform. But; the law has a same rule for the all metropolitan areas.

This study aims to show that rule of the compass in the law of 5216 is not suitable for planning studies of the metropolitan municipalities.

Firstly, All the metropolitan area in Turkey analyzed. This boundry rule was checked for all 16 metropolitan areas. According to their population and their makroform, radius rule was drawn on the google maps and try to show this rules nor suitable for all different characteristics include on the metropolitan cities.

After the analising the 16 metropolitan areas, İzmir province was choose for the detail analyzes. Because İzmir has a big problem for this boundary rules. And this study shown that according to İzmir metropolitan areas, determing the borders in the metropolitan areas doesn't work. There is a large quastionarre for the local municipalities in İzmir in this study. All the quastionarre analyzed in two ways, general and detail analyzes. Although some local municipalities thing that this rule has a goos solution for us, more than half of them thing that this rule is not effective, helpfull and is not for İzmir characteristics.

This thesis consists of seven main parts. In first part summaries the aim and methodology of the study. Second part firstly research the boundry and metropol words, after that the relationship between this two words. This chapter try to explain the process of the metropolitan cities and politics of being metropolitan municipality. Third chapter of study provides a literature review of metropolitan areas in the World, then in the fourth part focus on Turkey's situation that have 16 metropoliten municipalities while the fifth part analyze the drawing metropolitan municipalities boundary of 16 metropolitan areas in Turkey. This chapter evaluate the detail of the interview and survey's results on the one example that chosen in 16 metropolitan areas. The last part of this thesis criticise the hole situation and develop new suggestion about redefinition of the territories in the law, numbered 5216.

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

Türkiye’de 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nda büyükşehirlerin sınırlarının belirlenmesi konusunda yeni bir düzen getirilmiştir. ‘‘Pergel kuralı’’ olarak tarif edilen yöntemle çizilen sınırlar, toplam 16 büyükşehirlerin yönetim sınırlarını oluşturmaktadır. Yasayla getirilen yeni düzen, metropollerde birçok soruna yol açmış ve planlama çalışmalarını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, çalışma yasanın neden olduğu sorunları ortaya koymak, büyükşehirlerdeki sınır belirleme çalışmalarını analiz etmek ve seçilen bir örneklem üzerinden detaylı incelenerek, Türkiye için uygun bir yöntem olmadığını ispatlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye’de metropoliten alan yönetiminde benzer yönde bazı gelişmeler söz konusudur. Metropoliten alan sınırlarının nüfusa bağlı olarak pergel düzenlemesi çerçevesinde genişletilmesi, bu düzenlemelerin planlama bütünlüğünü, etkinlik ve verimliliği sağlamayacağı gibi birtakım söylemlerle meşrulaştırılmaktadır. Bu kapsamda alan genişletilmesi stratejisi, söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesinde kendinden menkul bir çözüm haline getirilmiştir. Bu çözümün kendisinin sonuçları ampirik düzeyde inceleme konusu yapılmamıştır.

Günümüzde az sayıda çalışmanın gerçekleştirilmesi, bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

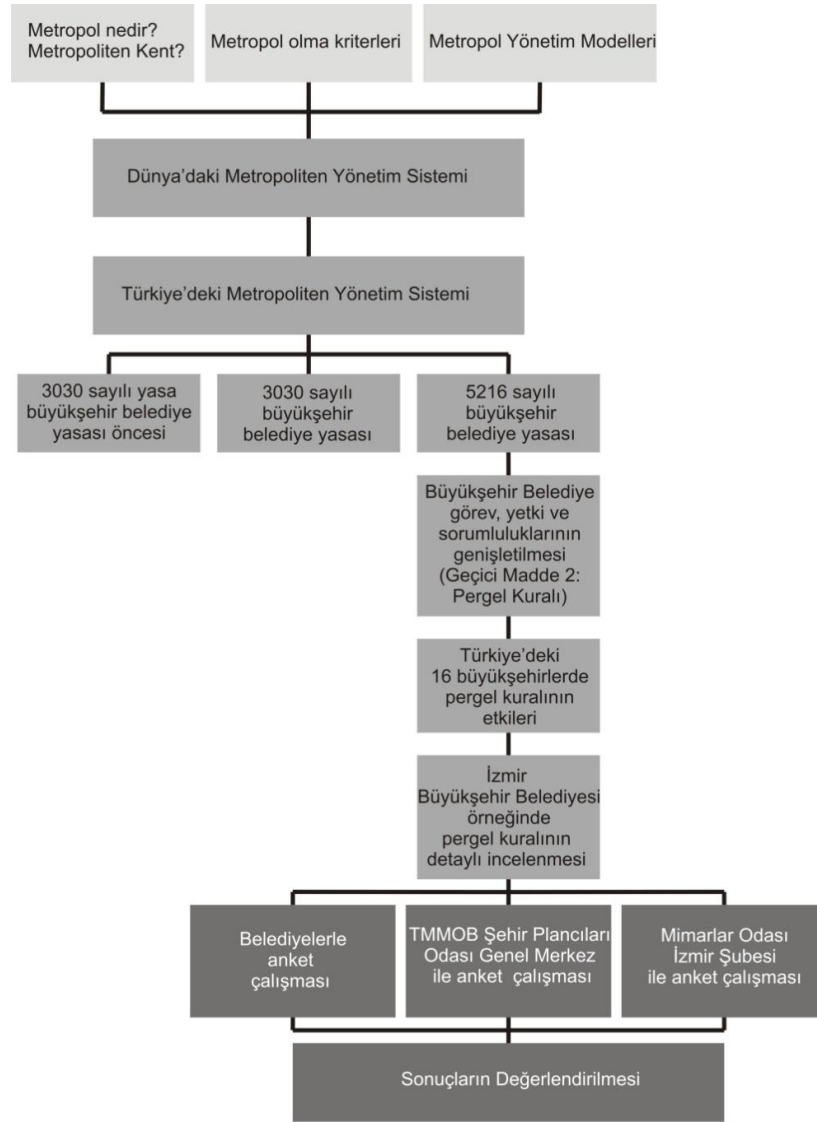
1.2 Kapsam

Çalışma kapsamında öncelikle çalışmanın amacını gerçekleştirirken izlenecek yöntem ve hipotezler ele alınmıştır. 2. bölümde metropoliten alan kavramı tarihsel süreçte incelenmiş, bu amaçla geniş bir literature taraması yapılmıştır. Daha sonra dünyada metropoliten yönetiminin nasıl olduğu incelenmiş olup metropoliten alanlarda sınır kavramının hangi ölçütler doğrultusunda belirlendiği ele alınmıştır. 4. bölümde Türkiye’deki metropoliten alanların gelişimi ve yönetimine ilişkin geçirilen süreç incelenmiş, ardından da metropoliten alanlarda sınır kavramının nasıl belirlendiği üzerine incelemeler yapılmıştır. 5. bölümde

Türkiye’deki toplam 16 büyükşehirde sınır belirleme üzerine bir analiz yapıldıktan sonra seçilen bir örneklem üzerinden çalışma detaylandırılmıştır. 6. bölümde çalışmada gerçekleştirilen analizlere ait sonuçları detaylı olarak yorumlanmakta ve değerlendirilmektedir. Çalışmanın 7. ve son bölümünde ise analizlere ilişkin genel bir yorum yapılarak, eleştirilen yasaya yönelik gerçekleştirilmesi muhtemel çalışmaları ve yöntemler için öneriler yer almaktadır.

1.3 Yöntem

Çalışma, Türkiye’de metropoliten alanlarda sınır tespitine ilişkin çıkarılan yasanın büyükşehirler için uygun olup olmadığının incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için ilk olarak ikincil veri kaynakları incelenmiş olup, yasa ile ilgili rapor, makale, dergi, tez, vb. yazılı ve görsel materyaller elde edilmiştir. Bu materyaller detaylı incelendikten sonra seçilen bir örneklem üzerinden sınır tespit analizi yapılmıştır. Çalışmanın birincil veri kaynakları ise İzmir’deki tüm İlçe Belediyeleri, İzmir Büyükşehir Belediyesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Genel Merkez’e ve TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi’ne uygulanan anket çalışmalarından oluşmaktadır. Çalışmada izlenen yöntem Şekil1.1’deki akış şemasında belirtilmiştir.

Şekil 1.1 Çalışmada izlenen yönteme ilişkin akış şeması.

1.4 Hipotez

Çalışma kapsamında belirlenen genel hipotez;

“5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nda büyükşehir belediye sınırının nasıl olacağını tarif eden ‘pergel kuralı’, Türkiye’deki büyükşehirler için uygun bir yöntem değildir” dir.

Bu hipotez doğrultusunda, önce Türkiye’deki büyükşehirler üzerinde sınır tespit çalışması yapılmış, ardından da İzmir örnekleme baz alınarak, sınır tespit çalışmaları detaylı olarak analiz edilerek, hipoteze ilişkin tespitler ortaya konmaya çalışılmıştır.

2. SINIR KAVRAMI VE METROPOLİTEN ALAN İLİŞKİSİ

2.1 Sınır Kavramına Bakış

Sınır çalışmaları literatüründe “sınır” olgusunu ifade etmek için üç farklı kavram kullanılır: border, boundary ve frontier’dir. Genel hatlarıyla ifade etmek gerekirse, border bir siyasi birimin egemenlik alanını kesin bir şekilde sınırlayan hatta işaret etmekte, boundary siyasi birimin otoritesinin ve etkinlik alanının en son nerelere kadar ulaştığını göstermekte; frontier ise siyasi birimin kendi sınırları dışında yöneldiği ve etkinlik kurmaya çalıştığı alanı tanımlamak için kullanılmaktadır (Url-7).

Geniş anlamda sınır konusu, aslında mülkiyet ile ilgili olup, ister fertler isterse devletler açısından sahip olunanların miktarını/seviyesini gösteren bir unsurdur. İlkçağ’dan beri kurulan devletler, sahip oldukları toprak ve halkı ancak sınırları vasıtasıyla diğer devletlerden ayırmışlar, dolayısıyla, sınır eldekilerin kaybedilmemesi için titizlikle korunması gereken bir kavram haline gelmiştir.

Sınır, hükümetler, devletler veya bir ülkenin idari olarak birbirinden bağımsız bölümleri gibi politik varlıkların coğrafi bitiş noktalarını ya da yasal yetki alanlarını tanımlayan bir terimdir. Hudut sözcüğü ile eş anlamlıdır. Eski dönemlerde sınırlar, arada tarafsız bölgelerin bulunduğu ve kesin bir şekilde ayrılmayan bölgelerdir. Günümüzde ise çoğunlukla sınırlar kesin çizgilerle çizilmiştir. Havaalanları, limanlar ve sınır kontrol merkezleri de bir çeşit sınır oluşturmaktadırlar (Url-8).

2.2 Metropoliten Alan Kavramı

Literatürde “metropol”, “metropolis”, “metropolitan alan”, “anakent”, “anakentsel”, “büyükşehir” gibi değişik kelimelerle birbirinin yerine kullanılan metropolitan alan kavramının çok çeşitli tanımları yapılmakla birlikte, ulusal ve uluslararası kabul görmüş veya görebilecek bir tanımını vermek oldukça zordur (Eke, 1985).

Metropolis kavramı Yunanca asıllı metro (ana, asıl) ve polis (kent) sözcüklerinden oluşmuş ve ilk olarak Antik çağların kent devletlerini tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonraları

ise Londra, Paris, Tokyo, New York gibi büyük yerleşim merkezlerini betimlemek için de bu kavram kullanılmaya başlanmıştır (Eke, 1982).

Metropole ilişkin yapılan tanımlamalarla hukuksal, coğrafya üzerinde nüfus olarak fazlaca yayılma, büyüklük ile bölgesel ve uluslar arası yoğun ilişkiler gibi kriterler ayrı ayrı ya da karma bir şekilde kullanılmaktadır (Schmandt ve Bolens, 1975).

Metropol, çağımızda gittikçe yaygınlaşan, çok yönlü, karmaşık bir olgudur. Metropol bir yönetim sistemi, bir toplumsal organizma, bir ekonomik birim, insanların ve binaların oluşturduğu bir birikim ya da sadece bir coğrafi alan olarak düşünülebilir (Erdumlu, 1993).

“Kentbilimleri Sözlüğü”nde metropol kavramı anakent ile eşanlamlı olarak ele alarak; “bir ülkenin ya da bölgenin çevresindeki tüm kentsel ve kırsal topluluklara (yerleşim yerlerine) ekonomik ve toplumsal yönlerden egemen bulunan ve genellikle ülkenin başka ülkelerle olan her türlü ilişkilerinin sağlandığı en büyük kenti veya bu kentlerden herhangi biri” olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1998). Bu kentler ekonomik, sosyal ve ticari hayatta ön planda oldukları gibi sefalet, suç ve değişik psikolojik hastalıkların çokluğu bakımından da isimlerinden sıkça söz ettirirler (Keleş, 1961).

Metropollerin nüfuslarının en az ne kadar olacağı ülkeden ülkeye değişmekle beraber, 250 binden küçük olamayacağı genellikle kabul edilir (Keleş, 2000a). Ancak metropoliten nüfusun alt sınırını 50 bin ve 100 bin kabul edenler de mevcuttur (Keleş, 1961; Yavuz ve diğerleri, 1973). Turak, 500 binden küçük metropolleri yetiştirme çağındaki metropoller, 500 bin sınırını aşmış olanları ise olgun metropoller olarak nitelendirmektedir (Turak, 1985).

Kentleri biyolojik varlıklar olarak düşünmenin sonunda ortaya çıkan kavramlardan birinin de metropol olduğunu belirterek, bazı küçük kentlerin ve diğer yerleşme alanlarının birleşmesiyle metropollerin ortaya çıktığını kabul edenler bulunmaktadır (İsbir, 1991).

Bunlardan biri de, James Wilfrid Vander Zanden'dir. Vander Zanden (1975), sanayi merkezi kentlerin yeni teknolojilerin (ulaşımın kolaylaşması, kamusal hizmetlerin daha geniş bir coğrafyaya sunulabilmesi v.b) etkisiyle çevresindeki kentlerle bütünleşmesi ve ülke çapında bir merkez haline gelmesiyle metropollerin ortaya çıktığı savunur. Metropoller bundan sonraki süreçte uydu kent (banliyölerle) kuşatılır. Metropol bir ülkenin, devletin veya bölgenin önemli bir kentidir. Ancak bu kentin başkent olması gerekmez. Çünkü genel kullanımda metropol kavramı her büyük şehir için kullanılmaktadır (Brunn ve Williams, 1983).

Sanayi merkezi kentlerin yeni teknolojik buluşların etkisiyle birkaç sanayi merkezi kenti bünyesine alarak büyümesi de metropol olarak tanımlanmaktadır. Metropolitan kent, sadece büyümüş bir sanayi merkez bir kent olmamaktadır. Bazen bir bölge, bazen de ülke çapında her anlamda merkez bşr kent olmaktadır. Metropolitan kentin başka bir özelliği de banliyölerle kuşatılmış bir kent olmasıdır (Sezal, 1992).

Doxiadis, metropolü genellikle 50 binin üzerinde nüfusa sahip büyük kentsel alan olarak tanımlar ve zamanla büyüyerek sınırlarını aştığını, diğer küçük kentsel yerleşmeleri de içine alarak genişlediğini belirtir. Doxiadis bugün statik yapıda bir tek metropolün varolmadığını, bir çoğunun hızla değiştiğini, ortalama nüfusun 1-3 milyon arasında olduğunu vurgulamakta ve metropolün etrafındaki yerleşmelere hizmet eden çok çekirdekli kentsel bir yerleşme olduğunu savunmaktadır (Doxiadis, 1968).

Metropol belirli bir coğrafi, ekonomik, toplumsal, kültürel, yönetsel, siyasal organizasyon ve kontrol sisteminin mekânda odaklaşma noktasıdır. Metropol gücünü, çok yönlü çevre çekirdek alışverişinde veya ilişkilerinde ağırlığını hissettirmekte ve karar mekanizmaları aracılığıyla çevresinin çeşitli alanlardaki gelişmesini denetlemektedir(Friedmann, 1972). Büyük kent ülkenin dış dünya ile ilişkisinin kendi süzgecinden geçirerek çevresine yayma fonksiyonuna sahiptir (Tolan, 1977).

İster metropolitan bölge isterse konurbasyon (birleşen kentler zinciri-conurbation) olarak adlandırılın metropol çağdaş bir oluşum olarak ne kırdır ne de kent; sınırlarını da karşılıklı ulaşılabilirlik olanakları belirlemektedir. Kırdan kente göç sürekli olarak devam edip ülke genelinde kentleşme oranı büyürken, kentlerden dışarı doğru da güçlü bir yayılma olmaktadır. Kentlerin bu süreç içerisinde metropollere dönüşmesi “kentlerin patlaması” (explosion) olarak da adlandırılmaktadır. Ancak kentler bu değişim sürecinde patlama sözcüğünün kökeninde yatan anlamda bir tahribe uğramazlar ve zaten bu değişim patlama gibi aniden ortaya çıkan bir olay da değildir. Yani kent merkezlerinden nüfusun çevreye yayılması anlık bir olay olmayıp belirsiz ve uzun bir sürede olmaktadır (Hall, 1966).

2.2.1 Metropolleşme

Metropolleşme, bir kentin metropolitan olgu kazanma sürecidir. Bu süreç “desantralizasyon” ve “çevrede büyüyerek yayılma-banliyöleşme” olmak üzere iki ana hareket içinde gerçekleşmektedir (Douglass, 1970).

Desantralizasyon, merkez kentin temel fonksiyonlarının yasal belediye sınırları dışına çıkması işlemi; çevrede büyüme ve yayılma ise bu hareket sonucu merkezi kent yasal

belediye sınırları dışındaki kırsal kullanımlı ve/veya boş alanlarda yer alan kentleşme hareketidir. Desantralizasyon herhangi politik veya kurumsal bir çerçeveden bağımsız olup, tedricen gerçekleşir. Bu oluşumu hazırlayan en önemli faktör sanayi kentinin aşırı merkezleşmesi ve büyümesi sonucu yoğun yapılaşmanın getirdiği ekonomik ve sağlıklı olmayan yaşam şartlarından kentli nüfusun kaçma isteği; gerçekleştiren faktör ise ulaşım, haberleşme, enerji kilit sektörleri ile sanayi üretim alanındaki teknolojik evrim olmuştur. Sırasıyla konut imalat sanayi ve perakende ticaret fonksiyonları gittikçe hız kazanarak merkezi kent dışına çıkmış desantralizasyon hareketi sonunda geleneksel kompakt yapılı sanayi kenti formunu dağıtmıştır (Ekren, 1999).

Banliyöleşme yani çevrede büyüme ve yayılma hareketi ise geliştirdiği yeni kent fizik mekan dokusu nedeniyle mevcut ülke ve kent yönetim mekanizmalarında bir farklılaşma ortaya çıkararak kendine özgü bir kurumsal yapı düzeni talep eden bir oluşumdur. Böylece metropoliten yönetim faaliyeti, kurumsal faktörleri de içermek zorundadır.

Çevrede ilk mekansal büyüme ve yayılma hareketinde çevre yerleşmelerin ortaya çıkışında başlıca iki tür oluşum izlenebilir. Bu oluşumlardan ilki, merkez kente hemen bitişik olarak ve çok yoğun biçimde yerleşilerek gelişen yeni çevre yerleşmelerdir. Bu tür büyümenin tarihsel olarak, öncelikle gerçekleştiği görülmektedir. Merkez kent dikey olarak sergilediği büyümeye paralel olarak, birbirini takip eden "zonlar" (bölgeler) biçiminde yasal sınırları dışına taşarak yayılmaktadır. Bu olguda görünüm olarak birbirinden farksız konutlar, ilk önce bloklama yoluyla düzensiz sokaklar üzerinde ve eski yerleşik konutların bittiği noktalardan başlamak suretiyle kurulmaktadır. Böylece çevre yerleşmeler merkez kente bitişik ve merkez kentten fiziki olarak ayrılması mümkün olmayan bir biçimde gelişirler. Buralar çok yoğun (congested) yerleşmelerdir ve topografi izin vermediği zaman çok katlı yapılaşmaya geçilmektedir (Ak, 1981).

Oluşumun bir diğer türü, merkez kent ile çevresi arasındaki ana akslar boyunca ışınsal bir biçimde nüfusun ve işgücünün dışa yayılması sonucu ortaya çıkan yerleşmelerdir. Merkez kent nüfusu, metropoliten alanın iskeletini oluşturan topoğrafyanın belirlediği eski ulaşım aksları boyunca ve kent merkezine ulaşılabilirliğin en hızlı, en ucuz biçimde sağlandığı bu hatların kent içi ulaşım akslarıyla birleştiği noktalarda merkez kentten dışarı çıkmakta ve çevrede yerleşmektedir. Her iki türde de dar ve orta gelirli gruplar, mevcut eski köy yerleşme birimlerini kullanırlar ve yine iki tür çevre yerleşmeleri de belediyeleşerek yönetsel kimliklerini korurlar (Douglass, 1970).

Kentlerin fonksiyonel yapısı ticaret, sanayi ve hizmetler sektörlerinden oluşur. Bu fonksiyonlar arasındaki ilişkilerden doğan itme ve çekme gücü söz konusu sektörleri geliştirir ve değiştirir. Sanayi devrimiyle birlikte sektörlerde görülen büyük gelişme, kentlerde niteliksel-niceliksel dönüşüm ve değişime yol açmıştır. Bu büyük değişim süreci sonucu ortaya çıkan durum, geleneksel kentlerin bir türü değil, insan yerleşmelerinin yeni ve değişik bir formudur. Bu yeni form metropoliten kenttir. İnsan yerleşimlerinin evrimini yorumlayan Grass, insan yerleşmelerinin gelişme süreci içerisinde sürekli ekonomik yapı (strüktür) değiştirdiğini belirterek, ulaşılan son noktanın metropoliten kent ekonomisi olduğunu belirtir (Bourne, 1982 ve Suher, 1996).

Metropoliten ekonominin temeli, üretken güçlerin içsel organizasyonlarıyla onların diğer birimlerle olan dıssal ilişkileri temeline dayanmaktadır. Grass'a göre merkezi konumda bulunan kentte iş ve özellikle hizmet sektörlerinin ağırlık kazanması ile çevrede ekonomik gelişmenin görülmesinin birleşik yapı göstermesi durumunda metropolitenleşmeden söz edilebilmektedir. Toplumsal, yönetsel, teknolojik pek çok boyutu içeren metropolitenleşme, kentsel alanın, sınırları ötesinde genişlemesi ve bölgesinde bulunan kırsal-kentsel yerleşim yerleri üzerinde etkinlik kurarak kendi egemenliği altında işlevsel bağımlılık ve işbölümü meydana getirmesidir (Grass, 1969 ve Irmak, 1974).

Kentsel ve ekonomik işlevler, tarihte örneği olmayan yepyeni bir biçimde çok geniş alanlar üzerine yayılarak dağılmışlar ve böylece büyük ölçekli ve kır-kent dokulu bir kentleşme hareketi olarak tanımlanabilecek metropolitenleşmeyi başlatmıştır. Teknolojinin türü ve uygulama seviyesi metropolitenleşme olgusunu değişik koşullarda başlatıp oluşturmuş ve gelişimini sağlamıştır. Metropolitenleşmenin kendi içinde sergilediği evrim bir gelişme süreci olgusu olarak değişik ülkelere farklılıklar göstererek oluşmuştur (Ak, 1981 ve Suher, 1996).

1980 sonrası Avrupa'da yerel yönetimler daha özerk bir yapıya geçmişler, merkezi hükümetten gelen kaynakları yitirmişlerdir. Amerika'dan esinlenilerek büyük iş-alışveriş merkezleri, kongre merkezleri, spor tesisleri vb gibi emlak piyasalarını tetikleyecek ve yatırımcıları ve turistleri çekecek mega projeler uygulanmaya başlanmıştır. Bu projelerin çoğu kamu-özel ortaklıkları ile yapılmakta, sanayinin kent dışına çıkması ile boşalan alanlarda, terk edilen dok ve antrepolarda kent ekonomisini canlandırmak, yatırımları ve nüfusu çekmek amacına yönelmektedirler.

Ekonomik kalkınma alanında dünya çapında yapılan incelemelere göre, ülkeler sanayileştikçe tarımda çalışan nüfus sanayiye kaymıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise, sanayi sonrası toplumunda sanayide çalışan nüfusun servis sektörüne kaydığı görülmektedir. Bu gelişmenin nedeni, ekonomik kontrolün gelişmiş ülkelerde yoğunlaşması, sanayi üretiminin ise Üçüncü Dünya Ülkeleri'ne kaymasıdır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, gelişmiş ülkelerde metropoliten alanların ekonomik olarak kalkınması sonucu servis sektörünün hızla büyümesi şehir merkezlerinin gelişmesine ve polarizasyonuna neden olmuştur (Dökmeci ve diğ., 1993).

1980'lerin başlarında Tokyo'nun merkezinde işyeri alanına hızla artan talep arazi fiyatlarında olağanüstü bir artışa neden olmuştur. Kentsel Yenileme (Urban Renaissance) bölgesel gelişmede yeniden düzenleme ve özelleştirme politikaları ile öne çıkarılmış ve aşırı liberal "kolay para" politikası ile birlikte özellikle Tokyo metropoliten alanında arsa spekülasyonu teşvik etmiştir (Kalkan ve diğ., 2004).

2.2.2 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kentsel kademelenme ve metropolitenleşme süreci

Metropoller, ülkelerin gelişme odakları durumundadırlar. Finans, işgücü, mal ve hizmet akımlarının merkezinde yer alırlar. Bu nedenle ülkelerin ya da bölgelerin kalkınmasında itici güç rolünü oynarlar. Metropoller aynı zamanda kentsel problemlerin en yoğun, en çarpıcı yaşandığı yerler konumundadır. Ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel sorunlar metropollerde hem tek tek, hem de sinerjik olarak büyümektedirler (Keleş ve Ünsal, 1982).

20. yüzyılda ortaya çıkan rasyonelliğin daha kapsamlı olan algılanışı modern metropollere uygulanmış, sonuçta kapsamlı metropoliten planlamaya yönelik ilk girişimler ortaya çıkmıştır. Kapsamlı planlama yaklaşımına göre kent planlamasının mantığı geniş kapsamlılık, arazilerin uzun dönemli kullanımı, çevrenin korunması, toplu konut ve programlı gelişmenin kamu yararına kullanılması çerçevesine dayanmıştır (Tekeli, 1991).

21.yüzyılın başında kentleri, ağırlıklı olarak da metropolleri etkileyen en önemli süreçlerden birisi küreselleşmedir. Artık metropolleri ve gelişmeleri sadece metropoliten alan ya da daha geniş hinterlandlarıyla (artbölge) açıklamak, yorumlamak mümkün değildir. Bugünün metropolleri küresel ekonomik ve politik yapıyla bütünleşme düzeylerine, bu yapı içindeki işlevlerine bakılmadan anlaşılamaz. 25 yıl önce toplam küresel nüfusun yaklaşık olarak %40'ı kentsel alanlarda yaşamakta iken, 2000 yılında bu oranın hemen hemen %50 olduğu,

2025 yılında ise, nüfusun 2/3'ünün kentlerde yaşayacağı, kent nüfusunun yaklaşık %90'ının ise gelişmekte olan ülkelerde yaşayacağı öngörülmektedir (Çizelge 2.1). Bu nedenle kentleşme geri döndürülemez bir olgu olarak kabul edilmek durumundadır. (Eryılmaz, 1996).

Çizelge 2.1 : 1950-2030 arasında Dünya nüfusunun kırsal alanlar ve kentsel alanlara göre dağılımı.

	Nüfus (milyar)				Büyüme Oranı(%)	
Temel Alan	1950	1975	2000	2030	1950-2000	2000-2030
A. Nüfus Büyüklüğü						
Toplam Nüfus						
Dünya	2.25	4.07	6.06	8.11	1.75	0.97
Gelişmekte Olan Ülkeler	0.81	1.05	1.19	1.21	0.76	0.06
Az Gelişmiş Ülkeler	1.71	3.03	4.87	6.90	2.09	1.16
Kentsel Nüfus						
Dünya	0.75	1.54	2.85	4.89	2.67	1.80
Gelişmekte Olan Ülkeler	0.45	0.73	0.90	1.01	1.41	0.37
Az Gelişmiş Ülkeler	0.30	0.81	1.94	3.88	3.71	2.31
Kırsal Nüfus						
Dünya	1.77	2.53	3.21	3.22	1.19	0.01
Gelişmekte Olan Ülkeler	0.37	0.31	0.28	0.20	-0.50	-1.19
Az Gelişmiş Ülkeler	1.41	2.22	2.93	3.02	1.47	0.11
B. Kentsel Etkileyiciler						
	Kentsel Yüzde				Kentleşme Oranı(%)	
	1950	1975	2000	2030	1950-2000	2000-2030
Dünya	29.7	37.9	47.0	60.3	0.91	0.83
Gelişmekte Olan Ülkeler	54.9	70.0	76.0	83.5	0.65	0.31
Az Gelişmiş Ülkeler	17.8	26.8	39.9	56.2	1.62	1.14

Dünya nüfusu, 1950 yılında 2.25 milyar iken 2000 yılında bu rakam 6.06 milyara ulaşmıştır. 1950'lerde dünya nüfusunun yaklaşık 1/3'ü gelişmiş ülkelerde yaşarken, 2000 yılında bu rakam 1/6'ya gerilemiştir. Gelişmekte olan ülkelerin hızlı nüfus artışı bunda en önemli etken olarak ortaya çıkmaktadır. 1950'de dünya kentlerinin nüfusu sadece 750 milyon olup bunun 450 milyonu gelişmiş ülke kentlerinde, 350 milyonu ise gelişmekte olan ülke kentlerinde yaşamaktaydı. 2000 yılına gelindiğinde 2.85 milyar insanın kentlerde yaşadığı tespit edilmiştir. Bunun 1.01 milyarı gelişmiş ülkelerde, 1.94 milyarı ise gelişmekte olan ülkelerde

yaşamaktadır. Bu da genel nüfus artışı hızı yüksek olan gelişmekte olan ülkelerin, kentsel nüfuslarının gelişmiş ülkelere göre fazla arttığının göstergesi olmaktadır (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2 : 1975 ve 2000 yıllarında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere nüfusun kırsal ve kentsel alanda dağılımı ve 2015 yılı öngörüsü.

Temel Alan	Nüfus Büyüklüğüne Göre Dağılım	Nüfus(Milyon)			Yüzde		
		1975	2000	2015	1975	2000	2015
Dünya	5 milyon ve daha fazla	195	418	623	4.8	6.9	8.7
	1 - 5 milyon arası	327	704	1.006	8.0	11.6	14.1
	1 milyondan az	1.022	1.723	2.189	25.1	28.5	30.6
	Kırsal Alanlar	2.531	3.210	3.337	62.1	53.0	46.6
	Toplam Nüfus	4.075	6.055	7.154	100.0	100.0	100.0
Gelişmiş Ülkeler	5 milyon ve daha fazla	98	112	120	9.3	9.5	9.9
	1 - 5 milyon arası	145	219	250	13.9	18.5	20.6
	1 milyondan az	491	571	598	46.8	48.1	49.3
	Kırsal Alanlar	315	285	246	30.0	24.0	20.3
	Toplam Nüfus	1.048	1.188	1.214	100.0	100.0	100.0
Gelişmekte Olan Ülkeler	5 milyon ve daha fazla	97	305	503	3.2	6.3	8.5
	1 - 5 milyon arası	182	485	756	6.0	10.0	12.7
	1 milyondan az	531	1.152	1.591	17.6	23.7	26.8
	Kırsal Alanlar	2.217	2.925	3.091	73.2	60.1	52.0
	Toplam Nüfus	3.026	4.867	5.940	100.0	100.0	100.0

1975 yılı verilerine göre, dünyada 5 milyon ve daha fazla insanın yaşadığı metropollerin toplam nüfusu 195 milyon olarak tespit edilmiş olup, bunun 98 milyonu gelişmiş ülkelere, 97 milyonu ise gelişmekte olan ülkelere bulunmaktadır. 2000 yılına gelindiğinde nüfusu en az 5 milyon olan metropollerde yaşayan insan sayısı 418 milyona ulaşmıştır. Bu nüfusun sadece 112 milyonu gelişmiş ülkelere bulunurken, kalan 305 milyonu gelişmekte olan ülkelere bulunmaktadır. En az nüfusu 5 milyon olan metropollerde yaşayan insan sayısının 2015 yılında 623 milyon olacağı, bunda 120 milyonunun gelişmiş ülkelere, 503 milyonunun ise gelişmekte olan ülkelere olacağı tahmin edilmektedir.

Nüfusu 1 milyon ile 5 milyon arasında olan metropollerdeki toplam insan sayısı 1975 yılında 327 milyon olup, bunlardan 145 milyonu gelişmiş ülkelere, 182 milyonu ise gelişmekte olan ülkelere bulunmaktaydı. 2000 yılı verilerine göre, bu kriterdeki nüfusa sahip kentlerde yaşayanların sayısı 704 milyona ulaşmıştır ve bunun da 219 milyonu gelişmiş ülkelere, 485 milyonu ise gelişmekte olan ülkelere bulunmaktadır. 2015 yılında 1-5 milyon arası nüfusa sahip metropollerde yaşayan insan sayısının 1.006 milyona

ulaşacağı, bunlardan 250 milyonunun gelişmiş ülkelerde, 756 milyonunun ise gelişmekte olan ülkelerde yaşayacağı tahmin edilmektedir (Çizelge 2.3).

İstatistikler “...yirmi yıl sonra, mega kentlerin büyük bir kısmı Üçüncü Dünya ülkelerinde olacaktır...” diyen Eryılmaz’ı doğrular niteliktedir (Eryılmaz, 1997).

Çizelge 2.3 : 1975’ten 2015’e yıllık nüfus artışının, farklı nüfus büyüklüğüne sahip kentsel yerleşmeler arasındaki dağılımı.

Temel Alan	Nüfus Büyüklüğü Sıralaması	Nüfus Artışı(Milyon)		Toplam Kentsel Nüfus Artışı Yüzdesi	
		1975-2000	2000-2015	1975-2000	2000-2015
Dünya	Toplam Nüfus	79.2	73.3	...	...
	Kent Nüfusu	52.1	64.8	100.0	100.0
	10 milyondan fazla kentler	7.8	7.5	14.9	11.5
	5-10 milyon arası kentler	1.1	6.2	2.2	9.5
	1-5 milyon arası kentler	15.1	20.1	29.0	31.0
	1 milyondan az kentler	28.1	31.1	53.9	47.9
Gelişmiş Ülkeler	Toplam Nüfus	5.6	1.8	...	...
	Kent Nüfusu	6.8	4.3	13.0	6.7
	10 milyondan fazla kentler	1.3	0.1	2.4	0.2
	5-10 milyon arası kentler	-0.7	0.4	-1.3	0.6
	1-5 milyon arası kentler	3.0	2.0	5.7	3.1
	1 milyondan az kentler	3.2	1.8	6.2	2.8
Gelişmekte Olan Ülkeler	Toplam Nüfus	73.6	71.5	...	...
	Kent Nüfusu	45.3	60.5	87.0	93.3
	10 milyondan fazla kentler	6.5	7.4	12.5	11.4
	5-10 milyon arası kentler	1.8	5.8	3.5	8.9
	1-5 milyon arası kentler	12.1	18.1	23.3	27.9
	1 milyondan az kentler	24.8	29.2	47.7	45.1

1975 ile 2000 yılları arasında dünya nüfusu %79.2 artmıştır. Bu artışın 2000/2015 döneminde %73.3’e civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Aynı dönemlerde kentsel nüfus artışı %52.1’dir. Bu artışın 2000/2015 döneminde daha da hız kazanarak %64.8’e ulaşması beklenmektedir.

Gelişmiş ülkelerin 1975-2000 arasında toplam nüfuslarında %5.6’lık, kentsel nüfuslarında ise %6.8’lik bir artış yaşanırken, gelişmekte olan ülkelerde, aynı dönemde toplam nüfusta %73.6, kentsel nüfusta ise %45.3 seviyesinde bir artış olmuştur. Bu açıdan gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında inanılmaz fark bulunmaktadır. Göstergeler, bu farkın 2000-2015 döneminde de devam edeceğini doğrular niteliktedir (Çizelge 2.4).

Çizelge 2.4 : 1950, 1975 ve 2000 itibarıyla 10 milyondan fazla nüfusa sahip metropoller ve 2015 yılında 10 milyonu aşması beklenen metropoller (milyon).

1950		1975		2000		2015	
Metropol	Nüfusu	Metropol	Nüfusu	Metropol	Nüfusu	Metropol	Nüfusu
1. New York	12.3	1. Tokyo	19.8	1. Tokyo	26.4	1. Tokyo	26.4
		2. New York	15.9	2. Mexico City	18.1	2. Bombay	26.1
		3. Şanghay	11.4	3. Bombay	18.1	3. Lagos	23.2
		4. Mexico City	11.2	4. Sao Paulo	17.8	4. Dakka	21.1
		5. Sao Paulo	10.0	5. New York	16.6	5. Sao Paulo	20.4
				6. Lagos	13.4	6. Karaçi	19.2
				7. Los Angels	13.1	7. Mexico City	19.2
				8. Kalküta	12.9	8. New York	17.4
				9. Şanghay	12.9	9. Jakarta	17.3
				10. Bounes Aires	12.6	10. Kalküta	17.3
				11. Dakka	12.3	11. Yeni Delhi	16.8
				12. Karaçi	11.8	12. Metro Manila	14.8
				13. Yeni Delhi	11.7	13. Şanghay	14.6
				14. Jakarta	11.0	14. Los Angels	14.1
				15. Osaka	11.0	15. Buenos Aires	14.1
				16. Pekin	10.9	16. Kahire	13.8
				17. Metro Manila	10.8	17. İstanbul	12.5
				18. Rio de Janeiro	10.6	18. Pekin	12.3
				19. Kahire	10.6	19. Rio de Janeiro	11.9
						20. Osaka	11.0
						21. Tianjin	10.7
						22. Haydarabad	10.5
						23. Bangkok	10.1

1950 yılında 10 milyondan fazla nüfusa sahip olan tek kent 12.3 milyonluk New York'tur. 25 yıl içinde 4 metropol daha 10 milyon sınırını aşmıştır. 1975 yılı Birleşmiş Milletler verileri, Tokyo, New York, Şanghay, Mexico City ve Sao Paola'nın 10 milyon sınırını aştığını göstermektedir. 2000 yılında ise Tokyo (Japonya), Mexico City (Meksika), Bombay (Hindistan), Sao Paola (Brezilya), New York (ABD), Lagos (Nijerya), Los Angeles (ABD),

Kalküta (Hindistan), Şanghay (Çin), Buenos Aires (Arjantin), Dakka (Bangladeş), Karaçi (Pakistan), Yeni Delhi (Hindistan), Jakarta (Endonezya), Osakai (Japonya), Metro Manila (Filipinler), Pekin (Çin), Rio de Janeiro (Brezilya) ve Kaire'nin (Mısır) 10 milyon nüfus sınırını aşmış olduğu görülmektedir. 2015 yılında bu 19 metropole en az 4 metropolün daha eklenerek, 10 milyon sınırını aşacağı tahmin edilmektedir. 4 nolu çizelge incelendiğinde 1950 yılında 10 milyonu geçen tek metropolü gelişmiş bir ülke olduğu, 1975 yılında ise aynı nüfus kriterine sahip 5 metropolden 2'sinin gelişmiş ülkelere olduğu, 2000 yılında ise 19 metropolden sadece 3 tanesinin gelişmiş ülkelere olduğu tespit edilmiştir. Bu argümanda, geleceğin metropollerinin en fazla gelişmekte olan ülkelere olacağı tezini ispatlamaktadır (Chen ve Heligman, 1994; Çizelge 2.4 ve Çizelge 2.5).

Çizelge 2.5 : 10 milyonda fazla insan yaşayan kentsel birikimlerin nüfus ve büyüme yüzdeleri, 1975-2015.

Kentsel Birikim	Nüfus(Milyon)				Büyüme Hızı(Yüzde)	
	1975	1999	2000	2015	1975-2000	2000-2015
1. Tokyo	19.8	26.4	26.4	26.4	1.2	0.0
2. Mexico City	11.2	17.9	18.1	19.2	1.9	0.4
3. Bombay	6.9	17.5	18.1	26.1	3.9	2.4
4. Sao Paulo	10.0	17.5	17.8	20.4	2.3	0.9
5. New York	15.9	16.6	16.6	17.4	0.2	0.3
6. Los Angels	8.9	13.0	13.1	14.1	1.5	0.5
7. Şanghay	11.4	12.9	12.9	14.6	0.5	0.8
8. Lagos	3.3	12.8	13.4	23.2	5.6	3.7
9. Kalküta	7.9	12.7	12.9	17.3	2.0	1.9
10. Buenos Aires	9.1	12.4	12.6	14.1	1.3	0.7
11. Dakka	2.2	11.7	12.3	21.1	6.9	3.6
12. Karaçi	4.0	11.4	11.8	19.2	4.3	3.2
13. Yeni Delhi	4.4	11.3	11.7	16.8	3.9	2.4
14. Osaka	9.8	11.0	11.0	11.0	0.4	0.0
15. Pekin	8.5	10.8	10.8	12.3	0.9	0.9
16. Jakarta	4.8	10.6	11.0	17.3	3.3	3.0
17. Metro Manila	5	10.5	10.9	14.8	3.1	2.1
18. Rio de Janeiro	7.9	10.5	10.6	11.9	1.2	0.8
19. Kahire	6.1	13.0	10.6	13.8	2.2	1.7

Dünya üzerinde metropoller ve metropolitenleşme süreçleri incelendiğinde ayrımın genellikle gelişmişlik ve az gelişmişlik bağlamında ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Gelişmiş ülkelere metropoliten yerleşmelerin sayısı (nüfusuna oranla) artmakta, az gelişmiş ülkelere ise azalmakta, bazen bir ya da birkaç metropole kadar düşmektedir. Gelişmiş ülkelere metropoliten yerleşmelerin dağılımı, az gelişmiş ülkelere göre daha

homojen bir yapı göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde metropoliten yerleşmelerin nüfusları belli bir denge konumunda iken, az gelişmiş ülkelerde metropoliten yerleşmeler genellikle bir ya da birkaç bölgede kontrolsüz bir biçimde yoğunlaşmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde metropolitenleşme süreci 100 yıla varan uzun bir dönem içinde ve ağırlıklı olarak ülkelerin iç dinamiklerine dayalı, sanayi ve hizmetler sektörlerindeki gelişmeye paralel olarak gerçekleşmiştir. Az gelişmiş ülkelerde ise, genellikle birkaç on yıl içinde, dışa bağımlı; nüfusun, işgücünün, teknolojinin ve sermayenin aşırı yığılma gösterdiği, bu nedenle de çoğu durumda bölgesel dengesizlikleri körükleyen metropoller dikkati çekmektedir.

Çevre kentleşme, metropolitenleşme sürecinde karşılaşılan bir başka ayırıcı olgudur. Çevre kentler gelişmiş ülkelerde metropoliten merkezden kopuk, ayrı alt yerleşmeler halinde ve üst gelir gruplarını barındırmaktadır.

Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin metropolleri sadece özellikleri ve oluşum süreçleri itibarıyla değil, karşılaşılan sorunlar itibarıyla da farklılıklara sahne olmaktadır. Gelişmiş ülke metropollerinde yaygın çevre kentleşme olgusunda beslediği aşırı doğal kaynak tüketimi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan atık sorunları ilk sırada gelmektedir. Az gelişmiş ülkelerde ise metropoliten alanların gerek nüfus, gerekse kapladığı alan olarak kontrolsüz biçimde ve dar gelirli kesimlerin yoğun göçüne dayalı büyümesi, ekonomik, sosyal ve çevresel sorunların temelini oluşturmaktadır. Bu sorunlar yetersiz teknoloji ve yönetim kapasitesi ile birleşince daha da büyümektedir (DPT-ÖİK, 2000c ve Erder, 1997).

Gelişmiş ülkelerde metropolitenleşme, sanayileşmesini tamamlamış sanayi kentinin ve toplumun kendi içinde geçirdiği evrimin sonucu oluşmuştur. Yaklaşık olarak bir yüzyıldır görülen bu olgu, yeni ileri ulaşım-iletişim ve üretim teknolojisi kadar, bunların gerektirdiği ileri derecede uzmanlaşma, farklılaşma ve örgütlenmenin sonucudur. Farklılaşma bu oluşumda esastır. Metropoliten alanlar incelendiğinde, önce fiilen üretim, yönetim ve kontrol işlevleri değişirken, üretim ve yönetimin yeni teknolojileri ile daha geniş mekan gerektirdiği, ayrılıp farklılaştığı, kimi zaman metropoliten kentin dışına kaçtığı görülmektedir. Metropoliten alanlarda merkezi iş alanında en uzmanlaşmış, en örgütlü sektörlerden perakende ticaret ve hizmet bulunmaktadır. Sektörel yer seçimi kararları, temel olarak üreticilerin üretim sistemi içindeki konumuyla, teknolojik düzeyi, mekanla ekonomik ilişki düzeyi ve firmanın diğer firmalara göre konumu kapsamında belirlenmektedir. Aslında metropoliten alan gelişmesinin makro ölçekteki belirleyicilerinin sanayileşme, otomobil ulaşımı ve telekomünikasyon gelişimi olduğu söylenebilir. Ayrıca, yerleşim desenini

etkileyen diğer ögeler; sermaye yoğun olarak nitelendirilen ileri teknolojinin yerleşme şekli ile orta ölçekli sanayiinin iç dinamizmle gelişme hızı ve bunun parçası olan kompleks örgütlerin ortaya çıkışı ve topraktan kopan nüfusun göç hareketleridir. Bu oluşum yerleşim birimlerine yansıdığı anda, üretim, yönetim ve kontrol işlevleri farklılaşmıştır. Üretim ve yönetim yeni teknoloji dolayısıyla daha geniş alan gereksinimi göstererek, ayrılıp farklılaşmış sonra da metropoliten alan dışına gitmiştir. Birçok sanayi türü alt kentlere (suburb) yerleşmiştir (Gottmann, 1967 ve Kıray, 1998).

Gelişmiş ülke metropolleşmesinin en tipik örneği New York olarak kabul edilmektedir. ABD metropolleşmesi, evrimini bir yüzyıllık sürede ve mekansal olgu açısından kendi içinde farklılık gösteren üç ayrı süreçte tamamlamış olan ABD sanayi kenti olgusu üzerinde gerçekleştirmiştir. Söz konusu üç dönem: Sanayi kenti ve sanayi toplumu aşamasına geçiş (1820-1920), büyük kentler (1870-1900) ve ilk metropolleşme (1900-1920) dönemleridir. 19. yüzyılın başlarında ABD'de nüfusun büyük bir kısmını kırsal yerleşmeler oluşturmaktadır. Nüfusun sadece %5'lik kısmı kentlerde yaşarken geri kalanı küçük topluluklar halindedir. 1790 yılında nüfusu 25 bin olan sadece iki kent bulunmaktadır (Ak, 1981).

Bu bir yüzyıllık süre içinde ABD kenti, yapısını önce ticaret kentinden sanayi kentine dönüştürmüş; sonra tam bir sanayi kenti ve toplumun egemen olduğu büyük kentler dönemi yaşanmış; bu arada teknolojik gelişmeler ve sanayileşme hareketlerinin merkez kentte yarattığı değişme ve gelişmeler sonucu ilk metropolleşme sürecine girilmiştir.

20. yüzyılın başlarında ABD halkının sadece üçte biri metropollerde yaşarken, 1940 yılında toplam nüfusun % 50'si, 1960 yılında ise yaklaşık % 63'ü metropoliten alanlarda yaşamaktadır. ABD'de kentlerden metropollere geçiş çok hızlı olmuştur. Amerikan halkı kırsal yerleşimlerden kentsel yerleşimlere ve buradan da metropollere geçiş sürecini hızlı yaşamıştır. 1886'da Birleşik Devletler Nüfus Bürosu (USCB) tarafından New York kenti için ilk kez New York Metropoliten alanı terimi kullanılmıştır. 1910 yılı nüfus sayımlarında ise metropoliten tanımlamaları ve analizleri yapılmıştır. ABD'deki metropoliten büyüme hem nüfusta hem de alanda meydana gelmiştir. 1950'den sonra metropoliten yönetimlerin kapladığı yüz ölçüm %50 oranında artmıştır. 1960 yılında 800 bin kilometre kareden fazla toprak metropoliten yönetim modellerinden biriyle yönetilmektedir. Bununla birlikte, metropoller toplam ulusal toprakların % 8.7'sini içermektedir. Yani metropoliten yönetimle yönetilen nüfus toplam nüfusun 3/5'inden fazla iken, ulusal toprağın sadece 1/12'lik kısmını kaplamaktadır (Arbital, 1968 ve Harrigan, 1981).

1920-1980 yılları arasında yer alan altmış yıllık metropolleşme sürecinde bugünkü modern metropoliten olgusunu kazanma işlemini yine mekansal yapı açısından farklılık gösteren iki ayrı dönem yaşamıştır. 1900'lerde başlayan metropolleşme hareketlerinden ve modern metropoliten olguya geçildiği 1920'den günümüze metropolleşme hem yeni kentsel formu oluşturan bir hareket olarak kendi tanımında, hem de metropoliten olgu tanımlarında değişikliği gerektirecek biçimde farklılıklar göstererek gelişmiştir. Son yüzyıllık dönemde yönetsel, ekonomik ve kentsel fonksiyonlar, nüfus ve istihdam kaynakları metropoliten fizik mekanını oluşturan üç ana parça merkez kent, çevre yerleşmeler ve uç alanlar arasında tamamen yer değiştirerek yeniden dağılmışlardır. Kentsel mekan yeniden ve yeni bir olguya hazırlanır biçimde şekillenmiştir (Harrigan, 1981).

Metropoliten alan, sanayi kentinin yapısal evrimiyle ortaya çıkmış bir kentsel dokudur. Yani metropol doğuşunu sanayi kentine, merkez kente borçludur. Nitekim metropolleşme sürecinin ilk elli yılında (1900-1950) metropoliten kent, sanayi kenti yapısının hakim olduğu şartlarda ve metropoliten alanda merkez kentin bir uzantısı olarak gelişmiştir. Çevre, merkez kentin istek ve imkanları doğrultusunda kendi kullanımı için geliştirdiği bir alandır. öncelikle de konut fonksiyonu olarak ve düşük seviyede organize ederek geliştirmiştir. Merkez kentten göç eden varlıklı nüfus tarafından oluşturulmuştur. Bu göçlerle ilgili olmak üzere, kent merkezi ile günlük ilişkilerin kurulabileceği bir "erişilebilirlik" mesafesinde yerleşmek önemli olmuştur. Yarım yüzyıl içinde bu mesafe ulaşım, enerji ve iletişim teknolojilerindeki gelişme sonucu 16 km. den 40 km.ye yani iki buçuk katına çıkmıştır. Bu zaman zarfında çevre yerleşmeler belediyeleşmiş ve ayrı kişilikler geliştirme yoluna girmişlerdir. Bu gelişme coğrafi büyümede merkez kente katılım yönteminin gerek yönetsel ve politik, gerekse ekonomik açıdan geçerli olmaması halinde başlamıştır (Blumenfeld, 1968; Göçer, 1990a; Friedmann ve Miller, 1965; Duncan, 1961).

Bunu izleyen 30 yıllık dönemde ise, modern metropoliten alanın kendisi oluşmuştur. 1950-1980 yılları arasındaki bu süre içinde metropoliten alan nüfus, işgücü, iş yerleri dolayısıyla iş kaynakları merkez kentten çevreye kaymış, çevre çeşitlenmiş, uzmanlaşmış, kendi büyümesinin kaynağı haline gelmiştir. Bu büyüme metropoliten alan gelişmesinin sınırlarını oluşturan uç alanları da içerir biçimde bölgesel ölçekli ve metropoliten alan içi ağırlıklıdır. Metropoliten nüfusu merkez kentten göçen nüfus yerine, çevrede doğan ve büyüyen nüfus oluşturmaya başlamıştır. Dış göçlerle büyümenin etkisi de 1970'lerde % 11 civarına düşmüştür. Böylece 30 yıllık gelişmeler sonucu merkez kent çevrede oturamayanların konut alanı haline gelmiş, kent merkezi de ekonomik, sosyal ve politik gücünü yitirmiştir. Artık

böylece çevreye hangi yönde gelişeceğini dikte eden; günlük hayatını düzenleyen bir merkez kent olgusu ortadan kalkmıştır (Schwartz, 1976 ve Ak, 1981).

Desantralizasyon hareketleri sonucunda merkezi sanayi kenti dağılmıştır. Merkez kente olan ekonomik ve sosyal bağımlılığın ortadan kalkmasıyla doğal olarak merkez kente ulaşılabilirlik de önemini kaybetmiştir. Bu yeni kentsel formda kurulacak olan ilişkilerin ağırlıklı yönü, bizzat metropoliten alanın kendisi ve de yerleşmeler ve faaliyetler arası ilişkiler olmuştur. Merkez kent ilişki kurulacak bu birimlerden sadece birisidir. Metropoliten olgu "ulaşılabilirliğin" kendi alanı içinde önemli olduğu yeni bir düzene geçmiştir. Bu alan 1950'lerde 40 - 50 km. iken 1970'lerin sonunda maksimum 160 km.lik bir çapa erişmiştir. Yani üç misli daha genişlemiştir. Görüldüğü gibi metropolleşme kentsel formda ölçek ve boyut farklılığı getirerek sanayi kenti dokusunu daha geniş alanlarda ve büyük ölçekli olarak geliştirmiştir. Ancak plancılar bu formun "merkezsiz veya çok merkezli, sınırsız, şekilsiz, belirsiz ve dağınık" yapısından; yöneticiler ise bu alanlardaki "otorite boşluğundan"; sosyo ekonomik organizasyon düzeyindeki eksikliklerden, sosyal yapının gelişmemiş olmasından yakınmaktadırlar. Böylece metropoliten alanlar ile ilgili en önemli sorun metropoliten planlama ve metropoliten yönetim noktalarında yoğunlaşmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde yerleşen sanayinin teknolojisi ve örgütü, toplumun kendi içinde gelişen ve biriken bir oluşum değil, dışarıdan alınmış bir teknoloji ve örgüt olduğundan hem insan ilişkilerinde hem de yerleşme düzeninde sanayileşmiş toplumların metropoliten alanlarında görülmeyen sonuçlarla karşılaşılabilir. Tek egemen kentin metropoliten kent olmasında tarım ve maden sektörü kadar zamanla, teknoloji ve örgütlenme ile adım adım büyüyen, her büyümede kendine yeni bir yer seçen kent dışına kayan orta çaplı sanayi birikimi haline gelen girişimler de önemlidir. Bu girişimlerin kimi zaman yakın kentlerde örgütlendiği görülmekte, yine de belirli bir büyüklüğe ulaşıldığında kontrol ve yönetim fonksiyonlarının büyük kente döndüğü görülmektedir. Metropoliten alan içinde yer alan köylerin ise üretimleri, yerleşmeleri ve de nüfus ve yaşam biçimleri klasik köylerden ayrıdır. Buralarda pazar için üretim egemen olup, tarım tek geçim yolu değildir, sanayiinin de işgücü talebi oluşabilir. Gelişmekte olan ülkelerde metropolitenleşme henüz sanayi kenti ve sanayi toplumu evrimini yaşamamış bir kentsel yapı üzerinde oluşmuştur. Metropolitenleşme evrimin gerçekleştiren bu toplum ağırlıklı olarak kır kökenlidir ve bu evrimi sağlıklı biçimde yapacak bilgi ve beceriden yoksundur. Sanayiden önce ticaret ile gelişmiş, tek büyük kent ile çevresi arasındaki ilişkiler; ulaşım, iletişim ve üretime görelilik olarak ileri teknoloji sanayiinin girmesi ile değişmiş ve metropoliten alanı oluşturmuştur.

Küreselleşme kavramının kullanımı 1980'lerden sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Küreselleşmenin gündeme gelmesini ve yayılmasını; SSCB'nin ortadan kalkması, kapitalist sistemin komünizmin çöküşünü fırsata çevirmesi, üretim ve tüketim kalıplarının değişmesi, sermayenin yeniden yapılanması, iletişim ve bilişim teknolojilerinin dünyayı birleştirmesi, internet ve kişisel bilgisayarın yaygınlaşması, cep telefonunun yaygın kullanımı vb. durumlar sağlamıştır. Bugün artık küreselleşmenin anahtar bir kavram haline geldiği konusunda genel bir fikir birliği bulunmaktadır (Berger, 1996). Bu yeni dönemin yeni aktörleri çokuluslu şirketler ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu dönemde etkinliği azaltılan ulus-devlet, ekonomik bir ortak (partner) durumuna getirilmiştir.

Küreselleşme, ulus-devletler (partners) arasında yeni bir işbölümü yaratmış ve merkez-çevre ikilemi yerini karşılıklı bağımlılığa bırakmıştır. Öte yandan, küreselleşme döneminde mekan, teknolojik gelişmeler dikkate alınmadan açıklanamamaktadır. Teknolojik gelişmeyle para, sermaye, emtia akımları hız kazanmıştır. Yeni gelişen teknolojilerle elde edilen bilgisayarlaştırılmış bilgi, ekonomik meta haline getirilmiştir. Bilgi temelli otomasyon sistemlerinin yaygınlaşması ve iletişim olanakları sayesinde ürünün (metanın) neredeyse her parçası farklı bir ülkede imal edilir hale gelmiştir. Bu durum, Fordist sanayinin dönüşmesine neden olmuştur. Bu dönüşüm ile birlikte imalatın veya sermayenin, mekana olan bağımlılığı en alt düzeye inmiş, mekansal tercih esnekleşmiştir (Lyotard, 2000).

Gelişmekte olan ülkelerde ise kent çeperlerine yakın alanlar, kente kırdan gelen kitlelerin, kamu yönetimlerince fazla direnme ile karşılaşmaksızın ucuz toprak ve dolayısıyla barınma imkanı bulabildikleri yerler olduğundan hızlı bir gelişme süreci içerisine girmiştir. Bu sürecin doğal bir sonucu olarak da metropolitenleşme süreci, gelişmiş ülkelerde bir banliyöleşme ve desantralizasyon ile beraber çevreye yayılma, gelişmekte olan ülkelerde ise merkez ve çevresinde yığılma sonucunu doğurmuştur (Keleş, 2006).

Gelişmekte olan ülkelerde metropolitenleşmeyi makro ölçekte belirleyen sanayileşme ve onun etkisiyle ulaşım, iletişim olanaklarının gelişmesidir. Bu genel faktörler çerçevesinde;

- Sermaye yoğun diye nitelenen ileri teknolojinin yerleşmesi ve yerleşme biçimi (bu teknoloji toplumun genel gelişme düzeyinin üzerindedir ve yukarıdan empoze edilir).
- Orta büyüklükte sanayinin iç dinamizm' ile gelişmesi ve bunun parçası olan kompleks örgütlerin ortaya çıkışı.

Topraktan kopan nüfusun kente göçü ve yerleşmesindeki dalgalanmalar metropolitenleşmede de etkili olmuşlardır.

Türkiye'de de yerleşme ilişkilerinin değiştiği ve geniş anlamıyla kentleşmenin başladığı 1950'lerde ortaya çıkan tek büyük kent olgusu 1960'lardan sonra toplumun bütününe has değişmelerle metropolitenleşmeye yönelmiştir. Sanayileşmiş toplumlarda ulaşım, haberleşme, sanayi ve konut çok daha etkin bir teknoloji ve örgütlenme ile yapılmış, kendi sorunlarını yaratmakla beraber çevre kalitesi yüksek kalmıştır. Aslında Türkiye'nin bu süreçteki tecrübesinin sanayileşmiş ülkelerden en büyük farkı yaratılan çevre kalitesinin düşüklüğü ile yaşanan hızlı devinim ve değişim halidir (Ocakçı, 1989; Kıray, 1998).

II. Dünya Savaşı sonrasında bütün dünyada yaşanan hızlı kentleşme hareketi, özellikle 1950'li yıllardan başlayarak Ülkemizde de kendini hissettirmeye başlamıştır. Kırdan kente göç bir taraftan kentlerin nüfusunu artırırken öte yandan yeni kentlerin kurulmasına ve büyümelerine yol açmıştır (Kaya, 1997). Bu süreçte, nüfusun küçük ve orta büyüklükteki kentlerde değil, daha çok büyük kentlerde yığılması, ülkemizde yaşanan kentleşme hareketinin temel özelliğidir. Ülke genelinde yaşanan hızlı nüfus artışına paralel olarak yaşanan sanayileşme, kırsal alandan özellikle büyük kentlere doğru bir nüfus hareketine sebep olmuş ve böylece büyük kentlerin etrafında onları kuşatan yeni yerleşim alanları oluşmuştur. Bu süreç sonucunda Türkiye, metropoliten kent olgusu ile tanışmıştır (Keleş, 1985).

Ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmelerle beraber anakent merkezlerinde sanayi yatırımlarının sınırlandırılması ve bu yatırımlara yönelik teşvik uygulamalarının kaldırılması, sanayi yatırımlarının anakentin dışına, çevre yerleşmelere doğru kaymasına sebep olmuştur. Göç hareketi ile gelen kitleler ise bu sanayi alanlarının çevrelerinde ya da belediye denetiminden uzak olabilmek için belediye sınırları dışında kalan yerlerde yaptıkları gecekondu ile kentlerin çevreye doğru yayılarak büyümesinin temel nedenlerinden birisi oluşturmıştır (Güler, 1987).

2.2.3 Metropoliten kent olabilme kriterleri

Bir yerleşim yerinin metropol olması için bir takım özellikler taşıması gerekmektedir. Hangi özelliklerin bir kenti metropoliten kent yaptığını tespit edebilmesi için ortak bir takım kriterlere gereksinim vardır. Ancak bu kriterler sayesinde optimumu tanımlamak mümkün olur. Kriterlerin tüm kentsel fonksiyonları kapsayıcı ve objektif olması için de sayısal ağırlıklı olması gerekmektedir.

Nüfus Kriteri

Metropol nüfusu ile diğer kentlerin nüfusu arasında çok büyük fark bulunmaktadır. Yine metropoliten kentin nüfus büyüklüğü konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. ABD sayım bürosu tarafından metropoliten kent için ileri sürülen asgari 50 bin nüfus büyüklüğüne karşın, Toprak, ve Blumenfeld 500 bin, Duncan, Keleş ve Florence 1 milyon kişilik nüfusun metropoliten kenti oluşturacağını kabul etmişlerdir (Blumenfeld, 1968; Duncan, 1961; Toprak, 1998; Keleş, 2000a; Florence, 1955, Doxiadis, 1968).

Yoğunluk Kriteri

Yoğunluk belirli büyüklükteki birim alanda yaşayan nüfusu tanımlamaktadır. Metropoliten bir yerleşim biriminde insan yoğunluğunun yüksek olması beklenmektedir. Çünkü, ülkenin gelişmesine paralel olarak metropoldeki nüfus yoğunluğu da sürekli artmaktadır. Yoğunluk kavramı sadece nüfus yoğunluğunu anlatmak için değil, yerleşim birimlerindeki yapısal yoğunluğu anlatmak için de kullanılmakta ve metropollerde yapısal yoğunluğu (binaların yoğunluğu) da oldukça yüksektir. İnsan yoğunluğunun artması metropollerde yapısal yoğunluğu da artırmaktadır (Blumenfeld, 1968 ve Göçer, 1990a).

Erişilebilirlik / Ulaşılabilirlik Kriteri

Metropol kriterlerinden biri de erişilebilme koşulları, diğer bir ifadeyle ulaşım olanaklarıdır. Metropol ve onun sınırını merkez kentten motorlu araçlarla iki saatlik bir zaman dilimi içinde ulaşılan yer olarak tanımlayanlar olduğu gibi, kent merkezinden itibaren onun etrafında oluşan 180 km.'lik bir alan olduğunu vurgulayanlar da bulunmaktadır. Blumenfeld'e göre (1968) ise, metropol merkezinden 45 dakikalık erişme süresi içinde bulunan alan metropol (90 km), 120 dakikalık erişme süresi içinde bulunan alan ise metropoliten bölge olarak adlandırmaktadır. Metropoliten alan ulaşım sistemleriyle bütünleşmektedir. Üretim sistemleri de ulaşım kolaylıklarından dolayı metropoliten alan içerisinde yer bulmaya çalışmaktadır. Metropoliten bölge içerisindeki yerleşmeler arasında günlük ilişkiler bulunmaktadır. Bir yerleşim biriminde oturup diğerine çalışmaya, alışverişe veya eğlenmeye gitmektedir (Blumenfeld, 1968; Göçer, 1990a; Friedmann ve Miller, 1965; Duncan, 1961).

Sahip Olunan Donatılardaki Çeşitlilik Kriteri

Eğitim, kültür, iletişim, spor, dinlenme, eğlence, sağlık, ulaştırma ve sosyal yardım gibi kentsel donatıların en fazla çeşidi en yaygın biçimde metropollerde görülmektedir. Gelişmiş mali kuruluşlar ve finans kuruluşlarının merkezleri metropoliten alanlarda yer almaktadır.

Bir mekanın metropol olmasının en önemli kriterlerinden biri de, yaşayanlara bol alternatif sunabilmesidir. Alternatifleri en fazla olan kentler metropoliten kentlerdir (Duncan, 1961).

Çalışan Nüfusun Sektör ve Dağılımı Kriteri

Bir kentsel merkezin hem kendi bünyesindeki ve hem de etki alanı içindeki çalışan nüfusun dokusu, kentsel merkezin türünün belirlenmesinde çok önemli bir kriterdir. Çalışan nüfusun sektörel dağılışı aynı zamanda o kentsel merkezin karakterini de belirlemektedir. Metropollerde işgücünün büyük bir kısmı tarım dışı sektörde çalışmaktadır (Suher, 1996; Göçer, 1990a) 1980 öncesi sanayi toplumu kurumları yerini, 1980 sonrasında hizmet sektörü ağırlıklı bir toplum haline gelmiştir.

Ticari Ciro Kriteri

Bir kentin niteliğinin ve türünün belirlenmesinde, o kentin toptan ve perakende ticaretindeki cirosu, incelenilmesi gereken önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Gerektiğinde kamu yatırımlarının küçük bir katkısı ile ticari ciro artabilmektedir. Ticari ciroya toptan ve perakende ticaretin cirosu dahildir ve büyük mağazalar yaygın olduğu için metropollerde ciro diğer kentlerle karşılaştırılmayacak ölçüde yüksektir. Ülkenin ekonomik bünyesine en büyük katkı bu merkezlerden yapılır (Suher, 1996; Göçer, 1990a; Duncan, 1961; Blumenfeld, 1968; Simmel, 2000).

Yönetsel Bölünme Kriteri

Metropoliten alan sınırları içinde birden çok merkezi ve yerel yönetsel birim bulunabilmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu yönetim birimleri arasında fiziksel-sosyal-ekonomik ve fonksiyonel ilişkiler bulunmalıdır (Göçer, 1990a; Duncan, 1961).

Coğrafi Özelliklerin Benzeşmesi Kriteri

Metropoliten alan bütününde topoğrafik benzerlik göze çarpmaktadır. Söz konusu faktörler her yerleşme için önemli olmakla beraber, kentsel merkezlerin bu konudaki avantajları hem çekim hızlarını artıracak, hem de mevcut donatım kullanıcılarının sayısını yükseltecektir. Metropolün ve etki alanının coğrafi verilen, iklimi, bulunduğu yükseklik, deniz, göl ve su kenarında olup olmadığı ile limanlara sahip olup olmadığı gibi faktörler konu incelenirken üzerinde durulması gereken kriterlerdir (Göçer, 1990a; Aydın, 1995).

Diğer Kriterler

“BŞB olabilmek için hangi ölçütler kullanılmalıdır?” sorusuna yanıt arayan Yaşamışa göre; temel dokuz sosyo-ekonomik parametre şunlardır:

- Nüfus,
 - Türkiye sanayi katma değeri içinde ilin payı,
 - İlin gayri safi milli hasılası,
 - İldeki tüm belediyelerin gelirlerinin toplamı,
 - İldeki tüm belediyelerin giderlerinin toplamı,
 - Toplam nüfus artışı,
 - Son beş yılda beldenin nüfus artış hızı,
 - Türkiye'nin enerji tüketiminde ilin payı,
 - Türkiye'deki toplam motorlu kara taşıt aracı içinde ilin payı (Yaşamış, 1995).
- Metropol, kentsel alanın merkezi olduğu kadar kırsal alanın da merkezi durumundadır. Metropolün çevresinde sürekli olarak büyüyen irili ufaklı kentler bulunmaktadır. Ancak yakınında başka metropol bulunmamaktadır.
 - Konutlar ile işyerleri birbirinden farklı yerlerde bulunurlar. Oturma alanları kişilerin gelir düzeylerine göre metropoliten alanın değişik yerlerinde kurulurlar.
 - Yerel yönetim organlarınca yerine getirilen klasik kent hizmetlerinin kalitesi yüksektir. Gerek nüfusun fazlalığından, gerekse sosyal olayların yoğunluğundan kolluk hizmetleri bu bölgede çok daha fazladır.
 - Toplumsal ve psikolojik olaylar ülkenin diğer kentlerinden farklı özellik gösterir. Örneğin bu bölgede aileler daha az çocukludur, boşanmalar daha çoktur, birey üzerindeki stres daha fazladır. Baskı grupları gelişmiş durumdadır (Blumenfeld, 1968; Duncan: 1961; Göçer, 1990b).

2.2.4 Optimal kent büyüklüğü

Kentler için uygun büyüklük arama çabaları, bu büyüklük sınırlarının aşılması durumunda, büyümenin sınırlanabileceği, sınırlanması gerektiği düşüncesinden ilham almaktadır. Çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalara göre optimal kent büyüklüğü için önerilen rakamın 40 bin ile bir milyon kişi arasında değiştiği görülmektedir. Kentlerin nüfus ve yüzölçümleri büyüdükçe kentsel hizmetlerin çoğunun kişi başına düşen maliyetlerinin düştüğü genelde kabul edilen bir konudur. Oysa kent nüfusu gereğinden fazla artarsa ve kent çok büyük bir coğrafi alana yayılırsa yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi kentsel alt yapının maliyeti de artmakta veya

en azından düşmemektedir. Bu bağlamda metropolün her noktasına kentsel alt yapının götürülmesi ve kentsel hizmetlerden herkesin yararlandırılması büyük yatırımlar gerektiren masraflı bir hale gelmektedir. Kentsel büyümenin hangi noktadan sonra yararsız ve hatta zararlı sayılacağına objektif kriterlerini bulmak kolay bir iş değildir. Çünkü gerek yönetim açısından, gerekse bireyler açısından optimal kent büyüklüğünü belirlemeye yönelik yapılan araştırmalardan birbirinden farklı sonuçlar çıkmaktadır. Bir diğer nokta ise optimal kent büyüklüğü net bir şekilde belirlense bile, bunları gerçekleştirebilecek politik araçların, büyümeyi durdurmaya güçlerinin yetip yetmeyeceği konusundaki endişelerin varlığıdır (Gottmann, 1967; Richardson, 1973).

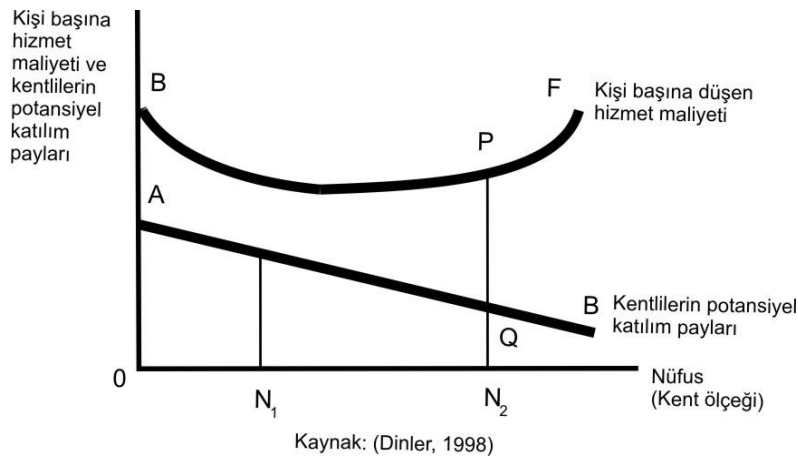
Yönetim Açısından Optimal Kent Büyüklüğü

Yönetim açısından optimum kent büyüklüğünün belirlenmesine ilişkin yapılan araştırmalarda genellikle iki kriter kullanılmaktadır. Bu kriterler, örgütsel verimlilik ve kişi başına düşen yerel kent hizmetlerinin maliyetinin minimize edilmesidir. Yapılan araştırmalar, Şekil 1'de görüleceği gibi, kentin büyümesi sürecinde bu hizmet maliyetinin başlangıçta azalarak minimuma düştüğünü, ancak daha sonra yine yükselerek, U biçimli bir maliyet eğrisi çizdiğini ortaya çıkarmıştır. Kuramsal olarak eğrinin dip noktası yönetsel açıdan optimal kent büyüklüğünü vermektedir. Ancak, optimal kent büyüklüğü saptanırken sadece kişi başına düşen kamu harcamalarının değil, aynı zamanda kent sakinlerinden alınacak olan "potansiyel katılım payının" da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kişi başına düşen hizmet maliyeti göz önüne alındığında, optimal kent büyüklüğü N_2 olmasına karşın, bu kent büyüklüğü sakinlerinin "potansiyel katılım payları" QN_2 kadardır. Dolayısıyla yönetimin payına düşen, kişi başına maliyet gideri PQ kadardır. Optimal kent ölçeği olarak, yönetimin ödeyeceği kişi başına düşen hizmet gideri (kişi başına düşen hizmet maliyeti-kentlilerin katılma payları) alındığında optimal ölçek N_2 'nin daha altındadır. Şekil 1'de de görüldüğü gibi, kent kalabalıklaştıkça, kentlilerin katılım payları azalmaktadır. Optimal kent büyüklüğü N_i ile N_2 arasındaki bölgede gerçekleşmektedir.

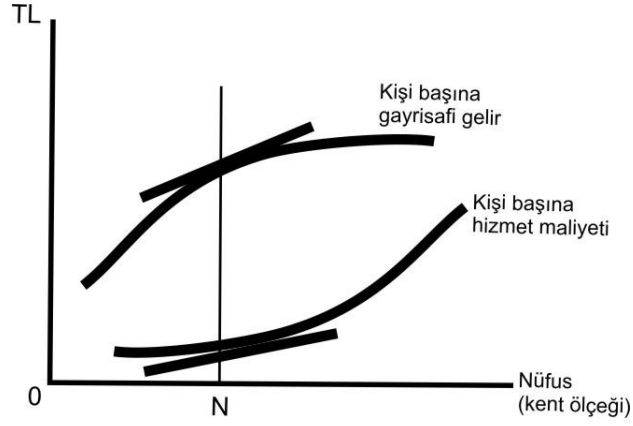
Gerek ABD'de gerek ise İngiltere'de optimal büyüklüğün yönetsel açıdan belirlenmesine yönelik pek çok araştırma yapılmasına rağmen, araştırmalarda tam bir görüş birliğine varılamamıştır. Görüş birliğine varılamamasının altında temelde iki neden yatmaktadır. Bunlardan ilki, ülkelerin birbirlerinden son derece farklı olan siyasal ve yönetsel yapıları; ikincisi ise, söz konusu yönetimlerin kamu hizmeti anlayışlarının birbirinden farklı olmasıdır. Yerel kamu hizmeti anlayışının farklı oluşu ve bu hizmetlere verilen önemin

değişebilirliği yönetimlerin harcama yapısını da değiştirebilmektedir. Dolayısıyla tüm ülkeler için geçerli ortak bir en az maliyet kriteri belirlemek imkansızdır (Altuğ, 1989).

Optimal kent büyüklüğünün en az maliyet kriterine göre belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalara üç noktadan eleştiri getirilmektedir: Öncelikle bu kriter, kent büyüklüğü ne olursa olsun yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetlerin yapısında bir değişme olmayacağı varsayımına dayanmaktadır. Oysa kentlerin büyümesiyle yerel hizmetlerin sayısı niteliği ve hacmi değişerek hizmetlerde homojenlik azalmaktadır. Bu ise yaklaşımın gerektirdiği homojen bir kamu hizmeti paketi için maliyet eğrisi oluşturmayı imkansız hale getirir. İkinci eleştiri noktası, yerel yönetimlerce sağlanan hizmetlerin çoğunun yerel yönetimler açısından maliyet unsuru olmayıp toplumdaki farklı gruplar arasında bir transfer ödemesi şeklinde olmasından kaynaklanmaktadır. Böyle de olunca gerçek maliyetleri tespit edip, bunları yerel yönetim giderleri arasında göstermek ve yerel yönetim birimi için bir maliyet eğrisi ortaya koymak güçtür. Son bir eleştiri ise optimal kent büyüklüğü belirlenmesinin kentsel kamu kesiminin verimliliğinin esas alınmasıdır. Oysa herhangi bir kent toplumunda yapılan tüm harcamaların ancak çok küçük bir oranını kamu harcamaları oluşturmakta olup, önemli bir kısmı özel sektör tarafından yapılmaktadır. Bu durumda sadece kamusal harcamaları veri alarak yapılacak bir enaz maliyet analizinin sağlıklı olmayacağı ortadadır (Altuğ, 1989; Dinler, 1998).

Şekil 2.1 : Yönetim açısından optimal kent büyüklüğü.

Kaynak: (Ertürk, 1995)

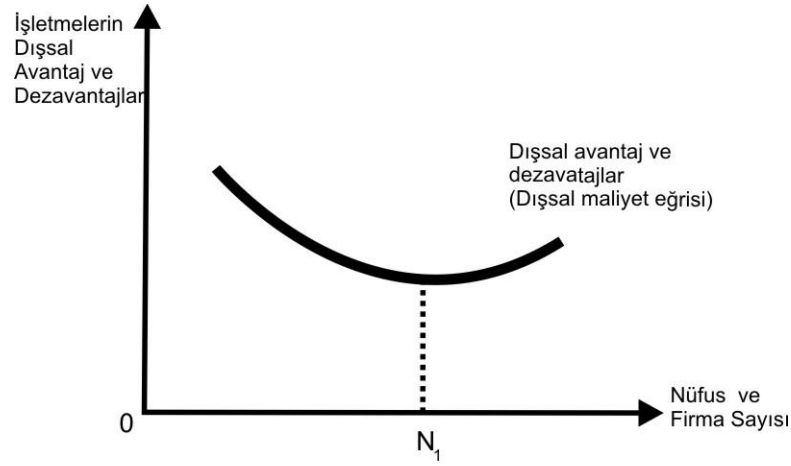
Şekil 2.2 : 'Kişi başına gayrisafi gelir' ve 'kişi başına hizmet maliyeti' kriterlerine göre optimal kent büyüklüğü.

Bir kentte yaşayan kişiler ile, kişi başına maliyet kriterleri göz önünde bulundurularak da optimal kent büyüklüğünün belirlenebileceği belirtilmektedir. Şekil 2'de, kişi başına hizmet maliyetinin en düşük, gayrisafi gelirin ise en yüksek olduğu noktalar bulunarak optimal bir kent büyüklüğü daha belirlenmiştir.

İşletmeler Açısından Optimal Kent Büyüklüğü

İşletmeler açısından optimum kent büyüklüğü yönetim için söz konusu olan ölçekten farklıdır ve farklı kriterlere göre belirlenir. Kentin büyümesi yeni firmaların kurulması ve bunların faaliyete geçerek istihdamı artırmasıyla doğrudan ilgilidir. Kentler büyürken işletmelerin faaliyette bulunduğu endüstriler de kalabalıklaşmaktadır. Bu kalabalıklaşma dışsal ekonomileri ortaya çıkararak işletme maliyetlerini düşürmektedir. Kentin büyümeyi sürdürmesi ise işletmenin faaliyette bulunduğu endüstrinin ve yörenin aşırı kalabalıklaşmasına, bunun sonucunda da olumsuz dışsal ekonominin ortaya çıkarak maliyetlerin yükselmesine neden olmaktadır. İşte bundan dolayı işletmeler açısından optimal kent büyüklüğü kentsel gelişmenin, firmaların maliyetlerini artırıcı yönde etkilemeye başladığı, yani dışsal ekonomik olumsuzlukların başladığı ölçekte olacaktır (Şekil 3).

Optimal kent büyüklüğü işletmelerin faaliyette bulunduğu endüstrilerin kalabalıklaşmasına göre farklı olmaktadır. Bundan dolayı ne farklı kentlerdeki işletmeler için ne de aynı kentte faaliyette bulunan işletmeler açısından bir tek optimal ölçek belirlemek mümkün değildir. Değişik faaliyet kolları açısından, çok farklı optimal ölçeklerin saptanması olasıdır (Altuğ, 1989; Dinler, 1998).

Kaynak: (Dinler, 1998)

Şekil 2.3 : Kent nüfusunun ve kentteki firma sayısının artışı ile firmaların elde ettikleri dışsal ekonomilerin seyri.

Bireyler Açısından Optimal Kent Büyüklüğü

Kentte yaşayan bireyler açısından düşünüldüğünde optimal kent büyüklüğünün saptanabilmesi için, kentte yaşamın yararı ile maliyetinin göz önüne alınarak, yarar ile maliyet arasında, yarar lehine en fazla olan kent ölçeğinin saptanması gerekmektedir.

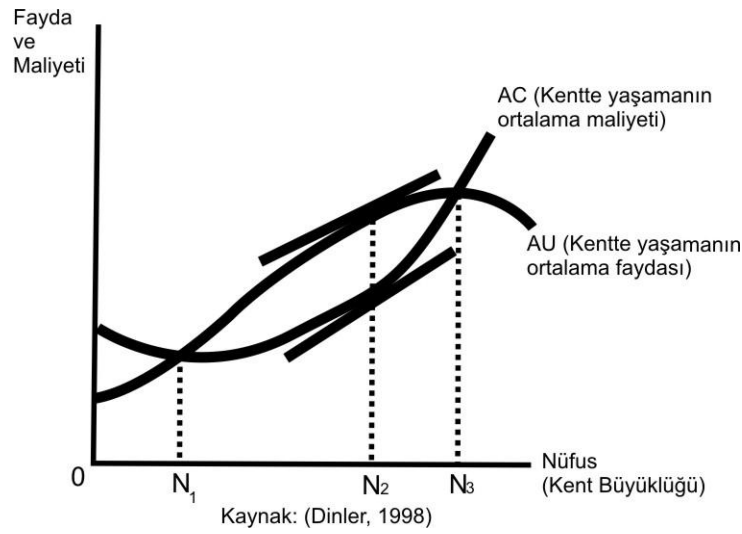
Kentsel yaşamın yararını birey açısından bulurken, bireyin kentte elde ettiği gelir ve diğer avantajları hesaplamamız gerekir. Bu gelir ve avantajlar toplam, birey için kentte yaşamın ortalama maliyetin' vermektedir. Şekil 2. 4'te AU eğrisiyle gösterildiği gibi kentsel yaşamın yararı kentin belirli büyüklüğe erişmesine kadar artan, daha sonra azalan bir seyir izlemektedir. Bunun gerekçesi, kentin belirli bir büyüklüğün üzerine çıkması halinde, kişi başına düşen gayri safi gelirin düşmesidir. Kişi başına gayri safi gelirin düşmesi ise ortalama maliyet eğrisini aşağıya çekecektir.

Kentsel yaşamın maliyeti (kentte yaşamın ortalama maliyeti) kentin belirli bir büyüklüğe ulaşmasına kadar azalmakta daha sonra artmaktadır. Şekil 4'teki AC eğrisinden de izleneceği gibi, kentte yaşamın ortalama maliyetinin belirli kentsel büyüklükten sonra yükselmesinin nedeni, çevre kirliliği ve kentsel büyümenin hesaplanamayan maliyeti olarak da ifade edilen büyük kent stresinin artışı, hava, su ve gürültü kirliliğinin yüksek değerlere ulaşması ve kentsel gelişmenin özel maliyetlerinin (günlük gidiş gelişlerin araçla yapılması mecburiyeti ve kira artışları) yükselmesidir.

AC eğrisiyle AU eğrisinin kesiştiği N_1 noktası minimum kent 64884büyüklüğünü ifade eder. Bir kentin nüfusu N_1 'in altındayken bireyler için kentte yaşamın maliyeti AC, elde

ettikleri yarardan (AU) daha büyük olacaktır. Kentin nüfusu N_3 'ün altındaysa o kentte yaşamak fertler açısından daha akılcı olmayacaktır.

Nüfusun N_1 'i aşmasından itibaren bireylerin kentte yaşamaktan elde ettikleri yarar katlandıkları maliyetten yüksek olduğundan kentte yaşam avantajlıdır. Bu avantaj nüfusun N_3 'e çıkmasına kadar devam edecektir. Nüfus N_3 'e eriştiğinde $AU=AC$ olduğundan, kentin büyüklüğü bireylerin kentten elde ettikleri yararın ödedikleri maliyete eşit olduğu noktaya erişmiştir. Kent nüfusunun N_3 üzerine çıkması halinde artık bireyler açısından kentte yaşamının hiçbir avantajı kalmamıştır. N_3 maksimum kent büyüklüğünü anlatır. Bu düzeyde söz konusu kent nüfusunun durması gerekir. Durmaz ise bireyler açısından kentte yaşamının maliyeti edecektir. Şekilden de anlaşılacağı üzere kentin nüfusu N_1 üzerine çıktığında söz konusu kentte yaşayanlar $AU-AC$ kadarlık bir net yarar elde ederler ve bu net yarar kent büyüklüğü N_3 'e erişinceye kadar sürer. Ancak N_1 ile N_3 arasında, AU ile AC arasındaki mesafenin en fazla olduğu N_2 noktası kentte yaşayan bireyler açısından optimal ölçektir (Dinler, 1998; Ertürk, 1995; Altuğ, 1989).

Şekil 2.4 : Bireyler açısından optimal kent büyüklüğü.

2.2.5 Metropoliten alanların optimum büyüklüğü

Metropoliten alanın nüfus alt sınırı olarak 500 bin kişi, yoğunluk olarak kilometrekareye 1000 kişi, alan olarak da en az 500 kilometrekare önerilmesine rağmen, bugün bu tanımlamanın da yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü metropoliten alanlar çok büyük alanları kapsamakta, nüfusları önerilenden çok daha fazla olmakta ve bünyesinde pek çok kenti barındırabilmektedir. Nüfus ve alansal büyüklüğün her ne kadar ortak bir kriter olarak

ele alınması zor görünse de yoğunluk kriteri bir alt sınır belirlemek suretiyle, optimum için kullanılabilir durumdadır (Göçer, 1990a).

Türkiye’de sosyal bilim araştırmalarında sıklıkla yerleşmelerin sınıflandırılmasına gidilmekte ve metropollere ilişkin optimum büyüklük tarif edilmeye çalışılmaktadır. Bu sınıflandırmalar içersinde dikkat çekici olanlar;

Orhan Göçer:

Küçük Yerleşme Merkezleri Genellikle Limitleri olmayan ve
erişilebilirlik faktörüne bağlı yerler

Küçük Şehir Merkezleri	... < 20.000
Orta Büyüklükte Şehir Merkezleri	20.000 – 100.000
Büyük Şehir Merkezleri	100.000 – 500.000
Metropoller	<u>500.000 < ...</u>

Esat Turak:

Küçük Metropoliten Alanlar	<u>100.000 – 500.000</u>
Orta Metropoliten Alanlar	500.000 – 1.000.000
Genç Metropolisler	1.000.000 – 2.000.000
Yetişkin Metropolisler	2.000.000 – 4.000.000
Büyük Metropolisler	4.000.000 – 6.000.000
Süper Metropolisler	6.000.000 < ...

Hale Çıracı:

Tarımsal Hizmet Merkezleri	10.000 – 100.000
Potansiyel Büyüme Merkezleri	100.000 – 500.000
(Orta Büyüklükte Kentler)	
Metropoliten Merkezler	<u>500.000 < ...</u>

Kadir Hakan Yazar:

Küçük Kent	10.000 – 100.000
Orta Ölçekli Kent	100.000 – 300.000

Büyük Kent 300.000 – 1.000.000

Metropoliten Kent 1.000.000 < ...

(Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

2.3 Metropoliten Alan ve Sınır İlişkisi

Geçmişten bugüne kadar kurulan devletlerin sınırları çok çeşitli kriterlere göre tespit edilmiş olmakla beraber, en sağlıklı ve uzun süreli olan sınır, dağlar, akarsular, göller gibi tabii unsurlara göre belirlenenlerdir. İnsanların belirlediği en büyük siyasi ünite olan devletin sınırları, yöneticiler tarafından vergi ve askeri açı başta olmak üzere, halka daha iyi hizmet götürebilmek amacıyla daha küçük idari birimlere ayrılmış ve bu ayırım yapılırken yine mümkün olduğunca tabii sınırlar esas alınmıştır (Gümüşçü, 2010).

Coğrafi kaynaklardaki sınır tanımlarında çoğunlukla ülkelerin esas alındığını ve tanımının da genellikle buna göre yapıldığı görülmektedir. Nitekim Öngör bu anlamda sınırı; “iki komşu devleti birbirinden ayıran ve bir antlaşmaya göre tespit edilmiş çizgi” olarak tanımlamaktadır (Öngör, 1961). Doğanay ise sınırı; “tarihin akışı içinde yönü ve yeri değiştirilmiş, milletlerarası antlaşmalarla tespit edilmiş, devletin ülke arazileri egemenlik alanlarını birbirinden ayıran çizgi ya da arazi şeritlerini” sınır veya hudut olarak tanımlamaktadır (Doğanay, 1997).

Coğrafi anlamda sınır İzbirak’a göre ; “Türlü coğrafya varlıklarının birbirinden ayrıldığı yer” anlamına gelmektedir (İzbirak, 1986). Böyle bir yer, kimi yerde kesin bir çizgi, kimi yerde de bir şerit durumunda bulunmaktadır. Doğanay ise; “doğal ve beşerî özellikleri farklı iki coğrafi bölgeyi birbirinden ayıran genişçe bir kuşak” olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla coğrafi sınır, siyasal sınırlarda olduğu gibi bir hat olmayıp genişçe bir kuşaktır (Doğanay, 1997).

Coğrafi açıdan incelenen sınır kavramının kentlere olan etkisi ise şu şekilde açıklamak mümkündür; kentleşme hareketlerinin büyük kentler yönünde oluşu ve çok büyük kentler yaratma eğiliminde bulunuşu, büyük kentlerin büyümesine bir sınır çizmek, sorunun araştırma konusu yapılmasına yol açmıştır, özellikle, gelişmekte olan bir çok ülkelerde nüfusu birkaç milyonu bulan kentlerde, hizmet maliyetlerinin yükselmesi, rahat yaşama olanaklarının yitirilmesi, beslenme, barınma, çalışma ve eğlenme ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersizlikler baş göstermesi, kentleşmenin hem hızı, hem de biçimi üzerinde müdahalede bulunmayı kaçınılmaz duruma getirmiştir.

Metropoller, klasik kentten farklı büyük yoğunlaşmalar olduğu için yerel yönetimler açısından önemli yönetim birimleridir. Kentlerin aşırı derecede büyümesiyle geleneksel kent ve bölge sınırlarını aşan metropoliten yönetimlerin kurulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Metropoliten yönetimler, bazen mevcut yerel yönetim birimlerinin, belediyelerin yanında ama genellikle onların üstünde metropoliten alanı yönetmek üzere kurulurlar.

Metropolleri sadece kendi yönetsel sınırları içinde değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü merkezi alanın çevresi de son derece metropolle ilgilidir ve bu çevre metropoliten alan olarak nitelendirilir. Metropoliten alanın ne olduğu, hangi sınırlardan ibaret olduğu konusunda değişik ülkelerden birbirinden farklı kriterler kullanılmaktadır. (Keleş, 2000a)

2.4 Bölüm Değerlendirmesi

Açıklanan sınır kavramı ve metropoliten alanlarla ilişkisinin ardından, farklı ülkelerdeki metropolitenleşme süreçlerinden de anlaşıldığı gibi; metropoliten kentler; demografik yapı, nüfus, göç, ekonomik yapı, çevresel değerler ve bu değerlerin yönetimi, dağınık gelişme, yerel birimlerin çokluğu, koordinasyon, planlama, ulaşım, altyapı ve yerel hizmetlerin etkin ve ekonomik sunumu vs. gibi birçok özellikleri bakımından öteki kentlerden farklı özgün bir yapı oluşturması sebebiyle, diğer kentlere göre daha farklı ele alınmasına ihtiyaç duymaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Nüfus Bürosu metropoliten alan konusunda bazı kriterler vermiştir. Bunlar;

-Nüfus ilişkisi,

-İş, meşguliyet ilişkisi,

-Merkezi kent ile diğer kentlerin ilişkisidir.

Nüfus açısından belirli bir yoğunluğa ulaşmış bir merkezi kentle, iş ve ekonomik bağlantıları yoğun olan başka kentlerin bütünleşmesi ile metropoliten alanın oluşacağı belirtilmektedir. Böylelikle metropoliten alanlardaki büyüklük kavramının ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu büyüklüğün sınırlandırılmasına ilişkin, farklı ülkelerde farklı stratejiler geliştirilmiştir.

3. METROPOLİTEN ALAN YÖNETİMİNDE SINIR KAVRAMINA DÜNYA ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BAKIŞ

3.1 Metropoliten Yönetim ve Sınır İlişkisi

Büyük kentlerin nasıl yönetilmesi gerektiği uzun bir süredir politika belirleyicilerinin olduğu kadar akademik çevrelerin de üzerinde durduğu üzerinde durduğu konular arasındadır. Büyük kentlerin yönetimine yönelik olarak geliştirilen farklı modeller uygulama sürecinde bazı değişikliklere de uğramıştır. Yeni yönetim modellerinin uygulamaya sokulması bazı durumlarda sınır değişikliği ile eşzamanlı gündeme gelmiştir.

Bazı durumlarda ise sınır değişikliğinin yeni bir yönetim anlayışının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu kapsamda bazı akademisyenler metropoliten alanlarda yeni modeller ve sınır değişikliklerinin olası etkileri üstünde durmuşlardır. Konuyu işlevsel açıdan ele alanlardan Meligrana (2004), kentsel hizmetlerin sağlanmasında kent yönetimlerinin sınırlarının yeniden yapılanmasının "yönetimsel etkinlik", "halk "çevre", "yaşam kalitesi" ve "finansman" açısından önemli boyutlarının bulunduğunu ileri sürmektedir. Meligrana'ya göre bu konudaki işlevsellik, yerel kamu hizmetlerinin sağlanması açısından "ölçek" ve "biçim" çerçevesinde ortaya konulabilir. Yerel yönetimlerin ne kadarlık alanda yetkili olması gerektiği en uygun "ölçek" seçimi olarak sunulurken, kanalizasyon, su ve itfaiye hizmetlerinin karşılanmasındaki uygunluk, "biçim" çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin işlevlerinin değişmesi ile sınırlarının yeniden biçimlenmesi arasında doğrudan bir ilişki kurulmaktadır (Meligrana,2004).

Metropoliten alanlarda yeni model uygulamalarının ve sınır değişikliklerinin önemli sonuçları olabileceği görüşünde olan Savitch ve Vogel'e (2004) göre de yerel yönetimlerin sınırları içinde kalan alan, orada yaşayan insanlara hem bir kimlik vermekte için de ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal yaşamlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Etkinlik sağlamak ve eşitsizlikleri azaltırken saydamlığı artırmak amacıyla yapıldığı ileri sürülen sınır iktidar ilişkilerinden ve yeniden dağılım politikalarından bağımsız olarak çözümlenemeyeceğini ileri sürmüşlerdir (Savitch,2004).

Batıda belediye birleştirmeleri ya da parçalamalarında belediye ölçeğinin değiştirilmesinin önemli boyutlarından birini de mali sorunlar oluşturmaktadır. Metropoliten alanların

çevresine doğru genişletilmesiyle kaçınılmaz olarak yeni kentsel hizmet ortaya çıkmaktadır. Bu hizmet alanları hem kent yönetimleri hem de yeni metropoliten sınırlar içinde yer alanlar açısından yeni mali yükler getirmektedir. Bu yüklerin, neler olabileceği ile boyutu hakkında akademisyenler ve uygulamacılarca tartışmalar yürütülmektedir.

Yerel yönetimlerde sınır değişiklikleri sadece mali yükler açısından gündeme gelmemektedir. Bunun yanı sıra bazı akademisyenler, yeni hizmet yapısı ile mali yük ilişkisi dışında sınır değişiklikleriyle kentsel alanlara yönelik kamu politikalarını ilişkilendirmeye çalışmaktadırlar. Bunlar; metropoliten alanlarda kent yönetimlerinin sorumlu olduğu yönetim alanının ölçeğinin değiştirilmesinin bu yerlerde izlenen kamu politikalarını da doğrudan değiştireceği görüşündedir. Ayrıca, büyük kent sınırlarının yeniden belirlenmesiyle, bu alanlarda yetkili yönetimlerin saptanması doğrudan ve/veya dolaylı olarak kamu politikalarını, dolayısıyla özel sektörün yatırım politikalarını etkileyeceğini ileri sürmektedirler.

Metropoliten alanlarda yönetim ölçeği değişikliğine başvurulmasının var olan kentsel politikaları değiştireceği konusunda hemfikir olan akademisyenler, bu alanlarda hizmetlerin üretimi ve dağıtımını gerçekleştirmek için en uygun yönetim ölçeğinin ne olması gerektiği konusunda ise farklı yaklaşımlar ortaya koymaktadırlar. Metropoliten alanlarda yönetim ölçeğinin ne yönde değiştirilmesi gerektiğine yönelik olarak yapılan kuramsal tartışmalarda temelde iki farklı görüş bulunmaktadır. Bütünleşme arayışında olan bu görüşlerden ilkinde göre bazı yerel yönetim reformcuları metropoliten yetki alanının genişletilmesiyle kentsel sorunlara daha iyi çözümler bulunabileceği iddiasındadırlar. Literatürde, bu doğrultuda, yakın dönemde, yeni bölgeci (new regionalist) yaklaşım olarak da bilinen düşünce okulunun temsilcilerince metropoliten alanlarda uygun politika geliştirmek için daha geniş mekânsal ölçek arayışı ve savunusu yapılmıştır (Breux,2007).

Metropoliten alanlarda parçalı bir yerel yönetim sisteminin ortadan kaldırılması gerektiğini savunan bütünleşmeci görüşün temsilcilerinin aksine Kamu Tercihi Okulu'nun destekleyicileri, büyük kentlerde yerel demokrasinin sürdürülmesi açısından daha parçalı bir yönetim yapısını önermektedirler. Bu doğrultuda, kentsel hizmetlerin yürütümünde zorunlu kalındığı hallerde belediyeler arasında işbirliği ya da birlikler modelini öngören bir kentsel yönetim anlayışını savunmaktadırlar. Bu kuramsal yaklaşıma göre birbirine yakın küçük kentsel yönetimler kamu politikası sorunlarını çözmek için daha uygun bir ölçek oluşturacaktır (Breux,2007).

Metropolitan Planlamadan Metropolitan Yönetim Anlayışına Geçiş Dönemi

Ayrı bir yönetim düzenlenmesine gerek duydukları tartışılmayan metropoliten alanların uygun ve etkin yönetim yapıları ve işleyişlerine kavuşturulması bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması açısından önem taşımaktadır. Metropolitenlerin hızla gelişen ve değişen yapıları, fiziki dokularındaki değişiklikler, onlara yönelik çeşitli seviyedeki, bireyselden küresele varan yoğun beklentiler ve hizmet talepleri, metropolleri özel yöntemlerle ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

İçerdikleri toplumsal dinamizm, uluslar arası ilişkileri, ülke ekonomisindeki ve milli gelir hasılasındaki payları ve ülke politikasını yönlendirme güçleri ise metropoliten planlama yönetim ve örgütlenmeye özen gösterilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Metropolitan yönetim genellikle aşağıdaki amaçları gerçekleştirme arayışı içinde olmuştur:

- Mevcut yerel yönetim yapı ve hizmetlerinin, etkinlik, işletme ve hakça hizmet dağılımı açılarından geliştirilmesi;
- Yeni ve kapsamlı sorun ve hizmet alanlarına yönelme (“Çevre”, vb.);
- Geleneksel yerel yönetim hizmetlerinin metropoliten ölçeğinde yaygınlaştırması (Toplu konut, ulaşım vb.)
- Metropolitan alan ölçeğinde ekonomik gelişmeyi planlamak ve denetlemek;
- Yerel yönetimi, yerel topluma açmak, katılımlarını gerçekleştirmek ve daha insani, halka dönük, çoğulcu demokratik bir yönetimi oluşturmaktır (Eke ve diğ., 1998).

Metropol Yönetişim Yaklaşımı

Bölge ölçeğine yönelik politikalar pek çok OECD ülkesinde 1950 ve 1960’lı yıllarla birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde özellikle kırdan kente göçün yeniden hızlanmasıyla birlikte kır ve kent arasında kaynakların dağılımı açısından var olan göreceli denge bozularak kentsel alanlarla kırsal alanlar arasındaki açık büyümüştür. Refah devleti anlayışı çerçevesinde, geleneksel olarak dezavantajlı ve azgelişmiş bölgelere yönelik politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Ulusal hükümetler çoğu zaman mali transfer araçlarına da başvurarak “büyük ölçekli kamu yatırımlarını” gerçekleştirmek yoluyla bu geri kalmış bölgelere müdahale etmişlerdir.”Gelişme kutupları” oluşturarak yerel ve bölgesel ekonomileri kalkındırmak bu dönemin temel yaklaşımı olmuştur. Ancak 1970 ve 1980’li yıllardaki küresel ekonomideki değişimler 1990’lı yıllardan itibaren pek çok OECD

ülkesi yeni mekânsal politikalara yönelmiştir. Artık refah devleti kapsamında gündeme gelen dezavantajlı bölgeleri kaldırmak, temel amaç olmaktan çıkartılmış;’’bölgelerarası dengesizliği azaltmak’’ tüm bölgelere benzer altyapı yatırımlarını götürme hedefi ‘’demode’’ gösterilmeye başlanmıştır. Bunun yerine ‘’piyasa dostu etkin devlet’’paradigmasıyla birlikte bölgelerin avantajlarını daha ‘’rekabetçi’’ bir anlayış içinde ‘’yer temelli’’ ve ‘’yerel ortaklı’’ bir eksenle arttırma hedefi, bölge politikalarının temel amacı haline gelmiştir. Küresel bir ekonomide küresel düzeyde rekabet edebilen bölgeleri yaratabilme yönünde politikalar güç kazanmıştır. Merkezi yönetimin refah devleti döneminin geleneksel müdahale araçlarıyla bu politikaları yürütmek yerine merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin niteliği değiştirilerek; ‘’metropolitan yönetişim’’ anlayışı, bölgesel gelişme politikalarının önemli kavramlarından ve uygulama araçlarından biri haline dönüştürülmüştür.

1990’ların başlarından itibaren Batılı ülkelerde pek çok metropolitan alanda kurumsal dönüşüm çerçevesinde metropolitan yönetişime ilgi artmıştır. Bu kapsamda metropolitan alan yönetimine dönük tartışmalar merkezileşme/bütünleştirme ile yerelleştirme/parçalama eksenleri arasında yapılmıştır. Ancak Batıda son dönemde bu tartışmalar, yerini ‘’yönetişimin yeniden ölçeklendirilmesi’’ tartışmalarına bırakmıştır (Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları, 1998).

3.2 Metropol Yönetimine İlişkin Modeller ve Örnekler

Metropolitan kentleri diğer kentlerden ayıran faktörler hızlı kentleşme, nüfusun daha çok çevrede yığılması, dağınık gelişme, yasal yetkiler ve vergileme gibi konulardaki boşluklar ile çakışmalar olarak sıralanabilir. Bu nedenlerden dolayı gerek yönetsel açıdan gerekse planlama yönlerinden başka kentlerden farklı yönetim modelleri metropolitan kentler için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Metropolitan yönetim modelleri ülkeden ülkeye farklılık göstermekle beraber, merkezi yönetimin taşra örgütü olarak değil, birer yerel yönetim birimi olarak oluşturulmaları esastır. Bu gibi düzenlemeler yapılırken dikkate alınması gereken ölçütlerden bir bölümü ekonomik, yani üretilip sunulması zorunlu hizmetlerin ve kaynak kullanımının yaratacağı neticelerle ilgili; bir bölümü de siyasal niteliktedir. Bu ikinci ölçüt metropolitan yönetimin bir yerel yönetim birimi olarak halk katılımına daha çok imkân vermesiyle ilgilidir.

Her metropoliten kent yönetimi örgütlenmesinde üst düzeyde bulunan yönetim basamağı ile alt düzeydeki birimler arasında görev ve yetkiler, hizmetlerin verimliliği ve katılım gibi etmenler hesaba katılarak paylaştırılmıştır. Bu paylaşımda her ülkenin siyasal, yönetsel ekonomik ve kültürel özellikleri, imkânları ve ihtiyaçları rol oynamaktadır.(Geray ve diğ., 1995)

Metropoliten yönetimler 1930'lu yıllarda tüm metropoliten alanı kapsayan tek bir birim, tek bir otorite olarak örgütlenirken, 1960'lı yıllara doğru parçalı olarak birden fazla yönetsel birim veya kademeli yönetsel birimler şeklinde örgütlenmeye başlanmıştır. Metropollerin yönetim modeli ile burada yürütülen kamu hizmetleri birbirini önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü metropoliten alanda yürütülen her kamu hizmeti, metropoliten yönetim içinde bir örgütlenme gerektirecektir. Bu örgütlenmeler özel amaçlı örgütlenmeler veya çok amaçlı örgütlenmeler (multipurpose) şeklinde olabilir. Gerek özel amaçlı gerekse çok amaçlı örgütlenmelerin avantaj ve dezavantajları olabilir. Özel amaçlı örgütlenmeler kararların hızlı alınması ve geniş coğrafi alanlarda hizmetin daha hızlı yürütülmesi gibi avantajlara sahipken; birden fazla yerel yönetim birbirini kapsamaları durumunda gerek karar organlarına üye seçiminde gerekse hizmetlerin yürütülmesinde sorunlar yaşanabilmektedir. Çok amaçlı örgütlenmelerde ise örgütün görev alanının daha gerçekçi biçimde belirlenebileceği, kaynak tahsisinin daha rasyonel ve hizmetleri yürüten birilerin uzmanlaşmalarının daha kolay olacağı söylenebilir.

Metropoliten kentler büyüdükçe kentin yönetsel sınırlarıyla fonksiyonel sınırları arasında farklılıklar meydana gelmektedir. Bunun sonucunda da büyüyen kısımdaki kentsel bölge ya yeni bir küçük yerel yönetim birimi olarak örgütlenilerek ya da örgütlenilmeksizin metropoliten yönetim sınırlarına dahil edilmektedir.

Metropoliten yönetim modellerinin sınıflandırılmasında tek bir tipolojiden bahsetmek mümkün değildir. Eke, yeryüzünde denenmiş modelleri öncelikle geçici ve kısa süreli modeller ile uzun süreli modeller olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Geçici ve kısa süreli modeller: Yönetimler arası hizmet anlaşmaları, hizmet birlikleri ve özel amaçlı metropoliten kent örgütleri olarak sıralandıktan sonra; Uzun süreli modeller de: Birleştirmeler ve yerel federasyonlar olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir. (Eke, 1982)

Nadaroğlu, metropoliten yönetim modelleri konusunda pek çok yaklaşımın bulunduğunu ifade ettikten sonra, bu yaklaşımlardan herhangi birinin bir ülkede uygulanabilmesi için, o ülkenin mevzuatında bu uygulamaya engel bir hükmün bulunmaması gerektiğini

vurguluyor. Nadaroğlu'na göre mademki koşulların elverişliliği uygulamada ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır; öyleyse metropoliten yönetim modelleri ancak bu kriter veri kabul edilerek sınıflandırılabilir. Bu ilke çerçevesinde yapılan tasnife göre metropol yönetimine ilişkin modeller: Merkeziyetçiliğin hakim olduğu uygulama yöntemleri, ademi merkeziyetçi uygulama yöntemleri ve karma nitelikli uygulamalar olmak üç başlık altında incelenebilir (Nadaroğlu, 1998)

Türk Belediyecilik Derneği (TBD) ve Konrad Adenauer Vakfı'nın (KAV) ortaklaşa yaptırdığı bir araştırmada metropoliten kentlerde yerel kamu hizmetlerinin daha verimli olarak görülebilmesi için baş vurulan örgütlenme biçimlerinin işbirliği yaklaşımı, özel amaçlı kuruluşlar ve metropoliten kent yönetimi olmak üzere üç kümede toplanabileceği belirtilmiştir. (Geray ve diğ., 1995)

Toprak'a göre kent yönetiminin merkezi yönetime doğrudan bağlı veya merkezi yönetim kuruluşlarının yerel sistemde yer aldığı, özerk veya metropoldeki hizmet paylaşımı ve etkinliği dikkate alındığında dört tip metropoliten yönetim modeli ortaya çıkmaktadır. Bunlar, tek kademeli metropoliten yönetimler, iki kademeli metropoliten yönetimler, yerel yönetimlerde gönüllü kuruluşlar ve özel amaçlı kuruluşlardır. (Toprak,1990b)

3.2.1 Tek kademeli metropoliten yönetim modelleri

Metropoliten yönetimin tek kademedan oluştuğu üç farklı model bulunmaktadır. Bunlar: "Kaynaşmış/Katılmış Yönetimler" (annexation), "City/County Birleşmesi" (consolidation) ve "Yerinden Yönetim Esasına Dayalı Tek Kademeli Metropol" modelleridir (CDLR, 1995).

Bu metropoliten yönetim biçimlerinde parçalar halindeki yerel yönetimlerden kurumsal yeni bir metropoliten yönetim oluşturulmaya çalışılmaktadır. Böylece bir merkezi kentin sınırlarını aşan bir yerleşme sürecinin üstesinden gelmeye yönelik somut usulleri temsil etmektedir. Nispeten az nüfuslu metropoliten alanlar açısından en uygun model, tek kademeli yönetim biçimidir. Ancak bu yönetimler, coğrafi yönden son derece geniş bir alanda tek bir yönetimin bulunmasından kaynaklanan, tüm alana erişme zorluğu gibi güçlükler, yerinden yönetim çabalarını bu alanlarda zorunlu kılmaktadır (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011).

Kaynaşmış/Katılmış Yönetimler" (annexation) ve Danimarka Örneği

Genellikle merkezi bir kentin sınırlarına banliyölerin dahil edilmesi şeklinde görülen bu yöntem dünyanın pek çok yerinde sıkça rastlanmaktadır. Bu metodla çok sayıdaki belediye

birleştirilerek tek ve yeni bir yerel yönetim birimi oluşturulmaktadır. Banliyölerin merkeze bağlanması, buraların hukuken ve sosyal olarak merkezi kente bağlanması anlamına gelmektedir. Kaynaşma / katılma yönteminde belediyeler kendi tüzel kişilikleri ile buna bağlı olarak da yetki ve bağımsızlıklarını yitirerek, metropoliten belediyenin parçası haline gelmektedir. Ancak oluşan yeni yerel yönetim biriminin içinde coğrafi olarak hizmet alanları belirlenmesi gerekiyorsa, banliyö sınırları idari hizmet bölgelerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.

Kaynaşmış/Katılmış tek kademeli metropoliten yönetim Belçika, Danimarka, Almanya, Hollanda ile Birleşik Krallıkta uygulanmaktadır. Belçika'da bu tür birleşmeler sonucu 1950 yılında 2669 olan belediye sayısı 1991 yılında 589'a; Danimarka'da 1950 yılında 1387 olan belediye sayısı 1993'de 273'e; Almanya'da 1950 yılında 24.272 olan toplam belediye sayısı 1992'de 8077'ye; Hollanda'da 1950 yılında 1015 olan belediye sayısı 1992'de 647'ye; Birleşik Krallıkta 1950'de 2028 olan belediye sayısı 1992'de 484'e düşmüştür (CDLR, 1995).

Toprak, Türkiye'de 12 Eylül 1980 Harekatından sonra çıkartılan 34 numaralı MGK kararıyla başlatılan ve küçük belediyelerin onlara en yakın metropoliten belediyelere bağlanarak daha iyi hizmet görmeleri amacıyla yönelik olarak gerçekleştirilen birleştirme işlemlerini kaynaşmış / katılmış tek kademeli metropoliten yönetim örneği olarak kabul etmektedir. Türkiye'de 1980 yılında 1727 olan belediye sayısı bu kararla 1664'e düşmüştür (Toprak, 2001). Yine son yıllarda denizli de bütünşehir formülü uygulanmıştır. 21 Aralık 2003 tarihli 5026 sayılı yasayla 22 belediye ve 25 köy tüzel kişiliklerini kaybedip mahalleye dönüştürülerek Denizli Belediyesi'ne bağlanmıştır. Bu yasayı teklif eden Denizli milletvekillerine göre Denizli, ekonomi ve sanayi bakımından yüksek gelişme hızına sahip bir ildir. Ancak merkez belediyesi sınırları etrafında pek çok belediyenin bulunması sıkıntılara sebep olmaktadır. Bu gerekçelerle sınırlarının genişletilmesi önerilmiştir. Fakat, yürürlük kazanamamıştır (Çınar ve diğ., 2009).

Kaynaşmış/Katılmış tek kademeli metropoliten yönetimin uygulandığı Danimarka'da temel olarak iki çeşit yerel yönetim birimi vardır. Bunlar genişlik ve kapsamlarına göre bölgesel nitelikli olan "iller" (amtskommuner) ile "belediyeler" (kommuner)lerdir.

Danimarka'da 1970'lerden sonra yerel yönetimler alanında önemli reformlar yapılmaya başlanmıştır. Danimarka'daki kentleşmenin bir sonucu olarak merkezi kentler, kendinden bağımsız kentler tarafından çevrelenmiştir. Ancak merkezi kentleri kuşatan küçük kentler,

yönetmel ve finansal açıdan hiçbir zaman kendilerine yetecek düzeve ulaşamamışlardır. Danimarka yerel yönetim reformları başlamadan önce yapılan araştırma iki noktayı ön plana çıkarmıştır. Bunlar: "Tek kent, tek yerel yönetim birim,"ve"geniş yerel yönetim (coğrafi anlamda) birimlerinin oluşturulması" gerektiğidir. Teorik bir bakış açısına göre, Danimarka'nın birleştirmeler ile ilgili istek şu soruyu ön plana çıkarmıştır: Problemlerden kurtulmak için oluşturulacak kentin büyüklüğü ne olmalıdır? Ve hangi büyüklükteki yönetim birimi etkin ve verimli çalışabilir? Merkeziyetçiliği savunan Demokrat Parti ile ademi merkeziyetçiliği savunan Liberal ve Muhafazakar Partiler arasındaki geleneksel görüş ayrılığına rağmen parlamentoda yerel yönetimlerin durumlarına ve rollerine yönelik geniş bir uzlaşma 1970'de sağlanabilmiştir. Bu uzlaşma sonucu birbirine yakın olan yönetim birimleri birleştirilmiştir. Birleştirmeler neticesinde belediye sayılarında % 80, il sayılarında ise % 40 azalma olmuştur. Vatandaş ile yüz yüze ilişkiyi gerektiren bir çok görev merkezden alınarak yerel birimlere devredilmiştir. Bundan sonra iller hastanelerin çoğunu, okulları, bölgesel yolları, çevre koruma işlerini ve bölgesel planlama yetkilerine sahip olmuşlardır. İller ve diğer yerel yönetim birimleri kamuya ait toplam giderlerin üçte ikisini yönetmek durumuna olduğundan, yerel birimleri finansal olarak güçlendirilmek için, kamu vergilerinden elde ettikleri paylar da artırılmıştır (Harloff, 1987 ve Brunn, 1995).

City/County Birleşmesi"(consolidation) ve Indianapolis - Marion County Birleşmesi Örneği

City/County birleşmesi ara kademe yerel yönetim biriminin (county, district, kreis) yapısına ve büyüklüğüne bağlıdır. Bu tür metropolitan yönetimlerinin kurulması yoluna, geniş ve büyük kentlerin sınırlarının, county veya clistrict yönetimlerinin sınırlarıyla aynı olmaması kamu hizmet ve politikaların koordinasyonunun sağlanamaması nedeniyle başvurulmaktadır. Bu durum özellikle kentin dışında gelişen ve bu nedenle kentin yetki alanı dışında kalan alanlarda görülmektedir.

Kent/County birleşmesi, normal bir katma/kaynaşmadan kaynaklanan kimlik kaybı gibi bazı sonuçların doğmasına engel olunması amacıyla başvurulmuş bir usuldür. Bu tür metropolitan yönetim biçiminde, hem kent hem de county meclisi doğrudan doğruya kendi seçmen çevreleri tarafından seçilmektedir. Kanunen her biri ayrı bir yerel yönetim biçimidir ve aralarında hiyerarşik bir ilişki yoktur. Sadece, yol yapımı, sağlık ve itfaiye hizmetleri gibi bazı hizmetler bakımından her iki yerel yönetim birimi arasında işbirliği vardır (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011). Bu tür metropolitan yönetim biçimine daha çok ABD'de rastlanmaktadır. Örneğin, Florida'da Jacksonville/Duval County, Nevada'da Las Vegas/Clare County, İndiana'da Indianapolis/Marion County bunun yeni örnekleridir. 19.

Yüzyılda ise New Orleans, Boston, Philadelphia, San Francisco ve New York önemli birleşmeler olarak tarihe geçmiştir.

Kent/county birleşmeleri genellikle hizmetlerin yerine getirilmesiyle mali sorunların yerel olarak kabul edilişinden, özellikle sunulan hizmetlerle bu hizmetlerin getireceği maliyet yüküne ilişkin karşılıklı denge kaygısından kaynaklanmıştır (Blair, 1981).

Kent/county birleşmelerine ilişkin tek kademeli metropoliten yönetimin uygulandığı Indiana'da 1940'lardan sonra Indianapolis kentinin yerleşim sınırları Marion ilçesine kadar dayanmıştır. Indianapolis kentinin yerleşim dokusunda sıkışıklık olduğundan kent sakinleri banliyölere gitmeye başlamıştır. Indianapolis kenti ile Marion ilçesinin birleşmesi esas itibarıyla zaten fiziksel olarak birleşerek, adeta birbiri içine geçmiştir. Fakat bu birleşme ile yerel hizmetleri karşılayan organların farklı olduğu yerleşim birimleri yönetsel olarak da birleştirilmiştir (Blomquist ve Park, 1995).

Yerinden Yönetim Esasına Dayalı Tek Kademeli Metropoliten Yönetim Modeli ve Viyana Örneği

Bu tür metropoliten alan yönetim modelinde karar oluşturma ve hatta yerel düzeyde hizmet etme konularında sorumluluk yerel birimlere dağıtılmaktadır. Sorumluluğun yerel birimlere dağıtılması (yerinden yönetim) oldukça geniş ölçüde değişiklikler göstermektedir. Karar oluşturma, yetki kullanımının ve bütçenin bazı veya bütün unsurları içerebilir. Tek kademeli metropoliten yönetim metropoliten alanın bütününe yönelik olarak oluşturulmakta ve sonra yetki ve sorumluluk devri (yerinden yönetim) gerçekleşmektedir.

Bu tür metropoliten yönetimlere, Winnipeg (Kanada) gibi, bir zamanlar iki kademeli federasyon olup da sonradan tek kademeli bir metropoliten alan haline gelmiş metropoliten yönetimleri örnek olarak verilmektedir. Bu tip metropoliten yönetim, yerinden yönetim unsurların' da içeren eskiden beri tek kademeli bir nitelik taşıyan kentleri de kapsamaktadır. Bunların örnekleri arasında Viyana (Avusturya), Paris (Fransa), Oslo (Norveç), Roma, Polonya ve Floransa ve diğer İtalyan kentleri ve çoğu Batı Almanya kentleri sayılabilir.

Yerinden yönetim esasına dayalı tek kademeli metropoliten yönetimin uygulandığı Viyana, Avusturya Federal Cumhuriyetinin başkenti durumunda olup hem bir eyalet hem de bir yerel yönetim birimidir. Bu nedenle hem belediye ve hem de eyalet sorumluluklarına sahiptir. Şehir 23 ilçeye ayrılmıştır. Her bir ilçenin başında bir ilçe başkanı bulunan bir ilçe meclisi vardır. Yerel halk ilçe Meclisi üyelerini ve onlar da ilçe Başkanını seçerler. İlçe

meclislerinin karar oluşturma yetkileri sınırlıdır, ancak yerel konularda bu meclislere bilgi verilmesi ve danışılması gerekmektedir (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011).

3.2.2 İki kademeli metropoliten yönetim modelleri

Metropoliten kent yönetimine bir diğer yaklaşım, bazı metropoliten alanların iki-kademeli yönetim birimine sahip olması, metropoliten yetki ve sorumlulukların parçalanması esasına dayanırnsıdır. Bu alanlarda görev ve sorumluluklar, metropoliten alan ölçeğindeki sorunlarla ilgilenmek üzere oluşturulan genel nitelikteki çok amaçlı bir yönetim kademesine devredilmiştir. Bu metropoliten kademe mevcut yerel yönetimlerin üstünde yeni bir yönetim kademesi teşkil etmektedir.

İki kademeli metropoliten yönetimi gelişmekte olan ülkelerde pek yaygın değildir. Buna karşılık pek çok gelişen ülke kentlerinde bu modelin uygulamalarına da rastlanabilmektedir. Dhaka, Lagos, Madras, Medellin ve Rio de Janeiro bunların örnekleridir (Bahl-Linn, 1992).

İki kademeli metropoliten yönetim yapısının yararı, daha küçük yerel yönetimler kurulması suretiyle yönetimin halka daha yakınlaşmasıdır. Sakıncası ise, metropoliten alanda görevler ve yetkiler, mali kaynaklar çok sayıda küçük yerel yönetim arasında paylaştırılmış bulunduğundan, metropoliten alanlarda görülen çok sayıda kamu yönetimi olgusu, yerel hizmetlerde verimliliği ve etkinliği sağlamayı güçleştirici bir sonuç doğurabilmektedir. Zira, bütün hizmetler için uygun (optimal) bir kent büyüklüğü tespit etmek mümkün olmamakla, çoğu yerel hizmetler bakımından kentin büyüklüğü yararlı olmakla birlikte (economies of scale), aşırı büyüklük, verimsizliğe (diseconomies of scale), vergi yükü bakımından metropol içindeki yerel yönetimler arasında eşiksizliklere neden olabilmektedir. Ayrıca üst kademe yönetimlere, alt kademelere oranla geniş yetkiler verilirse, her iki kademe arasında eşitlik beklentisi o metropoliten alandaki siyasi dengeye bağlıdır (Keating, 1991).

Yerel Federasyonlar ve Tokyo Örneği

Metropoliten alanda kentsel fonksiyonlar ve sorumluluklar için çok amaçlı metropoliten yönetim oluşturulmuştur. Bu yönetsel yapı ile metropoliten alanı kucaklayan büyük bir yerel yönetim birimi ile ona bağlı alt kademe yerel yönetim birimleri kurulmuştur. Alt kademe yerel yönetim birimleri kendi coğrafi hizmet alanlarında, yetki ve görev paylaşımında üzerlerine düşen konularda hizmet ederler. Metropoliten yerel yönetim birimi ise hem üzerine düşen metropoliten kent hizmetlerini yerine getirirken, hem de alt kademeler arasındaki hem de alt kademelerle kendi arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır (Toprak,

1998 ve Feldman, 1987). Bu sisteme örnek olarak Toronto, Barselona, Amsterdam, Stockholm, Tokyo ve 16 Türk metropolü verilebilir (Kaya, 1997).

Doğrudan iki kademeli metropoliten yönetimin uygulandığı Tokyo'da yerel yönetimler valilik (prefectures) ve belediyelerden (municipalities) oluşmaktadır. Bunlar genel nitelikli yerel yönetim birimi olup; bunların dışında, özel alt birimler (special wards), bölgesel hizmet birlikleri (Regional Affairs Associations) ve bölgesel birlikler (Regional Amalgamation) olarak adlandırılan özel nitelikli yerel yönetim birimleri de bulunmaktadır. Japonya genelinde 47 valilik, 3232 belediye, 23 özel alt birim, 2830 bölgesel hizmet birliği ve 1 bölgesel birlik bulunmaktadır. Valilik belediyeden daha geniş bir alanda bölgesel yönetimle ilgilenmektedir. Tokyo Metropolitan Yönetimi (Tokyo MY) bu valiliklerden biridir.

Tokyo Metropolitan Yönetimi (Tokyo To) 1943 yılında Tokyo ili (Tokyo-fu) ile Tokyo belediyesi (Tokyo-shi) birleştirilerek kurulmuştur. Tokyo denildiğinde akla ortak merkezli çemberler kuramı gelmektedir. En içte bulunan alan Tokyo kentidir. İkinci çemberin oluşturduğu alan Tokyo metropolünü (Greater Tokyo Metropolitan Region) kapsamaktadır. Tokyo kenti ile Saitama, Kanagawa ve Chiba illerinden oluşmaktadır. Son olarak nüfusu 60 milyonu bulan metropol sınırları dışına taşmış bulunan Ulusal Başkent Bölgesi (National Capital Region) gelmektedir. Bu bölge Tokyo MY ile birlikte Tochigi, Ibaraki, Gumma ve Yamanashi illerini kapsamaktadır (Togo, 1995).

1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla Japonya'nın 12.059 bin nüfusa sahip olan en büyük metropol ve başkenti Tokyo, diğer Japon illerinden farklı bir yönetim sistemine sahiptir (Erdumlu, 1993). Tokyo MY iki kademeli bir yapıya sahip olup, 23 özel bölge (Special Wards), 27 kent, 5 kasaba ve 8 köyden oluşmaktadır. Üst kademedeki MY, alt kademedeki ise Türkiye'de olduğu gibi ilçe belediyeleri vardır.

TMY geniş bir bölgenin yönetiminden sorumlu bir birim olarak metropoliten alanı ilgilendiren yerel hizmetleri, tek elden görülmesi gereken hizmetleri, belediyeler arasında uyum ve eşgüdüm gerektiren hizmetleri yerine getirmektedir. Yangın söndürme, çöp toplama ve imha etme, su ve kanalizasyon gibi hizmetler doğrudan Tokyo Metropolitan Yönetimince görülmektedir. Bunlara ilaveten TMY, Tokyo'nun başkent olarak üstlenmiş olduğu görevleri de yerine getirmektedir ilçe belediyelerinin oldukça sınırlı görevleri arasında nüfus kayıtlarının tutulması, ilköğretim hizmeti, toplumsal yardımlar,

kütüphanelerin korunması ve yönetilmesi, sokakların ve parkların bakımı ve yapı denetimi gibi hizmetler vardır (Keleş, 1984).

Metropolitan Birlikler ve ABD örneği

Metropolitan birlikler, iki kademeli metropoliten yönetimler içinde yer almakla birlikte, diğerleriyle bazı farkları bulunmaktadır. Bu modele, ABD'de ve belki de dünyada benzersiz bir nitelik taşıyan Minneapolis/St. Paul ikilisinin oluşturduğu metropoliten model örnek verilebilir. Minnesota'da (ABD) iki kentten oluşan metropoliten yönetim, 2 milyonu aşan dağınık bir nüfusa sahip geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu model, birbirine komşu iki büyük kentten (Minnesota/St. Paul) oluşmaktadır. Metropoliten yönetimin kurulması mevcut belediye kuruluşlarının varlığını sona erdirmemiştir, Bu yönetim modeli niteliği itibarıyla çok işlevlidir ve bölgenin bütününe yönelik olarak stratejik planlama sorumluluğuna sahiptir. Metropoliten Meclisin görevleri; metropoliten alan gelişme rehberinin hazırlanması, yerel yönetim planlarının onaylanması, ulaşım, su ve parkların denetimi gibi üç metropoliten komisyonlarının koordinasyonunun sağlanması, yerel yönetimlerin, özel bölgelerin ve eyalet birimlerinin proje ve faaliyetlerin metropoliten alan bakımından önemini belirlenmesi, yardım başvurularının gözden geçirilmesi, konut ve park hizmetleri için ve genel araştırma ve yardım sağlanmasıdır. Bu modelde, 13 kişiden oluşan metropoliten meclis üyeleri Vali tarafından dört yıllık bir süre için seçilmektedir. Bu üyelerden Vali tarafından atanan biri başkanlık yapmakta, diğer 12 üye ise district'leri (ilçe) temsil etmektedir. Başkan Valiye bağlı olarak çalışmaktadır (Blair, 1981).

City/Country (Kent/Vilayet) Birliği ve Hannover Örneği

İki kademeli metropoliten yönetim türlerinden birine de Batı Almanya'da Aşağı Saksonya eyaletinde rastlanmaktadır. Bu modelde, eyalet yasası gereğince, bir kentle bir county bir "birlik" oluşturmaktadır. Hannover Metropoliten alanında 1962 yılından bu yana bölge ölçeğinde bir ikinci kademe birimi bulunmaktadır. Metropoliten alandaki nüfusun yarısının Hannover kentinde, kalanı da Hannover County'de oturmaktadır, 1974'den 1980'e kadar bu ikinci kademe birim doğrudan seçilen 75 üyeli bir meclise sahiptir. Kentin ve vilayetin isteklerine rağmen bu meclis modeli eyalet kanunlarınca yürürlükten kaldırılmıştır. Bugün Mecliste, yarısı Hannover Kenti tarafından ve yarısı da vilayet tarafından atanan 28 üye bulunmaktadır. Statü ve yetki bakımından otorite olmaktan çıkarılan ve "ortak kurul" niteliği kazandırılan kuruluş, toplu taşımacılık, ekonomik gelişmelerin özendirilmesi, alt-bölgesel planlama ve bölge çapındaki dinlenme-eğlence tesisleri faaliyetlerini yürütmektedir. Kentin

ve vilayetin vergi gelirlerinin sabit bir yüzdesi bu ortak kurula ödenmektedir (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011).

3.2.3 Gönüllü (isteğe bağlı) metropoliten kuruluşlar modeli

Bu sistemde yerel yönetimler yasal ya da zorlayıcı herhangi bir etki olmaksızın pek çok konuda yardımlaşmak için aralarında birlikler oluştururlar. İsteğe bağlı metropoliten örgütlenmeler, “sözleşmeli kentler”, “yerel yönetimler birliği” ve “alt bölge belediye birlikleri” olmak üzere başlıca üç grupta toplanabilir (TÜSİAD, 1995).

Yönetimler Arası Hizmet Anlaşmaları ve Lakewood Örneği

Yönetimler arası hizmet anlaşmaları uygulaması, yerel yönetimleri kendi aralarında, eyaletle ya da diğer komşu ve özel kuruluşlarla hizmet alım satımı için yapılan anlaşmalardır. Bu yolla belirli bir yerel hizmeti ya da hizmetleri yerine getiremeyen, pahalıya mal eden ya da istenilen nitelikte ve kalitede yapamayan yerel yönetimler bu hizmetleri satın almak üzere anlaşmalar yapmaktadırlar. Böylece yerel yönetim kendi özerkliğini ve yapısını koruduğu gibi, bu tür hizmetlerden yerel halkın yararlanmasını da sağlamış olmaktadır (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011). Ayrıca, kaynak israfını önlenmesine, özel amaçlı metropoliten kuruluşlarının kurulma ihtiyacının ortadan kalkmasına da hizmet etmektedir.

Yönetimler arası, hizmet anlaşmalarının bazı sakıncalı yönleri de bulunmaktadır. Yerel topluluklar arasında çıkar anlaşmazlıklar!, bu sözleşmeleri metropoliten alanda bulunan bütün yerel yönetimleri bağlayıcı olmasının sağlanmasındaki güçlükler, sözleşmeleri göreceli de olsa kısa süreleri kapsamak zorunda olmaları ve kanunun denetlemesine elverişli bulunmamaları başlıca sakıncalarını oluşturmaktadır (Keleş, 1990).

Yönetimler arası hizmet anlaşmalarına örnek olmak üzere, Los Angeles County tarafından 1954 yılında yapılan ve uygulandığı kentin adı ile anılan "Lakewood Planı"ndan bahsetmek gerekmektedir. Lakewood, Los Angeles ile Long Beach kentleri arasında 1953 yılında kurulmuş bir yerleşim yeridir. Her iki kent de üst gelir gruplarının burada yer alması nedeniyle burayı kendi yetki sınırları içine almayı istemişlerdir. Ancak, Lakewood kendi özerk yerel yönetimini kurmuştur. Kanunen yerine getirmek zorunda olduğu tüm yerel hizmetlerin tamamını, bunlarla ilgili örgütü kurarak sunmak yerine, "Lakewood Planı" adı verilen bir hizmet anlaşması çerçevesinde County'den satın almıştır. Bu uygulama oldukça geniş uygulama alanı bulmuş ve daha sonra pek çok yerel yönetim birimi Los Angeles metropoliten yönetiminden hizmetleri sözleşmelerle satın alma yoluna gitmiştir (Blair, 1981).

Yerel Yönetimler Birliği ve San Fransisko Körfez Birliği

Yerel yönetimler birliği yerel, sınırları aşan bölgesel sorunların çözümü için, yerel yönetimler arasında işbirliğini sağlamak üzere isteğe bağlı olarak kurulan ve üye yerel yönetimlere değişik hizmetlerde bulunan bölgesel teşkilatlardır. Bölge birlikleri veya kurulları birkaç bölgesel teşkilatı kapsar. Bölge birliklerinin hizmetlerinde danışmanlık ağır basmaktadır. Genellikle vergi toplama, hukuki düzenleme yapma ve doğrudan doğruya kamu hizmeti yürütme yetkileri yoktur veya sınırlıdır. Bu tip kuruluşlar yerel yönetimlerin ortak sorunlarına çözüm getirmeye çalıştıkları bir forum işlevi görürler (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011).

Yerel yönetimler birliği modelinin en güzel örneği San Fransisko Körfez Birliğidir. Birlik (The Association of Bay Area Governments-ABAG), körfezin çevre ile iletişim, ulaşım, konut ve ekonomik gelişme konularında üyelerine danışmanlık yapmaktadır. 93 kenti ve 9 county'nin bulunduğu San Fransisko Körfez Bölgesi, 1961 yılında, körfezdeki kentler ve countyler tarafından yerel denetimi sağlamak, planlama yapmak ve bölgesel faaliyetlerde işbirliğini sağlamak için kurulmuştur. ABAG Federal Hükümet ve Eyalet hükümeti tarafından bölgesel planlama kuruluşu olarak kabul edilmiştir. ABAG tarafından yapılan ve yerel olarak kabul edilen bölge planı bölgenin konut, ekonomik gelişme, çevre sağlığı, ulaşım, rekreasyon, sağlık ve güvenlik konularında rehber oluşturmaktadır. San Fransisko Körfez Birliğinin önemli fonksiyonlarından bir diğeri de bölgedeki yerel farklılıkların etkili bir uzlaşma ile çözüldüğü bir forum olmasıdır. ABAG etkin kamuoyu yaratma ve halkın katılımını sağlama programı vatandaşların planlama programına katılımını sağlamaktadır (Blair, 1981).

Alt Bölge Belediyeler Birliği

Kanada'daki British Columbia'nın alt-bölge belediye birlikleri yerel yönetim işleminde asgari bir merkezileşme sağlamaya yöneliktir. Bütünü oluşturan belediyeler belirli görevleri alt bölgesel kademeye devretmektedir. İlin bütünü 1965 yılında alt-bölge niteliği taşıyan birimlere bölünmüştür. Nitelik itibarıyla bölgesel sayılan görevler konusunda alt-bölge birimine yavaş yavaş genel veya kısmi sorumluluk devredilmiş bulunmaktadır. Bu gelişme, 1984 tarihli kararlarla getirilen ve il yönetiminin planlamayı bu birimlerin sorumluluk alanından çıkarıp münhasıran üye belediyelere verebilmesi istisnası dışında devam etmiştir (Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 2011).

3.2.4 Özel amaçlı metropoliten yönetim kuruluşları ve GLC (Greater London Council) sonrası

Bu modelde metropoliten alanla veya iki veya daha fazla yerel yönetimle ilgili su, ulaşım, kanalizasyon gibi temel hizmetleri, bu alanın tamamında veya bir kısmında yerine getirmek üzere, özel amaçlı metropoliten kuruluşlar kurulmuştur (Yerinden Yönetim ve Kalkınma,1967).

Özel amaçlı kuruluşların faydalı yönleri bulunmaktadır. Bir defa hizmetlerin yerine getirilmesinde partizanlıklar (siyasi etkiler) ortadan kaldırılabilir veya en aza indirilebilir. Bunlar genellikle tek bir hizmeti yerine getirmek üzere kurulduklarından bu hizmette uzmanlaşmaları ve metropoliten alan çapında gereği gibi yerine getirmeleri mümkün olur. Buna karşılık olumsuz yönleri daha çoktur. Bir kere, metropoliten alanda çalışan özel amaçlı bu kuruluşlar ne kadar özerk olurlarsa o kadar metropoliten görevlerde ikilemler, otoritede katlanma potansiyeli o kadar çok olur ve kentin gelişmesi de o kadar zorlaşır (Bahl-Linn, 1992).

3.3 Metropoliten Alanların Yönetiminde “Sınırlandırılma” ve “Bütünleştirme” Yaklaşımlarına Yönelik Bazı Ülke Deneyimleri

Dünyada pek çok ülkede metropoliten yönetimlerin sınırlarının değiştirilmesine yönelik tartışmalar yapılmakta, bu yönde politikalar ortaya konmaktadır. Bu çerçevede yerel yönetimlerde birleştirmelerle kaynak dağılımında etkinliğin, verimliliğin ve saydamlığın arttırıldığı, yönetim teknikleriyle kentsel saçılmanın kontrol altına alınmasıyla da maliyetlerin düşürüldüğü ileri sürülmektedir (Rosenfeld ve Reese, t.y).

3.3.1 Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Bürosu tarafından metropoliten alan konusunda belirlenen kriterler; nüfus, iş-meşguliyet ve merkezi kent ile diğer kentlerin ilişkisi şeklindedir. Yani nüfus açısından belirli bir yoğunluğa ulaşmış bir merkezi kent ile iş ve ekonomik bağlantıları yoğun olan başka kentlerin bütünleşmesi suretiyle metropoliten alanın oluşacağı belirtilmektedir.

Bu konudaki ilk yöntem, Houston şehrinde olduğu gibi mücavir alanların ve banliyölerin merkezi kente katılması şeklindedir. Ancak mücavir alanlar ve banliyöler bu uygulamaya yönelik referandumda red oyu vererek bu tür bir uygulamaya karşı koymuşlardır.

İkinci yöntem, San Fransisco, Boston, New York şehri gibi County ve Municipality yönetimlerini bir çatı altında toplayan vilayet yönetimidir. Diğer bir çözüm yolu ise vilayet yönetimlerinin sözleşmeye dayanarak yerel topluluklara hizmet sunmalarıdır. Örneğin Los Angeles vilayetinde şerif bürosu, kendi polis teşkilatını kurmak istemeyen vilayete bağlı kentlere ücret karşılığında güvenlik hizmeti sağlamaktadır. Diğer bir yöntem ise, yerel konuların kent yönetimine bırakıldığı metropoliten alanın tümünü ilgilendiren konuların kendisine bırakıldığı metropoliten bir yönetimin oluşturulmasıdır. Son bir uygulama, özel bölgelerin yakın bölgelerin sınırlarının içersine alınarak hizmet alanının genişletilmesi ve birimler arası işbirliğinin artırılması şeklindedir. Ancak metropoliten yönetim şeklinin yaygınlaştırılmasındaki sorunlardan dolayı çözüm yolu olarak özel bölgeler gösterilmekte ise de, halk özel bölgelerin kendi kontrollerinden uzaklaşabileceği endişesine sahiptir (Ayhan,2008).

ABD’de, metropoliten alanların parçalı bir yönetim yapısına sahip olmasının, etkin bir kentsel yönetimin ortaya konulmasını güçleştirdiği çok sayıda akademisyen tarafından dile getirilmiştir. Metropoliten alanlarda yetki ve görevlerin birbirinden farklı yerel yönetim birimleri arasında paylaştırılmış olmasının doğurduğu sakıncaları ortadan kaldırmak veya söz konusu yönetim zorluklarını aşmak için öneriler geliştirilmiştir. Büyük kentlere yönelik etkili bir yönetim arayışı doğrultusunda yapılan girişimlerden biri, kent merkezleri (city) ile bu merkezlerin çevresinde yer alan bölgenin (country) yönetimlerini tek bir yönetim altında yeniden yapılandırmadır. Bu kapsamda ABD’de çok sayıda girişim olmuştur (Ross ve Levine,2006).

Çizelge 3.1 : ABD' de city-county birleştirmeleri (Ross ve Levine, 2006).

Yıllar	City-County	Eyalet
1805	New Orleans-Orleans Parish	Louisiana
1821	Boston-Suffolk County	Massachusetts
1821	Nantucket-Nantucket County	Massachusetts
1854	Philadelphia-Philadelphia County	Pennsylvania
1856	San Fransisco-San Fransisco County	California
1874	New York(Manhattan)-New York County	New York
1894	New York-Bronx ve Staten Island	New York
1898	New York-Brooklyn ve QuennsBoroughs ve Richmond County	New York
1904	Denver-Arapahoe County	Colorado
1907	Honolulu-Honolulu County	Hawaii
1947	Baton Rouge-East Baton Rouge Parish	Louisiana

1952	Hamilton ve Phoebus-Elizabeth City County	Virginia
1957	Newport News-Warwick City County	Virginia
1962	Nashville-Davidson County	Tennessee
1962	Chesapeake-South Norfolk-Norfolk County	Virginia
1962	Virginia Beach-Princess Anne County	Virginia
1967	Jacksonville-Duval County	Florida
1969	Indianapolis-Marion County	Indiana
1969	Carson City-Ormsby County	Nevada
1969	Juneau ve Douglas-Greater Juneau Borough	Alaska
1970	Columbus-Muscogee County	Georgia
1971	Holland ve Whaleyville-Nansemond County	Virginia
1971	Sitka-Greater Sitka Borough	Alaska
1972	Lexington-Fayette County	Kentucky
1972	Suffolk-Nansemond County	Virginia
1975	Anchorage, Glen Alps ve Girwood-Greater Anchorage Borough	Alaska
1976	Anaconda-Deer Lodge County	Montana
1976	Butte-Silver Bow County	Montana
1984	Houma-Terrebonne County	Louisiana
1988	Lynchburg-Moore County	Tennessee
1992	Athens-Clarke County	Georgia
1992	Lafayette-Lafayette Parish	Louisiana
1995	Augusta-Richmond County	Georgia
1997	Kansas City-Wyandotte County	Kansas
2001	Hartsville-Trousdale County	Tennessee
2001	Louisville-Jefferson County	Kentucky

ABD’de 1805 yılında New Orleans’taki birleştirme deneyiminden bu yana yerel yönetimlerde bütünleştirme girişimlerinin çok azı yaşama geçirilebilmiştir (Miller, 1993).

3.3.2 Kanada

Kanada’da metropoliten alanlarda yukarıdan aşağıya birleştirme uygulamasıyla yaygın olarak karşılaşılmalıdır. Federal bir devlet örgütlenmesine sahip olan Kanada’da eyalet niteliğine sahip il yönetimleri, ABD’yle karşılaştırıldığında, tarihsel olarak yerel yönetimlerin yeniden yapılanması açısından daha fazla yetkiye sahiptir. Kanada’da da metropoliten alanlarda sınır değişikliklerine yönelik farklı dönemlerde çeşitli değişiklikler söz konusu olmuştur. (Rosenfeld ve Reese, t.y).

Kanada’nın bir eyaleti olan Quebec’te 1965 yılında eyalet yönetimi gönüllü birleştirmeler yapılması için strateji geliştirmesi süreci başlatılmıştır. Bu süre. 1990’ların sonlarına kadar devam etmiştir. Ancak 20 yıllık süre sonunda erişilen sonuç bekleneni vermemiştir. 1990 yılının başlarında Montreal’de ciddi mali krizin yaşanmasından sonra Montreal çevresinde

belediye örgütlenmesi ve belediye vergi sisteminin köklü bir şekilde değiştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 1990'lı yıllarda belediyelerde reform çalışmaları devam etmiştir. Bu kapsamda önemli yasalar çıkarılmıştır. Bu yasaların bazı önemli sonuçları olmuştur. Bu sonular arasında belediye sayılarının azaltılması ve nüfusu 100.000'den fazla 8 kentin kurulması bulunmaktadır. Bu yeni kentler belediye üstü bazı örgütlenmelere sahip olmuşlardır. Québec'te belediye reformu 2000'li yılların başıyla birlikte gündeme gelmiştir. 2000-2003 yılları arasında belediye sayısı 1.332'den 1.119'a indirilmiş; 60 belediye yeniden yapılandırılmıştır. Bu değişiklikler nüfusu 500 ile 1.000 arasında kalan yerleşim yerlerinde olduğu gibi nüfusu 10.000 ile 25.000 arasında olan yerleri de etkilemiştir. Bu reform, zorunlu belediye birleştirmelerine dayalı olarak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Kanada'da anakentin sınırları genişletilerek kent yönetiminin yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır (Breux, 2007).

3.3.3 Fransa

Fransa'da metropoliten yönetim sorunu eski bir sorundur. Sorun ülkede farklı dönemlerde gerçekleştirilen çeşitli reformlarla ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. 1960'lı yıllarda gerçekleştirilmeye çalışılan reform denemeleri çerçevesinde merkezi yönetimin yerel yönetimlere yönelik parçalı yapıyı ortadan kaldırma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Nevers, 2002).

Belediyelerin sınırlarının yeniden belirlenmesinde ve birleştirmelerde Fransa 1959 yılından başlayarak 1970'li yılların başlarına kadar gönüllülüğe dayalı politikalar izlemiştir. Bu dönemde komünler arasında işbirliği artırılarak belediyelerin gönüllü olarak birleşmeleri sağlanmaya çalışılmışsa da, beklenen sayıda birleştirmeler gerçekleşmediği için izlenen bu politika başarılı olmamıştır. 16.07.1971 Tarihinde çıkarılan bir yasayla valilere, il düzeyinde planlama aracılığıyla komünleri bir araya getirme yetkisi verilmiştir. Böylelikle merkezi yönetim ülkede çok sayıda bulunan komün sayısını azaltmak için birleştirme modelini uygulamaya koymuştur (Auby, 2008).

1992 yılından itibaren komün yönetimlerinin birleştirilmesine ve metropoliten yönetimler kurulmasına yönelik süreçte önemli girişimler yapılmıştır. Bu kapsamda 6 Şubat 1992 tarihinde Cumhuriyet'in Teritoryal Yönetimi Yasası (Loi relative à l'administration territoriale de la République) çıkartılarak komün yönetimlerinin yeniden yapılanma süreci başlatılmıştır. Bu yasayla özel bir kurumsal örgütlenme imkanı getirilerek yönetsel

bütünlüğün sağlanması amaçlanmıştır.Bunu gerçekleştirmek için “Komünlerarası İşbirliği Kurumu” oluşturulmuştur.

Buna göre 1999 yılında Jospin Hükümeti tarafından Voynet Yasası (Loi d’Orientation pour l’Aménagement et le Développement Durable du Territoire) daha sonra, aynı yıl Chevènement Yasası (Loi relative au renforcement et à la simplification de la coopération intercommunale) çıkartılmıştır.Bu yasalarla nüfusu 50.000’den az olan yerlerde kırsal komünler, kent merkezleriyle çevrelerinde nüfusu 50.000 ile 500.000 olan yerlerde kentsel komünler ve nüfusu 500.000’den büyük yerlerde büyük kent komünleri oluşturulmuştur. Ayrıca komünler arası işbirliğinin rasyonalizasyonu sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yasalar dayanışma, işbirliği, planlama ve yerleşme gibi ilkelere dayanmaktadır.Bu yasalar sonucunda 2004 yılında Fransa’da yaklaşık 51 milyon insanın yaşadığı 31.424 komün bulunmaktadır (Breux,2007).

3.4 Bölüm Değerlendirmesi

Yerel yönetimlerin sınır problemlerinin üstesinden gelinmesinde dünyada farklı stratejilere başvurulmaktadır. Bazı yöntemler büyük çaplı değişiklikleri gündeme getirirken (Kanada) bazı yöntemler de küçük çaplı değişiklikleri içermektedir.

Belediye sınırlarının genişletilmesinde kimi örneklerde belli bir coğrafi kıstas aranırken kimilerinde de bu tip kıstaslar bulunmamaktadır. Belediye sınırlarının genişletilmesi girişimlerinde kamuoyuda yaygın tartışma örnekleri oldukları gibi yarı mahkeme niteliğine sahip birtakım idari organlarca çözülen sınır değişikliği problemleri de bulunmaktadır.

Belediyelerin sınırlarını genişletmeye yönelik politikaların oluşturulmasında yer alan çeşitli aktörler ve kurumlar bulunmaktadır. Katma yöntemine başvuran ülkelerde merkezi yönetim, sınır probleminin varlığını meşrulaştırarak bu yöntemle var olan sınır sorununun üstesinden gelinebileceğini iddia etmektedir.

Üniter veya federal yapıya sahip devletlerdeki metropoliten alanlara yönelik sınır değişikliği girişimlerinin nedenleri ve sonuçları, her ülkede değişen ideolojiler, ekonomik ve siyasal durumlar ile yerel yönetim geleneklerine bağlı olarak farklı özellikler göstermektedir.

4. TÜRKİYE’DE METROPOLİTEN ALAN YÖNETİMİNE İLİŞKİN YASAL VE YÖNETSEL YAPILANMA VE SINIR KAVRAMI

Türkiye açısından metropol olgusu ve metropoliten alan yönetimine ilişkin kavramlar batı ülkeleri kadar eski olmasa bile, yeni sayılabilecek kavramlar değildir. İlk Türk belediye yönetimi olarak kabul edilen “İstanbul Şehremaneti” aynı zamanda bir metropoliten yönetim olarak belirtilmiştir. Esas itibarıyla, Türkiye hızlı kentleşme sürecine İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra girmiştir. Metropollerdeki ilk sorunlar konut ve planlama alanında ortaya çıktığı için, uzun yıllar bu problemli alanlara yönelik yönetsel yapı oluşturmaya çalışılmıştır (Shorter, 1985 ve Sencer,1979).

Türkiye’de büyük kentlere ilişkin yönetim tartışmaları çeşitli dönemlerde gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra, Batı’daki örnekler doğrultusunda büyük kentlerde özel yönetim biçimi uygulamaları da görüşmüştür. Bu tartışmaların temelinde yerel ve toplumsal gereksinimler yatmasına rağmen çözüm örneklerinin Batı’dan aktarılması arayışı doğal olarak beraberinde bazı kavramsal karışıklıkları da getirmiştir (Eke, 1982).

Bu çalışmada hem “metropoliten” hem “büyükşehir” kavramları kullanılmıştır. Kuram ve pratik açısından Türkiye’de büyükşehir/anakent ve metropoliten kavramlarının kullanımına rastlanmaktadır. Ancak hukuki düzenlemenin etkisiyle 1980’li yıllardan bu yana büyükşehir belediyesi kavramı ağırlıklı olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1980 sonrasında Türkiye’de İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir yönetimi açısından ayrı bir düzenleme gerçekleşmiştir. Yapılan yasal bir düzenlemeyle, büyükşehir belediye yönetimleri oluşturulmuştur. Dolayısıyla “büyükşehir belediyesi” kavramının kullanımı tercih edilmiştir.

4.1 Türkiye’de Yönetsel Yapılanma İçinde Sınır Kavramı

Osmanlıda idari yapılanma en büyükten küçüğe, vilayet/eyalet, sancak/liva, kaza, nahiye ve köy olmak üzere beşli bölünme şeklindedir. Bunlar içinde köy ve dolayısıyla köy sınırı temel hücre/idari birim olup, köyden büyük idari birimlerin hepsi temelde köylerin bir araya gelmesi ile meydana gelmektedir. (Gümüşçü, 2010).

Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin mülki idare taksimatında yapılmış değişikliklerin çoğu, önceleri çoğunlukla sınırlı ölçülerde kalmış (1989'a kadar), ancak daha sonraları genellikle çevreden merkeze yönelik talepler ve merkezden çevreye doğru yapılmak istenen politik etkilerle temposunu hızlandırmıştır. İl merkezi olmanın şehir ve kasabalara sağladığı avantajların cazibesi kadar², genel hizmetlerin merkezden yürütülmesinde karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırma arzusunun da bunda rolü olmuştur. Dolayısıyla bu ihtiyaç ya da siyasî tercihler sonra da devam etmiş ve Türkiye'nin mülki idare taksimatı, idari yapılanma açısından yeni oluşumlarla değişip ve sınırlar yeniden tespit edilmiştir (Ceylan,2005).

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 126.Maddesinde ülkemizin idari bölünüşüne dair hükümler şu şekilde belirtilmiştir: "Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır." Anayasanın bu hükmüne göre ülkemiz, aşağıda gösterildiği şekilde bir idari bölümlenmeye tabi tutulmuştur (Özçağlar, 2003).

Türkiye → İller → İlçeler → Bucaklar → Köy idari alanları

Merkezi İdareler ve ifade ettiği sınırlar;

- Ülke Sınırları (Uluslar arası antlaşmalar ile belirlenir)
- Bölge Sınırları (mevcut yapılanmada yok ancak özel yasalarla belirlenir. Örnek; Olağanüstü hal Bölge Valiliği)
- İl Sınırları (1949 tarih, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu)
- İlçe Sınırları (1949 tarih, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu)
- Bucak Sınırları (1949 tarih, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu)
- Köy Sınırları (1924 tarih, 442 sayılı Köy Kanunu)

Mahalli İdareler ve ifade ettiği sınırlar;

- Büyükşehir Belediyesi Sınırları (2004 tarih, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu)
- Belediye Sınırları (2004 tarih, 5215 sayılı Belediye Kanunu) (Aydınoglu ve diğ.,2007).

Türkiye'nin idari bölünüşünde en alt kademede yer alan "köy", en küçük idari ünedir. 442 sayılı Köy Kanuna Madde 1'e göre; "Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir)

denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. Ve Belediye Kanununa tabidir.” Yasa ayrıca, madde 4 kapsamında köy sınırının nasıl çizilmesi gerektiğini tarif etmektedir (Url-5).

İdari bölünüşte aşağıdan yukarıya doğru yapılan sıralamada “ilçe” üçüncü sırada yer almaktadır. İlçe, bir veya birkaç bucaktan oluşan idari bir ünedir. Türkiye’nin idari bölümlemesinde en büyük idari birimi “il” oluşturmaktadır. İller, birden fazla sayıda ilçenin bir araya gelmesiyle oluşan idari alanlardır. Bir ilde merkezi konumdaki ilçeye “merkez ilçe” diğerlerine ise “taşra ilçeleri” denilmektedir.

Türkiye’nin idari bölünüşü içerisinde köyden sonra ikinci kademede bucak sistemi yer almaktadır. Bucak, aşağı yukarı belirli bir coğrafi ünedeki köyler ve kasabalardan oluşan idari bölümdür. Osmanlı döneminden günümüze kadar “nahiye” adıyla gelen bucakların idari sistemimiz içindeki yeri köylerden farklıdır. Bucaklar, mülki idare teşkilatı içerisinde yer alıp, merkezi yönetim tarafından atanan bucak müdürleri tarafından yönetilir. Bucak müdürü bucaktaki en yüksek mülki amirdir ve bu sıfatıyla bucağın genel idaresinden sorumludur (Özçağlar, 1996).

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre kanun (9. madde B bendi) idari sınırı; *“coğrafi, sosyal, ekonomik, hukuki ve idari ölçütlerin dikkate alınarak oluşturulduğu sınır”* olarak tanımlar (Url-6). Dolayısıyla idari sınırlar (il, ilçe, bucak, köy), genellikle doğal çevre özelliklerinden hareketle tespit edilmişlerdir. Ancak idari bağılıkların (bir köyün bir ilçeye ya da bir ilçenin bir ile bağlanması) tespitinde coğrafi, sosyal, ekonomik, hukuki ve idari gerekçeler de dikkate alınarak idari bölge sınırları tespit edilmiştir. İdari bağılıklarda yapılacak değişikliklerde de yine yukarıda belirtilen ölçütlerden hareketle yeniden sınır çizilmesini gerektiren, coğrafi, sosyal, ekonomik, hukuki ve idari gerekçeler aranmaktadır.

Ülkemizde idari teşkilatlanma, İçişleri bakanlığının görev alanı içerisine girmekte ve 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre “sınır anlaşmazlıkları, idari birimlerin mülki bağılıklarının değiştirilmesi, köy kurulması ve tüzel kişiliğinin kaldırılması ile ilgili iş ve işlemler” adıyla 23 Kasım 1979 gün ve 16818 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Sınır, Mülki Ayrılma-Birleşme ve Köy Kurulmasına-Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik” gereğince yürütülmektedir.

5442 sayılı İl İdaresi Kanununa göre belirlenmiş sınırların değişmezliği esastır. Mevcut sınırın değiştirilmesi ancak; “sınır noktalarının belirginlik ve değişmezlik niteliklerini yitirmiş olması, idarî birimlerin sosyal, ekonomik, idarî ve coğrafi durumlarında eskiye

oranla farklılıkların meydana gelmesi ve bu sorunların sınır anlaşmazlığına yol açmış olduğunun bakanlıkça tespit edilmesi halinde mümkündür” hükmü yer almaktadır (md.4) (Ceylan,2005).

2005 tarihli 5393 Sayılı Belediye Kanunu Madde 4’te belirtildiği üzere; “Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur. İçme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskûn sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz. Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için meskûn sahalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskûn sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir.”

Yasaya göre Madde 5’te sınırların tespiti konusuna ilişkin; “Yeni kurulan bir belediyenin sınırları, kuruluşu izleyen altı ay içinde aşağıdaki şekilde tespit edilir: Eskiden beri o yerleşim yerine ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınır. Belediye sınırlarını dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması durumunda, sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir. Belediyenin sınırları içinde kalan ve eskiden beri komşu belde veya köy halkı tarafından yararlanılan yayla, çayır, mera, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kâğıdına şerh konulur. Çizilen sınırların geçtiği yerlerin bilinen adları sınır kâğıdına yazılır. Ayrıca yetkili fen elemanı tarafından düzenlenen kroki sınır tespit tutanağına eklenir.” ifadesi yer almaktadır (Özçağlar, 1996).

4.2 Türkiye’de Yasal Yapılanma İçinde Sınır Kavramı

Türkiye’de idari yapılanma içinde sınır kavramının açıklanmasının ardından, yasal yapılanma kapsamında; Türkiye’deki nüfus hareketleri, 3030 sayılı yasa öncesinde, yasa kapsamında ve 2004 yılında yeni çıkan 5216 sayılı yasa kapsamında büyükşehirlerde sınır kavramı için yapılan düzenlemeler ve değişiklikler detaylı incelenecektir.

4.2.1 Türkiye’de nüfus hareketleri ve büyükşehir belediyesini ortaya çıkaran nedenler

Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımı 1927 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu sayımda ülke nüfusu 13.648.270 olarak belirlenmiştir. Sayım sonuçlarına göre nüfusun %75,78’si

kırsalda, %24,22’lik bölümünün il ve ilçe niteliğindeki kentlerde yaşadığı ortaya çıkmıştır. Onbin ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanların oranı ise Türkiye toplam nüfusunun yalnızca %16,38’ni oluşturduğu saptanmıştır. Bu oranlar, 1927-1950 yılları arasında çok az değişim göstermiştir. 1950 sonrasında başlayan kentleşme süreci sonucunda, 2010 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre kırsal nüfus %24,5 düzeyine gerilemiştir (Çizelge 4.1.)

Çizelge 4.1 : Türkiye’de nüfusun gelişimi ve kentsel nüfus (Demir, Kemal ve Çabuk, Suat, 2010).

Sayı m Yılı	Türkiye Nüfusu	1927 Yılına Göre Endek s	Köy Nüfusu	Türkiye Kent Nüfusu(il ve ilçe Merkezi Olma Ölçütüne Göre)	Kentleşm e Oranı % (il ve ilçe Merkezi Olma Ölçütüne Göre)	1927 Yılına Göre Endek s	Türkiye Kent Nüfusu (10000 ve Üstü Olma Ölçütüne Göre)	Kentleşm e Oranı % (10000 ve Üstü Olma Ölçütüne Göre)	1927 Yılına Göre Endek s
1927	13.648.270	100	10.342.391	3.305.879	24,22	100	2.236.085	16.38	100
1935	16.158.018	118	12.355.376	3.802.642	23,53	115	2.684.197	16.61	120
1940	17.820.950	130	13.474.701	4.346.249	24,39	131	3.234.471	18.15	144
1945	18.790.174	137	14.103.072	4.687.102	24,94	141	3.441.395	18.31	153
1950	20.947.188	153	15.702.851	5.244.337	25,04	158	3.883.865	18.54	173
1955	24.064.763	176	17.137.420	6.927.343	28,79	209	5.328.846	22.14	238
1960	27.754.820	203	18.895.089	8.859.731	31,92	268	6.999.026	25.22	313
1965	31.391.421	230	20.585.604	10.805.817	34,42	326	9.343.006	29.76	417
1970	35.605.176	260	21.914.075	13.691.101	38,45	414	12.716.366	35.72	533
1975	40.347.719	295	23.478.651	16.869.068	41,81	510	16.706.528	41.41	747
1980	44.736.957	327	25.091.950	19.645.007	43,91	594	20.330.265	45.44	909
1985	50.664.458	371	23.798.701	26.865.757	53,03	812	25.788.890	50.90	1153
1990	56.473.035	413	22.816.760	33.656.275	59,60	1018	31.468.877	55.72	1407
2000	67.803.927	496	23.797.653	44.006.274	64,90	1331	43.922.401	64.78	1964
2007	70.586.256	517	20.838.397	49.747.859	70,48	1504	50.751.184	71.90	2269
2010	72.561.312	531	17.754.093	54.807.219	75,53	1657	53.450.850	73.66	2390

Çizelge 4.1.'e göre 1980 sonrasında başlayan köy nüfusunun azalma süreci, 2010 verilerine göre devam etmektedir. 2010'da Türkiye köy nüfusu (17.754.093), 1955 yılı düzeyine (17.137.420) gerilemiştir. Bu eğilim devam ettiği takdirde 2050 yılında yüz milyona ulaşacak Türkiye'nin, ancak %10'lar civarında bir kesiminin köylerde yaşayacağı öngörüsünde bulunulabilir. Türkiye gibi kırsal potansiyelleri yüksek bir ülke için, bu oranlar kırsal yapının çökmesi anlamına geleceği kadar, ülke yüzeyinde var olan nüfus dağılımı dengesizliğini daha da arttıracaktır. 2010 verilerine göre Türkiye nüfusunun %70'inden fazlası, hangi ölçüte göre tanımlanırsa tanımlansın kentlerde yaşamaktadır. 1927 sayımı başlangıç olarak kabul edildiğinde, Türkiye nüfusu 2010 yılına kadar %531 düzeyinde büyüme göstermiştir. Aynı dönemde kentsel alanlar il ve ilçe merkezi olma ölçütüne göre %1657, onbin ve üstü olma ölçütüne göre, %2390 düzeyinde büyümüştür.

Türkiye'de kentleşme sürecine paralel bir gelişim de metropolitenleşme ile yaşanmıştır. 1950 yılında başlayan kentleşmenin hemen ardından, 1955 yılında İstanbul nüfusunun bir milyonu geçmesiyle, nüfus ölçütüne göre Türkiye'nin ilk metropoliten kenti ortaya çıkmıştır. Göç ve sanayileşme hareketinin İstanbul'un yanısıra Ankara ve İzmir'i de kapsayacak şekilde genişleme göstermesi, metropolitenleşme hareketine ivme kazandırmıştır. Metropolitenleşme hareketi 1970'lerde Ankara'yı ve 1980'lerde ise İzmir'i kapsamı içerisine almıştır. Hızla kentleşen Adana'nın metropol haline gelmesi 1990'lı yılların ortalarında gerçekleşmiş, ancak 2000 yılında Türkiye'nin dördüncü büyük metropolü olma imkanını Bursa'ya kaptırmıştır (Demir ve Suat, 2010).

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Bursa'nın toplam kentli nüfus içinde, 1980 yılında %32.7 olan payı, 1997'de % 39.4'e yükselmiştir. Bu beş kent içinde Ankara ve İzmir'in durumu, diğer üçünden farklıdır. 1990-97 döneminde Ankara ve İzmir kentlerinin nüfus artış hızı, ilk kez kentli nüfus artış hızının altına düşmüştür. Tek başına bu gösterge bile büyük kentlere yönelik göçün yavaşladığının bir kanıtı olarak ele alınabilir. Bu kentler arasında nüfusu en hızlı artanlar sırasıyla: Bursa, Adana ve İstanbul'dur. Ancak bu kentlerin tümünde nüfus artış hızı bir önceki nüfus sayım dönemi olan 1985-90 dönemine göre belirgin bir düşme kaydetmiştir (Kozakçıoğlu, 1995 ve Toprak, 1987).

Kentlerin bu hızlı nüfus hareketleri beraberinde bu büyükşehirlerin nasıl yönetilmesi gerektiği sorununu da ortaya çıkarmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de büyükşehirlerde ayrı bir yönetim modeline ihtiyaç duyulmasının nedenini, şehirlerin artık

oldukça büyümesi ve şehirleşme süreci ile açıklamak gerekmektedir. Tüm dünyada büyük yerleşim alanları için farklı bir yönetim anlayışının başlaması genel olarak 1980'li yıllara rastlamaktadır; şüphesiz ki bu da bir raslantı değildir. Büyükşehirlerin oluşumu açısından şehirleşme süreci, mekan olarak şehrin büyüyerek büyükşehir haline gelmesi ve şehir yönetimlerinin de, büyükşehir yönetimlerine dönüşmesi şeklinde sonuçlanmaktadır. Bu süreç ile bir yandan kırsal alanlar şehir özelliklerini kazanmakta, diğer yandan mevcut bazı şehirler ise büyükşehirler haline gelmektedir.

Giderek artan büyükşehirler için ise bu şehirlerde yaşayan yoğun nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak önemli sorunlar oluşturmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyükşehirler sorun alanları haline gelmiştir. Çünkü bizim ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler hem büyükşehirleşme gerçeğine aniden hazırlıksız yakalanmış, hem de sorunların çözümü için gerekli mali, teknik ve ekonomik kaynaklar açısından yeterli olamamışlardır.

4.2.2 3030 Sayılı yasa öncesi metropoliten yönetim

Kentleri yönetme sorunu, Osmanlı Devleti'nin modern belediye yönetimiyle tanıştığı zamandan itibaren önemli bir konu olmuştur. Türkiye'de bu alanda çıkarılan 1984 tarihli 3030 sayılı yasaya kadar olan süreçte büyük kentlerin yönetimine ilişkin çeşitli biçimlerde yönetim arayışları söz konusudur.

Osmanlı Devleti'nde ilk belediye teşkilatı olan İstanbul Şehremaneti, Tanzimat'ın ardından 1855 yılında kurulmuştur. Daha sonrasında, Fransa'dan model alınan ve 1857'de çıkarılan bir nizamname ile İstanbul 14 belediye dairesine (Ayasofya, Aksaray, Fatih, Eyüp, Kasımpaşa, Pera, Beşiktaş, Emirgan, Büyükdere, Beykoz, Beylerbeyi, Üsküdar, Kadıköy ve Adalar) bölünmüştür. Galata ve Beyoğlu semtlerinde kentsel hizmetlerin görülmesi için Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur (Keleş,1985 ve Tuzcuoğlu,2003).

1868 yılında çıkarılan Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile iki kademeli bir yapı öngörülmüştür. Nizamname'de İstanbul 14 belediye dairesine ayrılmıştır. Bu düzenleme, Osmanlı Devleti'nde iki kademeli metropoliten yönetimin ilk örneği olarak değerlendirilmektedir.

Kanun-i Esasi ile birlikte İstanbul'un yönetiminde yeni bir döneme geçilmiştir. Kanun-i Esasi'nin 112. maddesine dayanarak 1877'de Vilayet ve Dersaadet Belediye yasaları çıkarılmıştır. 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu'nda İstanbul'un ilçe belediyelerinin sayısı 14'ten 20'ye yükseltilmiştir. Daha sonra yürürlüğe giren Dersaadet Belediyesi Teşkilatı Hakkında Kanun-u Muvakkat ile İstanbul kenti tek bir belediye kabul edilerek 9

belediye şubesine bölünmüştür. Bu türden bir şubeleşmeye geçiş, belediye şubelerinin ayrı tüzel kişilikleri olmadığı için, metropoliten yönetimin tek kademeli bir modele dönüşmesi olarak yorumlanmıştır.

Ayrıca tek kademeli metropoliten yönetim denemesi örneklerinden biri de 1924 yılında 417 sayılı yasayla oluşturulan Ankara Şehremaneti'dir. Bundan dört yıl sonra 1928 tarihli 1352 sayılı yasayla kurulan Ankara Şehri İmar Müdürlüğü, Ankara'nın imar ile görevlendirilmiştir. Bu müdürlük Şehremaneti'ne değil İçişleri Bakanlığına bağlanmış, bu nedenle de yönetsel bir deneme olarak tarihte yerini almıştır.

1961 Anayasasında anakent yönetimine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu kapsamda 1961 Anayasası birden çok yerel yönetim birimini içeren anakent yönetiminin kurulmasına imkan vermemiştir. Anayasa'da yalnızca, yerel yönetimlerin kendi aralarında birlikler kurmalarını sağlayan hukuki zemin bulunmaktadır (Tuzcuoğlu,2003).

Planlı kalkınma anlamının vasat olduğu bu dönemde metropoliten alan yönetimi, kentleşme süreci içinde imar planlaması sorunu olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967), "Büyükşehir bölgeleri (Metropoliten Bölge)" başlığı altında bölge politikasının bir parçası olan büyük kentlerin yeni çekim merkezleri etrafında oluşturulması gerektiği vurgulanmış, herhangi bir yönetsel düzenleme öngörülmemiştir (DPT Kalkınma Planı,1963).

Büyük kentlerin yönetiminin imar planları kapsamında alınması dolayısıyla, 1965 tarih ve 6/4970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile İstanbul ve İzmir'in nazım planlarını hazırlamak üzere Nazım Plan Büroları kurulmuştur. 1969 yılında Ankara da söz konusu uygulama alanına dahil edilmiştir. İkinci tür düzenleme ise, 1966 yılında 710 sayılı yasa ile gelmiştir. Bu yasaya göre, İmar ve İskan Bakanlığı belediye ile bağımsız imar müdürlüklerinin yönetici ve teknik personelini atamakla; yerel yönetimlerin her türlü fen ve imar işlerini tetkik,teftiş tahkik ve denetlemekle yetkilendirmiştir (Güler,1988).

İkinci Beş Yıllık Plan'da (1968-1972) ise "Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Sorunu" başlığı altında bölgelerarası dengeli gelişme politikası ile birlikte büyükşehirlerin gelişmesinin desteklenmesi öngörülmüş, ancak Birinci Plan'dakine benzer olarak büyük kentlere ilişkin herhangi bir yönetsel düzenleme öngörülmemiştir (DPT Kalkınma Planı,1972).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977) anakentlerin "etkin yönetimini" sağlamak için yerel yönetim mevzuatının yeniden düzenleneceği belirtilmişse de, ilk iki

plandaki gibi yönetim yapısına ilişkin herhangi bir öneri getirilmemiştir. Anakent alanlarına ve nüfusu 100.000'den fazla olan kentlere yapılacak yatırımların işlev,zaman ve yer bakımından projelendirilmesi öngörülmüştür. Bunun yanında anakentlerde ekonomik nitelikli planların yapılması, diğer kentlerde ise, fiziki yönü ağır basan imar planlarının yapılması böylelikle de anakent ile diğer kentler arasında plan farklılaşmasına gidilmesi uygun görülmüştür (DPT Kalkınma Planı, 1973).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979-1983) ise "Kentleşme" alt başlığı altında 1930'lu yıllarda ortaya konmuş belediye modelinin artık işlevlerini yerine getirmediği ve metropoliten alanlara ilişkin yeni bir yönetim modeli ve altyapı örgütlenmesi ihtiyacının olduğu ortaya konmuştur. Kalkınma planları düzeyinde ilk defa metropoliten alana ilişkin ihtiyaç açıkça belirtilmiştir (DPT Kalkınma Planı, 1979).

1960-1980 döneminde, büyük kentlerin sorunlarına karşı sınırlı sayıda çözüm üretilmiş, arayışlar kent birlikleri ve özel amaçlı metropoliten kuruluşlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Eke'ye göre Türkiye'de Toronto Anakent Yönetimi'ne benzer bir yerel federasyon oluşturma düşüncesi özellikle 1970'li yıllarda çeşitli tasarımlarla gündeme gelmiştir. Söz konusu tasarımlarda önerilen model bir tür anakent federasyonu olmasına rağmen, tasarımların 1961 Anayasası ile uyumlu olması için "metropoliten hizmet birliği" terminolojisi kullanılmıştır.

1980 yıllarındaki askeri müdahaleden sonra büyük kentlerin sorunları öne çıkarılarak yeni yönetim modelleri arayışı devam etmiştir. Sıkıyönetim zamanında, büyük kentlerde ayrı, özel bir yönetim sisteminin kurulmasına yönelik girişimlerde bulunmuştur. Bu konuda Milli Güvenlik Konseyi Sekreterliği içinde yerel yönetimlere ilişkin kurulan uzmanlık komisyonunca çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Eke'ye göre, bu komisyon ve daha sonra Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) bünyesinde yapılan çalışmalar Türkiye'de anakent federasyonu fikrinin yaygınlaşmasına yardımcı olmuştur (Eke, 1985).

Büyük kentlerde özel bir yönetim sisteminin kurulması için ilk girişim, büyükşehirlerdeki küçük yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerin kaldırılmasıdır. Milli Güvenlik Konseyi'nin 1980 tarih ve 17187 sayılı Resmi Gazete'de (RG) yayımlanan 34 numaralı kararıyla büyük kentlerde ana belediyenin çevresinde oluşmuş olan küçük belediyeler, sıkıyönetim komutanlıkları tarafından ana belediyeyle bağlanmıştır. Bu kararda, ülkedeki hızlı nüfus artışı ve köyden kente göçün sonucu olarak büyük kentlerin yakınlarında kurulmuş olan belediyelerin aydınlatma, su, kanalizasyon ve ulaştırma gibi hizmetlerin yeterli şekilde halka

götürülmemesi ve kontrolün aksamasına sebep olduğu belirtilmiştir (Keleş, 1988; Toprak, 2008).

Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından 11.12.1980 ile 8. 12. 1981 tarihleri arasında Adana, Adıyaman, Antalya, Bolu, Bursa, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kars, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Muğla, Nevşehir, Niğde, Sakarya, Samsun ve Trabzon illerinde 147 belediye ve 176 köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Bunlar, 52 il ve ilçe belediyesine, belediye şubesi ya da mahalle olarak bağlanmıştır. Sonraki süreçte 93 belediye ve 99 köyün tüzel kişiliklerin geri verildiği görülmüştür. Bu kararın uygulanması sonrasında, belediyelerin sayısı 1980 yılında 1.700'den, 1981 yılında 1.580'e düşmüştür; aynı zamanda 150 kadar köyün de tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Güler, 1987).

34 numaralı karar, askeri otoritelerce farklı biçimlerde uygulanmıştır. Uygulamada görülen farklılıklar yüzünden 1981 yılının sonunda 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun başlıklı birleştirme yasası çıkartılmıştır. Bu yasanın amacı, 1. Maddede, “enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım, toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerin birbiriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamak” olarak belirlenmiştir. Yasanın amacı hizmet etkinliğinin sağlanması olarak ortaya konmasına rağmen Keleş'e göre askeri yönetimce yapılan bu düzenlemede anakentlerde etkin bir yönetim sağlamak yanında, iç güvenlik gibi elementler de rol oynamış bulunmaktadır. Bu kapsamda yapıla işlem siyasal açıdan demokratik bir gelenek olan yerel özerklik ilkesinden bir uzaklaşma anlamına gelmektedir. 34 numaralı karar ve 2561 sayılı yasa ile belediye sayılarının azaltılması, belediyelerin kapatılarak köye veya ana belediyeye bağlanarak mahalleyle dönüştürülmesi, daha sonra incelenecek olan 5747 sayılı yasanın benzeri bir uygulama olarak değerlendirilebilir (Keleş, 1988).

2561 sayılı yasa, hangi belediyelerin ana belediyeye bağlanacağına, ilgili belediye meclisi ve Sıkıyönetim Komutanlıkları'nın görüşü alınarak valilikler tarafından karar verileceğini ve İçişleri Bakanlığı'na bu kararın önerileceğini öngörmüştür. Daha sonra İçişleri Bakanlığı, bu öneri dosyasını, İmar ve İskân Bakanlığı'nın görüşünü alarak Bakanlar Kurulu'na göndermektedir. Birleştirmede son yetki, Bakanlar Kurulu'na bırakılmıştır (Güler, 1987).

Birleştirme yasasına dayalı olarak, nüfusu 300.000'i geçen belediyelerin çevresindeki belediye ve köyler, yakınındaki ana belediyeye bağlanmıştır. O dönemin nüfusları göz önüne

alındığında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Eskişehir illerinin 300.000'in üzerinde nüfusa sahip olduğu görülür. Bu uygulama, literatürde, bütüncül (unicity) tipi kentsel alan yönetimi olarak da adlandırılır (Özgür, 2007). 1981-1983 yıllarında, bu yasanın uygulanması sonucunda, İstanbul'da 31 belediye ile 23 köy tüzel kişiliklerini kaybederek, seçilmiş organlarının varlığı son bulmuştur (Keleş, 2006).

1982 yılı öncesi büyük kentlere ilişkin arayışlar, 1982 Anayasası'nda bu kentlere ilişkin özel bir hüküm konması yolunu açmıştır. Bu hüküm, son 25 yıl içinde anakentlerde özel yönetimler oluşturulması çerçevesinde yapılan tartışmalara kendi yaklaşımı doğrultusunda bir yanıt üretmiştir. 1982 Anayasası'nın kabulünden sonra büyük kentlere yönelik bir yapılanmanın oluşturulmasına yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır.

Bu konuda ilk girişim, 1984 yılında 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun çıkarılmasıyla gündeme gelmiştir. Bu yasanın 4. Maddesinde BŞB sınırları içerisinde kalan ilçelerin belediye başkanı ve belediye meclisi üyeleri seçimlerinde her bir ilçenin bir seçim çevresi olduğu hükme bağlanmıştır. 2972 sayılı yasanın geçici 5. Maddesi, anakent yönetiminin esaslarını düzenleme yetkisini 25 Mart 1984 yerel seçimlerinden önce bir kanun hükmünde kararname (KHK) ile hükümete vermiştir.

23 Mart 1984 tarihinde çıkarılan 195 sayılı KHK'yla üç büyük kentte iki kademeli büyükşehir yönetim modeli kurulmuştur. Kararname daha sonra, 27 Haziran 1984 tarihinde kabul edilen 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile değiştirilmiştir (Keleş, 1988).

4.2.3 Büyükşehir belediyelerinin kuruluşu ve 3030 sayılı yasa

Büyük kent merkezlerinde büyükşehir yönetimlerinin kurulmasının yolu sıkıyönetim zamanında hazırlanan 1982 Anayasası'nın 127. Maddesiyle açılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez anayasaya, "büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir" şeklinde bir hüküm konulmuştur. Bu anayasal düzenleme, BŞB'lerine yönelik yasal bir düzenlemeye zemin hazırlamıştır.

Anayasadaki bu hüküm doğrultusunda yeni hükümetin kurulmasından sonra 1983 yılında yerel seçimlerle ilgili 2972 sayılı yasa çıkartılmıştır. Bu yasa, merkezdeki belediyelerin sınırları içinde birden çok ilçe bulunan illerde, birer büyükşehir meclisi ve ilçelerde de birer ilçe belediye meclisi oluşturulmasını öngörmüştür.

Anılan yasa, hem büyükşehir hem de ilçe belediyeleri için ayrı ayrı belediye başkanları seçilmesi ilkesini getirmiştir. Bu yasaya göre sınırları içinde birden çok ilçe bulunan her kent, büyükşehir belediyesi olacaktır.

Yerel seçimlerle ilgili 2917 sayılı yasadan sonra 1984 Mart'ında, konu, 195 sayılı KHK'yla düzenlenmiştir. Bu KHK'yı takiben 3030 sayılı yasa çıkartılmıştır. 3030 sayılı yasanın uygulanmasına yönelik yönetmelik ise 1984 yılının sonunda yürürlüğe girmiştir. Türkiye'de 3030 sayılı yasayla ilk kez büyükşehirler için ayrı bir yönetim modeli öngörülmüştür. Bu yasa dolayısıyla da "büyükşehir" sözcüğü hukuki olarak kabul görmüştür (Keleş, 1988; Toprak, 2008).

Türk yönetim ve hukuk sisteminde metropoller 1984 yılına kadar diğer kentlerden farklı olarak değerlendirilmemiştir. 1984 yılında 3030 sayılı yasa ile metropoller büyükşehir adı ile tanımlanmış ve ülkenin yönetim sisteminde, diğer kentlerden farklı olarak değerlendirilmiştir (Tekel,2002).

1984 yılında bir kentin büyükşehir olarak tanımlanabilmesi ve bu kentlerde büyükşehir yönetimlerinin kurulabilmesi için tek bir kriter olan, belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunması, aranmıştır.

Bu kriter göz önüne alınarak 1984 yılında 3030 sayılı yasa doğrultusunda Ankara, İstanbul ve İzmir, 1986 yılında 3306 sayılı yasayla Adana, 1987 yılında 3391 sayılı yasa ile Bursa, 3398 sayılı yasa ile Gaziantep ve 3399 sayılı yasa ile de Konya'da kent yönetimlerinden farklı bir yönetim sistemi kurulmuş ve bu kentler büyükşehir olarak tanımlanmıştır. 1988 yılında ise 3508 sayılı yasayla Kayseri BŞB kurulmuştur.

Ancak, aradan geçen süre içerisinde metropoliten özellik göstermemesine karşın, başka bazı il merkezlerinde de yasa ile alt-kademe belediyeleri oluşturularak BŞB kurulması yoluna gidilmiştir (Tekel,2002).

Alt kademenin, ilçe gibi yerel yönetimle ilgisi olmayan bir kavrama dayandırılması, büyükşehir belediyelerinin kuruluşunda sorun yaratmıştır. BŞB kurulabilmesi için, kanunda ilçe kriterlerinin dışında bir ölçüt öngörülmemiştir. Ankara, İstanbul ve İzmir kurulurken, bu illerde birden fazla ilçe belediye şubesi olduğu için sorun yaşanmamıştır. Bu dönemde, sırf BŞB kurabilmek için, illerde gereksiz yere,yükli maliyetlerle ilçeler kurulmuştur. (Torlak, 2000) 1993 yılında 504 sayılı KHK'yla Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun da büyükşehir olarak ilan edilmiştir. 2000 yılında 593 sayılı KHK ile bu kentlere Adapazarı'da eklenmiştir. Adapazarı BŞB'nin kurulmasıyla birlikte Türkiye'deki

büyükşehir belediyesi sayısı 16'ya ulaşmıştır. Çizelge 4.2.'de Büyükşehir Belediyelerinin kuruluş dayanağı ve tarihleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.2 : Büyükşehir belediyelerinin kuruluşu.

İller	Kurulma Tarihi	Kuruluş Dayanağı
Ankara	1984	3030 Sayılı Yasa
İstanbul	1984	3030 Sayılı Yasa
İzmir	1984	3030 Sayılı Yasa
Adana	1986	3306 Sayılı Yasa
Bursa	1987	3391 Sayılı Yasa
Gaziantep	1987	3398 Sayılı Yasa
Konya	1987	3399 Sayılı Yasa
Kayseri	1988	3508 Sayılı Yasa
Antalya	1993	504 Sayılı KHK
Diyarbakır	1993	504 Sayılı KHK
Erzurum	1993	504 Sayılı KHK
Eskişehir	1993	504 Sayılı KHK
İzmit	1993	504 Sayılı KHK
Mersin	1993	504 Sayılı KHK
Samsun	1993	504 Sayılı KHK
Adapazarı	2000	593 Sayılı KHK

3911 sayılı yetki yasası uyarınca çıkartılan 504 sayılı “Yedi İlde Büyük Şehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin 1 inci maddesinin 2 inci fıkrası şu ilginç düzenlemeyi içermektedir: “Ancak, bu belediye sınırları içinde ayrıca ilçeler oluşturulmaz. Hangi alt kademe belediyelerinin kurulacağı, bunlara verilecek ad ile sahip olacakları nüfus ölçütleri ve sınırlarının tespiti esasları Bakanlar Kurulu’na belirlenir.”

Bu düzenleme ile 3030 sayılı yasanın öngördüğü “ilçe” ölçütü terk edilmiş ve “alt kademe” belediyesi adı altında herhangi bir tanıma, ölçüte ve özelliğe sahip olmayan yeni bir belediye türü yaratılmıştır. Son gelişmelerin doğal sonucu olarak BŞB olabilme süreci tam anlamıyla nesnel ölçütlerden uzaklaşmış ve merkezi hükümetin öznel takdir yetkisine ve parlamentonun kararına bırakılmıştır.

Belirtilen bu durum karşısında 3030 sayılı yasa ile 504 sayılı KHK arasında açık bir çelişki ortaya çıkmaktadır. 3030 sayılı yasa BŞB olabilmek için ilçe kurulması koşulunu ararken 504 sayılı KHK bu zorunluluğu ortadan kaldırmakta ve alt kademe adı altında yeni bir belediye türünden söz etmektedir (Yaşamış,1995).

Ülkemize, büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkında 3030 sayılı yasa, iki kademeli bir yönetim modeli getirmiştir. Bu yasa ile beraber;

- İlk defa imar mevzuatına kısıtlı olsa bir metropoliten alan kavramı getirilmiş, bu alanların özel bir yönetime gerek duyduğu kabul edilmiş ve bir çok çağdaş demokratik toplumda kabul edilen iki kademeli yönetim modeli mevzuatta yer almıştır.
- Büyükşehir belediyelerine büyük kaynak ve geniş yetkiler sağlanmıştır.
- Büyükşehir belediyeleri büyük proje (metro vb.) yürütme gereğini görerek bu görevleri üstlenmişlerdir.
- Büyükşehir belediyeleri yeni hizmet alanlarında (çevre koruma, toplu taşıma, kültür) faaliyet gösterme ve hizmet sunuşunu geliştirmiştir (Tokman, 1988).

Görev Paylaşımı açısından bakıldığında; 3030 sayılı Yasaya göre BŞB'lerinin; imar ve planlama hizmetlerine, ulaşım, altyapıya yatırımlarına, sağlık, esenlik, zabıta, yangın söndürme hizmetlerine, yeşil alanlar ve sosyo-kültürel hizmetlere, toptancı halleri ve mezbahalara ilişkin görevleri bulunmaktadır.

Yasa, ilçe belediyelerinin ise bunlar dışında kalan ve diğer mevzuatlarda da yer alan görevleri yerine getireceğini belirtmektedir. Yeşil alanlar, parklar, toplum ve kültürel hizmetler sunmak gibi görevlerin de BŞB'ler gibi, ilçe belediyelerine vermiştir. İlçe belediyeleri, imar ve planlama konularında, BŞB'lere tanınmış olan görev ve yetkilerin sınırları dışında kalan ve mevzuatın belediyelere vermiş olduğu görevleri yerine getirmektedir.

BŞB ile ilçe belediyeleri arasındaki görev ayrımının sınırlarını açıkça belirtilmemiş olması nedeniyle, BŞB'nin siyasi yönden yararlı gördüğü durumlarda, bağlı belediyelerinin görev alanlarına karışabilme esnekliğine sahip bulunduğu vurgulanmaktadır. Kalaycıoğlu'na göre, yetki ve görev paylaşımında, mevzuattaki belirsizliklerin giderilmesi durumunda bile sistemin çalışması BŞB başkanının iyi niyetine bağlıdır. Bu tip gayri resmi durumların düzeltilmesi yine de uzunca bir zaman gerektirebilecek niteliktedir (Kalaycıoğlu, 1989).

1986 yılında Keleş tarafından yapılan bir araştırmaya göre, BŞB modelinin uygulanmasında ortaya çıkan problemlerden en önemli kısmının (%47.7) BŞB ile bağlı belediyeler arasındaki yetki ve görev paylaşımının açık olmasından kaynaklandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Keleş'in bulgularına göre, araştırmaya katılan deneklerin yarısından fazlası (%52.7) BŞB'ye bağlı belediyelerinin yetkilerinin arttırılması gerektiğini düşünmektedir (Keleş, 1988).

Ayrıca 3030 sayılı yasanın uygulama yönetmeliğinde, söz konusu yasaya aykırı hükümlerin bulunması, sürekli yakınmalara yol açmaktadır. BŞB'lerin görevlerini sayarken yönetmeliğin 42. Maddesi BŞB başkanına meclislerin kararlarına aynen veya değiştirerek onaylama yetkisi vermektedir. Değiştirerek ifadesi 3030 sayılı yasada yer almadığından, yönetmelik yasaya aykırı bir durum meydana getirmektedir.

Denetim mekanizması değerlendirildiğinde; 3030 sayılı yasa kapsamında merkezin yerel üzerinde vesayet denetimi bulunmaktadır. Buna göre; merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında denge kurulması daha kolay olmaktadır. Yerel üzerinde fazla bir vesayet uygulamalarının olmaması nedeniyle denetim mekanizması açısından 3030 sayılı yasa olumlu bulunmaktadır.

Metropolitan Kriterler açısından bakıldığında; 3030 sayılı yasanın "Kuruluş" başlığını taşıyan 4 üncü maddesi büyük şehir olmanın ölçütünü kurumsal bazı birimlerin varlığı olarak belirlemiştir. Buna göre, herhangi bir yerleşim yerinde büyük şehir belediyesi kurulabilmesi için ilçe belediyelerinin ilk aşama belediyeleri olarak kurulması gerekmektedir. İlçe belediyesi kurulabilmenin koşulu ise söz konusu yerleşim yerlerinde mülki idare sistemi içinde yer alan ilçe/kaymakamlık örgütünün kurulmuş olmasıdır. Yasaya göre, ancak 1580 sayılı yasa ile yönetilen il merkez belediyelerinde, il merkezinin sınırları içinde birden fazla ilçe kurulmuş olması durumunda, büyük şehir belediyesi sistemine geçilebilecektir. 3030 sayılı yasada bu ölçütün dışında başka bir ölçüt yer almamaktadır.

3030 sayılı Kanun, bir yerde BŞB kurulabilmesi için, herhangi bir nüfus şartı öngörmemiştir. Bu nedenle, önceki yıllarda nüfusu çok az olan bazı illerde büyükşehir belediyesi teşkilatı kurulmuştur.

Daha sonra sisteme alınan 5 yeni belde de ise, ölçütün tatmin edilmesini sağlamak amacıyla yeni ilçeler kurulması yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda 5 beldenin il merkezlerinde 5442 sayılı İl İdaresi Yasası uyarınca önce ilçe örgütleri (kaymakamlıklar) oluşturulmuş ve daha sonra da bu merkezlerde 3030 sayılı yasanın uygulanacağı hükmü getirilmiştir. Ancak, kapsam içine alınan beldelerin taşıdıkları sosyo-ekonomik parametrelerin düşüklüğü ve bazı beldelerin ilgili parametreler açısından daha gelişmiş özellikler göstermesi büyük şehir olabilme ölçütü konusunda kimi duraksamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ölçüt sorunsalının boyutlarını büyüten bir başka olgu da daha sonraki aşamalarda 3030 sayılı yasa kapsamında alınmaya aday olan beldelerin nüfuslarının 200.000 civarında olmasıdır. Esasen çok büyük olmayan bu il merkezi belediyelerinin ilçelere ayrılması zorunluluğu BŞB kurulması ölçütünün önemli bir yapaylık unsuru içerdiğini göstermektedir (Yaşamış, 1995).

4.2.4 5216 Sayılı büyükşehir belediye yasası

Geriye dönülmez şekilde büyüyen kentler giderek ihtisaslaşma gerektiren bir alan yönetimine dönüşmektedir. Bu mekânlar aynı zamanda iktidarın başarısının da göstergesidir. Bu nedenle gerek katılımcılığın ve hizmet etkinliğinin sağlanması kadar, iktidarın sürdürülebilirliği adına kentlerin kontrolünü ele geçirme temelinde kent yönetim modelleri sıkça değişmektedir.

Türkiye’de 3030 sayılı yasayla gerçeklik bulan büyükşehir belediye yönetimi modeli, günümüzde büyükşehirlerin yönetiminin yasal dayanağı olan 10.07.2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile yeniden ölçeklendirme temelinde reforma tabi tutulmuştur.

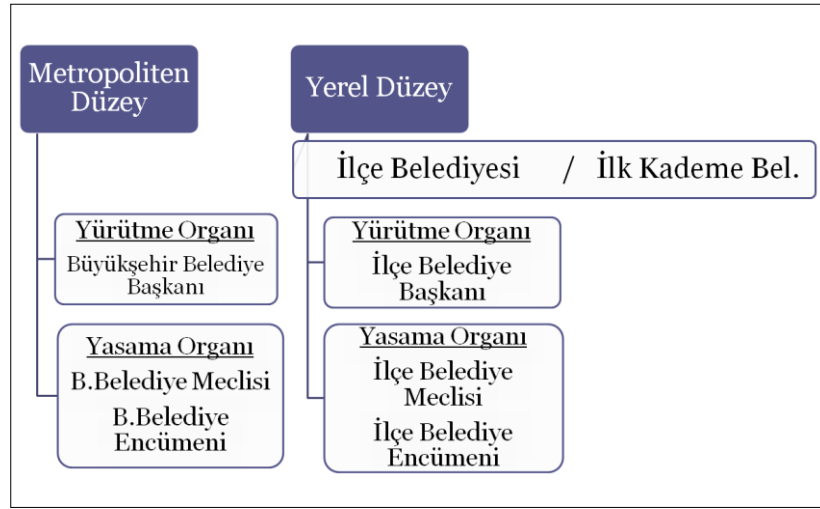
Büyük alan yönetimine yönelik olarak kamu yönetimi yapılanma çalışmaları içindeki önemli düzenlemelerden birisi de büyükşehir yönetimine ilişkin düzenlemedir. Büyükşehir sınırları içindeki belediyeleri kapsayan 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile, büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak (5216, md. 1) amaçlanmıştır.

Büyükşehir belediyeleri, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde büyükşehirin 1/25.000 ölçekli nazım imar planlarını yapar veya yaptırır (5216 , geçici madde.1).

Büyükşehir Belediyesi olmak için idari sınırları içinde en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesinin yer alması (5216, md.3/a) gereklidir. Büyükşehir belediyesinin sınırları (5216, md.5) adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır (Toprak, 2006).

5216 sayılı kanun Büyükşehir belediye yönetimlerini; Büyükşehir belediyesi, Büyükşehir ilçe belediyesi ve ilk kademe belediyeleri olmak üzere yapılandırmış (Şekil 4.3.). Bu kanuna bakıldığında BŞB yönetim sisteminin ikili bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bir tarafta hizmetlerde etkinlik ve verimliliği sağlamak amacı ile kurulmuş BŞB’leri, diğer tarafta da

yerel yönetimlerde demokratikliği ve halkın yönetime katılımını sağlamak amacı ile oluşturulmuş ilçe ve ilk kademe belediyeleri bulunmaktadır.

Çizelge 4.3 : 5216 Sayılı büyükşehir belediye kanunu’na göre büyükşehir belediye yönetimi. 5216 sayılı Kanunun 3. Maddesinde Büyükşehir belediyesi, ilçe belediyesi ve ilk kademe belediyesi şu şekilde tanımlanmıştır.

“ **Büyükşehir Belediyesi:** En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini,

Büyükşehir Belediyesinin Organları: Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanını,

İlçe Belediyesi: Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesini,

İlk Kademe Belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediyeyi, ifade eder. ‘‘

5216 sayılı Yasa, daha önceki yasalarda tarif edilen ‘alt kademe belediyesi’ tanımını, kapsamını aynı tutarak değiştirmiş, yerine ‘ilk kademe belediyesi’ tanımını getirmiştir.

5216 sayılı Yasa, ilçe ve ilk kademe belediyeleri için 3030 sayılı Yasada tanımlanan çerçevenin pek de dışına çıkmamıştır. Sadece, BŞB meclislerine, ilçe ve ilk kademe belediye meclislerinin kararlarını onama, değiştirerek onama ve red etme yetkileri de verilerek, ilçe

ve alt kademe belediyeleri üzerinde bir önceki yasaya göre daha da etkin bir denetim ve kontrol mekanizması kurulmaya çalışılmıştır (Özdemir, 2008).

5216 sayılı Yasada (R.G., 23.07.2004, No.25531), hangi belediyenin büyükşehir belediyesi olacağına ilişkin asgari şartları;

“Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları, ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.”

şeklinde tanımlamaktadır. Ancak, 5216 sayılı Yasa bu yolla nerenin büyükşehir sayılması gerektiğine ilişkin birtakım nesnel ölçütler getirmiş olmakla konunun spekülatif, siyasi ve rant amaçlı olarak kullanılmaması ve gereksiz israf ve koordinasyonsuzluğu önlemek için önemli bir adım atmış olsa da, sadece nüfus ve yerleşmeler arası uzaklık kriterinin metropoliten kent sınırlarının belirlenmesinde tek başına yeterli olmayacağı, bu yerleşmeler arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkilerin de önemle üzerinde durulmasının gerektiği ifade edilmektedir (Saraçlı ve Ark.;2004). Nitekim, Tekeli (2002) konuya ilişkin olarak, “Türk yönetim ve hukuk sisteminde nesnel ölçütlere dayandırılmadan oluşturulan metropol tanımının, büyükşehir yönetiminde ve planlanmasında bugün yaşamakta olan birçok sorunun da temelini oluşturduğunu” vurgulamaktadır.

Dolayısıyla, her ne kadar 5216 sayılı Yasa’nın, 3030 sayılı Yasaya göre birtakım nesnel ölçütler getirmek suretiyle, nerenin büyükşehir belediyesi olacağına ilişkin asgari koşulları tanımlamış olduğu ifade edilmekte ise de, yapılan değerlendirmeler ışığında konunun bilimsel bir yaklaşımla ve bir bütün halinde ele alarak değerlendirmekten uzak olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, büyükşehir belediyesi yönetim birimi olarak mevcut idari yapıya dayandırılarak oluşturulmuştur. Anakentin yapısı, işlevi ve etki alanları dikkate alınmamış ve kentin çevresinde belediyeleşmemiş alanlardaki gelişmeler sonradan izlenmek zorunda kalınmıştır. Anakentin bölgesel ve ulusal düzeydeki etkileri göz önünde bulundurulmadığından planlama gibi konularda sorunlar çıkmıştır. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sınırları il mülki sınırları ile aynı hale getirilmiştir (Özdemir, 2008)

Görev paylaşımı açısından bakıldığında; 5216 sayılı yeni yasa ile beraber, büyükşehir belediyelerin görevlerinin daha fazla olması, ilçe belediyelerin kısıtlı görev alanlarının

olması ve iki düzey arasındaki görev bölüşümünü net olmamasından kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır.

Denetim Mekanizması açısından değerlendirildiğinde; Merkezi yönetimin BŞB üzerinde “vesayet yetkisi” olarak adlandırılan yetkileri bulunmaktadır. İdari vesayet açısından en önemli hüküm 1982 Anayasası’nın 127. Maddesinde İçişleri Bakanlığı’na belediye başkanlarını görevden alma yetkisinin verilmiş olmasıdır. Ancak 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu bir önceki BŞB yasasına göre merkezi yönetimin BŞB üzerindeki vesayet yetkisini daraltmıştır. Örneğin 3030 sayılı yasada varolan geçici madde 4’e göre belediye personeli, İçişleri Bakanlığı tarafından atanırken, 5216 sayılı yasaya göre belediye personeli, belediye başkanı tarafından atanmaktadır. Ayrıca 3030 sayılı yasada belediye bütçesinin vali tarafından onaylanmasına ilişkin hüküm (madde 40) bulunurken, yeni yasada böyle bir onay yer almamaktadır.

İdari vesayet konusunda bir diğer önemli konu büyükşehir belediye başkanlarına verilen “vesayet yetkisi” olarak adlandırılan yetkililerdir. BŞB başkanlarının tüm meclis ve ilçe meclis kararları üzerinde veto yetkisi, 5216 sayılı yasada “hukuka aykırı gördüğü kararları” ve “gerekçesini belirterek” ifadesi eklenerek sınırlandırılmıştır. Ayrıca yeniden görüşülmesi istenen kararlar 3030 sayılı yasada geçen 2/3 çoğunluk yerine, 5216 sayılı yasada salt çoğunluk ile ısrar edildiği takdirde kesinleşir. Ancak 5216 sayılı yasanın 17. Maddesinde büyükşehir ilçe ve ilk kademeli arasında hizmetlerin yürütülmesine ilgili anlaşmazlık çıkması durumunda, büyükşehir belediye yönlendirici ve düzenleyici karar almaya yetkilidir (Sırtaş, 2006).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile ilçe ve ilk kademe belediyelerinin Büyükşehir belediyesine denetim ve koordinasyon yönünden bağımlılıkları artmıştır. Hizmetlerin yürütülmesi konusunda BŞB planlama ve koordinasyon yetkisine sahiptir. Ancak bu yetkilerini ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında dengeli bir biçimde yerine getirmek zorundadır. Bazı hukukçular bu yetkiler ile BŞB’nin “federal bir alt devlet” haline geldiğini iddia etmektedirler. Ancak merkezi yönetim hala kamu hizmetlerinin %80’ini yerine getirmektedir. Merkezi yönetimin ve merkezi denetim birimlerinin vesayet yetkileri ve denetim yetkileri yoğun olarak yerinde durmaktadır (Aytaç, 2005)

Metropolitan kriterler açısından bakıldığında, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 3030’dan farklı olarak, bir yerde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için, belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin, toplam

nüfusunun 750.000 olması şartını getirmiştir. BŞB kurulabilmesi için, belirli bir nüfus şartının getirilmesi yerinde olmuştur. Ancak, Türkiye'deki mevcut BŞB'lerin nüfus büyüklükleri incelendiğinde; 750.000 sayısının rasyonel olmadığı görülmektedir. Bu düzenleme ile, kanun koyucu sanki BŞB kurulmasını zorlaştırmak istemiş gibi izlenim uyandırmaktadır.

Çizelge 4.4 : DİE 2000 genel nüfuslarına göre büyükşehir belediyeleri.

İstanbul	8.831.805	Diyarbakır	551.046 ▼
Ankara	3.203.362	Mersin	544.046 ▼
İzmir	2.250.149	Kayseri	524.818 ▼
Bursa	1.184.144	Eskişehir	482.318 ▼
Adana	1.133.028	Erzurum	366.962 ▼
Gaziantep	862.033	Samsun	362.756 ▼
Konya	761.145	Sakarya	294.398 ▼
Antalya	606.447 ▼	Kocaeli	195.193 ▼

Çizelge 4.4'te görüldüğü üzere, mevcut BŞB'lerin yarısı 750.000'den daha az nüfusa sahiptirler (Sezer ve Torlak, 2005). Ruşen Keleş'e göre; DPT'nin çalışmalarında da belirtildiği üzere, Türkiye'deki il nüfus büyüklükleri açısından büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için 500.000 nüfus sayısı daha rasyoneldir (Keleş, 2000b).

Ayrıca, büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için sadece nüfus büyüklüğü yeterli bir faktör değildir. Nüfus büyüklüğünün yanında hizmet etkinliği, kültürel gelişmişlik, sosyal altyapı, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınmalıdır (Sezer;Torlak, 2005).

4.3 Türkiye'de Metropoliten Alanlarda Sınır Kavramı ve Tespiti

5216 sayılı yasanın, 3030 sayılı yasadaki farklı olarak taşıdığı en önemli özellik, büyükşehir belediyesi sınırlarına yönelik getirdiği yeni ölçek düzenlemeleridir. 'Pergel' düzenlemesi olarak da anılan sınır genişletmeleri, 5216 sayılı yasa tanımlayan en önemli özelliktir.

5216 sayılı yasanın sınır genişletilmesine yönelik boyutu, ilk olarak, 2003 Aralık ayında gündeme gelmiştir. 5019 sayılı yasayla BŞB sınırlarının, belli ölçütler etrafında genişletilmesi öngörülmüştür. Ancak Cumhurbaşkanı, yasa TBMM'ye bir kez daha görüşülmesi için göndermiştir. Meclis tarafından ısrar edilmediği için de 5019 sayılı yasa yürürlüğe girmemiştir.

Sınır genişletilmesini düzenleyen yeni BŞB yasası, 2004 Temmuz’unda yasalaşabilmiştir. 5216 sayılı yasa, diğer yerel yönetim yasalarından farklı olarak Cumhurbaşkanı tarafından Meclis’e geri gönderilmeyerek yürürlüğe girmiştir.

Hem 5019 hem de 5216 sayılı yasanın hazırlanma sürecinde ve sonrasında TBMM’de ve kamuoyunda tartışmalar yapılmıştır. Yasa yürürlüğe girdikten sonra uygulama sürecinde de bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Özellikle sınır genişletilmesini/katmaları/bütünleştirmeyi konu alan geçici 2. Maddenin uygulamasında sorunlarla karşılaşmıştır (Çınar ve diğ., 2009).

4.3.1 5216 Sayılı yasa öncesindeki düzenlemeler

Metropolitan alan genişlemesine ilişkin tartışmalar ilk olarak 2003 Aralık ayında başlamıştır. 22. Dönem TBMM’de 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Yasası’ndan önce 3030 sayılı yasada değişiklik yapmayı öngören 5019 sayılı yasayla alan genişlemesi/bütünleştirme konusu gündeme gelmiştir. Bu yasa, büyükşehir kapsamındaki belediyelerin isimlendirilmesine ve merkez ilçe bağlamında belediyelerin birleştirilmesine yönelik değişiklikler öngörmektedir. Büyükşehir belediyelerinin yetki alanlarının genişlemesine yönelik olan bu yasanın, 28 Mart 2004 yerel seçimlerinden önce gündeme gelmesi, yasayı daha da önemli kılmaktadır.

5019 sayılı yasaya göre, nüfusu 5.000.000’den fazla veya valilik binası merkez kabul edilerek, il merkezine en uzak ilçelerin belediye sınırına kuş uçuşu 50 kilometreden az mesafesi olan büyükşehirlerde, belediye sınırları il mülki sınırları olarak düzenlenmiştir. Diğer büyükşehirlerin de nüfusları oranınca valilik binası merkezli çizilen dairelerle sınırlarının büyütülmesi amaçlanmıştır. Nüfusu 2.000.000-5.000.000 arası büyükşehirlerin 50 km; nüfusu 1.000.000-2.000.000 arası büyükşehirlerin 30 km; nüfusu 1.000.000’den aşağı büyükşehirlerin sınırlarının ise 25 km yarıçapında genişletilmesi öngörülmüştür.

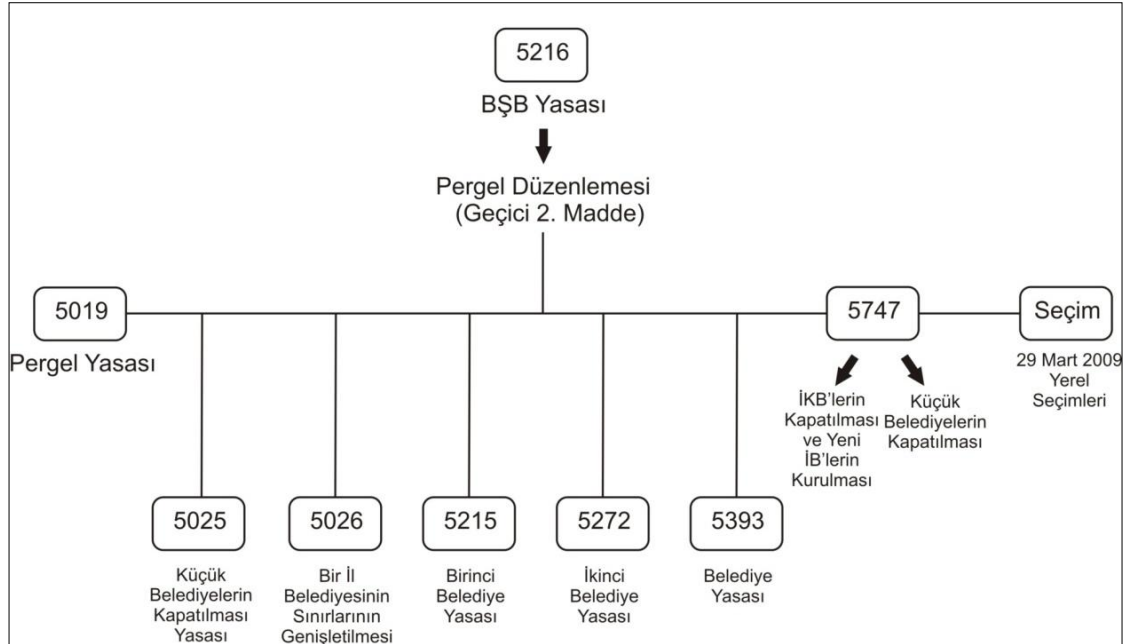
Yasa teklifinin gerekçesine göre sınır genişletme kriteri, esas olarak illerin büyüklüğüdür. Teklifte, illerin büyüklüğüne göre kabul edilen kıstaslar çerçevesinde büyükşehir belediyelerinin sınırlarının belirlenmesi önerilmektedir. Bu kıstasların illere göre keyfilik göstermemesi istenmektedir. Teklif, keyfilik sorununa çözüm olarak, nüfusun büyüklüğüne göre farklı genişliğe sahip daireler çizilmesini öngörmektedir. Daire büyüklüklerinin farklı olmasının, objektifliği sağladığı iddia edilmektedir. Ayrıca nüfusa bağlı olarak sınır belirleme önerisinin aynı büyüklükteki büyükşehir belediyelerine fırsat eşitliğini ve büyükşehirler arasında adaleti sağlayacağı varsayılmaktadır.

Cumhurbaşkanı, ayrıca geri gönderme tezkeresinde sınır belirleme yöntemine de değinmiştir. Büyükşehir belediyesi sınırlarının valilik binası merkez kabul edilerek belli yarıçapta daireler çevresinde belirlenmesini uygun bulmamıştır. Cumhurbaşkanı'na göre valilik binasının konumuna bağlı olarak sürekli büyük değişikliklere uğrayabilecek bir büyükşehir belediyesi sınırı düzenlemesi getirilmekte ve bu durum belirsizliğe neden olmaktadır. Cumhurbaşkanı, bu düzenlemenin uygulamada önemli sakıncalar yaratabileceğini öngörerek yeniden görüşülmesini TBMM'den istemiştir.

Cumhurbaşkanı'nın yasayı geri göndermesinden sonra yasa, TBMM'de ısrar edilmediği için yürürlüğe girmemiştir.

Hükümet, 2003 Aralık ayı içinde 5019 sayılı yasa haricinde yerel yönetimlere ilişkin olarak iki önemli yasayı da TBMM'den geçirmiştir. Bunlar 5025 ve 5026 sayılı yasalardır (Şekil 4.1.). Ancak bu yasaların akıbeti de 5019 gibi olmuştur. Cumhurbaşkanı, anılan yasaları geri göndermiş, TBMM'de ısrar edilmediği için bu yasalar yürürlüğe girememiştir.

Bu iki yasa, bazı yerel yönetim birimlerinin tüzel kişilikleriyle sınırlarının değiştirilmesine yöneliktir. 5019 sayılı yasadaki farklı olarak, 5025 ve 5026 sayılı yasalar, doğrudan büyükşehir belediyesi sınırlarının genişlemesiyle doğrudan ilgili değildir. Ancak, bu iki yasa, yerel yönetim reformu sürecinde bütünleştirme ve dolaylı olarak da büyükşehir belediyelerini içeren genişleme süresince önemli girişimlerdir.

Şekil 4.1 : 5216 Sayılı yasa öncesinde bütünleştirmeye ilişkin yasal düzenlemeler (2003 Aralık-2009 Mart).

3030 sayılı yasa, BŞB sınırlarının tespitine ilişkin herhangi bir metod geliştirmemiştir. Sınırlar, ilgili bakanlıklar ve kurumların yaptığı çalışmalar doğrultusunda tespit edilmiştir (Özdemir, 2008).

3030 sayılı yasa çerçevesinde büyükşehir belediyelerinin kurulmasına ilişkin bir ölçüt getirilmemiş olup, bir yerin büyükşehir statüsüne alınması hiçbir nesnel ölçüte bağlı olmaksızın kanunla mümkün olmuştur. Yasa'nın yapmış olduğu bu tanımlama çerçevesinde, metropoliten özellik göstermemesine karşın bazı il merkezleri BŞB statüsüne dahil edilmiştir (Tekel, 2002).

4.3.2 5216 Sayılı yasa ile yeni sınır tespiti düzenlemeleri

5216 sayılı Yasa ise (R.G., 23.07.2004, No.25531) büyükşehir belediye sınırlarının tespitine ilişkin olarak;

“Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülki sınıridir. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu 1.000.000’a kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı 20 km, nüfusu 1.000.000’den 2.000.000’a kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı 30 km, nüfusu 2.000.000’den fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı 50 km olan dairenin sınırı büyükşehir belediye sınırını oluşturur.”

“İmar düzeni ve temel altyapı hizmetlerinin zorunlu kıldığı durumlarda, birinci fıkrada belirtilen belediye ve köyler büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile büyükşehir belediye sınırları içine alınabilir.”

şeklinde bazı kriterler (kentin nüfusu ve yerleşmeler arası uzaklık) geliştirmek suretiyle büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanlarının nasıl ve ne şekilde tespit edileceğini kısmen de olsa nesnel ölçütler getirilmek suretiyle ortaya koymuştur. Ayrıca, Yasa zorunlu durumlarda büyükşehir belediye sınırlarının değiştirilebileceğini de hükme bağlayarak, sınırların statik olmaktan çok yeni gelişmelere ayak uydurmasına da imkan tanımıştır.

Çizelge 4.5 : 5216 Sayılı yasaya göre büyükşehir belediye sınırları.

İller	Kurulma Tarihi	20 Km Yarıçaplı BŞB	30 Km Yarıçaplı BŞB	50 Km Yarıçaplı BŞB	Tüm İl Sınırlarını Kapsayan BŞB
Ankara	1984			*	
İstanbul	1984				*
İzmir	1984			*	
Adana	1986		*		
Bursa	1987		*		
Gaziantep	1987	*			
Konya	1987	*			
Kayseri	1988	*			
Antalya	1993	*			
Diyarbakır	1993	*			
Erzurum	1993	*			
Eskişehir	1993	*			
İzmit	1993				*
Mersin	1993	*			
Samsun	1993	*			
Adapazarı	2000	*			

Yapılan düzenleme ile büyükşehir sınırları önemli ölçüde genişletilerek, bu alanlarda bulunan çok sayıda belediyenin birbirinden kopuk olarak yaptıkları planların yarattığı karmaşa önlenmeye çalışılmıştır (Ersoy, 2006). Ancak, yasalarla tanımlanan yönetsel sınırların metropoliten bölge özelliklerini yansıtmadığı, metropoliten kentin etki alanlarının belirlenmesinde bilimsel kriterlerin dikkate alınması gerektiği konu ile ilgili yapılan araştırmalarda önemle vurgulanmaktadır (Yıldız ve Ark.;2006).

10 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilerek 22 Temmuz 2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 5.maddesine göre, Büyükşehir belediyelerinin sınırları, adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırları olarak belirlenmesine karşın, geçici 2.madde ile İstanbul ve İzmit illeri için istisnai bir uygulama yapılarak büyükşehir belediye sınırları, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi itibarıyla il mülki sınırı olarak genişletilmiştir. Bu hükümle birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanı 5343,02 km² olmuştur. Daha önce büyükşehir yetki alanında bulunan ilçe sayısı da 27'den 32'ye çıkmıştır (Url-3).

Yasadan önce; İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul ili mülki sınırları içinde, sadece %26'lık bir alanda kısmi bir yetki kullanmıştır. İstanbul hudutları içindeki 5 ilçe, 41 belde ve 213 köy Büyükşehir yetkisi dışında kalmıştır (Örnek, 2001).

Kanunla; İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İzmit 'Kocaeli' Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları, il sınırlarına kadar genişletilirken, İstanbul'daki 32 ilçe belediyesi ile 40 civarındaki belde belediyesinin tamamı Büyükşehir Belediyesi sınırları içine dahil olmuş olmuştur.

Buna göre; İstanbul'un Asya Yakası'nda Sultanbeyli ile Şile ilçeleri, Avrupa Yakası'nda ise Büyükçekmece, Silivri ve Çatalca ilçeleri Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dahil olmuştur. Öte yandan; daha önce hukuki bir gerekçe olmadığı halde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet götürdüğü çok sayıda ilçe ve belde belediyesine yapılan yatırımların kanuni dayanağı da böylece sağlanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin pekçok birimi, Büyükşehir sınırları içinde kalmayan ilçe ve belde belediyelerinde yaşayan vatandaşlara su, kanalizasyon, doğalgaz, ulaşım gibi pekçok hizmeti uzun yıllardır götürmüştür. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 'Üye' sayısı da artmıştır. Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dahil olan tüm ilçe ve belde belediyelerin başkanları doğal üye olarak Büyükşehir Belediye Meclisi'ne dahil olmuştur (Url-4).

4.4 Bölüm Değerlendirmesi

Türkiye'deki metropoliten alan yönetimine ilişkin kurumsal yapılanma ve sınır kavramının incelendiği bu bölümde; Şekil4.4'te gösterilen eski ve yeni yasa karşılaştırılması yapılmıştır.

3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu
☐ İlçe belediyesi ve büyükşehir belediyesinin görev bölüşümü daha net ☐ <u>Vesayet denetimi</u> hakim (Merkezin yereli denetlediği, yasalara uygunluk yoksa geri yollar,düzeltilir)	Büyükşehir belediyelerinin görev alanları daha fazla (yerelin etkinliği azalıyor) <u>Hiyerarşik denetim</u> hakim (merkez yerelin kararı ; • iptal edebilir, • değiştirebilir, • yerine karar verebilir, • üstteki kararlar sorgulanmaz)

Şekil 4.2 : 3030 Sayılı büyükşehir belediye kanunu ile 5216 sayılı büyükşehir belediye kanunu karşılaştırması.

Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında görev ve yetki dağılımı açısından büyükşehir belediyesini esas alan bir sistem ortaya çıkmıştır. Halbuki, yerel demokrasinin gerçekleşmesi bakımından ilçe belediyelerinin esas alınması, metropolitan alan çapındaki hizmetlerin koordinasyonunu sağlanmasında büyükşehir belediyelerinin sorumlu olması gerekir.

Yerel yönetimlere ilişkin temel yasalar değiştirilmiş olmasına rağmen bazı sorunların devam ettiği, hatta yeni sorunların eklendiği görülmektedir. Belediye kurulma konusunda yalnızca nüfus ve ölçek büyüklüğünün dikkate alındığı, özellikle büyükşehir belediyesi kurulmasında metropolitan alanın özelliklerinin dikkate alınmadığı görülmektedir (Torlak, 2005).

Türkiye’deki büyükşehirler incelendiğinde ise; Adana, Gaziantep, Bursa ve Konya illerinde merkez ilçenin nüfusunun ve merkez ilçeye bağlı köylerin çok olması, merkezi yönetimin ve belediyenin yükünün oldukça artması gerekçesiyle bu illerde 1986 ve 1987 yıllarında büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Böylece, yerel hizmetler taksim edilerek daha süratli ve rasyonel bir şekilde yerine getirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Söz konusu illerde büyükşehir belediyesi kurulması için belirtilen gerekçeler yeterli ve objektif değildir. Oysa büyükşehir olabilmedeki keyfiliği kaldırmak için, daha objektif standartlar getirmek gerekmektedir. Yaşanmış, konuyla ilgili olmak üzere, 9 kriter belirlemiştir. Bu kriterler; nüfus, kentin Türkiye sanayi katma değeri içindeki payı, gayri safi milli hasılası, ildeki tüm belediye gelir toplamı, gider toplamı, 1985-1990 yılları arasındaki nüfus artış hızı, son beş yılda beldenin nüfus artış hızı, enerji tüketim yüzdesi ve kişi başına düşen motorlu vasıta sayısı olarak sıralanmıştır (Yaşanmış, 1995).

Adapazarı BŞB’nin kuruluşunu ‘‘ekonomik’’ ve ‘‘demokratik’’ kriterler bağlamında değerlendiren Eryılmaz, Adapazarı BŞB’de çok sayıda alt kademe belediyesine yer verilmesini halkın yönetime katılımına imkan sağlayacağı için demokratiklik yönünden uygun bulmakta ise de, fazla sayıda hizmet binası, araç, gereç, personel ve benzeri giderlere sebebiyet vermesi açısından da ‘‘ekonomi’’nin ve etkin yönetimin gereklerine uygun olmadığını savunmaktadır (Eryılmaz, 2000).

Büyükşehirlerin kuruluşlarının ardından incelenen sınır kavramına ilişkin; Türkiye’de metropolitan alan sınırları 5216 sayılı yasa ile tanımlı hale gelmiştir. Eski yasaya göre yeni yasa, metropolitan kentlerin nüfusunun tanımlanması konusunda belirsizlikler içermemektedir.

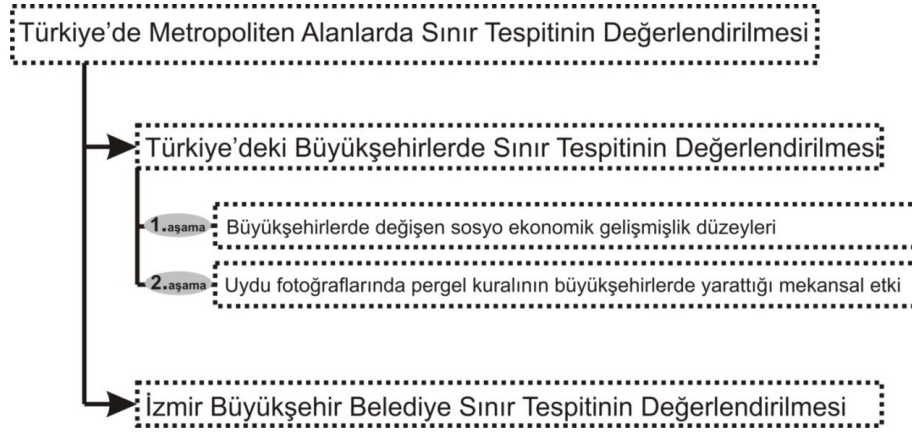
Türkiye'de metropoliten alan yönetiminde benzer yönde bazı gelişmeler söz konusudur. Metropoliten alan sınırlarının nüfusa bağlı olarak pergel düzenlemesi çerçevesinde genişletilmesi, bu düzenlemelerin planlama bütünlüğünü, etkinlik ve verimliliği sağlamayacağı gibi birtakım söylemlerle meşrulaştırılmaktadır. Bu kapsamda alan genişletilmesi stratejisi, söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesinde kendinden menkul bir çözüm haline getirilmiştir. Bu çözümün kendisinin sonuçları ampirik düzeyde inceleme konusu yapılmamıştır.

Günümüzde az sayıda çalışmanın gerçekleştirilmesi, bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

5. TÜRKİYE’DE METROPOLİTEN ALANLARDA SINIR TESPİTİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

5.1 Analiz Metodolojisi

Metropolitan alanlarda sınır tespiti değerlendirilmesi çalışması kapsamında; ilk olarak Türkiye’deki toplam 16 büyükşehirde sınır tespiti ve değerlendirme çalışması yapılmıştır.

Şekil 5.1. Analiz metodolojisi.

Türkiye’deki büyükşehirlerde sınır tespiti değerlendirilmesine ilişkin;

- İlk aşamada, 16 büyükşehirde yıllara göre sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin değişimi incelenerek, büyükşehirlerin genel durumu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.
- İkinci aşamada, Türkiye’deki 16 büyükşehirde büyükşehir belediye sınırının tespitine ilişkin oluşturulan pergel kuralı, her bir büyükşehir için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Büyükşehirlerin uydu fotoğrafları baz alınarak, pergel kuralı kapsamında hangi kriterlerle büyükşehir belediye sınırının oluşturulduğu detaylı analiz edilmiştir.

Türkiye’deki büyükşehirlerde sınır tespiti değerlendirilmesine ilişkin çalışmalardan sonra bu illerden biri seçilerek sınır tespiti çalışmaları detaylı incelenmiştir. Örneklem seçimi için, Çizelge 5.1’de Türkiye’deki büyükşehirlerde büyükşehir belediye sınırına dahil olan ve olmayan belediyelerin toplam belediye sayılarına oranına ilişkin bir çalışma yapılmıştır.

Çizelge 5.1. Türkiye’deki büyükşehirlerde büyükşehir belediye sınırına dahil olan ve olmayan belediyelerin toplam belediye sayılarına oranı.

	İldeki toplam ilçe sayısı (A)	Büyükşehir belediye sınır içindeki ilçe sayısı (B)	Yüzde (%) B/A	Büyükşehir belediye sınır dışındaki ilçe sayısı (C)	Yüzde (%) C/A
İSTANBUL	39	39	100.00	0	0.00
KOCAELİ (İZMİT)	12	12	100.00	0	0.00
İZMİR	30	21	70.00	9	30.00
ANKARA	25	16	64.00	9	36.00
SAKARYA	16	10	62.50	6	37.50
BURSA	17	7	41.18	10	58.82
GAZİANTEP	9	3	33.33	6	66.67
ADANA	15	5	33.33	10	66.67
KAYSERİ	16	5	31.25	11	68.75
İÇEL (MERSİN)	13	4	30.77	9	69.23
ANTALYA	19	5	26.32	14	73.68
DİYARBAKIR	17	4	23.53	13	76.47
SAMSUN	17	4	23.53	13	76.47
ESKİŞEHİR	14	2	14.29	12	85.71
ERZURUM	20	3	15.00	17	85.00
KONYA	31	3	9.68	28	90.32

Çizelge 5.1’e göre, 5216 sayılı yeni yasada geçen ‘‘pergel kuralı’’ kapsamında büyükşehir belediye sınırı dışında kalan ilçe sayısı en az olan (%30) il İzmir’dir. İstanbul ve Kocaeli illerinde tüm il sınırları büyükşehir sınırını oluştururken, İzmir’de ildeki ilçelerin %70’lik büyük bir kısmının büyükşehir belediye sınırına dahil olması, geriye %30’luk çok az sayıda belediyenin bırakılması planlama çalışmalarında aksaklıklara yol açması sebebiyle İzmir,örneklem olarak seçilmiştir.

Ayrıca İzmir’in;

- Türkiye’de metropoliten alanlar içerisinde önemli bir yerinin olması,
- Planlama çalışmalarında pergel kuralından etkilenen bir il olması,
- Pergel Kuralı ‘‘kompakt’’ bir form tanımlarken, İzmir’in lineer bir kent makroformuna sahip olmasının verdiği teknik sıkıntıların olması,
- Büyükşehir belediye sınır tespiti yöntemine ilişkin açılmış dava olması’ndan ötürü, İzmir ili bu çalışma kapsamında, iyi bir altlık oluşturarak, büyükşehirlerle uygun olmayan pergel kuralının incelenmesi konusunda iyi bir örnek olacaktır.

İzmir ili seçilerek, büyükşehir belediye sınırının;

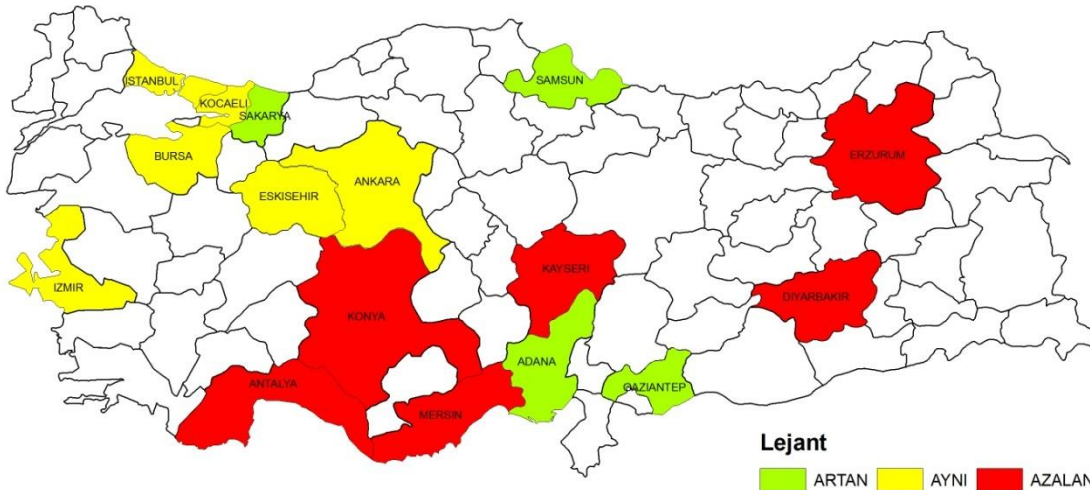
- nasıl belirlendiği,
- kanunun yürürlüğe girdiği andan sonra nasıl uygulamaya girdiği,
- neleri etkilediği,
- öncesinde ve sonrasında kenti nasıl etkilediği,
- ne gibi sonuçlar doğurduğu,
- başka alternatif sınır belirleme aracı,yöntemi belirlenebilmesinin mümkün olup olmayacağı...vb gibi sorular irdelenmeye çalışılmıştır.

5.2 Türkiye’de Metropolen Alanlarda Sınır Tespiti

Tez kapsamında Türkiye’deki toplam 16 metropole ilişkin çalışmalar iki aşamada yapılmıştır. İlk olarak metropollerde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerindeki değişim incelenmiş, ardından da tüm büyükşehirlerde “pergel kuralı”nın mekansal olarak analizi yapılmıştır.

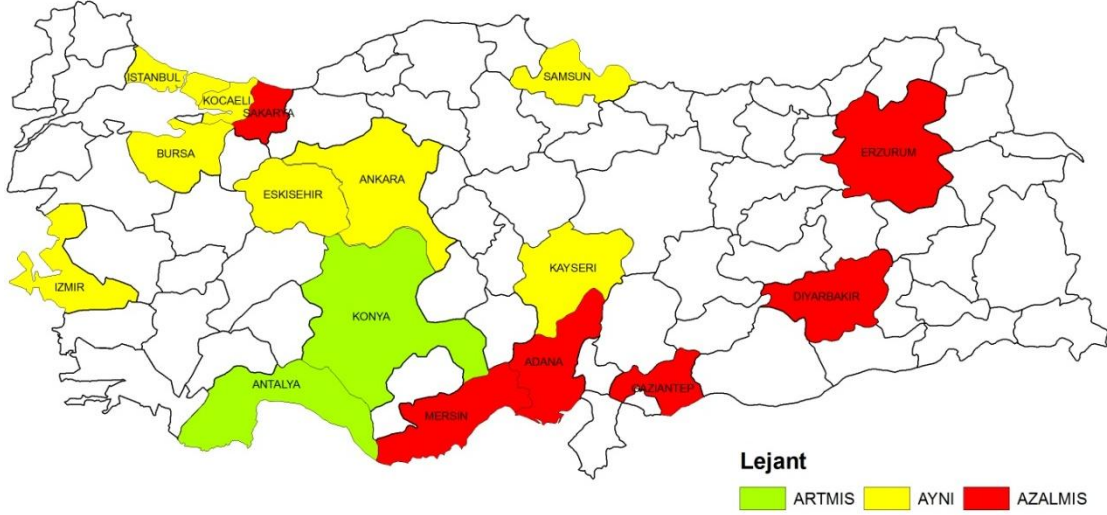
5.2.1 Büyükşehirlerin detaylı analiz çalışması

Birinci aşamada, Tez kapsamında Türkiye’de metropoliten alanlarda sınır tespiti için öncelikle büyükşehirlerin tümünde 1996, 2003 ve 2010 yılları arasında sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerindeki değişim incelenmiştir.

Şekil 5.2. 1996-2003 Yılları arasında Türkiye’de büyükşehirlerde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyindeki değişim.

Türkiye’de 1996 yılından 2004 yılına gelindiğinde 16 büyükşehirden 6 tanesinde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi azalırken, sadece 4 tanesinde gelişmişlik düzeyi artmış, geriye kalan 6 büyükşehirin gelişmişlik düzeyi ise aynı kalmıştır.

Şekil 5.3. 2003-2010 Yılları arasında Türkiye’de büyükşehirlerde sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyindeki değişim.

Yıldız ve diğerleri’nin yapmış olduğu akademik bir çalışmanın tespiti olan 2010 yılına ait illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması kullanılmıştır (Yıldız ve diğ.,t.y.). DPT ile aynı kriterlerin kullanıldığı çalışma güncel olmasından ötürü illerin değerlendirilmesi çalışması için kabul edilmiştir.

Türkiye’de 2003 yılından 2010 yılına gelindiğinde, 16 büyükşehirden 6 tanesinde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi azalırken, 8 tanesinde bu düzey aynı kalmış ve sadece 2 büyükşehirde gelişmişlik düzeyi artmıştır.

İkinci aşamada ise, büyükşehirlerin her biri için ayrı sınır tespiti çalışması yapılmıştır.

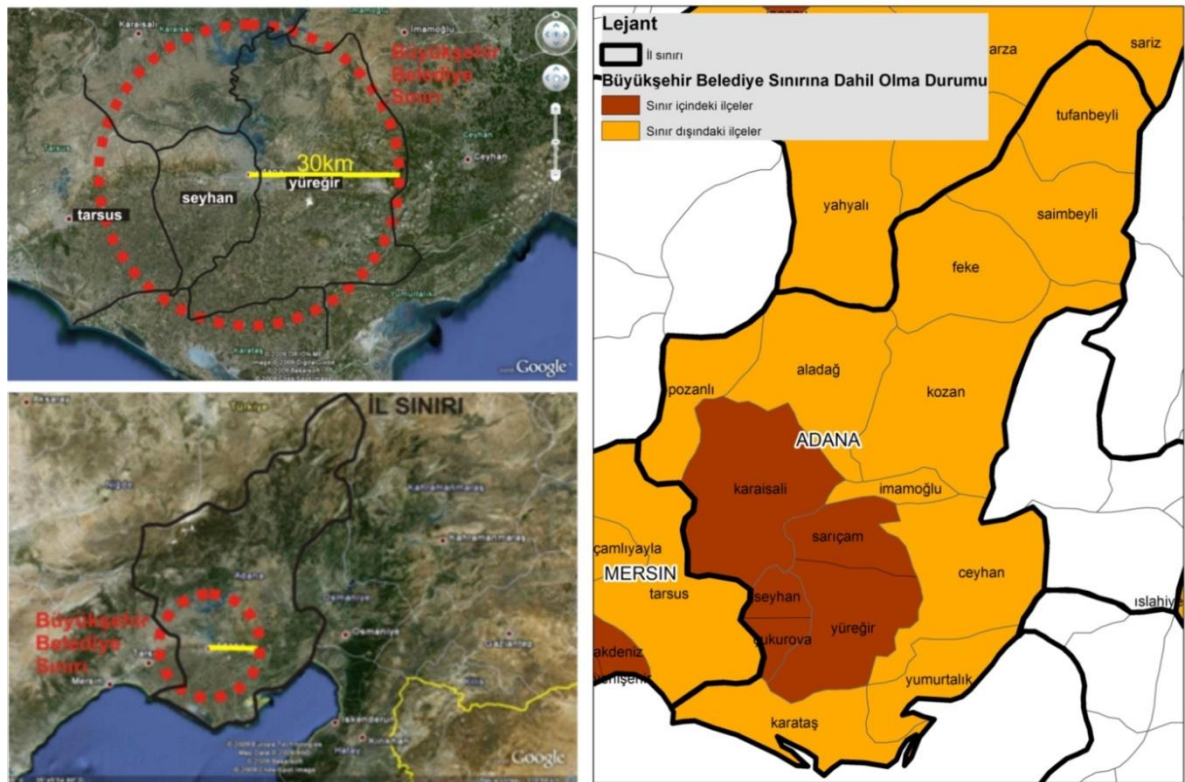
Adana

Adana, 1986 yılında 3306 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 9. sırada iken 2003 yılında 8. sıraya yükselmiş, 2010 yılında da 18. sıraya gerilemiştir.

İlin 2000 yılı nüfusu 1.133.028 kişidir. Buna göre de 30 km’lik çap Adana Büyükşehir Belediye sınırı oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.763.351 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 2.085.225 kişidir.

Adana ilinde 15 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Çukurova, Karaisalı, Sarıçam, Seyhan, Yüreğir’dir. Böylece Adana İlinin %33,33’lük kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Aladağ, Aladağ(Akören), Ceyhan, Feke, İmamoğlu, Karataş, Kozan, Pozantı, Saimbeyli, Tufanbeyli ve Yumurtalık ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Adana İlinin %66,67’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.4. Adana ilinde ‘pergel kuralı’nın mekansal analizi.

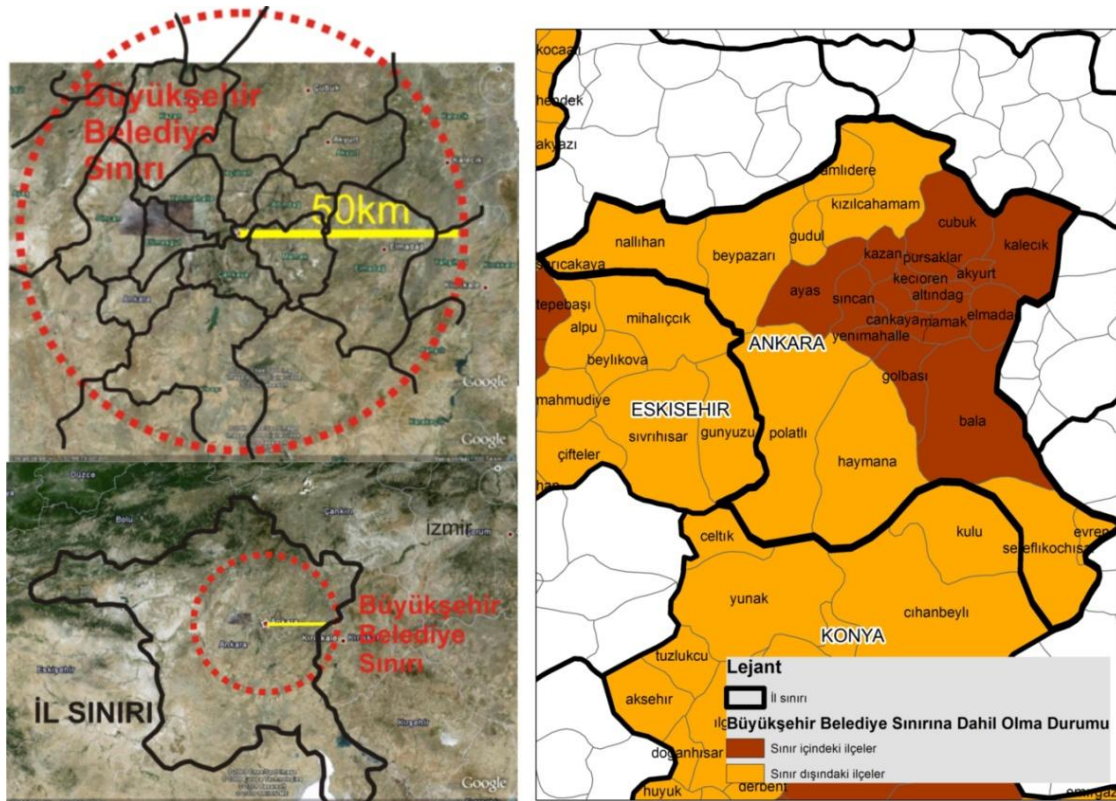
Ankara

Ankara, 1984 yılında 3030 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 2. sırada, 2003 yılında 2. sırada, 2010 yılında da 2. sırada olarak aynı konumda kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 3.203.362 kişidir. Buna göre de 50 km'lik çap Ankara Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 4.548.939 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 4.771.716 kişidir.

Ankara ilinde 25 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Akyurt, Altındağ, Ayaş, Bala, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan, Keçiören, Mamak, Pusaklar, Sincan ve Yenimahalle'dir. Böylece Ankara İlının %64'lük kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Beypazarı, Çamlıdere, Evren, Gündül, Haymana, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı ve Şereflikoçhisar ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Ankara İlının %36'lık kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.5. Ankara ilinde ‘pergel kuralı’nın mekansal analizi.

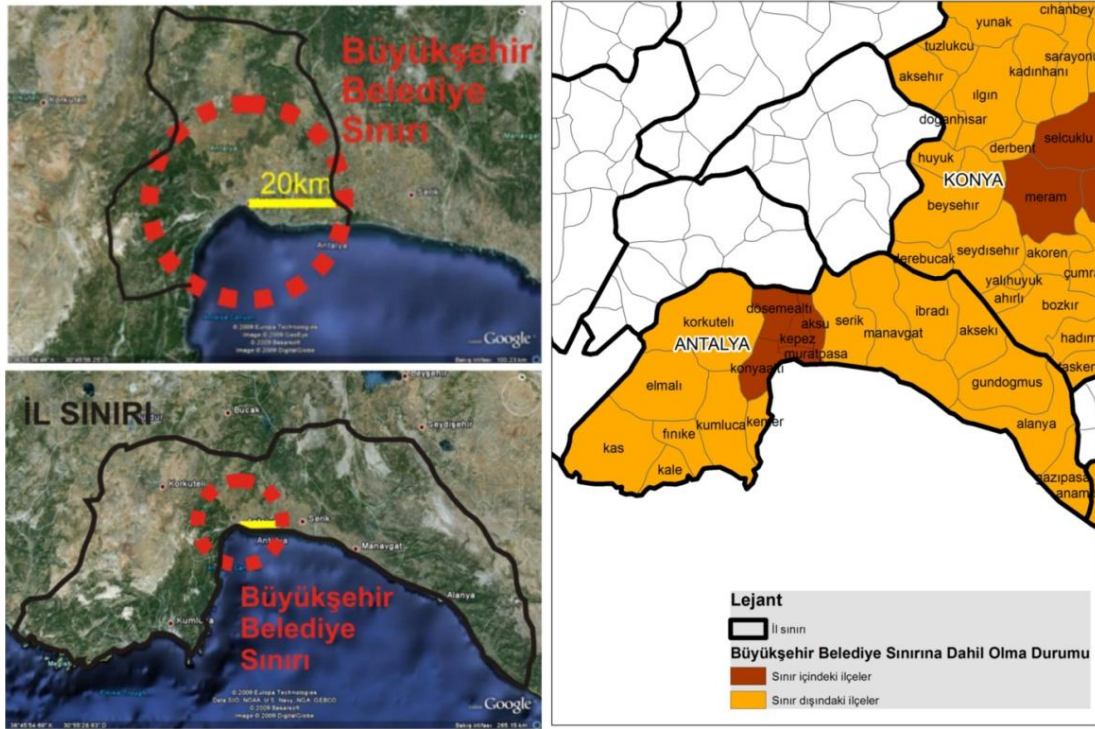
Antalya

Antalya, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 7. sırada iken 2003 yılında 10. sıraya gerilemiş, 2010 yılında da tekrardan 7. sıraya yükselmiştir.

İlin 2000 yılı nüfusu 606.447 kişidir. Buna göre de 20 km’lik çap Antalya Büyükşehir Belediye sınıırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.273.940 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 1.978.333 kişidir.

Antalya ilinde 19 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınıırına dahil olan ilçeleri Aksu, Döşemealtı, Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa’dır. Böylece Antalya İlinin %26,32’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınıırına dahil olmaktadır

Akseki, Alanya, Demre(Kale), Elmalı, Finike, Gazipaşa, Gündoğmuş, İbradı, Kaş, Kemer, Korkuteli, Kumluca, Manavgat ve Serik ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Antalya İlinin %73,68’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınıırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.6. Antalya ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.

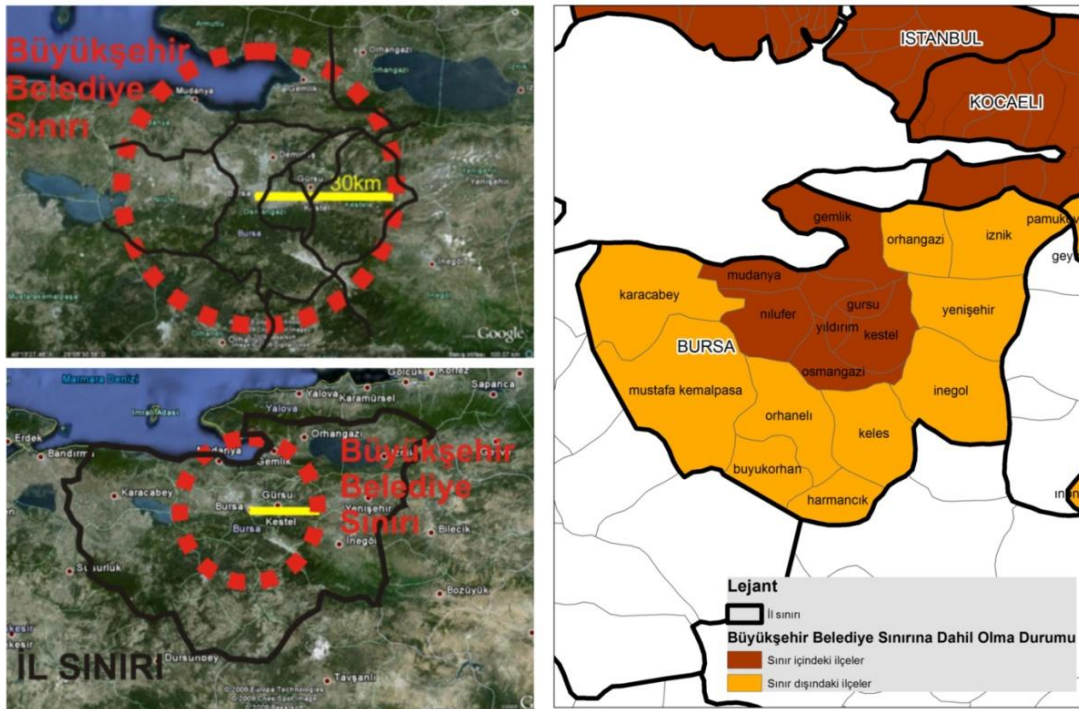
Bursa

Bursa, 1987 yılında 3391 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 5. sırada, 2003 yılında 5. sırada, 2010 yılında da 5. sırada olarak aynı konumda kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 1.184.144 kişidir. Buna göre de 30 km’lik çap Bursa Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 2.204.874 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 2.605.495 kişidir.

Bursa ilinde 17 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Gemlik, Gürsu, Kestel, Mudanya, Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım’dır. Böylece Bursa İlının %41,18’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Büyükorhan, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi ve Yenişehir ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Bursa İlının %58,82’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

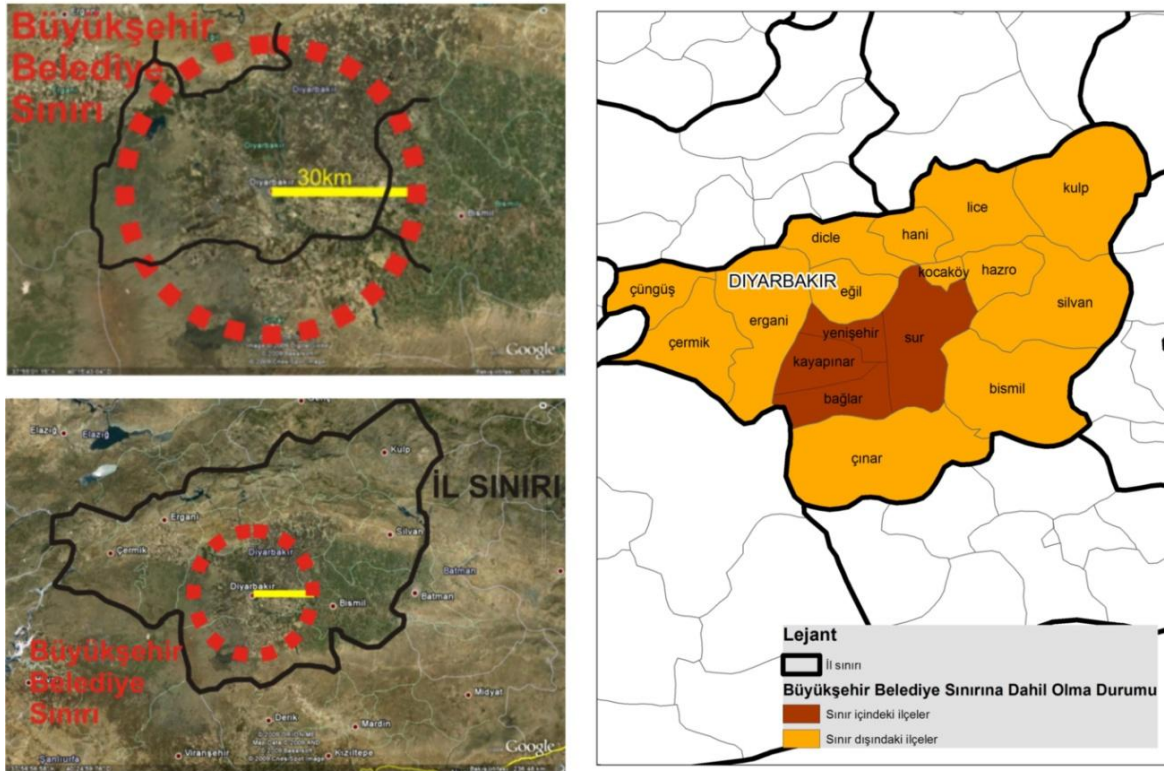
Diyarbakır

Diyarbakır, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 57. sırada iken, 2003 yılında 63. sıraya gerilemiş, 2010 yılında da 66. sıraya düşmüştür.

İlin 2000 yılı nüfusu 551.046 kişidir. Buna göre de 30 km’lik çap Diyarbakır Büyükşehir Belediye sınırı oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.051.511 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 1.528.958 kişidir.

Diyarbakır ilinde 17 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Bağlar, Kayapınar, Sur ve Yenişehir’dir. Böylece Diyarbakır İlının %23,53’lük kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Bismil, Çermik, Çınar, Çüngüş, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazro, Kocaköy, Kulp, Lice ve Silvan ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Diyarbakır İlının %76,47’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.8. Diyarbakır ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.

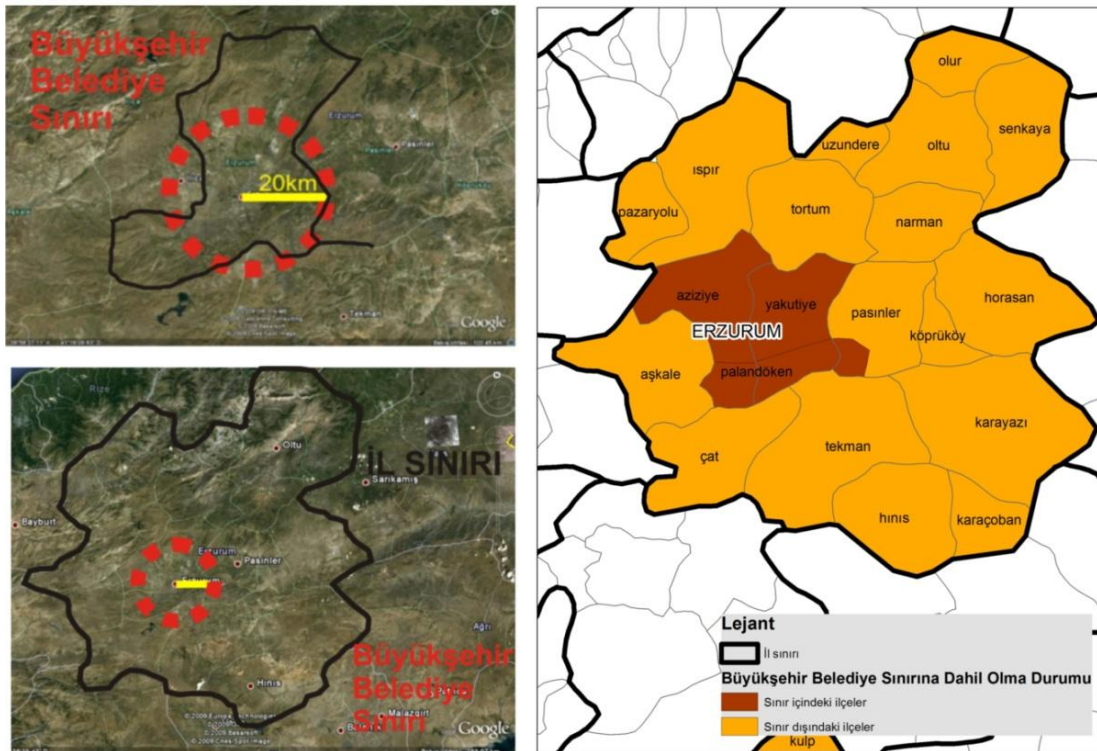
Erzurum

Erzurum, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 56. sırada iken, 2003 yılında 60. Sıraya gerilemiş, 2010 yılında da 61. sıraya düşmüştür.

İlin 2000 yılı nüfusu 366.962 kişidir. Buna göre de 20 km’lik çap Erzurum Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 485.107 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 769.085 kişidir.

Erzurum ilinde 20 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Aziziye, Palandöken ve Yakutiye’dir. Böylece Erzurum İlinin %15’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Aşkale, Çat, Hınıs, Horosan, İspir, Karaçoban, Karayazı, Köprüköy, Narman, Oltu, Olur, Pasinler, Pazaryolu, Şenkaya, Tekman, Tortum ve Uzundere ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Erzurum İlinin %85’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.9. Erzurum ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.

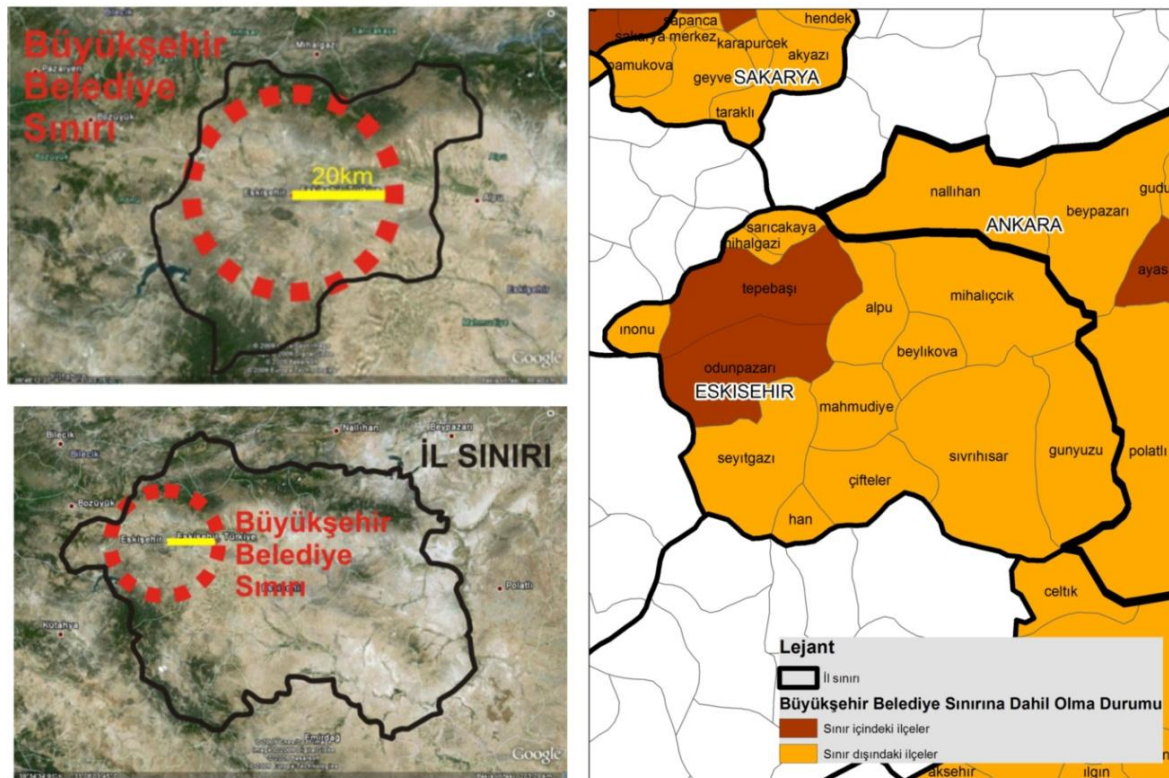
Eskişehir

Eskişehir, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 6. sırada, 2003 yılında 6. Sırada, 2010 yılında da 6. sırada olarak aynı konumda kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 482.318 kişidir. Buna göre de 20 km’lik çap Eskişehir Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 653.663 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 764.584 kişidir.

Eskişehir ilinde 14 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Odunpazarı ve Tepebaşı’dır. Böylece Eskişehir İlının %14,29’luk kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Alpu, Beylikova, Çifteler, Günyüzü, Han, İnönü, Mahmudiye, Mihalgazi, Mihallıçık, Sarıcakaya, Seyitgazi ve Sivrihisar ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Eskişehir İlının %85,71’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

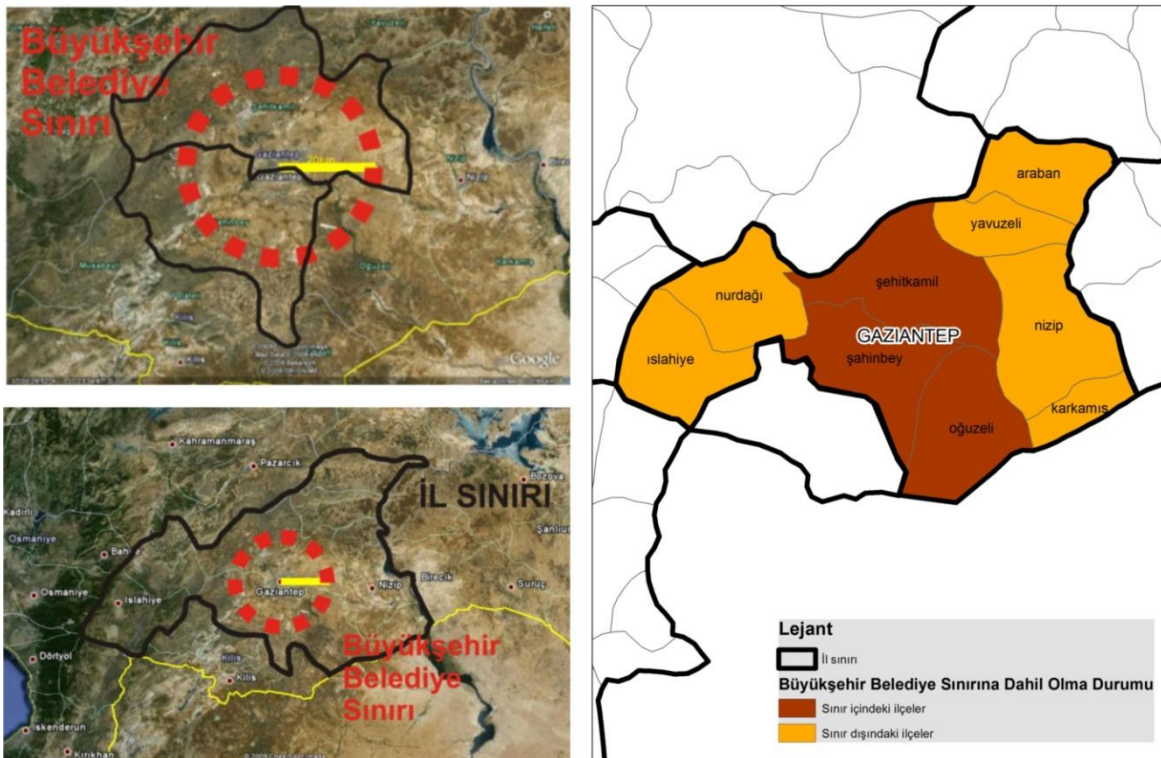
Gaziantep

Gaziantep, 1987 yılında 3398 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 25. sırada iken, 2003 yılında 20. sıraya yükselmiş, 2010 yılında da 33. sıraya gerilemiştir.

İlin 2000 yılı nüfusu 862.033 kişidir. Buna göre de 20 km'lik çap Gaziantep Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.410.286 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 1.700.763 kişidir.

Gaziantep ilinde 9 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Oğuzeli, Şahinbey ve Şehitkamil'dir. Böylece Gaziantep İlinin %33.33'lük kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Araban, İslahiye, Kargamış, Nizip, Nurdağı ve Yavuzeli ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Gaziantep İlinin %66,67'lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

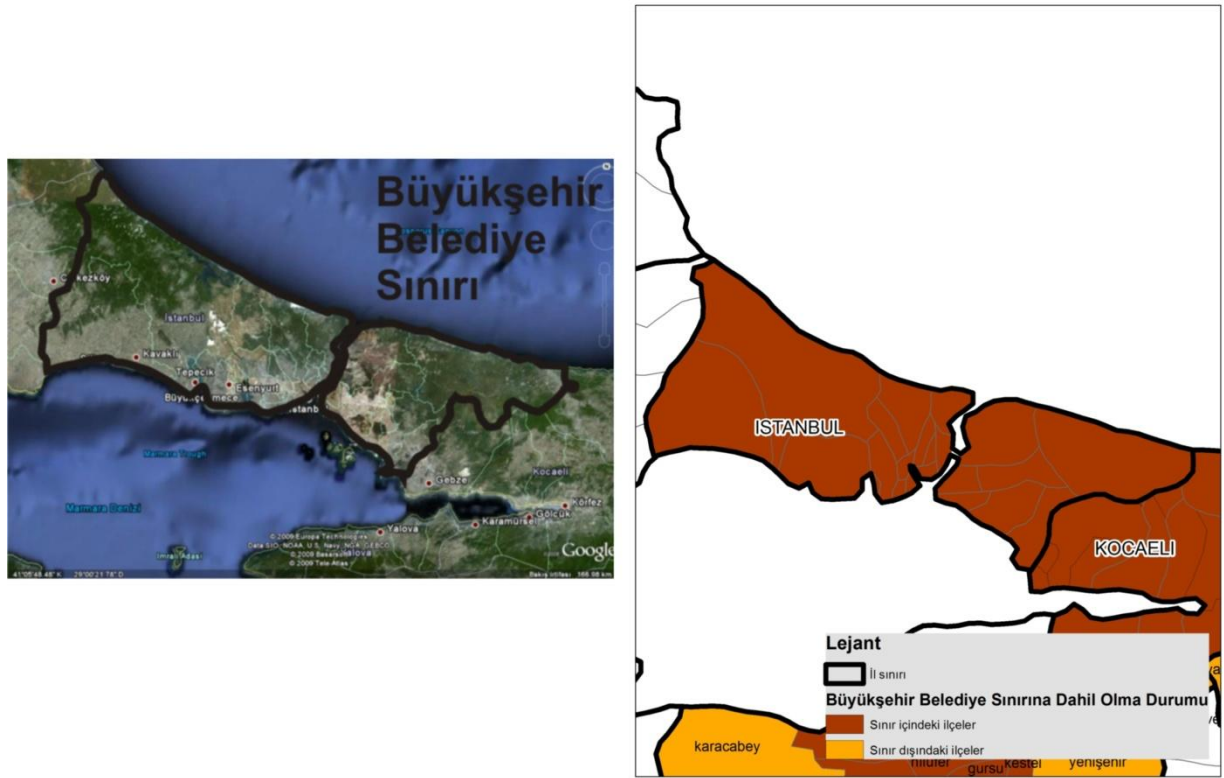
Şekil 5.11. Gaziantep ilinde "pergel kuralı"nın mekansal analizi.

İstanbul

İstanbul, 1984 yılında 3030 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 1. sırada, 2003 yılında 1. sırada, 2010 yılında da 1. sırada olarak aynı konumda kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 8.831.805 kişidir. 2008 yılı nüfusu 12.569.041 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 13.255.685 kişidir.

İstanbul ilinde 39 adet ilçe bulunmaktadır. 39 ilçenin hepsi Büyükşehir belediye sınırına dahildir.

Şekil 5.12. İstanbul ilinde ‘pergel kuralı’nın mekansal analizi.

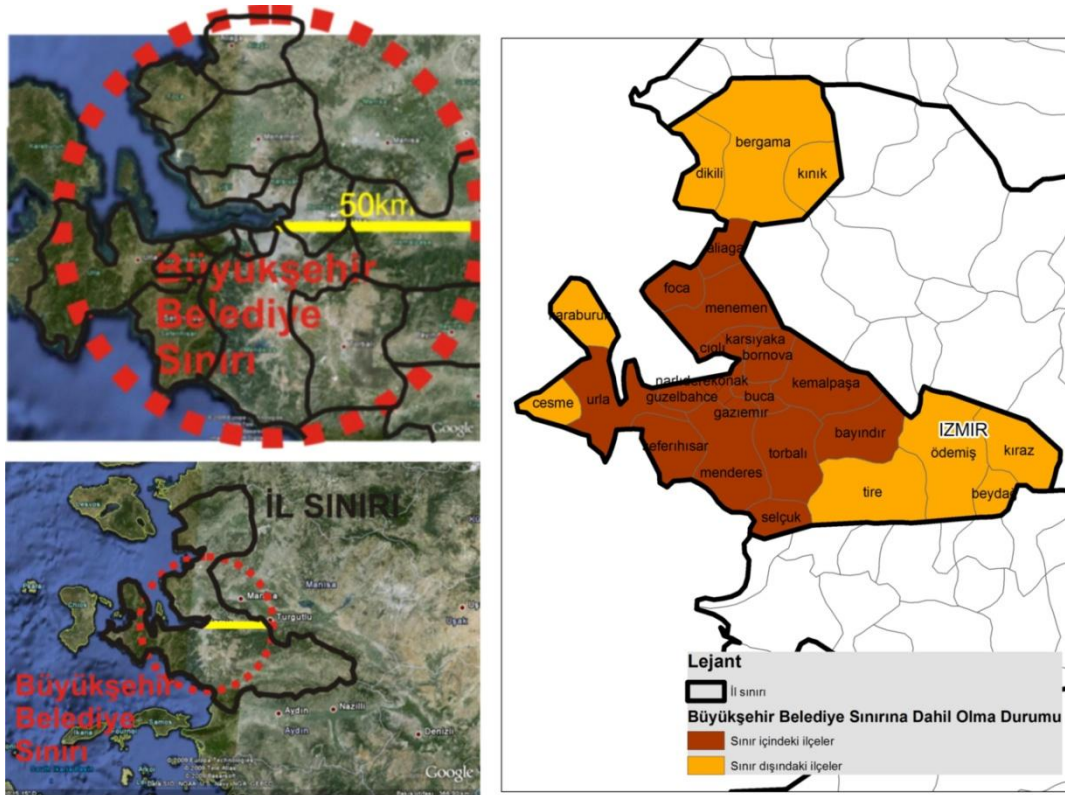
İzmir

İzmir, 1984 yılında 3030 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 3. sırada, 2003 yılında 3. sırada, 2010 yılında da 3. sırada olarak aynı konumda kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 2.250.149 kişidir. Buna göre de 50 km'lik çap İzmir Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 3.450.537 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 3.948.848 kişidir.

İzmir ilinde 30 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Aliağa, Balçova, Bayındır, Bayraklı, Bornova, Buca, Çiğli, Foça, Gaziemir, Güzelbahçe, Karabağlar, Karşıyaka, Kemalpaşa, Konak, Menderes, Menemen, Narlıdere, Seferihisar, Selçuk, Torbalı ve Urla'dır. Böylece İzmir İlinin %70'lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Bergama, Beydağ, Çeşme, Dikili, Karaburun, Kınık, Kiraz, Ödemiş ve Tire ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. İzmir İlinin %30'luk kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

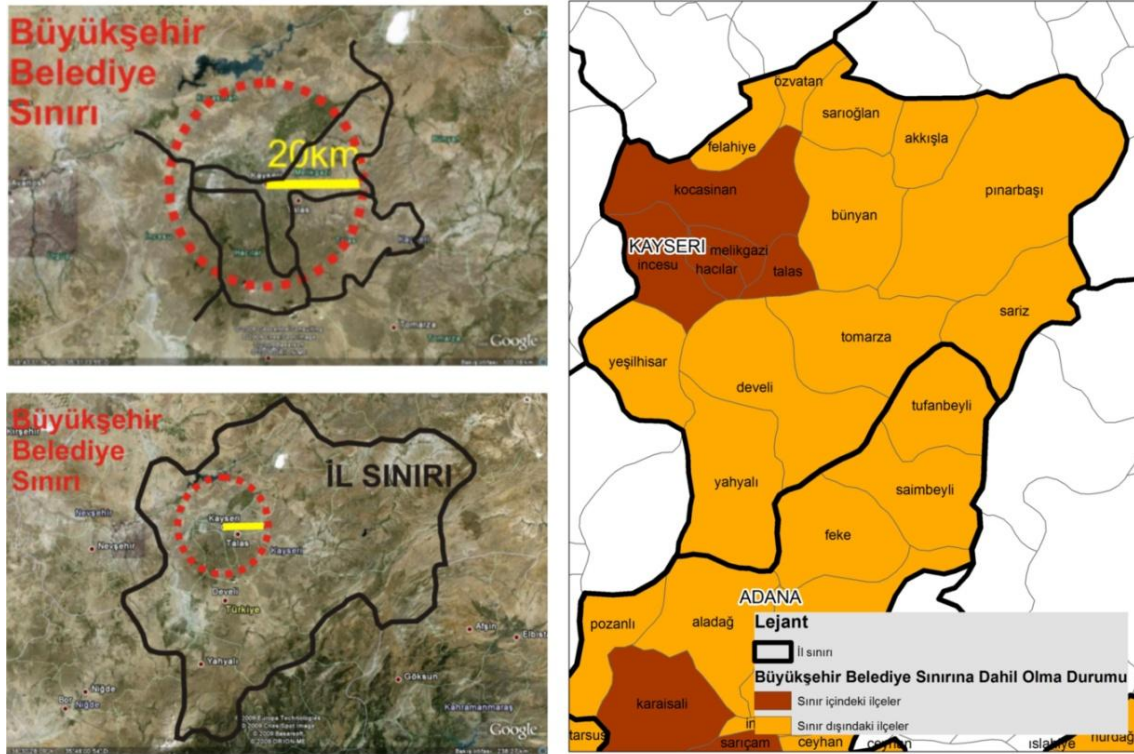
Kayseri

Kayseri, 1988 yılında 3508 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 15. sırada iken, 2003 yılında 19. Sıraya gerilemiş, 2010 yılında da 19. sırada olarak genelde bir gerileme yaşamıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 524.818 kişidir. Buna göre de 20 km’lik çap Kayseri Büyükşehir Belediye sınırı oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.001.449 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 1.234.651 kişidir.

Kayseri ilinde 16 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Hacılar, İncesu, Kocasinan, Melikgazi ve Talas’dır. Böylece Kayseri İlının %31,25’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Akkışla, Bünyan, Develi, Felahiye, Özvatan, Pınarbaşı, Sarioğlan, Sarız, Tomarza, Yahyalı ve Yeşilhisar ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Kayseri İlının %68,75’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.14. Kayseri ilinde ‘pergel kuralı’nın mekansal analizi.

Kocaeli (İzmit)

Kocaeli, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 4. sırada, 2003 yılında 4. sırada, 2010 yılında da 4. sırada olarak aynı konumda kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 195.193 kişidir. 2008 yılı nüfusu 1.392.733 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 1.560.138 kişidir.

Kocaeli ilinde 12 adet ilçe bulunmaktadır. 12 ilçenin hepsi Büyükşehir belediye sınırına dahildir.

Şekil 5.15. Kocaeli ilinde “pergel kuralı”nın mekansal analizi.

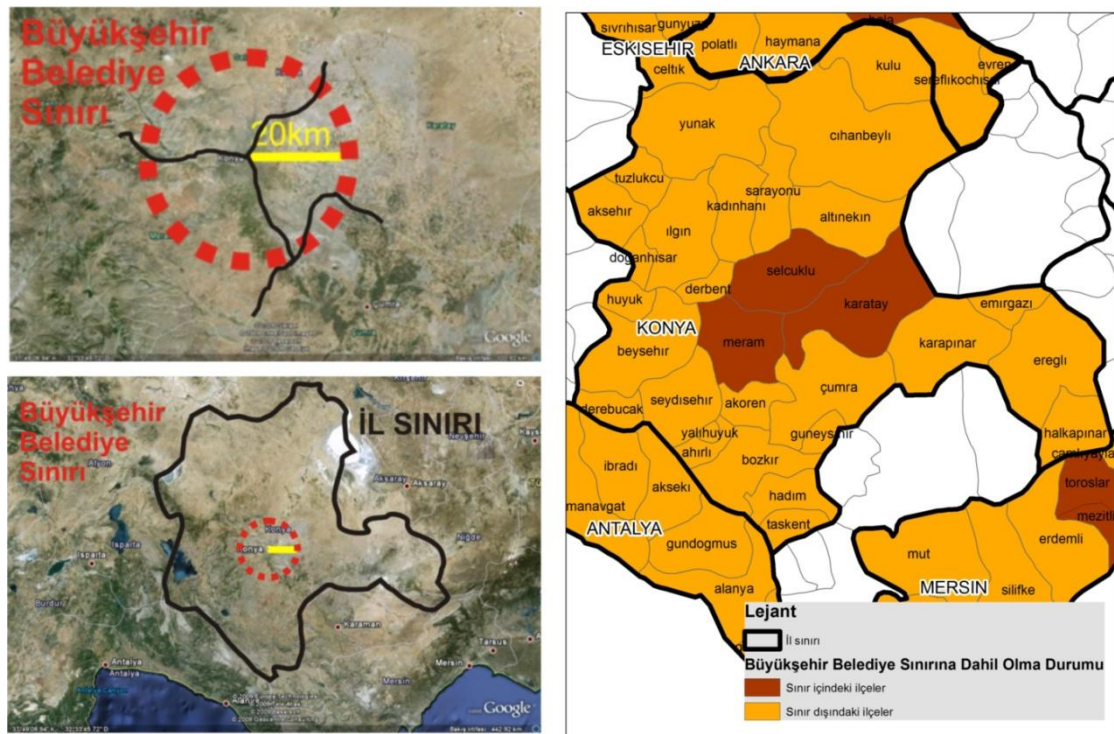
Konya

Konya, 1987 yılında 3399 sayılı yasa kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 24. sırada iken, 2003 yılında 26. sıraya gerilemiş, 2010 yılında da 24. Sıraya tekrardan yükselmiştir.

İlin 2000 yılı nüfusu 761.145 kişidir. Buna göre de 20 km'lik çap Konya Büyükşehir Belediye sınırı oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.423.546 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 2.013.845 kişidir.

Konya ilinde 31 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Karatay, Meram ve Selçuklu'dır. Böylece Konya İlının %9,68'lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır.

Ahırlı, Akören, Akşehir, Altınekin, Beyşehir, Bozkır, Cihanbeyli, Çeltik, Çumra, Derbent, Derebucak, Doğanhisar, Emirgazi, Ereğli, Güneysınır, Hadım, Halkapınar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Karapınar, Kulu, Sarayönü, Seydişehir, Taşkent, Tuzlukçu, Yalıhüyük ve Yunak ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Konya İlının %90,32'lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

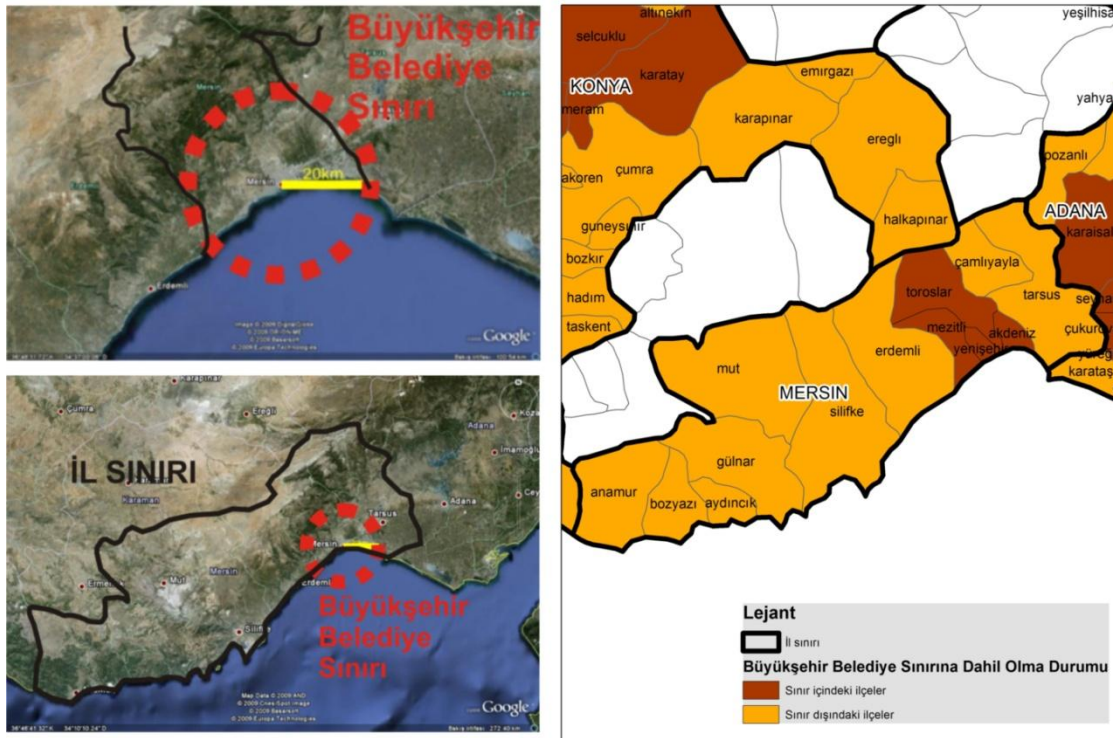
Mersin (İçel)

Mersin, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 10. sırada iken, 2003 yılında 17. sıraya gerilemiş, 2010 yılında da 22. sıraya düşmüştür.

İlin 2000 yılı nüfusu 544.046 kişidir. Buna göre de 20 km’lik çap Mersin Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 1.229.431 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 1.647.899 kişidir.

Mersin ilinde 13 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir’dir. Böylece Mersin İlinin %30,77’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Çamlıyayla, Erdemli, Gülnar, Mut, Silifke ve Tarsus ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Mersin İlinin %69,23’lük kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.17. Mersin ilinde ‘pergel kuralı’ nın mekansal analizi.

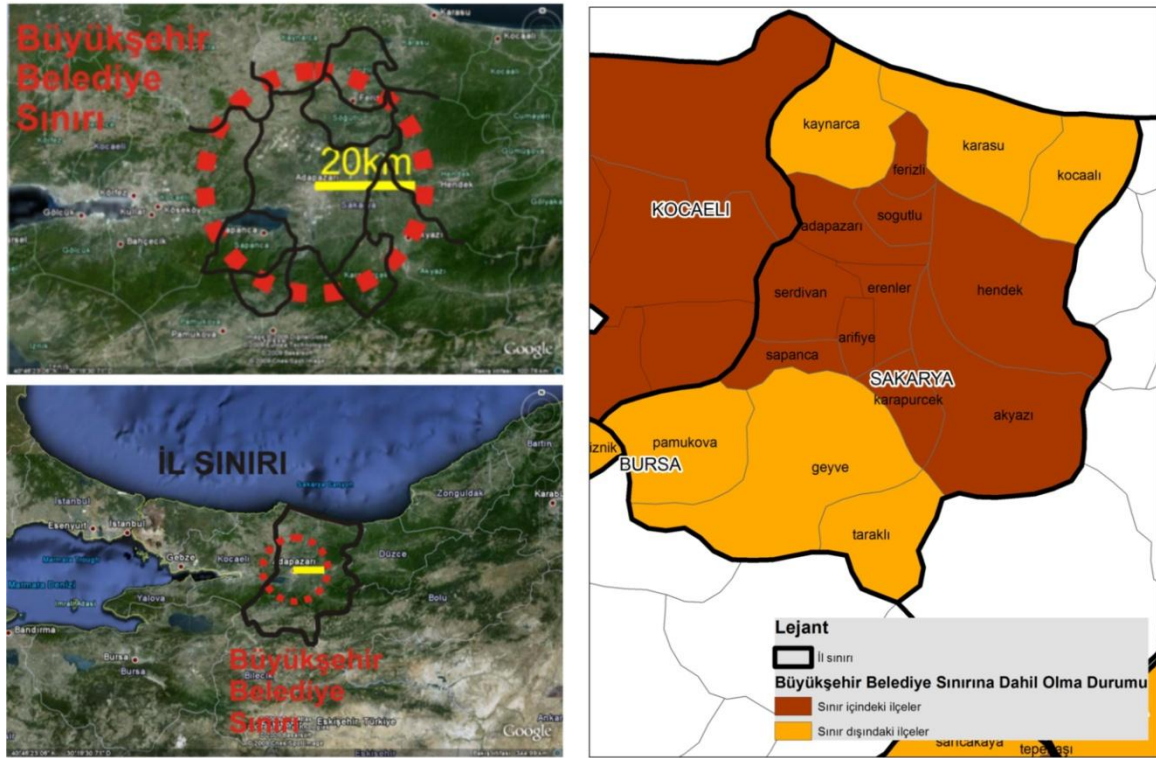
Sakarya (Adapazarı)

Sakarya, 2000 yılında 593 sayılı KHK kapsamında 1999 yılında olan Marmara depreminden sonra büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 26. sırada iken, 2003 yılında 23. sıraya yükselmiş, 2010 yılında da tekrar 26. sıraya gerilemiştir.

İlin 2000 yılı nüfusu 294.398 kişidir. Buna göre de 20 km’lik çap Sakarya Büyükşehir Belediye sınırını oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 622.046 kişi, 2010 yılı ADNKS’ye göre nüfusu 872.872 kişidir.

Sakarya ilinde 16 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Adapazarı, Akyazı, Arifiye, Erenler, Ferizli, Hendek, Karapürçek, Sapanca, Serdivan ve Söğütli’dür. Böylece Sakarya İlinin %62,50’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Geyve, Karasu, Kaynarca, Kocaali, Pamukova, ve Taraklı ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Sakarya İlinin %37,50’lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

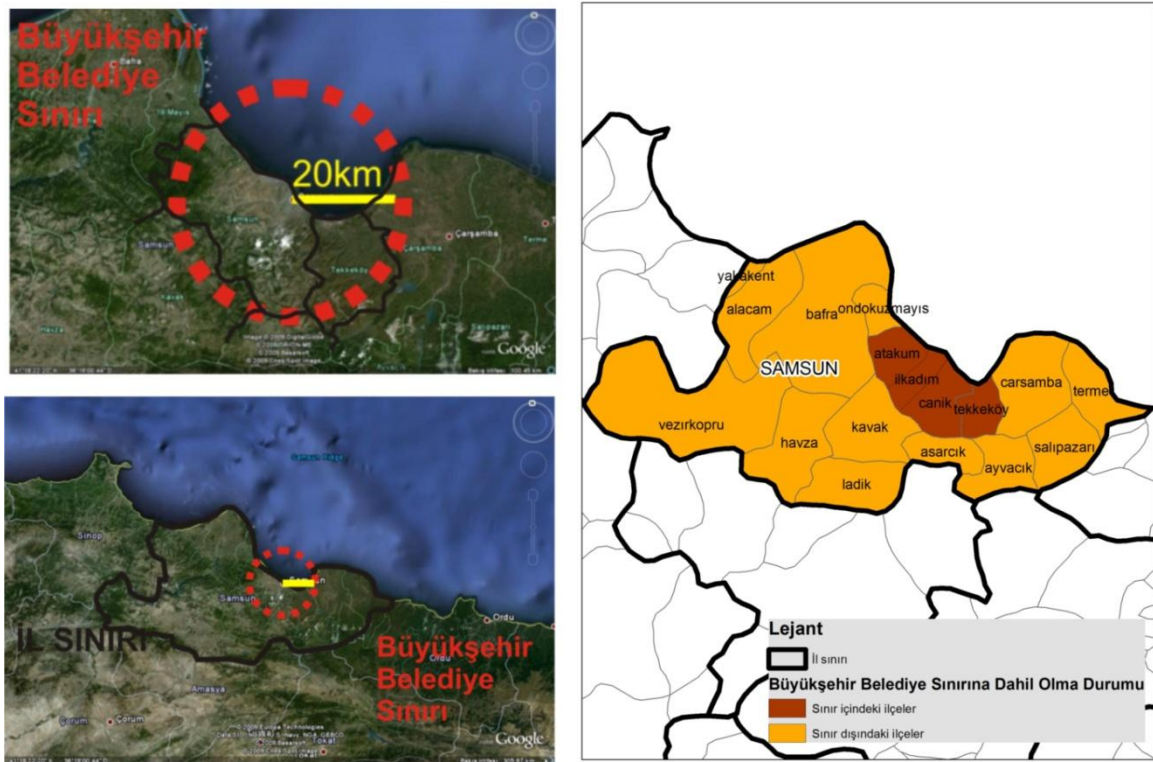
Samsun

Samsun, 1993 yılında 504 sayılı KHK kapsamında büyükşehir olmuştur. İlin sosyo-ekonomik seviyesi 1996 yılında 35. sırada iken, 2003 yılında 32. sıraya yükselmiş, 2010 yılında da 32. sırada kalmıştır.

İlin 2000 yılı nüfusu 362.756 kişidir. Buna göre de 20 km'lik çap Samsun Büyükşehir Belediye sınırı oluşturulmuştur. 2008 yılı nüfusu 776.385 kişi, 2010 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 1.252.693 kişidir.

Samsun ilinde 17 adet ilçe bulunmaktadır. Büyükşehir belediye sınırına dahil olan ilçeleri Atakum, Canik, İlkadım ve Tekkeköy'dür. Böylece Samsun İlının %23,53'lük kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmaktadır

Alaçam, Asarcık, Ayvacık, Bafra, Çarşamba, Havza, Kavak, Ladik, Ondokuzmayıs, Salıpazarı, Terme, Vezirköprü ve Yakakent ilçeleri ise sınır dışında kalmaktadır. Samsun İlının %76,47'lik kısmı Büyükşehir Belediye sınırına dahil olmamaktadır.

Şekil 5.19. Samsun ilinde 'pergel kuralı'nın mekansal analizi.

5.2.2 Değerlendirme

Çizelge 5.2 : 16 Büyükşehir belediyesinde sosyo-ekonomik gelişmeler ve alansal büyüklüklerin karşılaştırılması.

İl Adı	İl Nüfusu 2010	Büyükşehir Olma Yılı	Sosyo-Ekonomik Seviye			İl Yüzölçümü (km ²)	Büyükşehir Alanı (km ²)		İl Yüzölçümü / Büyükşehir Alanı Teorik (yüzde)	İl Yüzölçümü / Büyükşehir Alanı Teorik (yüzde)	Bugünkü Kent Makroformu
			2003	2010*	Değişim		Teorik	Gerçek			
Adana	2,085,225	1986	8	18	gerilemiş	14,125	2,826	2700	20.01	19.12	kompakt
Ankara	4,771,716	1984	2	2	aynı	25,437	7,850	6950	30.86	27.32	kompakt
Antalya	1,978,333	1993	10	7	yükselmiş	20,909	1,256	1419	6.01	6.79	lineer
Bursa	2,605,495	1987	5	5	aynı	10,882	2,826		25.97	0.00	lineer
Diyarbakır	1,528,958	1993	63	66	gerilemiş	15,272	2,826		18.50	0.00	kompakt
Erzurum	769,085	1993	60	61	gerilemiş	23,355	1,256		5.38	0.00	kompakt
Eskişehir	764,584	1993	6	6	aynı	13,925	1,256	1780	9.02	12.78	kompakt
Gaziantep	1,700,763	1987	20	33	gerilemiş	6,887	1,256	1581	18.24	22.96	kompakt
İstanbul	13,255,685	1984	1	1	aynı	5,313	5,313	5,313	100.00	100.00	lineer
İzmir	3,948,848	1984	3	3	aynı	12,007	7,850		65.38	0.00	lineer
Kayseri	1,234,651	1988	19	19	aynı	17,170	1,256	2150	7.32	12.52	kompakt
Kocaeli	1,560,138	1993	4	4	aynı	3,623	3,623	3,623	100.00	100.00	lineer
Konya	2,013,845	1987	26	24	yükselmiş	41,001	1,256		3.06	0.00	kompakt
Mersin	1,647,899	1993	17	22	gerilemiş	15,620	1,256		8.04	0.00	lineer
Sakarya	872,872	2000	23	26	gerilemiş	4,878	1,256	1480	25.75	30.34	kompakt
Samsun	1,252,693	1993	32	32	aynı	9,352	1,256	826	13.43	8.83	lineer

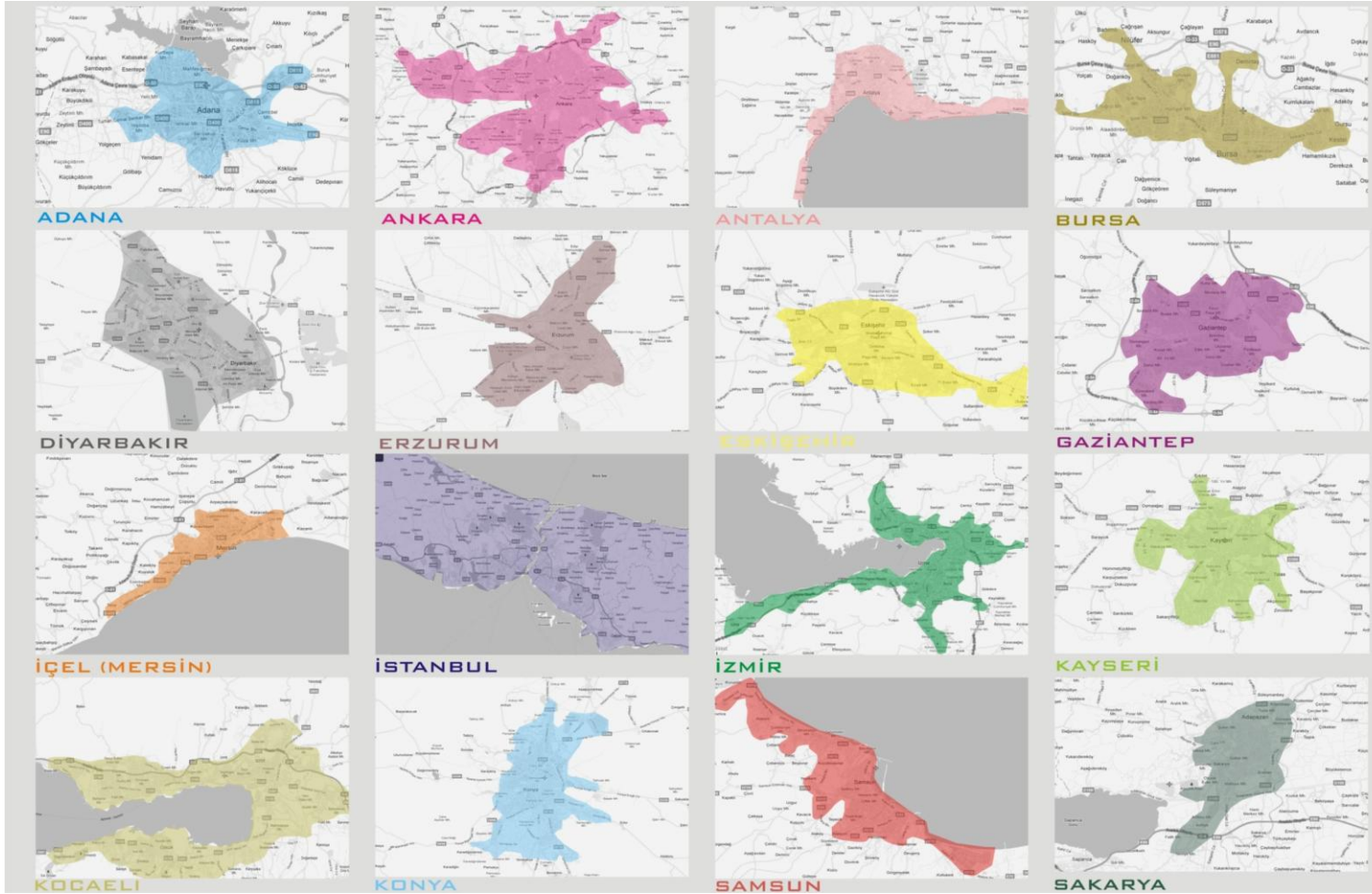
16 büyükşehir belediyesinde ayrı ayrı yapılan incelemeden sonra tüm büyükşehirlerle ilişkin genel bir tablo oluşturulmuştur. (Çizelge 5.2) Çizelge 5.2 ‘de Yıldız ve diğerleri’nin yapmış olduğu akademik bir çalışmanın tespiti olan 2010 yılına ait illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması kullanılmıştır (Yıldız ve diğ.,t,y.). DPT ile aynı kriterlerin kullanıldığı çalışma güncel olmasından ötürü illerin değerlendirilmesi çalışması için kabul edilmiştir.

Çizelge 5.2'ye göre illerin sosyo-ekonomik seviyelerindeki değişim incelenmiştir. Buna göre; Adana, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Mersin ve Sakarya'nın içinde bulunduğu 6 il de ciddi gerileme olduğu tespit edilmiştir. 16 büyükşehirden 8 tanesi aynı seviyede kalırken, sadece Antalya ve Konya'da seviyenin 2010 yılı itibariyle yükseldiği görülmektedir. Özellikle Sakarya ili 2000 yılında BŞB olmasına rağmen sosyo-ekonomik seviyesinde gerileme görülmüştür. Büyükşehir Belediyesi olmayan birçok il, BŞB olup illerinde daha fazla yatırım yapılacağını; sosyal, kültürel, ekonomik, mekansal...vb açıdan daha fazla gelişeceğini düşünmektedir. O halde büyükşehir belediyesi olmanın, her zaman illerde olumlu bir etki yarattığı söylenememektedir.

Çizelge 5.2 'de illerin büyükşehir belediye sınırı içindeki alanı ile illerin yüzölçümleri karşılaştırılmıştır. Buna göre; İstanbul ve Kocaeli de il sınırlarının tümü BŞB sınırını oluşturmaktadır. 16 Büyükşehir arasında İzmir ise, İstanbul ve Kocaeli'nden sonra, il yüzölçümüne göre BŞB alanı en fazla olan il olarak görülmektedir. Konya ise İl yüzölçümü içerisinde en az BŞB alanına sahip olan il olarak tespit edilmiştir.

Büyükşehirlerin bugünkü kent makroformu, lineer ve kompakt olarak belirlenmiştir. Buna göre büyükşehirlerin % 44'ü lineer makroforma sahipken, %56'sı kompakt makroforma sahiptir.

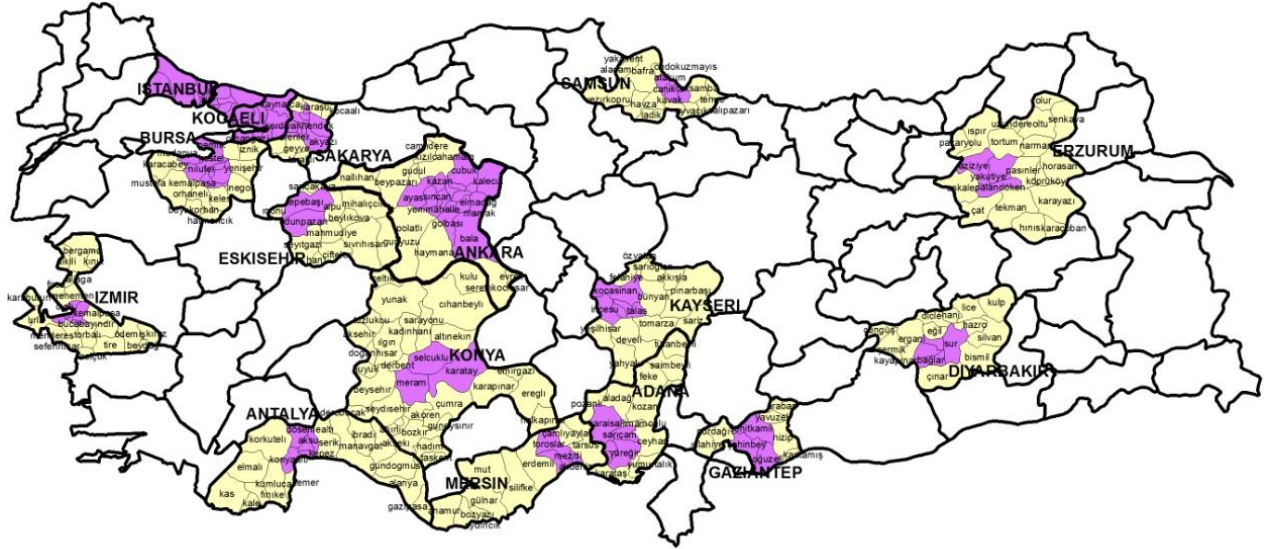
İllerin bugünkü kent makroformları ile BŞB alanlarına (km²) bakıldığında, kentlerin değişen makroformlarına karşın yasada tarif edilen "pergel kuralı" ile her il için dairesel bir sınır oluşturma politikası izlenmiştir. Yani bu kuralın standart olarak her il için öngörülüyor olması, ne illerin yüzölçümlerine uygun olarak ne de kentlerin makroformlarını göz önüne alarak oluşturulduğunu göstermektedir.

Şekil 5.20. 2011 Yılına ait büyükşehir makroformları.

Türkiye’de metropoliten alanlarda incelenen sınır belirleme çalışması göstermektedir ki;

- Türkiye’deki büyükşehirlerde BŞB sınırının oluşturulması konusunda sadece nüfus kriteri geliştirilmiştir.
- Şekil 5.32’de de görüldüğü gibi farklı makroformlardaki illerde aynı metod oluşturulmuştur.
- İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlikleri, il ile etkileşimleri düşünülmeden, valilik binasının mevcut konumuna göre çizilen bir kural doğrultusunda BŞB’ler yönetilmektedir.

Şekil 5.21. Türkiye’deki büyükşehir belediyeleri ve bşb sınırına dahil olan ve olmayan ilçeler.

5.3 İzmir Metropoliten Alanında Sınır Tespiti

Türkiye’deki toplam 16 BŞB’lerde yapılan analiz çalışmasının ardından, İzmir ili seçilerek, İzmir’de değişen BŞB sınırının planlama çalışmalarına olan etkisi üzerinde durulacaktır.

5.3.1 İzmir ilinin özellikleri

Genel Konum

İzmir, Anadolu’nun batısında, Ege kıyılarının ortasında yer almaktadır. İl sınırları kuzeyden Balıkesir, doğudan Manisa, güneyden Aydın illeri ile çevrilmiştir. Yüzölçümü 12.012 km²’dir.

İzmir il sınırları içinde bulunan yerleşmelerin konumu coğrafi açıdan incelendiğinde, il merkezi dışında kalan yerleşimlerin bir bölümünün Ege Denizi kıyısında yerleştiği, bir bölümünün ise akarsu havzalarında, verimli tarım alanlarının içinde ya da yakınında sıralandığı gözlenmektedir. İlçelerden; Balçova, Bornova, Buca, Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe, Karşıyaka, Konak ve Narlıdere il merkezi olarak tanımlanabilecek yerleşim bütünü oluşturmaktadır. Kuzeyde Çiğli ile başlayan yerleşim dizisi, güneyde Güzelbahçe’ye kadar sürerek İzmir Körfezi’ni sarmaktadır. Körfeze kıyısı olmayan Buca ve Gaziemir ilçeleri, İzmir kent merkezinin güneydoğu ve güney yönünde genişleme alanlarıdır.

Merkez dışında kalan ilçelerden kuzey aksını oluşturan yerleşim dizisi, kuzeyden Dikili ile başlar, Aliağa ve Foça ile sürer. Kıyıdan içerde, konumlanmış olan Menemen, kuzey aksının kent merkezi ile bağlantısını sağlamaktadır. Kuzey aksında yer alan diğer bir ilçe olan Bergama, kıyıdan içerde Bakırçay Havzası içinde konumlanmıştır. Havza’nın Manisa sınırında ise Kınık ilçesi bulunmaktadır.

İzmir il sınırları içinde, kent merkezinden batıya ulaşan aksta, Urla Yarımadası’nda yer alan Urla, Karaburun, Çeşme ve Seferihisar ilçeleri de Ege Denizi’ne kıyısı olan ilçelerdir. Ancak bu ilçelerden Urla ve Seferihisar ilçe merkezini oluşturan yerleşim alanları denizden içerde konumlanmış durumdadır. İzmir kent merkezinden güneye ulaşan aksta yer alan; Menderes, Torbalı ve Selçuk ilçelerinden Selçuk ilçe merkezinin Pamucak bölümü ile Menderes ilçesine bağlı bazı beldeler Ege Denizi kıyısında konumlanırken, her üç ilçe merkezi de kıyıdan içerde konumlanmış yerleşmelerdendir.

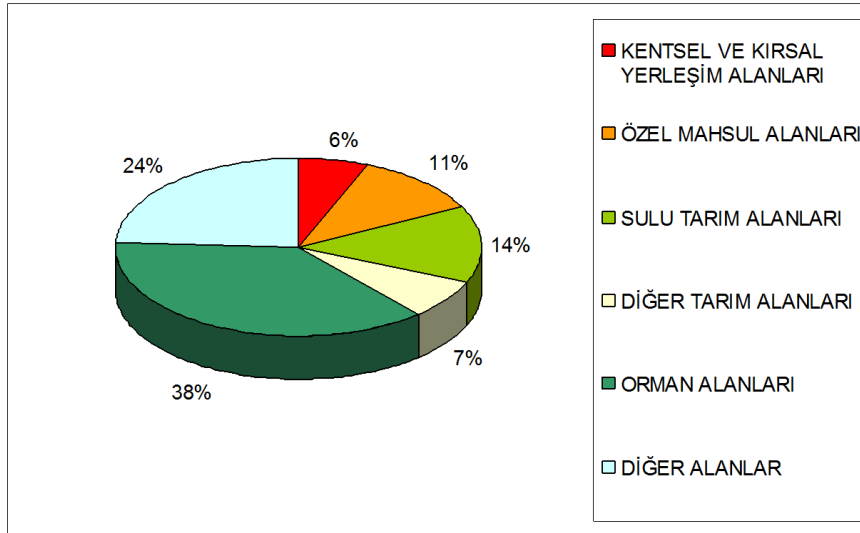
İzmir il sınırları içinde yer alan bir diğer önemli yerleşim aksı Küçük Menderes Havzası boyunca uzanan akstır. Doğuda Beydağ ve Kiraz ilçeleri ile başlayan aks, Ödemiş, Bayındır ve Tire ilçeleri ile sürmektedir.

İzmir kent merkezinden doğuya uzanan aks üzerinde ise yalnızca Kemalpaşa İlçesi konumlanmış durumdadır. Nif Çayı'nın beslediği Kemalpaşa Ova'sının güneyinde konumlanmış olan Kemalpaşa ilçe merkezi ile İzmir kent merkezini topografik engeller ayırmaktadır (MKI Araştırma Raporu,2009).

Genel Arazi Kullanış Yapısı

İzmir il genelinde, ormanlarla iç içe geçmiş ve bir bölümünde ormana dönüşümün başladığı makilik alanlar da dahil edilerek orman alanları belirlenmiş ve bu şekilde yapılan sınır belirlemeleri sonucunda, orman alanlarının toplam alanın % 51.32'sine karşılık geldiği görülmüştür.

İzmir il sınırları içinde, mutlak tarım alanı olarak gördüğümüz tarım alanlarının (sulu tarım alanları ve dikili tarım arazileri) toplamının % 25 dolayında olduğu belirlenmiştir. İl sınırları içindeki kentsel ve kırsal yerleşik alanların toplamının ise % 5 dolayında olduğu belirlenmiştir.

Şekil 5.22. 2009 MKI araştırma raporu.

Sosyo-Ekonomik Yapısı

İzmir ili, DPT tarafından 2003 yılında yapılmış olan “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”nda 1 inci derecede gelişmiş iller

arasında sayılmıştır. Yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında ilk beş sırayı alan, (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli) iller 1 inci derece gelişmiş iller olarak kabul edilmiştir. İmalat sanayi gelişmişlik sıralamasında İstanbul'un ardından ikinci sırada yer alan İzmir, sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında Ankara'dan sonra ikinci sırada yer almıştır. Sağlıkta ikinci sırada bulunan İzmir, eğitim sektörünün gelişmişlik sıralamasında Ankara, İstanbul, Eskişehir, Yalova'dan sonra beşinci sırada yer almıştır.

2004 yılında yapılmış olan "İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"nda ise ilçelerin gelişmişlik sıralaması belirlenmiştir. Sıralamaya bakıldığında, İzmir'in merkezine yakın konumda olan ve merkez kentin gelişmesinden doğrudan etkilenen ilçeler ile büyük sanayi tesislerinin bulunduğu ilçelerin ve turizm gelişmesinin yoğun yaşandığı kıyı ilçelerin, diğer ilçelere göre sosyo-ekonomik açıdan daha çok gelişmiş olduğu görülmektedir.

İzmir'in merkez kentini oluşturan ve 5216 sayılı Yasa öncesinde İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan ilçelerden oluşan kentsel bütün, (Balçova, Bornova, Buca, Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe, Karşıyaka, Konak ve Narlıdere) gelişmiş kent merkezleri olarak kabul edilmiş ve sıralama dışı tutulmuştur. Türkiye'nin önemli sanayi tesislerinin (rafineri, petrokimya) bulunduğu Aliağa, Ege Bölgesi içinde İzmir'in merkezi dışında, il ve ilçe merkezleri arasında gelişmişlik grubu (1) olan tek ilçe merkezidir. Bu belirlemelere göre, İzmir'in merkez kentini oluşturan 9 ilçesi dışında kalan ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, (il içindeki gelişmişlik sırasıyla) tüm ilçeler arasındaki gelişmişlik sıraları, gelişmişlik grubu ve bu grupta temel alınan, yukarıda açıklanan değişkenlere göre hesaplanmış olan gelişmişlik endeksleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (MKI Araştırma Raporu, 2009).

Çizelge 5.3 : DPT 2004 yılına ait İzmir'in ilçelerinde sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması.

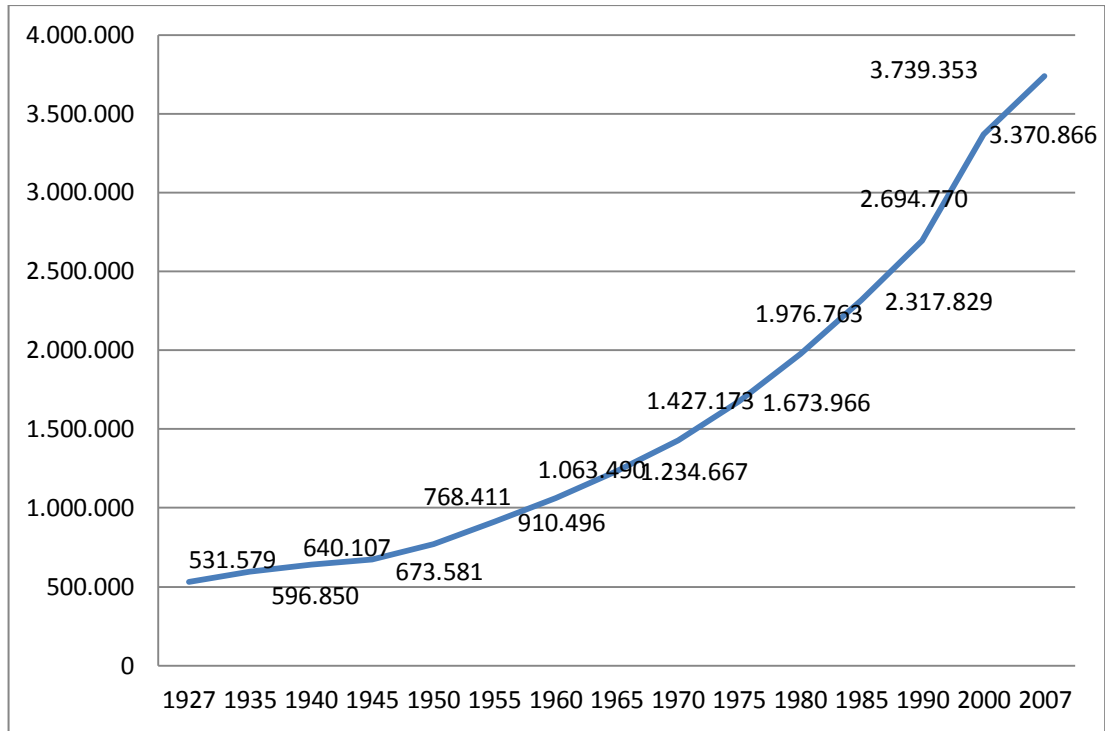
SIRA	İLÇE	872 İLÇE İÇİNDE SIRASI	GELİŞMİŞLİK GRUBU	GELİŞMİŞLİK ENDEKSİ
1	ALİAĞA	5	1	4,49592
2	ÇEŞME	19	2	2,69252
3	URLA	43	2	1,89214
4	TORBALI	54	2	1,68983
5	SEFERİHİSAR	61	2	1,50888
6	KEMALPAŞA	62	2	1,49886
7	SELÇUK	75	2	1,33781
8	FOÇA	79	2	1,27305
9	KARABURUN	84	2	1,22390
10	MENDERES	124	2	0,95987
11	DİKİLİ	130	2	0,87898
12	MENEMEN	142	2	0,76476
13	TİRE	174	3	0,58065
14	BERGAMA	180	3	0,52172
15	ÖDEMİŞ	199	3	0,44508
16	BAYINDIR	392	3	-0,12842
17	KINIK	418	3	-0,17482
18	BEYDAĞ	450	3	-0,22276
19	KIRAZ	644	4	-0,58546

Şekil 5.23. İZKA 2009 Mevcut durum analizi-sektörel yoğunlaşma.

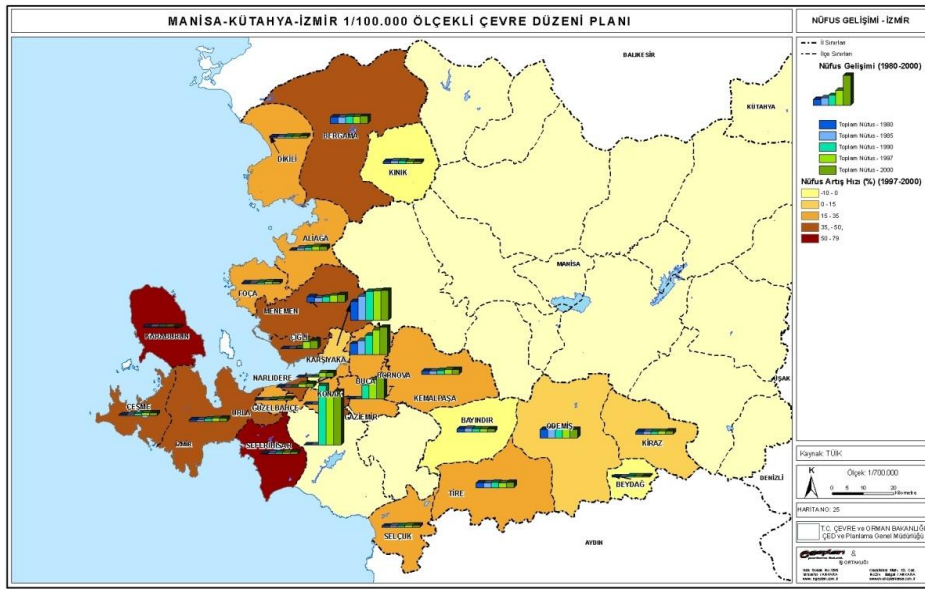
Nüfus Gelişimi

İzmir, 1927 yılından 2007 yılına doğru hızlı bir nüfus artışına sahip olmuştur. 1980 yılında 575.988 kişi olan kırsal nüfus, toplam nüfus içinde yaklaşık %54'lük kısmı oluştururken, 483.238 kişi olan kentsel nüfus da geriye kalan %56'lık kısmı oluşturmaktadır. 2000 yılına gelindiğinde ise toplam il nüfusu 3.739.353 kişiye ulaşmış kentsel nüfus da 2.726.357 kişi olarak toplam nüfusun yaklaşık % 81'ini oluşturur duruma gelmiştir. 1980 yılında toplam nüfusun % 54'lük kısmını oluşturan kırsal nüfus, 20 yıllık süreç içerisinde 43.264 kişi artmış ancak toplam il nüfusu içerisindeki payı % 19 dolaylarına gerilemiştir.

Şekil 5.24. TÜİK 2008 İzmir ilinin 1927-2007 yılları arasındaki nüfus hareketleri.

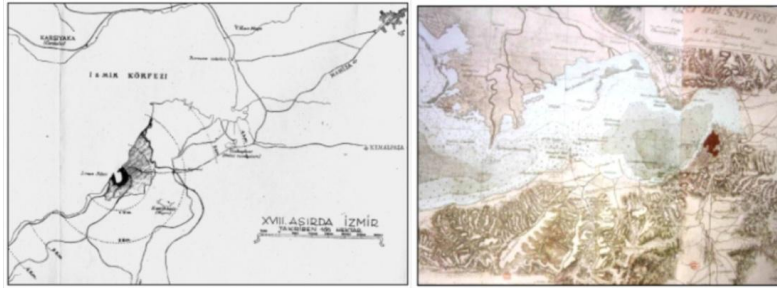
İzmir'deki nüfus gelişimi incelendiğinde, özellikle ilin batısında (Urla-Karaburun-Çeşme Yarımadası ve Seferihisar ilçesinde) ciddi nüfus artış hızı bulunmaktadır. Kuzeydeki nüfus artışları o bölgedeki yeni ulaşım yatırımları ve sanayi potansiyelinin yüksek olması ile açıklanmaktadır. İlin güney ve güney-doğusu ise İzmir'in tarım kaynakları olması açısından daha çok tarım sektörüne hizmet etmekte ve bu durum, nüfus artış hızının diğer ilçelere göre daha düşük olması sonucunu göstermektedir.

Şekil 5.25. 2009 MKI araştırma raporu.

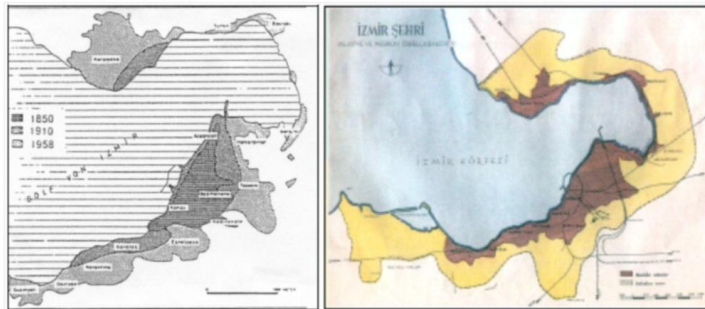
Mekansal Gelişim

Metropolün batısı İzmir Körfezi, doğu aksı ise tarımın yerini alan sanayi ve yerleşim ile sınırlandırıldığı için metropolün gelişmesi yönünde geriye kuzey-güney koridorunda gelişme seçeneği kalmıştır. Kırsal yerleşmelerin bir bölümü de İzmir'in metropolitenleşme potansiyeli içinde belediyeleşme sürecindedir (Oral ve Kaplan,1998).

18. YÜZYILDA İZMİR (İZMİMOD, 2009).

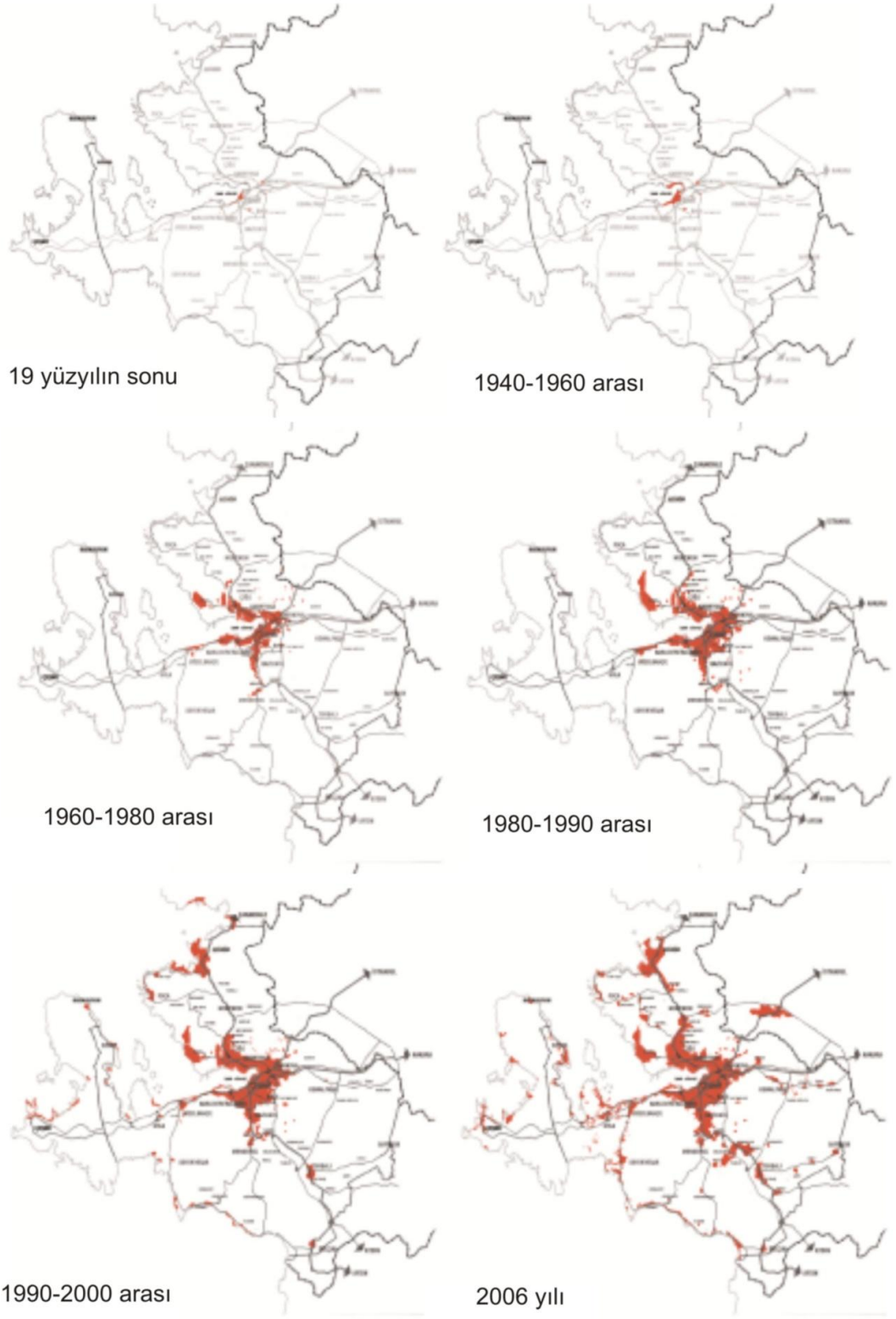
İZMİR HARİTASI-1913 (İZMİMOD, 2009).

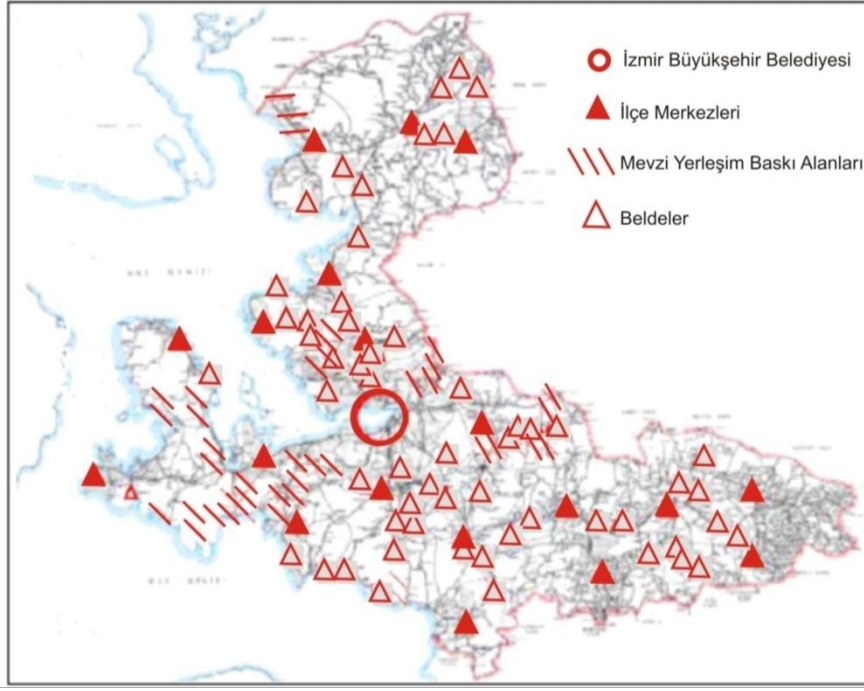
1850'DEN SONRA İZMİR KENTİNİN YERLEŞİM ALANININ GENİŞLEMESİ (İZMİMOD, 2009).

1951 YILINDA İZMİR ŞEHİRİ BELEDİYE VE YERLEŞİM ALANLARI SINIRI (İZMİMOD, 2009).

Şekil 5.26. İZMİMOD Yıllara göre izmir kentinin yerleşim alanının genişlemesi ve alan sınırları.

Şekil 5.27. İzmir'in kentsel gelişim lekesi. (Altun,2010)

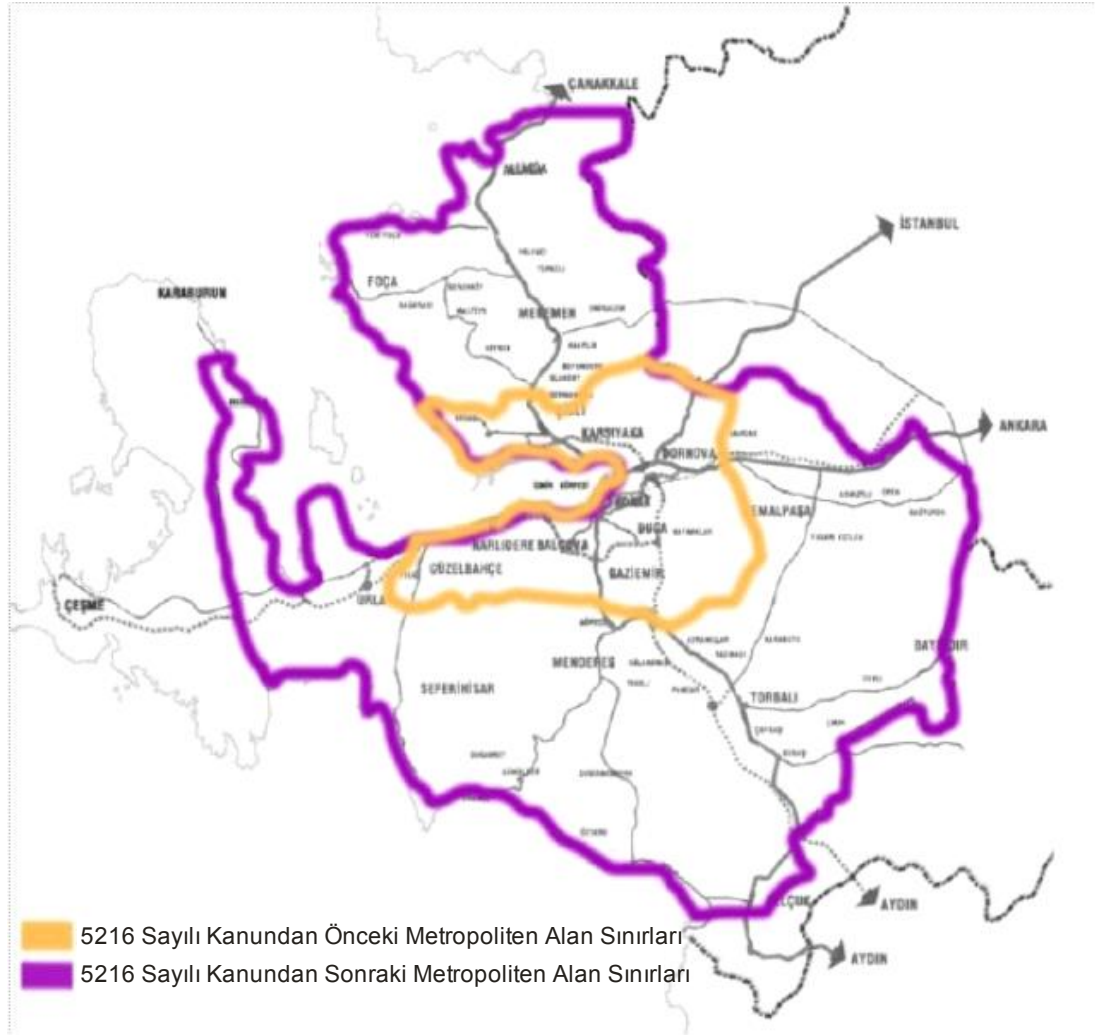

Şekil 5.28. İzmit Ticaret Odası 2003 yılına ait İzmir ilinde mevcut şehrsel yayılma ve dağılım alanları.

İzmir kentinin mekansal etkisi, kuşkusuz, bugünkü BŞB sınırları dışında da süren bir kentsel bölgeyi kapsamaktadır. Nüfus değişim analizleri kent merkezinden itibaren yaklaşık 90 km. yarıçaplı bir bölgenin İzmir'in etkisi ile geliştiğini göstermektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ise İzmir Büyükşehir Belediyesinin yeni alanını 50 km. yarıçaplı bir alan ile sınırlı tutmuştur. İzmir kentinin mekansal gelişmesi coğrafi eşikler ve özellikle ulaşım akslarının belirlediği koridorlarda ya da bu koridorların çevresinde yoğunlaşmaktadır. Bu gelişme eksenleri üzerinde yer alan yerleşmeler kendi sosyo-ekonomik dinamikleri dışında İzmir'in etkisiyle gelişime veya değişime uğramaktadır (İZMİMOD, 2009).

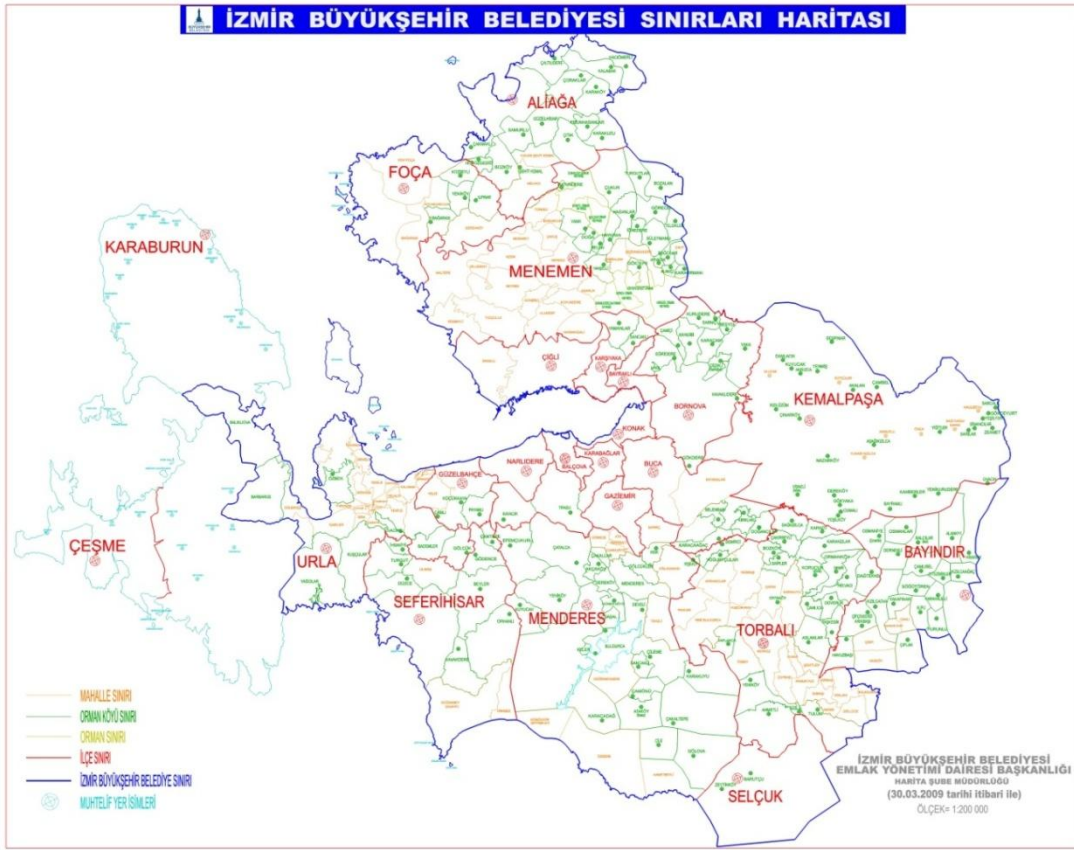
Yönetmelik Yapı ve Metropoliten Etki Alanı

5216 sayılı yasa öncesinde, İzmir ili sınırları içinde toplam 28 ilçe yer almaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediye sayısı 9'dur. Diğer ilçe belediyelerinin toplam sayısı ise 19'dur.

Şekil 5.29. 5216 Sayılı kanun öncesinde ve sonrasında metropoliten alan sınırı.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi kanununun 2004 yılında devreye girmesi ile İzmir Büyükşehir Belediyesine 19 ilçe ve 38 ilk kademe belediyesi dahil olmuştur (İBB Stratejik Plan, 2006).

Şekil 5.30. 2010 İzmir büyükşehir belediyesi sınırları. (Url-1).

5.3.2 Anket çalışması

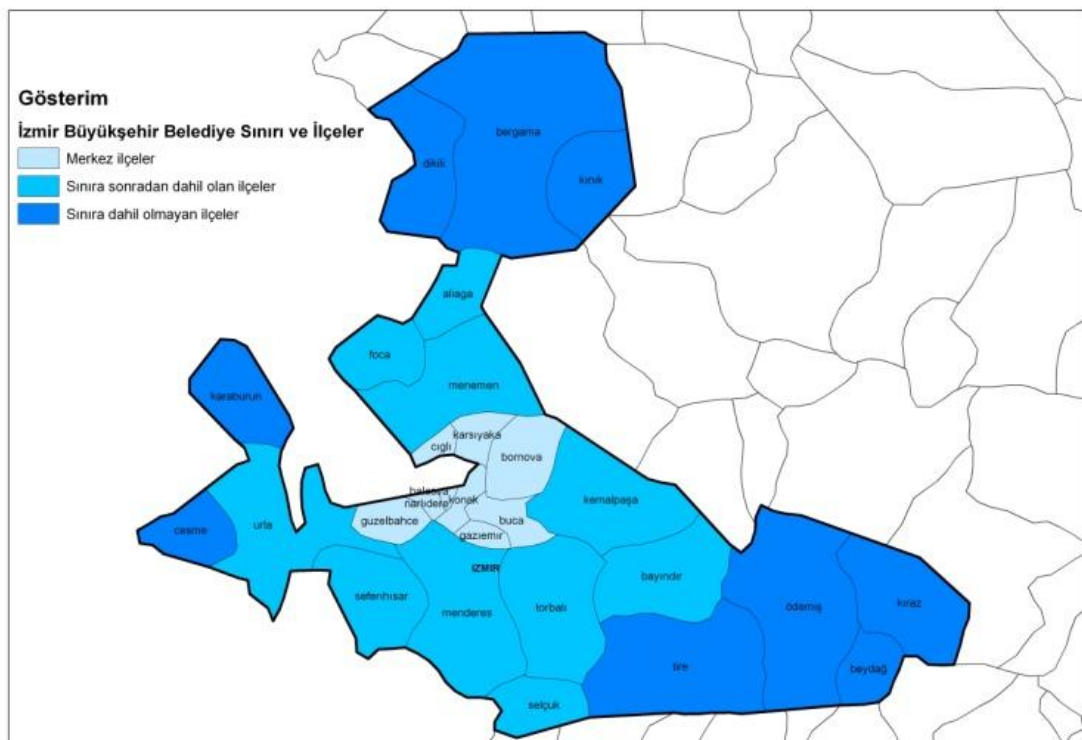
4. bölümde yer alan kuramsal çerçeve üzerine inşa edilen anket uygulaması ile İzmir’de BŞB sınırının değişmesiyle birlikte planlama sürecinde yaşanan değişiklikleri ve bu değişikliklerin yönetim birimlerinde oluşturduğu planlama sorunlarını inceleyebilmek adına;

- Büyükşehir Belediyesi,
- 30 ilçe belediyesi,
- TMMOB ŞPO Genel Merkez (2011)
- TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi (2011)

ile anket çalışması yapılmıştır.

Şehir Plancıları Odası Genel Merkez Başkanının, İzmir’de yakın zamanda Çevre Düzeni Planlama deneyimine sahip olması sebebiyle, İzmir’le ilgili deneyimlerine ilişkin hazırlanan anket sorularından, yüz yüze anket çalışması metoduyla cevap alınmıştır.

İzmir Mimarlar Odası Başkanı'nın, 2004 yılında İBŞB'de ekip başı olarak "pergel kuralı"nı İzmir için uygulama çalışmalarına katılan ekip başı olması sebebiyle, sınırın ilk defa İzmir için çizilmesi zamanında yapılan tartışmaları, farkındalık olup-olmadığının sorgulandığı anket sorularından, e-mail yoluyla cevap alınmıştır.

Çizelge 5.4. Belediyelerin gruplanması.

	A GRUP BELEDİYELER	B GRUP BELEDİYELER	C GRUP BELEDİYELER
	BŞB sınırına sonradan dahil olan belediyeler	BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler	Merkez ilçeler
1	Aliağa	Çeşme	Karşıyaka
2	Foça	Karaburun	Çiğli
3	Menemen	Dikili	Buca
4	Kemalpaşa	Bergama	Bornova
5	Bayındır	Kınık	Gaziemir
6	Torbalı	Tire	Konak
7	Selçuk	Ödemiş	Narlıdere
8	Menderes	Beydağ	Güzelbahçe
9	Seferihisar	Kiraz	Balçova
10	Urla		<u>Bayraklı</u>
11			<u>Karabağlar</u>
	NOT:	Yeni Kurulan İlçeler	

İBŞB için ise, sınırlarının büyümesi, ilçe belediyeleri ile olan ilişkileri konusundaki düşüncelerinin sorulduğu anket sorularından, yüz yüze anket çalışması metodu ile cevap alınmıştır.

A grup belediyeler için hazırlanan anket 36 sorudan, B grup belediyeler için hazırlanan anket 28 sorudan, C grup belediyeler için hazırlanan anket 28 sorudan, BŞB için hazırlanan anket 33 sorudan, TMMOB ŞPO Genel Merkez için hazırlanan anket 27 sorudan ve TMMOB MOİŞ için hazırlanan mini anket 10 sorudan oluşmaktadır.

5.3.3 Anket tasarımı

İzmir’de BŞB sınırına dahil olma durumlarına göre ayrılan A, B ve C grup belediyeler için ayrı ayrı anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anketler üç bölümden oluşmaktadır. Her grup için hazırlanan anketlerin;

İlk bölümler; eski BŞB yasası ile değişen yeni yasa arasındaki farklılıkların sorulduğu, yeni yasada konulan kriterlerin sorgulanmasına ve değerlendirilmesine ilişkin soruların bulunduğu bölüm olup, her üç grup için ortak olan sorulardan oluşmaktadır.

Ara bölümler; belediyelerin BŞB sınırına dahil olup-olmamasına bağlı olarak, kendi durumlarının sorgulandığı, o grup belediyeye özgü sorulardan oluşmaktadır.

Son bölüm ise; İzmir iline özgü, BŞB sınırının belirlenmesi konusunda yeni yaklaşımların geliştirilip, il için bir çözüm arayışının sorgulandığı, her üç grup için ortak olan sorulardan oluşmaktadır.

Anket bölümlerine ilişkin aynı kurgu; İBŞB, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ için hazırlanan anketler için de uygulanmıştır. Toplam 6 farklı anket hazırlanmıştır.

5.3.4 Anketin uygulanması

BŞB sınırına dahil olup-olmama statüsüne göre gruplanan 30 ilçe belediyesinden;

A grubuna dahil olan (BŞB sınırına 2004 yılı sonrası dahil olan belediyeler) 11 ilçe belediyesinden 10 tanesinden yanıt alınabilmıştır.

B grubuna dahil olan (BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler) 9 ilçe belediyesinden 7 tanesinden yanıt alınabilmıştır.

C grubuna dahil olan (merkez içe belediyeleri) 10 ilçe belediyesinden 9 tanesinden yanıt alınabilmıştır.

Buna göre; A grup belediyelerin %91'i ile, B grup belediyelerin %78'i ile ve C grup belediyelerin %90'ı anket çalışmasına yanıt vermişlerdir.

Şekil 5.32. Anket çalışması.

5.3.5 Ankete katılanların kimliği

Anket çalışmasına, ilçe belediyelerinden toplam 26 belediye çalışanı, büyükşehir belediyesinden 1 belediye çalışanı, ŞPO Genel Merkez'den 1 şehir plancısı ve MOİŞ'den 1 mimar katılmıştır.

Çizelge 5.5 : Anket çalışmasına katılanların görevi ve sayısı

Anketi Cevaplayan Görevli	Kişi Sayısı
Başkan Yardımcısı	3
İmar Müdürü	4
Planlama Şefi	3
Şehir Plancısı (teknik personel)	15
Şehir Plancısı (belediye danışmanı)	2
Mimar	1

Ankete katılan ve bulundukları belediyeyi temsil eden 26 kişiden, 7 tanesi 5 yıldan az bir süredir, 1 tanesi 5-10 yıl arası, 7 tanesi 10-15 yıl arası ve 11 tanesi ile 15 yıldan fazla süredir belediyede çalışan şehir plancısı olarak anketi cevaplandırmıştır.

Anket çalışması ayrı yapılan büyükşehir belediyesinde ankete katılan planlama şefi, 15 yıldan fazla süredir kamuda çalışan biri olarak anketi cevaplamıştır.

ŞPO Genel Merkez'den ise 10-15 yıldır planlama deneyimine sahip olan 1 şehir plancısı ile anket çalışması yapılmıştır.

MOİŞ'den 15 yıldan fazla süredir deneyime sahip olan 1 mimar ile anket çalışması yapılmıştır.

5.3.6 Değerlendirme

5.3.6.1 Anket sonuçları

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde öncelikle eski BŞB yasası ile değişen yeni yasa arasındaki farklılıkların sorulduğu, yeni yasada konulan kriterlerin sorgulanmasına ve değerlendirilmesine ilişkin soruların bulunduğu ortak bölümün sonuçları değerlendirilecektir. İlçe Belediyelerle, BŞB, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ ile yapılan anketler karşılaştırılacaktır.

Ortak bölüm

Soru1. *Büyükşehir Belediye yönetimini belirleyen yasalar;*

1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (eski)

2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (yeni)

Lütfen, iki yasa ile ilgili karşılaştırma maddelerini derecelendiriniz.

- a) *Yeni yasada, eski yasaya göre büyükşehir belediyelerinin görev alanlarının daha da artmıştır.*

Çizelge 5.6 : Anket soru:1/a.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	0	0	%30	%70
B grup belediyeler	%22	0	%22	%45
C grup belediyeler	0	0	%44	%45

Tablo 6.2'ye göre; 3 grup belediye de 5216 sayılı yasa ile birlikte, büyükşehir belediyesinin görev alanlarının daha da arttığı konusuna katılmaktadır.

BŞB Bu soruya kesinlikle katılırken, ŞPO Genel Merkez katıldığını belirtmiştir. Tablonun ilginç kısmı; BŞB sınırına dahil olmayan B grup belediyelerin %22'si, büyükşehir belediyesinin görev alanlarının daha da arttığını düşünmemektedir.

BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler ve merkez belediyelerden birer belediye bu soru için görüşlerini belirtmemiştir.

- b) *Eski yasada, yeni yasaya göre, ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi arasındaki iş bölümünün daha açık belirlenmiştir.*

Çizelge 5.7 : Anket soru: 1/b.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	%10	%10	%10	%70
B grup belediyeler	0	%16	0	%67
C grup belediyeler	0	%37	%13	%37

Tablo 6.3'e göre; her 3 belediye de, eski yasada büyükşehir ile ilçe belediyeleri arasındaki görevlerin daha net belirtildiğini düşünmektedir. Fakat, Merkez ilçe olan C grup belediyeler arasında yapılan anket sonucuna göre görüşler yarı yarıya farklılık

göstermektedir. Bu belediyelerin %37'si iş bölümünün daha açık belirtildiği durumuna katılırken, %37'si katılmadığını söylemiştir.

BŞB ile ŞPO Genel Merkez , iş bölümlerinin eski yasada daha açık olduğu konusuna katıldıklarını belirtmiştir.

BŞB sınırında dahil olmayan belediyelerden 2 tanesi görüş belirtmemiştir.

c) *Yeni yasayla birlikte yerel düzeyin, planlama yetkileri açısından bir kısıtlılık söz konusudur.*

Çizelge 5.8 : Anket soru: 1/c.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	%30	%20	0	%50
B grup belediyeler	0	0	%43	%43
C grup belediyeler	0	%11	%22	%56

Tablo 6.4'e göre; her 3 grup belediye de, yeni yasayla beraber yerel düzeyin planlama yetkilerinde kısıtlama olduğuna katılmaktadır.

BŞB sınırına yeni dahil olan belediyelerin %30'u bir kısıtlılık olduğunu kesinlikle düşünmez iken, belediyelerin %50'si kısıtlılık olduğunu düşünmektedir.

BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler ve merkez belediyelerden birer belediye bu soru için görüşlerini belirtmemiştir.

d) *Yeni yasayla birlikte büyükşehirin planlama yetkisinin artması ile kontrollü bir planlama süreci sağlanmaktadır.*

Çizelge 5.9 : Anket soru: 1/d.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	%10	%40	0	%10
B grup belediyeler	%14	%29	%14	%29
C grup belediyeler	0	0	%22	%67

Tablo 6.5'e göre; A grup belediyelerin %40'ı yeni yasayla beraber büyükşehir belediyesinin planlama yetkisinin artmasıyla kontrollü bir planlama sürecinin sağlandığına katılmazken, B grup belediyelerin yarısı katılmakta diğer yarısı ise

katılmamaktadır. Merkez belediyeler olan C grup belediyelerin büyük bir çoğunluğu kontrollü bir planlama süreci sağlandığına katılmaktadırlar.

BŞB ile ŞPO Genel Merkez daha kontrollü bir planlama sürecinin sağlanması konusuna katıldıklarını belirtmiştir.

Her 3 grup belediyeden birer tane belediye bu soru için görüş beyan etmemiştir.

- e) *Eskiden her ilçe kendisi planlama çalışmalarını yürütürken, yeni yasayla beraber büyükşehir belediyesinin yetkisi ile kontrollü bir planlama süreci sağlanması olumlu bir gelişmedir.*

Çizelge 5.10 : Anket soru: 1/e.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	%20	%30	0	%50
B grup belediyeler	0	%29	%14	%43
C grup belediyeler	0	%11	%45	%33

Tablo 6.6'ya göre her 3 grup belediye çoğunlukla yeni yasanın olumlu bir gelişmesi olan kontrollü planlama süreci konusunda katıldıklarını belirtmiştir.

BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler ve merkez belediyelerden birer belediye bu soru için görüşlerini belirtmemiştir.

ŞPO Genel Merkez kontrollü bir planlama sürecinin olumlu bir gelişme olduğuna katılırken, BŞB bu soruya kesinlikle katılmaktadır.

- f) *Eski yasaya göre belediye meclisinden geçen kararlar büyükşehir belediye meclisine gitmezken, yeni yasa ile beraber yerel ölçekteki kararların dahi büyükşehir belediye meclisine gönderilmesi olumsuz bir etkiye sahiptir.*

Çizelge 5.11 : Anket soru: 1/f.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	0	%60	%20	%20
B grup belediyeler	0	%14	%29	%43
C grup belediyeler	0	%56	0	%33

Tablo 6.7'ye göre; BŞB sınırına yeni dahil olan belediyelerin %60'ı, büyükşehir belediyelerinin yerel ölçekteki kararlara dahi hakim olmasının olumsuz bir görüş olarak görmemektedir. C grup merkez belediyeler de bu konunun olumsuz bir etkisinin olmadığını düşünmektedir. Ama, BŞB sınırına dahil olmayan belediyelerin yarısı bu yeni düzenin olumsuz bir etkiye sahip olduğuna katılmaktadırlar.

BŞB yeni yasanın olumsuz etkisinin olduğu konusuna katılmazken, ŞPO Genel Merkez bu durumun olumsuz bir etkiye sahip olduğu görüşüne katılmaktadır.

BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler ve merkez belediyelerden birer belediye bu soru için görüşlerini belirtmemiştir.

g) Yeni yasayla, her türlü planlama çalışmalarının büyükşehir belediyesi meclisine gitmesi nedeniyle büyükşehir belediyeleri tüm işlere yetişememesi ve planlama süreçlerinin uzaması söz konusudur.

Çizelge 5.12 : Anket soru: 1/g

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	0	0	%20	%80
B grup belediyeler	0	0	%43	%43
C grup belediyeler	0	%22	%33	%34

Büyükşehir belediyelerinin tüm işlere yetişememesi ile planlama süreçlerinin uzaması konusunda her üç grup belediye de ortak cevap vererek katıldıklarını belirtmişlerdir. Tüm grup belediyelerin ortak bir kaniya varması da bu konudaki genel durumun netliğini açıklamaktadır.

BŞB ise bu konudaki ilçe belediyelerinin görüşlerinin aksine, tüm işlere yetişebildiklerini ve planlama süreçlerinin uzamadığını belirtmiştir.

ŞPO Genel Merkez ise İzmir'de büyükşehir belediyesinin tüm işlere yetişemediği konusuna kesinlikle katılmaktadır.

BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler ve merkez belediyelerden birer belediye bu soru için görüşlerini belirtmemiştir.

h) Yeni yasayla, Büyükşehir Belediyelerin gelirlerinde ciddi artışlar yaşanırken, ilçe belediyeleri gelir düzeylerinde artış meydana gelmemiştir.

Çizelge 5.13 : Anket soru: 1/h.

Gruplar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
A grup belediyeler	0	%20	%50	%30
B grup belediyeler	0	0	%29	%57
C grup belediyeler	0	0	%14	%72

Tablo 6.9'a göre BŞB sınırlarına sonradan dahil olan iki belediye hariç diğer tüm belediyeler ve hatta İzmir BŞB tarafından büyükşehir belediyelerinin gelirlerinde ciddi artışların olduğu görüşü belirtilmiştir.

Toplam 3 belediye bu konuyla ilgili görüşünü belirtmemiştir.

Soru 2. Büyükşehir Belediye Yasaları

Nüfus Kriteri

3030 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (1984)

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (2004)

750.000 kişi

Daha önceki yasa taslaklarında

1.000.000 kişi

2a) Taslaklarda belirtilen nüfus kriterinin azaltılması, siyasi kararlarla büyükşehir belediyesi olabilmenin önünü açmaktadır.

Çizelge 5.14 : Anket soru: 2/a.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%50	%30	%20	0
B grup belediyeler	%50	%16	%17	0
C grup belediyeler	%22	%67	0	%11

Siyasi kararlar doğrultusunda nüfus kriterinin azaltılarak büyükşehir belediyesi olabilmenin daha kolay olduğu yönündeki anket sorusuna, A ve B grup belediyelerin %50'si katılırken, C grubundaki merkez belediyelerden %67'si kısmen katılmaktadır. Fakat; belediyeler 4 tanesi bu görüşe katılmamaktadır.

BŞB siyasi kararların etkili olduğunu düşünürken, ŞPO Genel Merkez ise kısmen katılmamaktadır.

2b) Sizce Büyükşehir Belediyesi olma koşulu için nüfus ölçütü ne olmalıdır? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.15 : Anket soru: 2/b.

Gruplar	Min. 500.000 kişi	500.000- 750.000 kişi	Min. 750.000 kişi	750.000- 1.000.000 kişi	Min. 1.000.000 kişi
A grup belediyeler	0	%10	%10	%20	%60
B grup belediyeler	%14	0	0	%29	%43
C grup belediyeler	0	0	%12	%12	%63

Yasada tanımlanan nüfus kriterinin büyüklüğünün ne olması gerektiğine ilişkin düşüncelerinin sorulduğu bu anket sorusunda, A ve C grup belediyelerin %60'ı, B grup belediyelerin %40'ı ve BŞB min. 1.000.000 kişi olması gerektiğini düşünmektedir. ŞPO Genel Merkez ise bu kriterin min. 500.000 kişi olması gerektiğini düşünmektedir.

Soru 3. 2004 yılında değişen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Madde 4'e göre;

“Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.” denilmektedir.

Değişen bu yasaya göre, Büyükşehir Belediyesi olabilmek için 750.000 nüfus ölçütü yeterli midir?

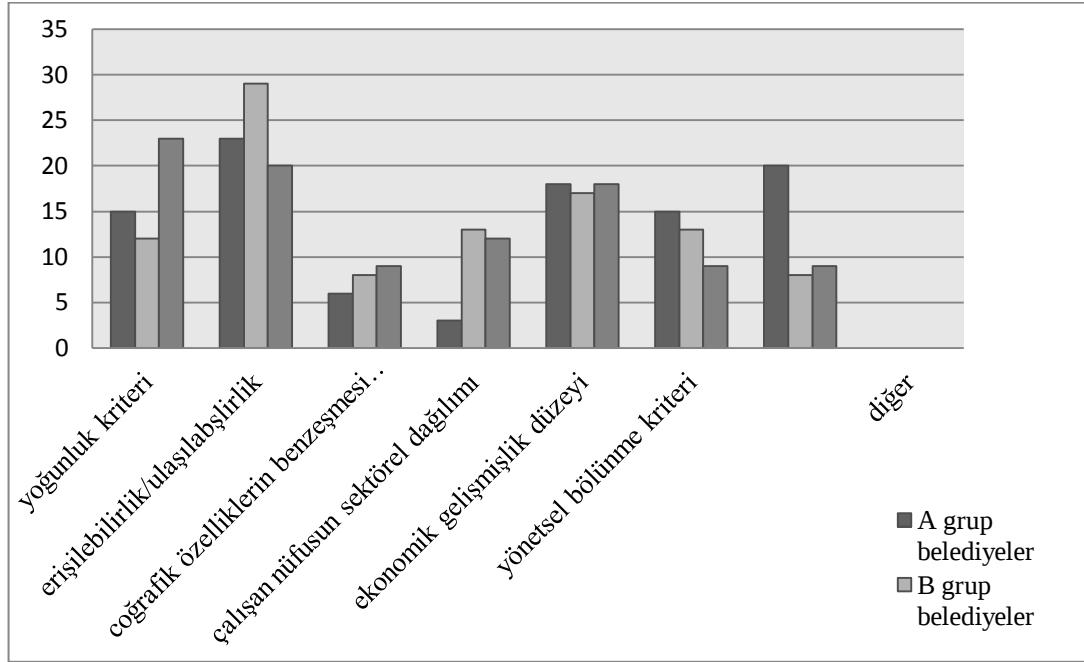
Çizelge 5.16 : Anket soru: 3.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%30	%70
B grup belediyeler	%29	%71
C grup belediyeler	%11	%89

Tek başına nüfus kriterinin yeterli olup olmadığı sorusuna ilişkin tüm belediyelerde hayır cevabı beklenirken, büyük çoğunluğun hayır demesine rağmen, A ve B grup belediyelerin %30'unun yeterli olduğunu düşünmesi, bu konuda belediyelerin yasaya bakış açısını göstermektedir.

BŞB ile ŞPO Genel Merkez de tek bir kriterin yeterli olmadığını altını çizmişlerdir.

Soru 4. Nüfus kriteri dışında aşağıdaki kriterlerden hangilerinin olması anlamlıdır? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)

Şekil 5.33. Anket soru: 4.

Nüfus kriteri dışında; her üç grup belediye de en fazla erişilebilirlik/ulaşılabilirlik, yoğunluk, ekonomik gelişmişlik kriteri ve sahip olunan donatılardaki çeşitlilik kriterlerinin olması gerektiğini düşünmektedirler.

BŞB ve ŞPO Genel Merkez ise bu kriterlerin dışında ayrıca yönetsel bölünme kriterlerinin Türkiye'deki büyükşehirlerde planlama süreçleri açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Bu soruya cevap vermeyen hiçbir belediye bulunmamaktadır.

Soru 5. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasasının getirdiği yeni düzene göre, toplam 16 Büyükşehir Belediyesinin yetki sınırlarının genişletilmesi olumlu bir gelişmedir.

Çizelge 5.17 :Anket soru: 5.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%20	%60	%10	%10
B grup belediyeler	0	%43	%57	0
C grup belediyeler	%45	%33	0	%11

BŞB ‘nin yetki sınırlarının genişlemesi konusunda olumlu düşünen belediyeler olmasına rağmen, BŞB sınırına dahil olmayan B grup belediyelerin %57’lik bir kısmı bu konuda olumlu düşünceye sahip değildir. Büyük çoğunluğun ise kısmen katıldıkları söylenebilir.

BŞB bu duruma katılırken, ŞPO Genel Merkez de kısmen katılarak olumlu bir gelişme olduğunu teyit etmişlerdir.

Bu soruya cevap vermeyen hiçbir belediye bulunmamaktadır.

Soru 6. Belediye hizmetlerinin bütünlüğünü sağlamak için, tek başına alan ölçeğinin büyütülmesi zorunludur.

Çizelge 5.18 :Anket soru: 6.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	0	%20	%60	%20
B grup belediyeler	0	%29	%71	0
C grup belediyeler	%45	%33	0	%11

BŞB hizmetlerinin bütüncül olabilmesi için sadece alan ölçeğinin büyütülmesinin şart olması gerektiği A ve B grup belediyelerce kabul edilmezken, C grup belediyeler zorunlu olduğu düşünülmektedir.

BŞB ve ŞPO Genel Merkez ise kısmen katıldıklarını, başka yöntemlerin de geliştirilebileceğini söylemişlerdir.

Bu soruya cevap vermeyen hiçbir belediye bulunmamaktadır.

Soru 7. Yeni Beldelerin katılımıyla, sınırlar daha çok genişlemiş ve büyük kent belediye meclislerindeki üye sayısı artmıştır. ‘kalabalık meclisler’ daha demokratik bir belediye örgütlenmesi sağlamaktadır.

Çizelge 5.19 :Anket soru: 7.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%40	%30	%30	0
B grup belediyeler	%14	%57	%29	0
C grup belediyeler	%56	%22	0	%22

Kalabalık meclislerin olması ile daha demokratik bir belediye örgütlenmesinin sağlanmasının olumlu olduğunu düşünen belediyeler B ve C grup belediyelerdir. A grup belediyeler ise katılıp katılmama durumuna yarı yarıya cevap vermişlerdir.

BŞB bu duruma katılırken, ŞPO Genel Merkez ise demokratik bir belediye örgütlenmesinin sağlanmadığını düşünmektedir.

Bu soruya cevap vermeyen hiçbir belediye bulunmamaktadır.

Soru 8. 5216 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin görev sahasının çok geniş olması, planlama çalışmalarında, hizmet sağlama konularında aksaklıklara yol açmaktadır.

Çizelge 5.20 Anket soru: 8.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%40	%50	%10	0
B grup belediyeler	%86	%14	0	0
C grup belediyeler	%11	%78	0	%11

Tablo 6.16'ya göre; Sadece 2 belediye, BŞB'lerinin görev sahasının çok geniş olması ile planlama çalışmalarında özellikle hizmet sağlama konularında aksaklıklarına yol açtığını düşünmezken, BŞB ve ŞPO Genel Merkez de dahil diğer tüm belediyeler, katılmakta ya da kısmen katılmaktadır.

Soru 9. 2004 yılında değişen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Geçici Madde 2'ye göre;

''Büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınıridir. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur.'' denilmektedir.

Değişen bu yasaya göre, Büyükşehir Belediye Sınırın belirlenmesinde tek kriterin nüfus olması yeterli midir? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.21 : Anket soru: 9.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	0	%100
B grup belediyeler	0	%100
C grup belediyeler	0	%100

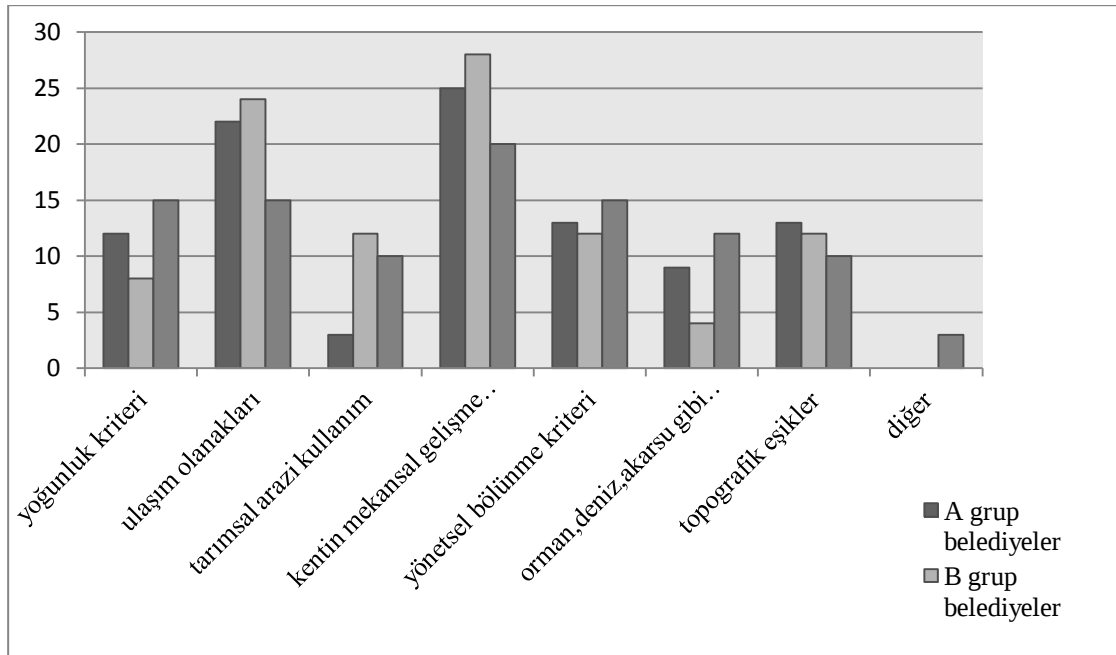
Tablo 6.17'ye göre BŞB dahil tüm belediyeler ile ŞPO Genel Merkez , Büyükşehir Belediye Sınırın belirlenmesinde tek kriterin nüfus olması yeterli olmadığı konusunda hem fikirdir.

Soru 10. Nüfus kriteri dışında aşağıdaki kriterlerden hangilerinin olmasını isterdiniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)

Şekil 5.30'a göre; tüm belediyeler sırasıyla en çok kentin mekansal gelişme eğilimlerine, ulaşım olanaklarına ve yönetsel bölünme kriterlerine uygun olarak BŞB sınırlarının çizilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

BŞB ve ŞPO Genel Merkez de bu kriterlerin olmasını gerektiğini düşünürken, orman, su, akarsu gibi coğrafi eşiklere ilişkin kriterlerin de olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu cevaplar dışında ekonomik gelişmişlik düzeyi ile şehrin markasına ilişkin kriterin de olması gerektiğini de ayrıca belirten iki belediye bulunmaktadır.

Şekil 5.34. Anket soru: 10.

Soru 11. 2004 yılında değişen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Geçici Madde 2'ye göre;

''Büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınırır. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla, Nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, Nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, Nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur. '' denilmektedir.

Değişen bu yasaya göre, Büyükşehir Belediye Sınırın belirlenmesinde mevcut valilik binasının merkez kabul edilmesi sizce bir ölçüt müdür? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.22 : Anket soru: 10.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%10	%90
B grup belediyeler	%14	%86
C grup belediyeler	%22	%78

Çizelge 6.18'e göre mevcut valilik binasının merkez kabul edilmesi ile çizilen BŞB sınırı için salt bu kriterin olmasının bir ölçüt olmayacağını tüm belediyeler belirtmiştir. Sadece 4 belediye ile Büyükşehir belediyesi, BŞB sınırlarının belirlenmesinde valilik binasının bir ölçüt olarak kullanılabileceğini düşünmektedir. Diğer tüm belediyeler ile ŞPO Genel Merkez ise bu kriterin bir ölçüt olmayacağını belirtmiştir.

Soru 12. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Madde 6'ya göre; Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan belediyelerin, büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesine dönüşmesi, diğer belediyeler ile köylerin ise tüzel kişiliğinin kalkması büyükşehir alanındaki yerleşimlerin nüfus açısından homojen hale gelmesine neden olmuştur.

Çizelge 5.23 : Anket soru: 12.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%10	%30	%60	0
B grup belediyeler	%43	%28	%29	0
C grup belediyeler	0	%11	0	%89

Tablo 6. 18'e göre, A grup belediyelerin %60'ı ile C grup belediyelerin %90'ı tüzel kişiliğin kalkmasıyla beraber nüfus açısından homojen hale geldiğine katılmamaktadır. B grup belediyelerin ise % 43'ü katılırken, %28'i kısmen katılmaktadır.

BŞB ve ŞPO Genel Merkez de homojen hale geldiği konusunda katılmamaktadır.

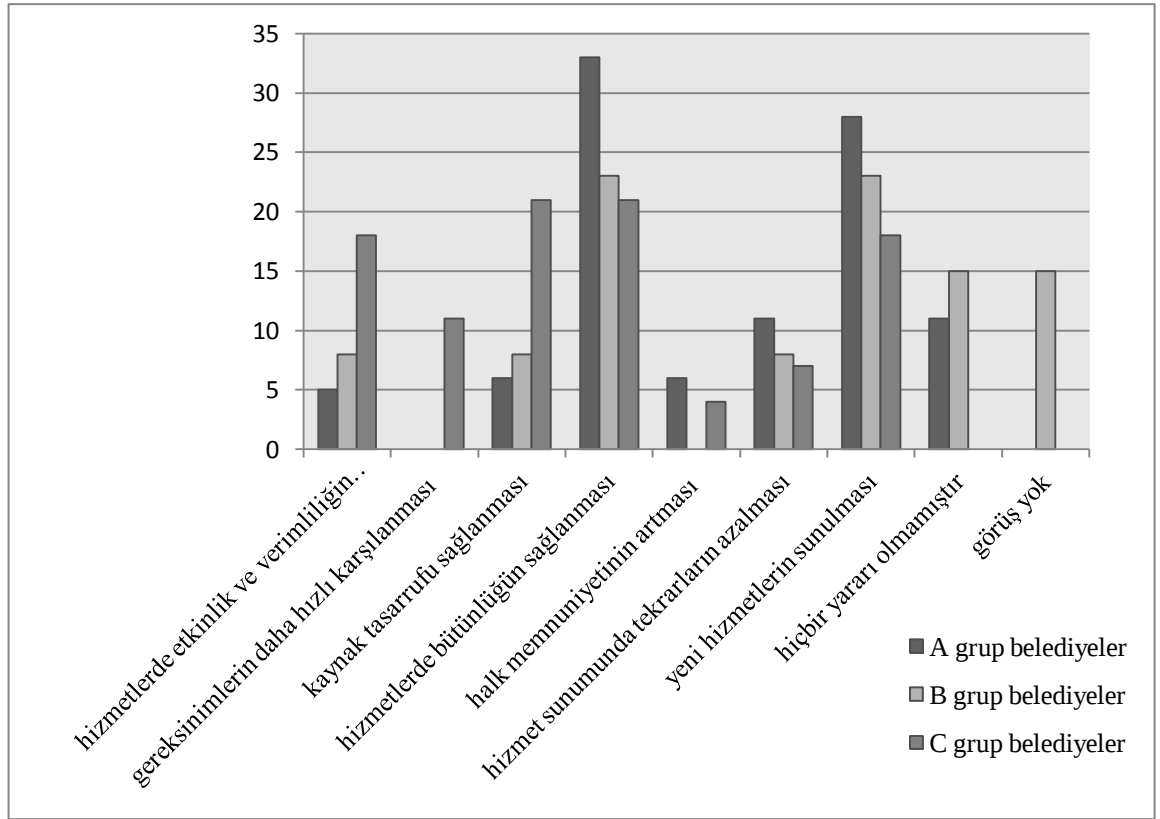
Soru 13. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma konusunda avantaj ve dezavantajları derecelendiriniz. (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- a) Hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması
- b) Gereksinimlerin daha hızlı karşılanması
- c) Kaynak tasarrufu sağlanması
- d) Hizmetlerde bütünlüğün sağlanması
- e) Halk memnuniyetinin artması
- f) Hizmet sunumunda tekrarların azalması
- g) Yeni hizmetlerin sunulması
- h) Hiçbir yararı olmamıştır

DEZAVANTAJLAR

- a) Yerel demokrasinin zarar görmesi
- b) Yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi
- c) Bürokrasinin artması
- d) Hizmetlerin tek merkezden karşılanması ile etkinliğin azalması
- e) Yerel hizmetlerin belirlenmesinde sorunların artması
- f) Önceden sınıra dahil olan belediyelerin gelirlerinde azalma
- g) Olumsuz yönü yoktur

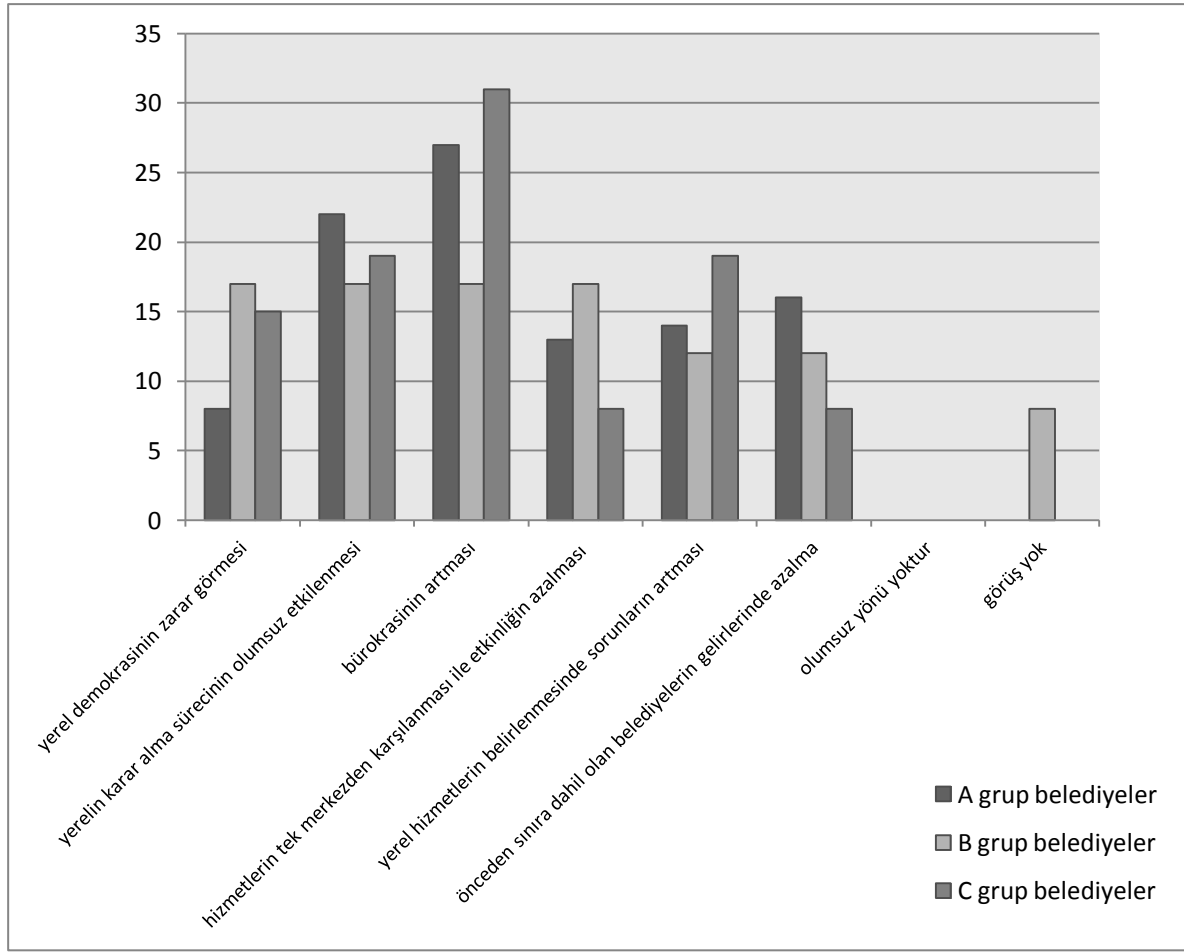

Şekil 5.35. Anket soru: 13/avantajlar.

A grup belediyeler BŞB sınırına dahil olama konusundaki avantajlardan en fazla hizmetlerde bütünlüğün sağlanması ve yerel hizmetlerin sunulması seçeneğini işaretlerken, çok az bir kısmı hizmetlerde etkinliğin ve verimliliğin sağlandığını, çok az bir kısmı da kaynak tasarrufu sağlandığını düşünmektedir.

B grup belediyeler ise hizmetlerde etkinliğin ve verimliliğin sağlandığını ve yeni hizmetlerin sunulması konusunda avantaj elde edildiğini belirtmiştir.

C grup belediyeler olan merkez ilçeler ise kaynak tasarrufunun sağlanması ve hizmetlerin sunulması konusunun bir avantaj olduğunu söylemişlerdir. BŞB ve ŞPO Genel Merkez de aynı cevapları vermiştir.

Şekil 5.36. Anket soru: 13/dezavantajlar.

Şekil 6.4'e göre işaretlenen dezavantajlara göre; belediyelerce işaretlenen en fazla seçenek bürokrasinin artması ile yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi konusundaki dezavantajları dile getirmiştir. Belediyelerin hepsi olumsuz bir yönü olduğu konusunda hemfikirdir.

ŞPO Genel Merkez, yerel demokrasinin zarar görmesi, yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi, bürokrasinin artması, hizmetlerin tek merkezden karşılanması ile etkinliğin azalması konularında dezavantajları belirtmiştir.

BŞB ise, sadece bürokrasinin artması ve merkez belediyelerin gelirlerinde bir azalma olduğu konusundaki dezavantajları işaretlemiştir.

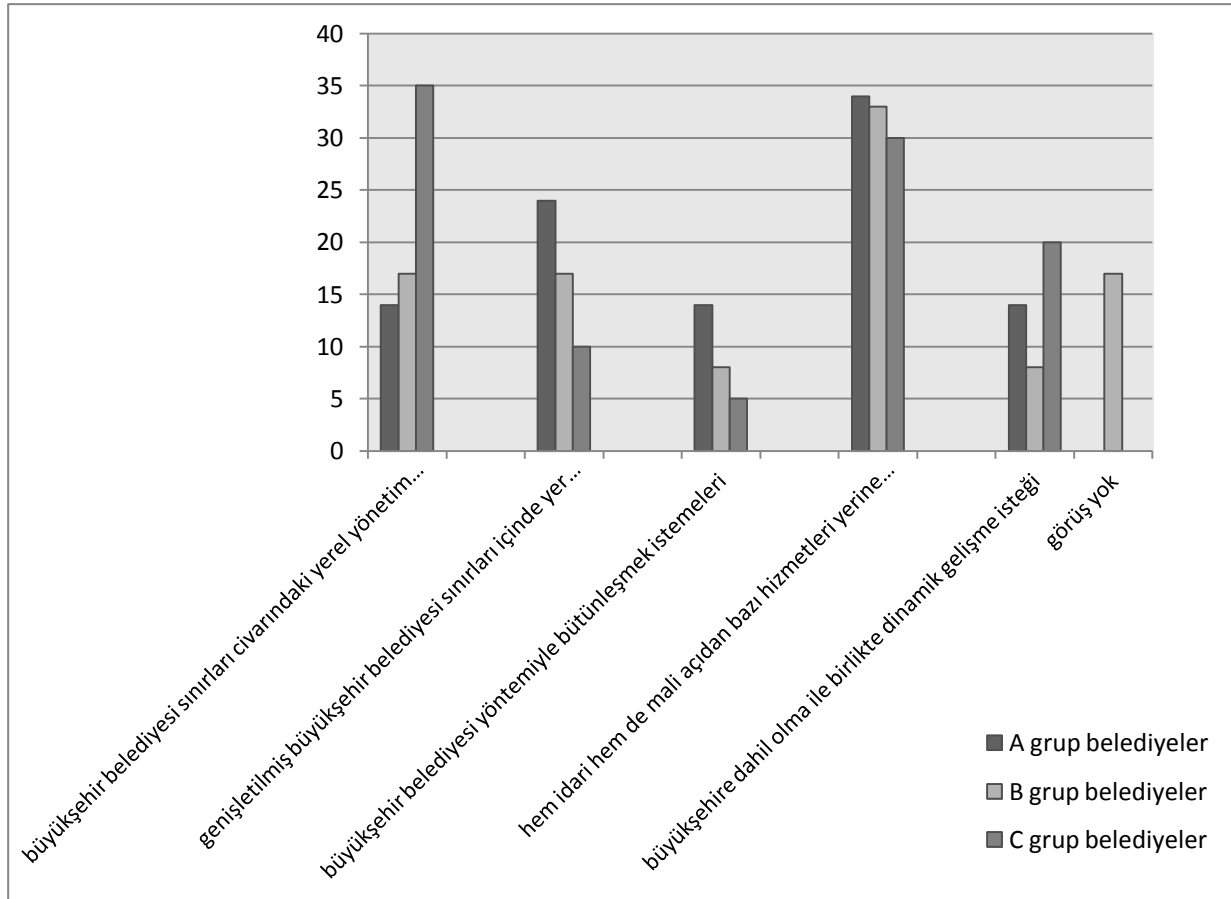
Soru 14. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma/olmama konusunda belediyelerin farklı tercihlerinin olmasında rol oynayan etmenleri işaretleyiniz. (Birden fazla şıkka işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- a) *Büyükşehir belediyesi sınırları civarındaki yerel yönetim birimlerinin, büyükşehir belediyesine dâhil olarak büyükşehir belediyesinden hizmet almak istemeleri*
- b) *Genişletilmiş büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alarak kentlileşmek istemeleri*
- c) *Büyükşehir belediyesi yönetimiyle bütünleşmek istemeleri*
- d) *Hem idari hem de mali açıdan bazı hizmetleri yerine getiremezken büyükşehir belediyesi desteği ile yapılabilir hale gelmek istemeleri*
- e) *Büyükşehirde dahil olma ile birlikte dinamik gelişme isteği*

DEZAVANTAJLAR

- a) *Söz konusu belediyelerin bazı gelirlerini büyükşehir belediyesi ile paylaşmak istememeleri*
- b) *Metropoliten alana katılmakla birlikte kentsel hizmetlerin fiyatlarında bir artış olacağını öngörmeleri*
- c) *Belediyelerin kendi sınırları içerisindeki alanlarda plan yapma yetkisini büyükşehir belediyesi ile paylaşmak istememeleri*
- d) *İlk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaybetmek istememeleri*
- e) *Üst düzey mekansal planlama kararlarından bağımsız davranma isteği*
- f) *Belediyelerin yaptıkları planları büyükşehir belediyesi planlarına uydurma zorunluluğu*
- g) *Kendilerinin yetkisi dâhilinde olan bir takım hizmetleri büyükşehir belediyesine devretmek istememeleri*
- h) *Büyükşehir yönetimi ve yerel düzeyin farklı siyasi partilerden olması*

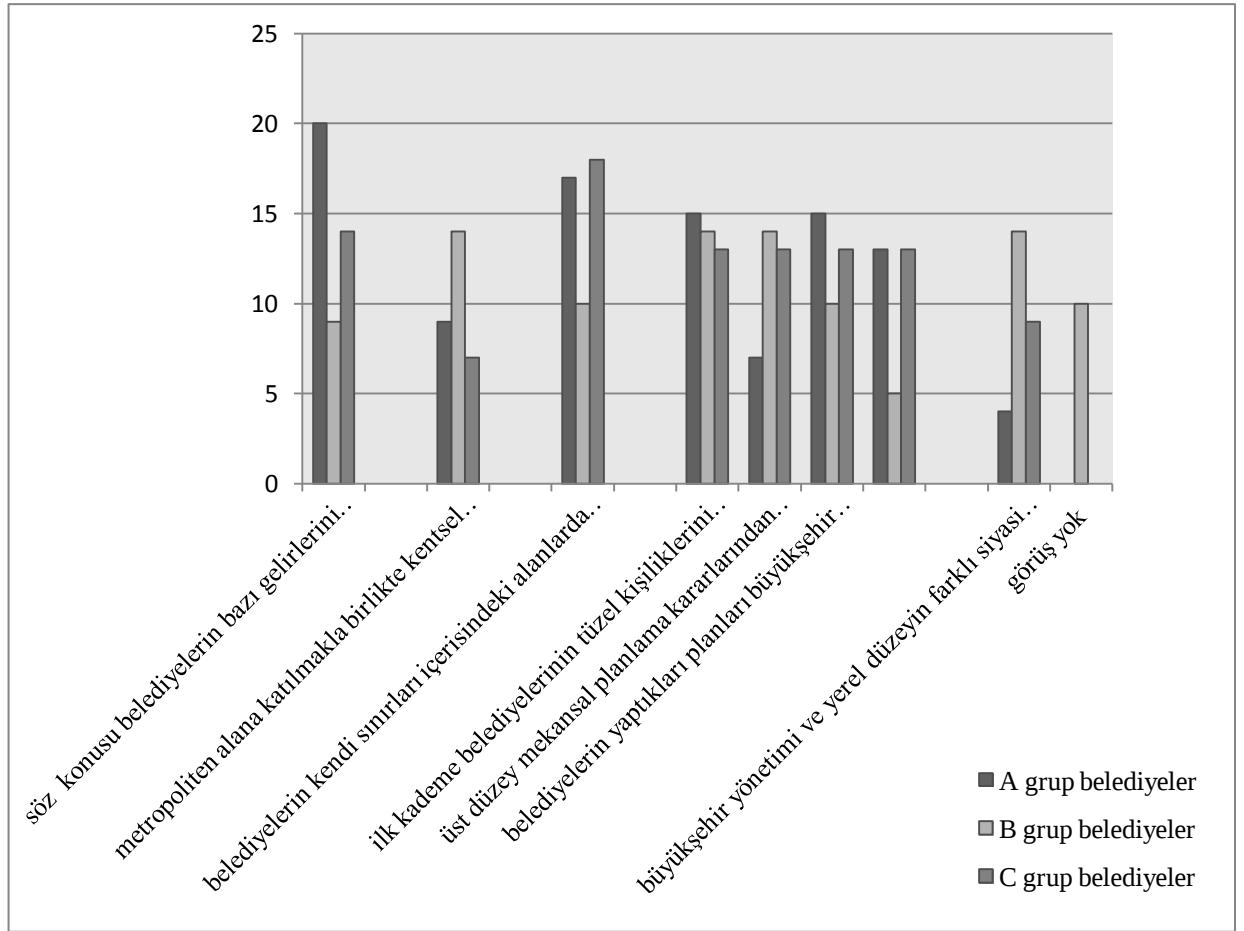

Şekil 5.37. Anket soru: 14/avantajlar.

Şekil 6.5'e göre, A,B ve C grup belediyelerin en fazla işaretlendiği avantaj Hem idari hem de mali açıdan bazı hizmetleri yerine getiremezken büyükşehir belediyesi desteği ile yapılabilir hale gelmek istemeleridir.

C grup belediyelerin en fazla işaretlediği avantaj ise Büyükşehir belediyesi sınırları civarındaki yerel yönetim birimlerinin, büyükşehir belediyesine dâhil olarak büyükşehir belediyesinden hizmet almak istemeleridir.

B ve C grup belediyelerden çok azı büyükşehir belediyesi yönetimiyle bütünleşmeyi istemektedir.

Şekil 5.38. Anket soru: 14/dezavantajlar.

BŞB sınırına sonradan dahil olan A grup belediyeler özellikle bu soruya ilişkin dezavantaj olarak, “Söz konusu belediyelerin bazı gelirlerini büyükşehir belediyesi ile paylaşmak istememeleri” seçeneğini belirtmişlerdir. Sonradan dahil olmaları, gelirlerini paylaşmalarını zorunlu kıldığı için, bu durumdan hoşnut değildirler.

B grup belediyelerin bir çoğu, metropolitan alana katılmakla birlikte kentsel hizmetlerin fiyatlarında bir artış olacağını bildikleri için , İlk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaybetmek istemeyeceklerini ve üst düzey mekansal planlama kararlarından bağımsız davranma isteğine sahip olmak isteyecekleri için bu konudaki dezavantajlarını belirterek sınıra dahil olmayı istememektedirler.

C grup belediyeler ise belediyelerin kendi sınırları içerisindeki alanlarda plan yapma yetkisini büyükşehir belediyesi ile paylaşmak istemeyeceklerini belirterek, BŞB sınırına dahil olup-olmama konusunda belediyelerin farklı tercihlerinin olması konusundaki dezavantajları belirtmiştir.

ŞPO Genel Merkez'e göre ise, belediyelerin tüm dezavantajlara katıldığını ve özellikle belediyelerin neden BŞB sınırına dahil olmak istemediklerini bu dezavantajlarla belirtmiştir.

BŞB de, ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaybetmeme isteğinden ötürü kendi sınırlarına dahil olmayı istemediklerini belirtmiştir.

Gruplara özgü ara bölüm

Ortak anket sorularının değerlendirilmesinin ardından, belediyelerin BŞB sınırına dahil olup-olmamasına bağlı olarak, kendi durumlarının sorgulandığı, o grup belediyeye özgü sorulardan oluşan bölüm değerlendirilecektir.

A grup belediyeler için

Soru 15. Belediyenizin İzmir Büyükşehir Belediye sınırına dâhil olmasını belediyeniz mi istedi?

Çizelge 5.24 : Anket soru: 15.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%10	%90

Çizelge 6.19 a göre BŞB sınırına sonradan dahil olan belediyelerin %90'ı istemeden yasa gereği dahil olmuştur. Sadece 1 belediye kendi isteği ile girdiklerini beyan etmiştir.

Soru 16. Belediye olarak, büyükşehir belediye sınırına dâhil olduğunuz için memnunuz musunuz?

Çizelge 5.25 : Anket soru: 16.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%20	%80

Sınıra sonradan dahil olan belediyelerin %80'i bu durumlarından memnun değildir. Sadece %20'si memnun olduklarını belirtmiştir.

Soru 17. (Belediyeniz kendi isteği ile sınıra dâhil olduysa)

Belediye olarak, hangi nedenlerden ötürü belediyenizin, büyükşehir belediyesi sınırına dâhil olmak istediniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

Çizelge 5.26 : Anket soru: 17.

Seçenek	Cevap
Yetersiz yatırımlar	0
Hizmetlerdeki aksaklıklar	0
Yetersiz bütçe	0
Personel eksikliği	0
Dinamik mekansal gelişme isteği	0
Yetki problemleri	2
Diğer	0

Kendi istekleri ile BŞB sınırına dahil olan 2 belediyeye bunun nedeni sorulduğunda ise, önceden yetki problemlerinin olduğu ve bu problemten kurtulmak için istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Soru 18. (Belediyeniz kendi isteği olmadan yasa gereği sınıra dâhil olduysa)

Belediye olarak, hangi nedenlerden ötürü belediyenizin, büyükşehir belediyesi sınırına dâhil olmasını istemediniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.27 : Anket soru: 18.

Seçenek	Oran
Yetki devri	%32
Gelir paylaşımı/Bütçe problemleri	%32
Tüzeş kişiliğın kaybedilmek istenmemesi	%4
BŞB nin hizmet çalışmalarını gecikmeli yapması	%28
Diğer	0

Kendi istekleri olmadığı halde BŞB sınırına dahil olan A grub belediyelerin %32'si yetki devrini istemedikleri için, %32'si gelirlerini paylaşmak istemedikleri için,

%28'i ise BŞB'nin hizmetlerini gecikmeli yapmasından ötürü, dahil olmak istememişlerdir.

Soru 19. Belediye olarak, fırsat olsa, büyükşehir belediye sınırından çıkmak istenir mi? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.28 : soru: 19.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%80	%20

Belediyelerin %80'i 2004 yılında başlayan bu uygulamadan memnun kalmamış ve BŞB sınırına dahil olmama şansı olsa çıkmak isteyeceklerini belirtmişlerdir.

Soru 20. Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetlerinden memnun musunuz? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.29 : Anket soru: 20.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%20	%80

A grup belediyelerin %80'i BŞB'sinin hizmetlerinden memnun olmadıklarını belirtmiştir. Geriye kalan %20'lik kısmı ise memnundur.

Soru 21. Büyükşehir belediyelerinin hizmetleri üstlenmekte yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Çizelge 5.30 : Anket soru: 21.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%20	%80

Belediyelerin %80'i BŞB'sinin hizmetleri üstlenmekte yeterli olmadığı düşünmekte, sadece %20'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Soru 22. Yasa ile belediye sınırları içine giren belediye ve köylerin bazı gelirlerinin büyükşehir belediyesine aktarılmasına rağmen büyükşehir belediyelerinin sağlaması gereken hizmetlerin süreci birkaç yıl gecikmeye sebep olmuştur.

Çizelge 5.31 : Anket soru: 22.

Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
%80	0	%20	0

Çizelge 6.26'ya göre belediyelerin %80'i BŞB'lerin gelirlerinin arttığı halde ilçelere gereken hizmeti zamanında ulaştırmadığını düşünmektedir. Geri kalan %20'lik kısmı sadece gecikmenin yaşanmadığını belirtmiştir.

Soru 23. 2004 yılından sonra, büyükşehir belediyesi tarafından yeni sınırların belirlenmesinden sonra büyükşehir belediyesi tarafından nazım imar planı çalışması yapıldı mı? Hangi ölçekte?

2004 yılından sonra 16.03.2007 tarihinde 1/25.000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım Plan çalışması yapılmıştır.

Soru 24. 2004 yılından sonra, belediyenizce yapılan uygulama imar planları, büyükşehir belediyesi tarafından kabul sürecinde herhangi bir aksaklığa (süre, plan kararları, koordinasyon...vb) uğradı mı?

Belediyelerin %70'i bu soruya evet cevabı verirken, %20'si hayır cevabı vermiştir. %10'luk bir kısmı da görüş beyan etmemiştir.

Soru 25. 1/5000 ölçekli nazım imar planının yapılmasından sonra, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ne zaman yapıldı veya revize edilmiştir? (Lütfen belirtiniz)

İzmir BŞB 1/25.000 ölçekli Nazım Plan çalışması yaptıktan sonra 1/5000 nazım plan çalışmaları yapılmadığı için, bu sorudan cevap alınamamıştır.

Soru 26. Büyükşehir belediye sınırına dâhil olmadan önce belediye olarak hangi sorunları yaşıyordunuz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.32 : Anket soru: 26.

Seçenek	Oran
Yaygın mekansal gelişme	%4
Gecekondu yada imar mevzuatına aykırı yapılaşmanın etkin olduğu gelişme	%4

Hem meskun hem de gelişme alanlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarında eksiklikler	%7
İmar planının uygulanması sorunu	%4
Gereğinden fazla alanın imara açılması	%7
Doğal eşikler vb. gibi nedenlerden dolayı gelişme için yetersiz alan bulunması	%4
Yetişmiş teknik personel eksikliği	%11
Kaynak eksikliği	%15
Vizyon ve proje geliştirme eksikliği	%11
Araç eksikliği	%11
Eşgüdüm eksikliği	%4
Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar	%7
Diğer (Lütfen belirtiniz) :	0
Sorun bulunmaması	%7

Büyükşehir belediye sınıırına dâhil olmadan önce belediyelerin karşılaştığı sorunların analiz edildiği bu soruya göre; en büyük sorunun kaynak eksikliği konusunda yaşandığı saptanmıştır. Ayrıca yetişmiş teknik personel eksikliği, vizyon ve proje geliştirme eksikliği ve araç eksikliğine ilişkin de sorun yaşayan birçok belediye

bulunmaktadır. %7’lik bir kısmı ise önceden herhangi bir sorunlarının bulunmadığını belirtmiştir.

Soru 27. Lütfen, Büyükşehir Belediye Sınırına dâhil olduktan sonra büyükşehir belediyesinin ilçenizde yaptığı olumlu ve olumsuz planlama çalışmalarını/hizmetleri/mekânsal değişiklikleri önem sırasına göre sıralayınız.

Belediyeler genel olarak aşağıdaki şu cevapları vermişlerdir;

Çizelge 5.33 : Anket soru: 27.

Olumlu hizmetler	Olumsuz hizmetler
yerel baskıdan uzak alınan planlama kararları	planlama eksikliği
ulaşım hizmeti	planlama süreçlerinin uzaması
denetim mekanizmasının çoğalması	altyapı ücretlerindeki artış
arıtma tesisinin yapılması	plan onama süresindeki uzama
temizlik hizmeti	yerel ölçeğe hakim olamama

Soru 28. Büyükşehir Belediye Sınırına dahil olduktan sonra talep ettiğiniz fakat gerçekleşmeyen hizmetleri önem derecesine göre lütfen sıralayınız.

Genellikle verilen benzer cevaplar önem sırasına göre sıralanmıştır. Buna göre;

Çizelge 5.34 : Anket soru: 28.

1) Planların yapımıyla ilişkin hizmetler
2) Altyapı hizmetleri
3) Yatırımlara ilişkin hizmetler

Soru 29. (Belediyeniz kendi isteği olmadan yasa gereği sınıra dahil olduysa)

Sınıra dahil olmama isteğiniz konusunda büyükşehir belediyesine dava açıldı mı? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.35 : Anket soru: 29.

Evet	Hayır
%20	%70

A grup belediyelerden 2 tanesi BŞB sınırına dahil olmama isteklerinden ötürü BŞB'ne dava açarak taleplerini bildirmişlerdir. 1 belediye davayı kaybedip sınıra dahil olurken, dava açan diğer belediye önce davayı kazanmıştır. BŞB sınırının bir daha çizilmesi ve hesaplanması konusunda isteklerini belirtip, bilirkişi tarafından sınır çizilmiş ve sınıra dahil olmak için kuralı sağlamadıkları tespit edilmiştir. Fakat daha sonra BŞB ısrarı ile açılan dava ile sınırlar içerisine alınmak istenmiştir. Hukuksal mücadelenin sonunda ise ilçe BŞB sınırına dahil olmuştur.

B Grup belediyeler için

Soru 15. Yasa gereği belediyeniz, büyükşehir belediye sınırına önce dâhil olup sonra kendi başvurusu sonucunda mı sınırdan çıktı? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.36 : Anket soru: 15.

Evet	Hayır
0	%100

İzmir'de BŞB sınırına dahil olduğu halde kendi başvurusu sonucu sınırdan ayrılan belediye bulunmamaktadır. Türkiye'deki diğer büyükşehirlerde bu tarz örneklerle rastlanabilmektedir.

Soru 16. A. (Yasa gereği belediyeniz sınıra dâhil olmadıysa)

Sınıra dâhil olmak için büyükşehir belediyesine dava açıldı mı? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.37 : Anket soru: 16.

Evet	Hayır
0	%100

Sınıra dahil olma konusunda herhangi bir girişimde bulunulmamıştır.

B. Açtığınız dava, hangi gerekçelerden ötürü kabul edilmedi? (Lütfen belirtiniz)

.....

*Soru 17. Belediyenizin İzmir Büyükşehir Belediye sınırına dâhil olması isteniyor mu?
(Lütfen belirtiniz)*

Çizelge 5.38 : Anket soru: 17.

Evet	Hayır
%11	%66

B grup belediyelerin sadece 1 tanesi BŞB sınırına dahil olmak isterken, diğer belediyeler istememektedirler.

Soru 18. Büyükşehir belediye sınırına dâhil olmadığınızdan kaynaklanan sorunlar nelerdir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)

Çizelge 5.39 : Anket soru: 18.

Seçenek	Oran
Yaygın mekansal gelişme	0
Gecekondu yada imar mevzuatına aykırı yapılaşmanın etkin olduğu gelişme	%6
Hem meskun hem de gelişme alanlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarında eksiklikler	%12
İmar planının uygulanması sorunu	%6
Gereğinden fazla alanın imara açılması	0
Doğal eşikler vb. gibi nedenlerden dolayı gelişme için yetersiz alan bulunması	0
Yetişmiş teknik personel eksikliği	%12

Kaynak eksikliği	%12
Vizyon ve proje geliştirme eksikliği	%6
Araç eksikliği	%18
Eşgüdüm eksikliği	%6
Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar	0
Diğer (Lütfen belirtiniz) :	0
Sorun bulunmaması	%12

Çizelge 6.34 ‘e göre büyükşehir belediye sınırına dâhil olmadığınızdan kaynaklanan sorunların başında araç eksikliği gelmektedir. Araç eksikliğinin ardından en çok sorun yaşanan konu, hem meskun hem de gelişme alanlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarında eksiklikler, yetişmiş teknik personel eksikliği ve kaynak eksikliğidir. Belediyelerin %12’si ise sorun bulunmadığı belirtmiştir.

Soru 19. Belediyenizde yaşanan hangi sıkıntılardan ötürü, büyükşehir belediye sınırına dâhil olunması istenilmektedir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.40 : Anket soru: 19.

Seçenek	Oran
Yetersiz yatırımlar	%9
Hizmetlerdeki aksaklıklar	%9
Yetersiz bütçe	%18
Personel eksikliği	%28
Dinamik mekansal gelişme isteği	%18

Yetki problemleri	0
Diğer	0

B grup belediyelerin % 28'i personel eksikliği konusundaki sıkıntılardan ötürü BŞB sınırına dahil olmak istemektedirler. Yetersiz bütçe sıkıntısı ve dinamik mekansal gelişme isteği gibi nedenler ise %18 oranında belirtilmiştir.

Yetki problemleri yüzünden yaşanan sıkıntıların olması belediyeleri BŞB sınırına dahil olma konusundaki tercihlerini belirlememektedir.

Soru 20. Eğer belediyeniz, büyükşehir belediye sınırına dâhil olsa, en çok hangi konuda yardım geleceğini düşünürdünüz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.41 : Anket soru: 20.

Seçenek	Oran
Ulaşım	%17
Mekansal planlama	%25
Altyapı yatırımları	%25
Konut ihtiyacı	%8
Hizmet	%25
Yetki problemleri	0
Diğer	0

BŞB sınırına dahil olmayan B grup belediyeler en fazla mekansal planlama,altyapı yatırımları ve hizmetlere ilişkin yardım geleceğini düşünmektedir.

Soru 21. Sınıra dâhil olma şansınız olsa büyükşehir belediyesinden talep etmek istediğiniz hizmetleri önem sırasına göre lütfen sıralayınız.

Çizelge 5.42 : Anket soru: 21.

Seçenek	Oran
Altyapı hizmeti	%26
Personel desteği	%16
Mekansal planlama desteği	%16
Vizyon ve proje geliştirme desteği	%26

Mali kaynak desteği	%16
Diğer	

B grubundaki belediyeler BŞB’den en çok altyapı hizmetleri ve vizyon/proje geliştirme desteği konusunda talepleri bulunmaktadır.

C Grup belediyeler için

Soru 15. Büyükşehir Belediye Sınırınızın genişletilmesinden memnun musunuz? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.43 : Anket soru: 15.

Evet	Hayır
%67	%33

C grup belediyeler olan merkez belediyelerin %67’si BŞB sınırının genişlemesinden memnun iken, %33’ü ise bu genişlemeden memnun değildir.

Soru 16. (Memnunsanız) Aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesinden memnunsunuz?

Çizelge 5.44 : Anket soru: 16.

Seçenek	Oran
Plan yapma/denetleme yetkilerinin toplanması	%33
Bütüncül mekansal planlama çalışmalarının yürütülmesi	%33
Siyasi sebepler	0
Hizmetlerde eşgüdüm sağlanması	%17
Diğer	

C grup belediyeler, plan yapma/denetleme yetkilerinin toplanması ve bütüncül mekansal planlama çalışmalarının yürütülmesi konusunda BŞB’lerin sınırlarının büyümesini gerektiğini düşünmektedirler. %17 oranında da hizmetlerde eşgüdüm sağlanması konusunda sınırların genişletilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Soru 17. (Memnun değilseniz) Aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesinden memnun değilsiniz?

Çizelge 5.45 : Anket soru: 17.

Seçenek	Oran
Birçok belediyeye eşit ölçüde hizmet sağlayamama	%7
Tüm ilçelerin alanlarına/mekânsal dokusuna hâkim olamama problemi	%13
Alt ölçekli planlama çalışmalarında yoğunluk, sistemin ağır işlemesi	%20
Kalabalık meclislerde demokratik kararların alınamaması	0
Belediyelerle olan koordinasyon problemleri	%20
Diğer	0

Merkez belediyelerinin %20'si alt ölçekli planlama çalışmalarında yoğunluğun bulunduğunu, sistemin ağır işlediği ve belediyelerle koordinasyon problemleri olduğunu belirtmiştir. %13'lük kısmı ise tüm ilçelerin alanlarına/mekânsal dokusuna hâkim olamama probleminden ötürü sınırların genişlemesini istememektedir.

Soru 18. 5216 sayılı büyükşehir belediye yasasından önce yaşadığınız hangi sorunlar yeni yasa ile çözüme kavuştu? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.46 : Anket soru: 18.

Seçenek	Oran
Bütüncül planlama çalışmalarına ilişkin sorunlar	%14
Yetki devrine ilişkin sorunlar	%23
Altyapı/Hizmete ilişkin sorunlar	%30
Büyükşehir belediye sınırının oluşturulmasına ilişkin sorunlar	%23
Diğer	%10

Merkez belediyeler 5216 sayılı yasa öncesinde en çok altyapı/hizmet ile ilgili sorunlar yaşarken, %23'ü yetki devrine ve büyükşehir belediye sınırının oluşturulmasına ilişkin sorunlar yaşamıştır. Yeni yasa ile bu sorunların çözüme kavuştuğu belirtilmiştir.

Büyükşehir belediyesi

Soru 15. Büyükşehir Belediye Sınırınızın genişletilmesi olumlu bir gelişmedir. Sorusuna kısmen katılmaktadır.

Çizelge 5.47 : Anket soru: 15.

Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
0	1	0	0

Büyükşehir belediyesi BŞB sınırlarının genişletilmesini kısmen olumlu bulmaktadır.

Soru 16. Eğer, 15. Soruya katılıyorsanız, aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesi olumludur?

- a) Yaygın mekansal gelişme
- b) Gecekondu yada imar mevzuatına aykırı yapılaşmanın etkin olduğu gelişme
- c) Hem meskun hem de gelişme alanlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarında eksiklikler
- d) İmar planının uygulanması sorunu
- e) Gereğinden fazla alanın imara açılması
- f) Doğal eşikler vb. gibi nedenlerden dolayı gelişme için yetersiz alan bulunması
- g) Yetişmiş teknik personel eksikliği
- h) Kaynak eksikliği
- i) Vizyon ve proje geliştirme eksikliği
- j) Araç eksikliği
- k) Eşgüdüm eksikliği
- l) Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar
- m) Diğer (Lütfen belirtiniz) :
- n) Sorun bulunmaması

BŞB'ler olumlu olan görüşlerini;

- Plan yapma/denetleme yetkilerinin toplanması
- Bütüncül mekânsal planlama çalışmalarının yürütülmesi
- Hizmetlerde eşgüdümün sağlanması
- Altyapı hizmetlerin bütüncül olarak ele alınması

açısından olumlu bir düzenleme olarak belirtmiştir.

Soru 17. Eğer, 15. Soruya katılmıyorsanız, aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesi olumsuzdur?

- a) Birçok belediyeye eşit ölçüde hizmet sağlayamama
- b) Hizmet götürülecek alanın artması
- c) Tüm ilçelerin alanlarına/mekânsal dokusuna hâkim olamama problemi
- d) Alt ölçekli planlama çalışmalarında sistemin ağır işlemesi

- e) *Mekansal gelişmenin kontrol edilememesi*
- f) *Kalabalık meclislerde demokratik kararların alınamaması*
- g) *Yereldeki belediyelerle olan koordinasyon problemleri*
- h) *Diğer (Lütfen belirtiniz):*

BŞB'ler olumsuz olan görüşlerini;

-Alt ölçekli planlama çalışmalarında sistemin ağır işlemesi

-Yereldeki belediyelerle olan koordinasyon problemleri

olmasından ötürü BŞB sınırının genişletilmesi olumsuz olarak görülmektedir.

Soru 18. İlçe belediyeler, hangi nedenlerden ötürü büyükşehir belediyesine başvuruda bulunup İzmir metropoliten alan sınırına dâhil olmak istemişlerdir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)

- a) *Mekansal planlama sorunları*
- b) *Yetişmiş personel eksikliği*
- c) *Kaynak eksikliği*
- d) *Bina ve araç eksikliği*
- e) *Eşgüdüm eksikliği*
- f) *Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim birimleri ile sorunlar*
- g) *Siyasi nedenler*
- h) *Diğer (Lütfen belirtiniz):*
- i) *Sorun yok*

İlçe belediyeler;

-Mekansal planlama sorunları

-Yetişmiş personel eksikliği

-Kaynak eksikliği

-Bina ve araç eksikliği

-Eşgüdüm eksikliği

nedenlerinden ötürü ilçe belediyelerin İzmir metropoliten alan sınırına dahil olmak istediği belirtilmiştir.

Soru 19. Lütfen, Metropoliten alan sınırınız genişlediğinden beri gerçekleştirmekte zorluk çektiğiniz hizmetleri önem derecesine göre sıralayınız.(1 : en önemli - 5 : en önemsiz)

BŞB imar planı konusuna zorluk çektiğini belirtmiştir.

Soru 20. *Büyükşehir belediye sınırların genişlemesiyle birlikte sınıra yeni dahil olan alanlarda değişime ilişkin baskılar yaşanmış mıdır? (Lütfen belirtiniz)*

Çizelge 5.48 : Anker soru: 20.

Evet	Hayır
1	0

Çizelge 6. 43'e göre, BŞB sınırlarının genişlemesiyle beraber, yeni dahil olan alanlarda değişime ilişkin baskılar yaşanmıştır.

Soru 21. *En çok hangi konular hakkında bu değişim yaşanmıştır? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)*

- a) *Bütçelerde artış/azalış*
- b) *Mekânsal gelişme (kontrol)*
- c) *Planlama-uygulama çalışmaları*
- d) *Hizmet dağılımı (etkinlik)*
- e) *Diğer (Lütfen belirtiniz) :*

BŞB, en çok mekansal gelişme (kontrol) ve Planlama-uygulama çalışmaları hakkında değişimin yaşandığını belirtmiştir.

Soru 22. *5216 sayılı büyükşehir belediye yasasından önce yaşadığınız hangi sorunlar yeni yasa ile çözüme kavuştu? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)*

- a) *Bütüncül planlama çalışmalarına ilişkin sorunlar*
- b) *Yetki devrine ilişkin sorunlar*
- c) *Altyapı/Hizmete ilişkin sorunlar*
- d) *Büyükşehir belediye sınırının oluşturulmasına ilişkin sorunlar*
- e) *Metropolitan alanın mekansal gelişimi ile ilgili sorunlar*
- f) *Yetişmiş teknik personel eksikliği sorunu*
- g) *Kaynak eksikliği sorunu*
- h) *Vizyon ve proje geliştirme eksikliği sorunu*
- i) *Araç eksikliği sorunu*
- j) *Eşgüdüm eksikliği sorunu*
- k) *Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar*
- l) *Diğer (Lütfen belirtiniz) :*

BŞB, bütüncül planlama çalışmalarına, yetişmiş teknik personel eksikliği sorununa ve kaynak eksikliği sorununa ilişkin konularda problemler yaşamaktayken 5216 sayılı yasa ile bu sorunlar çözüme kavuşmuştur.

Soru 23. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma konusunda avantaj ve dezavantajları derecelendiriniz. (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- a) Hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması
- b) Gereksinimlerin daha hızlı karşılanması
- c) Kaynak tasarrufu sağlanması
- d) Hizmetlerde bütünlüğün sağlanması
- e) Halk memnuniyetinin artması
- f) Hizmet sunumunda tekrarların azalması
- g) Yeni hizmetlerin sunulması
- h) Hiçbir yararı olmamıştır

DEZAVANTAJLAR

- a) Yerel demokrasinin zarar görmesi
- b) Yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi
- c) Bürokrasinin artması
- d) Hizmetlerin tek merkezden karşılanması ile etkinliğin azalması
- e) Yerel hizmetlerin belirlenmesinde sorunların artması
- f) Önceden sınıra dahil olan belediyelerin gelirlerinde azalma
- g) Olumsuz yönü yoktur

BŞB, avantaj olarak, hizmetlerde etkinlik ve verimlilik sağlanması, kaynak tasarrufu sağlanması, yeni hizmetlerin sunulması ve hizmet sunumunda tekrarların azalması konusunu belirtirken,

Dezavantaj olarak ise; bürokrasinin artmasını ve önceden sınıra dahil olan belediyelerin gelirlerindeki azalma olarak işaretlemiştir.

Soru 24./aBelediyenize 2004 yılından bu yana pergel kuralı ile ilgili dava açıldı mı? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.49 :Anket soru 24.

Evet	Hayır
1	0

Anket sonucuna göre BŞB ‘ne pergel kuralı ile ilgili dava açılmıştır.

Soru 24/b Yanıtınız evet ise, kaç dava açıldı? (Lütfen belirtiniz)

BŞB’ne 1 adet dava açılmıştır.

Soru 24/c Açılan davalar nasıl sonuçlandı? (Lütfen belirtiniz)

	<u>Sayı</u>
a) Kabul	
b) Red	1.....
c) Kısmi red	

Açılan dava reddedilmiştir.

Gruba Özgü Ara bölüm incelendikten sonra, İzmir'in geneline ilişkin çözüm yollarının arandığı, yeni yöntemlerin neler olabileceğine ilişkin soruların değerlendirildiği, ortak olan sonuç bölüm tartışılmıştır.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi

Soru 1. 5216 sayılı Büyükşehir belediye kanunu kapsamında getirilen ‘pergel kuralı’ nın İzmir’deki uygulama çalışmalarında hangi aşamada bulundunuz?

İBŞB. Planlama Müdürlüğü,İmar Müdürlüğü,Emlak Kamulaştırma Müdürlüğü, Harita Müdürlüğü,Tarihsel Çev. ve Kültür Varlıkları Md.lüklerinden sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı olarak ve 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı ekip başı olarak bütün aşamalarında bulunduğunu belirtmiştir.

Soru 2. Ekipte kimler vardı?

1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı İBŞB.Planlama Müdürlüğünde 29 Plancı ve mimardan oluşan bir ekip tarafından hazırlanmıştır.DEÜ.den bir Prof.Dr.Şehir Plnc.,bir Yrd.Doç.Şhr.Plnc. danışman yer almıştır. Sınırlar ise, İBŞB Harita Müdürlüğünde görevli mühendis ve teknisyenlerce (50 km.lik sınır) haritalandırılmıştır.

Soru 3. Sizce Pergel Kuralının İzmir’de mekansal planlama çalışmalarına olumlu-olumsuz etkisi neler olmuştur?

Pergel yasası öncesi İBŞB sınırlarını, daha büyük bir alanı kapsayacak şekilde büyütmesi ve İzmir kentsel bölge nazım imar planının 550 bin ha. bir alanı kapsaması anlamında eski BŞB sınırlarına göre kısmen olumlu olduğunu belirtirken, İzmir gibi metropoliten işlevlere ve ilişkilere sahip kentlerin mekansal planlama çalışmalarında plan sınırlarını da belirleyici unsurun pergel kuralı gibi metrik ölçü anlayışı olmasının son derece olumsuz olduğunu belirtmiştir.

Soru 4. Sizce İzmir’de büyükşehir belediye sınırının belirlenmesi konusunda ‘pergel kuralı’ uygun bir yöntem midir?

MOİŞ, kesinlikle uygun yöntem olmadığını, İzmir’in yakın çevresinde bulunan diğer yerleşmelerle ekonomik, fiziki, vb. ilişkilerinin analizine dayanan, tarım, su, ve tarih, turizm havzalarının bütünlüğünü gözetken, bir sınırın belirlenmesinin daha uygun ve gerekli olduğunu belirtmiştir.

Sonuç bölüm

Soru 30. İzmir ilinde 2004’te çıkan büyükşehir belediye yasası kapsamında uygulanan 50 km’lik yarıçap (pergel kuralı), kentin mekansal planlama konusundaki gelişimi için uygun mudur? Coğrafi açıdan kentle bütünleşmekte midir? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.50 :Anket soru: 30.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	0	%90
B grup belediyeler	%14	%86
C grup belediyeler	%11	%89

Çizelge 6.45’ya göre, A grup belediyelerin %90’ı, B grup belediyelerin %86’sı ve C grup belediyelerin %89’u İzmir için 50 km’lik yarıçap kentin mekansal planlama gelişimine uygun olmadığını düşünmektedir. Büyük çoğunluğun, İzmir için uygun olmadığı düşünmesine rağmen, 3 belediye uygun olduğunu ve coğrafi açıdan kentle bütünleştiğini belirtmiştir.

BŞB, MOİŞ ve ŞPO Genel Merkez de İzmir için uygun olmadığını, coğrafi açıdan bütünleşmediği yorumunu yapmıştır. Yıllardır tartışılan bu konuya bir çözüm getirilemediği konusunda eleştirilerini sunmuşlardır.

Soru 31. Genel olarak 2004’teki yasa değişiminden sonra, belediye bütçesinde artış yaşanmış mıdır?

Çizelge 5.51 :Anket soru: 31.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%10	%60
B grup belediyeler	0	%57

C grup belediyeler	%11	%45
--------------------	-----	-----

Belediyelerin yorum yapmaktan kaçındığı bu soruda, verilen cevaplar değerlendirildiğinde; A grup belediyelerin %60'ının, B grup belediyelerin %57'sinin ve C grup belediyelerin % 45'inin yasa sonrası belediye bütçelerinde artış meydana geldiği görülmektedir. İlginç nokta ise BŞB sınırına dahil olmayan belediyelerin hiç birinin bütçesinde artış meydana gelmemesi, BŞB sınırına sonradan dahil olan belediyelerin % 60'ının bütçelerinde artışın olmamasıdır.

Soru 32. Büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınırır. Bu düzenin İzmir için de geçerli olması, büyükşehir belediye sınırına dahil olmayan ve dışarıda kalan 9 belediyenin de sınıra dahil olması, İzmir'de planlama çalışmaları açısından olumlu bir gelişme olacaktır.

Çizelge 5.52 :Anket soru: 32.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%40	%30	%30	0
B grup belediyeler	%14	%43	%43	0
C grup belediyeler	%45	%22	%33	0

İzmir'de BŞB sınırı dışında kalan 9 belediyenin sınıra dahil olmasının İzmir'deki planlama çalışmaları açısından olumlu bir gelişme olacağına dair sorular bu soruya, BŞB sınırına sonradan dahil olan belediyelerin %40'ı katılırken, %30'u kısmen katılmaktadır. B grup BŞB sınırı dışında kalan belediyelerin %43'ü katılmazken, %43'ü de kısmen katılmaktadır. Merkez belediyelerin yarısı ise katıldıklarını belirtmiştir.

BŞB ve ŞPO Genel Merkez kısmen katılmakta, MOİŞ ise katılmaktadır. İl sınırları ile BŞB sınırının çakışmasının iyi olacağını ama bunun için birçok kriter belirlenerek, bu kriterlere uygun bir sınırın çizilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Soru 33. İzmir ilinde büyükşehir belediye sınırının, il sınırının tamamıyla örtüşmesi durumunda tüm planlama sorunları için çözüm bulunmuş olacak mıdır? (Lütfen belirtiniz)

Çizelge 5.53 :Anket soru: 33.

Gruplar	Evet	Hayır
A grup belediyeler	%30	%70
B grup belediyeler	%29	%71
C grup belediyeler	%11	%89

Çizelge 6.48'e göre A grup belediyelerin %70, B grup belediyelerin %71'i ve C grup belediyelerin %89'u, il sınırları ile BŞB sınırlarının örtüşmesiyle tüm planlama sorunları için çözüm bulunacağını düşünmemektedirler.

BŞB il sınırlarıyla ilgili bu düzenleme yapılırsa sorunların çözülebileceğini düşünürken, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ sadece İzmir il sınırlarının düşünülmemesini, Manisa, Turgutlu gibi İzmir'in yakın çevresinde olup İzmir'den etkilenen yerleşim, sanayi, liman alanlarının da dahil edilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Soru 34. Pergel kuralına göre valilik binası merkez kabul edilerek, nüfus kriterine uygun olarak çizilen daire büyükşehir belediye sınırını oluşturmaktadır. Fakat İzmir, Antalya, Mersin gibi büyükşehirlerde valilik binasının denize yakın konumlanmasından ötürü, bu sınırın büyük bir kısmı denize taşmaktadır. Lineer formda gelişen şehirlerle kompakt formda gelişen şehirlerin sınırlarının aynı kriterlerle çizilmesi yasanın olumsuz bir yönüdür.

Çizelge 5.54 :Anket soru: 34.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%90	%10	0	0
B grup belediyeler	%72	%14	0	%14
C grup belediyeler	0	%11	0	%89

Kentlerin makroformları, mekansal gelişimleri, coğrafi özelliklerinin gözardı edildiği pergel kuralında tüm büyükşehirlerde aynı kriterlerin geçerli olmasının yarattığı olumsuz duruma A grup belediyelerin %90'ı, B grup belediyelerin %72'si katılmakta, C grup belediyeler olan merkez belediyelerin ise %89'u kısmen katılmamaktadırlar. Bu durum, merkez belediyelerin diğer belediyelerden farklı bir bakış açısıyla baktığını göstermektedir.

BŞB ve ŞPO Genel Merkez de bu durumun olumsuz olduğuna katılmakta ve her il için aynı kriter kullanılarak çizilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

MOİŞ katılmadığını ancak tek başına bunun bir gerekçe olmadığını, havza ve yaşamsal kaynaklar gibi diğer ilişkilerinde belirleyici olması gerektiğini söylemiştir.

Soru 35. Tüm metropoliten alanlar büyükşehir belediye sınırının belirlenmesinde ortak bir metodun geliştirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple, her ilde büyükşehir belediye sınırının belirlenmesi konusunda ayrı ayrı çalışmalar yapılmalıdır.

Çizelge 5.55 :Anket soru: 35.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%90	0	%10	0
B grup belediyeler	%86	0	%14	0
C grup belediyeler	%78	%22	0	0

Heri il için ayrı metodun geliştirilmesi gerektiği sorusuna ise A grup belediyelerin % 90'I, B grup belediyelerin %86'sı ve C grup belediyelerin %78'I katıldıklarını belirtmiştir. A ve B grup belediyelerden 1'er belediye ayrı ayrı çalışmaların yapılması çözüm önerisine katılmadıklarını belirtirken, C grup belediyelerden 2 belediye bu çözüme kısmen katılmaktadır.

BŞB, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ ise bu çözüm önerisine katıldıkları belirtmişlerdir. MOİŞ ; özellikle yönetsel (idari) sınırlar belirlenirken, ekonomik, toplumsal ilişkilerin, kaynakların sürdürülebilirliği sağlayacak ayrıntılı analiz çalışmalarının yapılmamasının, mekansal planlama kararlarının sağlıklı ve yönetilebilir olmamasını sağladığını belirtmiştir.

Soru 36. Gelişmiş ülkelerde, metropoliten alan çevresindeki yerlerin anakentle birleştirilmesi konusunda önce ayrıntılı fizibilite çalışmaları yapılır, ardından da halkın iradesi göz önünde tutulur.

Türkiye'de 5216 sayılı yasayla getirilen pergel düzenlemesinin bu açıdan gelişmiş ülkelerde benzeri bulunmamaktadır. Sınırların genişlemesine rağmen yasadaki önce ya da sonra fizibilite çalışmaları, verimlilik analizleri yapılmamıştır.

“Deneme-yanılma yöntemi” ile ilerleyen sınırların genişletilmesi çalışması siyasi ve hukuki yönden sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Çizelge 5.56 :Anket soru: 36.

Gruplar	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum
A grup belediyeler	%90	%10	0	0
B grup belediyeler	%86	%14	0	0
C grup belediyeler	%89	%11	0	0

Deneme-yanılma yöntemiyle çıkarılan bu kuralın siyasi ve hukuki yönden sorunlar ortaya çıkardığına dair yapılan yoruma ilişkin, belediyelerden 3 tanesi kısmen katılırken, diğer belediyelerin hepsi bu konuda hem fikirdir.

BŞB, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ de katıldıklarını belirterek, hiç tartışılmadan, denetlenmeden, irdelenmeden ve İzmir ile bütünleştirilmeden yasal olarak uygulama zorunluluğu getirilen bu kuralın mekansal planlama çalışmalarını olumsuz etkileyeceği belirtilmiştir.

5.3.6.2 Varyans analizi

A, B ve C grup belediyeler ile büyükşehir belediyesi, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ’in anket cevaplarının detaylı değerlendirilmesinin ardından, A, B ve C grup belediyeler arasında algılama farklılıklarının olup olmadığının detaylı analizi için anket sorularının ortak olan kısımları için varyans analizi yapılmıştır.

İstatistik bilim dalında varyans analizi (ANOVA), gözlenen varyansı çeşitli kısımlara ayırma yöntemiyle bazı değişkenlerin başka bir değişken üzerindeki etkisini incelemeye yarayan bir grup modelleme türü ve bu modellerle ilişkili işlemlere verilen genel isimdir. Bu tür modeller gözümelenen varyansın çeşitli açıklayıcı değişkenlerin etki parçalarına bölmelesini incelerler.

Grup sayısının 2 ‘den fazla olması sebebiyle yapılan varyans analizinin çeşidi olan, Bağımsız Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır.

Varyans analizi için 3 hipotez kurulmuştur;

H_1	= Bu üç grup arasında yasalardaki kriterleri algılama açısından farklılık vardır.
H_2	= Bu üç grup arasında büyükşehir belediye sınırına dahil olma konusunda avantaj ve dezavantajlar açısından farklılık vardır.
H_3	= Bu üç grup arasında yasanın uygulanmasının İzmir açısından etkisini değerlendirmede farklılıklar vardır.

Şekil 5.39. Varyans analizi hipotezleri.

H_1 için, ortak sorulardan yasadaki kriterlerin sorulduğu, ilk bölüm ortak soruları analiz edilmiştir.

H_2 için, BŞB sınırına dahil olma-olmama konusundaki avantaj ve dezavantajların sorulduğu, ortak anket sorusu analiz edilmiştir.

H_3 için, yasanın İzmir için uygulanmasının olumlu-olumsuz yönlerinin sorulduğu, çözüm önerisinin getirilmeye çalışıldığı, ortak olan son bölüm soruları analiz edilmiştir.

Hipotez 1. Bu üç grup arasında yasalardaki kriterleri algılama açısından farklılık vardır.

Sh:139'da belirtilen sorulara ilişkin sonuçlar verilmiştir.

Çizelge 5.57 :Varyans analizi soru 1.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Soru 1A	Between Groups	.158	2	.079	.203	.818
	Within Groups	8.957	23	.389		
	Total	9.115	25			
Soru 1B	Between Groups	.676	2	.338	.303	.742
	Within Groups	25.670	23	1.116		
	Total	26.346	25			
Soru 1C	Between Groups	.783	2	.391	.424	.659
	Within Groups	21.217	23	.922		
	Total	22.000	25			

Soru 1D	Between Groups	9.050	2	4.525	3.929	.034
	Within Groups	26.489	23	1.152		
	Total	35.538	25			
Soru 1E	Between Groups	8.143	2	4.071	2.908	.075
	Within Groups	32.203	23	1.400		
	Total	40.346	25			
Soru 1F	Between Groups	4.972	2	2.486	1.880	.175
	Within Groups	30.413	23	1.322		
	Total	35.385	25			
Soru 1G	Between Groups	1.262	2	.631	.875	.430
	Within Groups	16.584	23	.721		
	Total	17.846	25			
Soru 1H	Between Groups	.687	2	.344	.409	.669
	Within Groups	19.313	23	.840		
	Total	20.000	25			

Elde edilen sonuç değerlendirildiğinde;

1. sorunun d kısmında Sig. değeri < 0.05 olduğu için, 3 grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer kısımlarında Sig. Değeri >0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Buna göre, 1. sorunun d kısmı için hipotez doğrulanırken, diğer kısımları için hipotez reddedilmiştir.

Çizelge 5.58 :Varyans analizi soru 1d.

Dependent Variable: S1D

Tukey HSD

(I) GRUPLAR	(J) GRUPLAR	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
A	B	-.20	.529	.924	-1.52	1.12
	C	-1.31(*)	.493	.036	-2.55	-.08
B	A	.20	.529	.924	-1.12	1.52
	C	-1.11	.541	.122	-2.47	.24
C	A	1.31(*)	.493	.036	.08	2.55
	B	1.11	.541	.122	-.24	2.47

A Grup (BŞB sınırına sonradan dahil olan) belediyeler ile C Grup (merkez) belediyeler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. A Grup belediyelerin çoğunluğu büyükşehir belediyesinin planlama süreçlerinde kontrolü sağladığını düşünürken, C Grup belediyeler kontrollü bir planlama sürecinin olmadığını düşünmektedir.

Çizelge 5.59 :Varyans analizi soru 1e.

Dependent Variable: S1E

Tukey HSD

(I) GRUPLAR	(J) GRUPLAR	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
A	B	-.63	.583	.537	-2.09	.83
	C	-1.31	.544	.061	-2.67	.05
B	A	.63	.583	.537	-.83	2.09
	C	-.68	.596	.497	-2.18	.81
C	A	1.31	.544	.061	-.05	2.67
	B	.68	.596	.497	-.81	2.18

Çizelge 6.54'e göre; A ve C grup belediyeler arasında, yeni yasayla beraber kontrollü bir planlama sürecinin sağlanması konusunda olumlu bir gelişme yaşandığına dair yapıla yoruma ilişkin verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. A grup belediyelerin çoğunluğu katılmazken, C grup belediyeler olumlu olduğunu düşünmektedir.

Çizelge 5.60 :Varyans analizi soru 2.

Anova

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Soru 2A	Between Groups	1.671	2	.836	.382	.687
	Within Groups	50.329	23	2.188		
	Total	52.000	25			
Soru 2B	Between Groups	3.079	2	1.539	.481	.624
	Within Groups	73.537	23	3.197		

	Total	76.615	25			
--	-------	--------	----	--	--	--

2. sorunun a ve b kısımlarında Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 2. sorunun bütün kısımları için hipotez reddedilmiştir. Yani A, B ve C grup belediyeler arasında büyükşehir olabilmenin nüfus koşuluna ilişkin belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.61 :Varyans analizi soru 3.

Anova

Soru 3	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.792	2	.396	.515	.604
Within Groups	17.670	23	.768		
Total	18.462	25			

3. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 3. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani A, B ve C grup arasında yasadaki nüfus kriterinin değerlendirilmesine ilişkin belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.62 :Varyans analizi soru 4.

Anova

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Soru 4A	Between Groups	4.203	2	2.101	2.368	.116
	Within Groups	20.413	23	.888		
	Total	24.615	25			
Soru 4B	Between Groups	.916	2	.458	.835	.447
	Within Groups	12.622	23	.549		
	Total	13.538	25			
Soru 4C	Between Groups	.347	2	.174	.199	.821
	Within Groups	20.114	23	.875		
	Total	20.462	25			
Soru 4D	Between Groups	2.808	2	1.404	1.669	.210
	Within	19.346	23	.841		

	Groups Total	22.154	25			
Soru 4E	Between Groups	.158	2	.079	.074	.929
	Within Groups	24.457	23	1.063		
	Total	24.615	25			
Soru 4F	Between Groups	.527	2	.264	.244	.785
	Within Groups	24.857	23	1.081		
	Total	25.385	25			
Soru 4G	Between Groups	3.732	2	1.866	1.941	.166
	Within Groups	22.114	23	.961		
	Total	25.846	25			
Soru 4H	Between Groups	.000	2	.000	.	.
	Within Groups	.000	23	.000		
	Total	.000	25			

4. sorunun bütün kısımlarında Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Fakat 4. Sorunun h kısmında bütün belediyeler aynı cevabı vermiştir. Buna göre, 4. sorunun bütün kısımları için hipotez reddedilmiştir. Yani; A, B ve C grup belediyeler arasında nüfus kriteri dışında başka hangi kriterlerin olması gerektiğine ilişkin alınan cevaplarda belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.63 : Varyans analizi soru 5.

Anova

Soru 5	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11.736	2	5.868	3.182	.060
Within Groups	42.417	23	1.844		
Total	54.154	25			

5. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 5. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani A, B ve C grup belediyeler arasında BŞB'nin yetki sınırlarının genişlemesinin olumlu olduğuna ilişkin alınan cevaplarda belediyelerin görüşlerinde bir anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.64 :Varyans analizi soru 6.

Anova

Soru 6	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.897	2	.448	.273	.763
Within Groups	37.757	23	1.642		
Total	38.654	25			

6. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 6. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani; A, B ve C grup belediyeler arasında belediye hizmetlerinin bütünlüğünü sağlamak için, tek başına alan ölçeğinin büyütülmesinin zorunlu olup olmadığına ilişkin alınan cevaplarda belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.65 :Varyans Analizi Soru 7.

Anova

Soru 7	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.311	2	.155	.057	.944
Within Groups	62.151	23	2.702		
Total	62.462	25			

7. Sorunun Sig. Değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 7. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani; A, B ve C grup belediyeler arasında Yeni Beldelerin katılımıyla, sınırlar daha çok genişlemiş ve büyük kent belediye meclislerindeki üye sayısı artmıştır. “kalabalık meclisler” daha demokratik bir belediye örgütlenmesinin sağlandığına ilişkin alınan cevaplarda belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.66 :Varyans analizi Soru 8.

Anova

Soru 8	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2.367	2	1.183	.973	.393
Within Groups	27.979	23	1.216		
Total	30.346	25			

8. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 8. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani; A, B ve C grup belediyeler arasında, büyükşehir belediyelerinin görev sahasının çok geniş olması ile planlama çalışmalarında hizmet sağlama konularında aksaklıklara yol açıp açmadığına ilişkin alınan cevaplarda belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.67 :Varyans analizi soru 9.

Anova

Soru 9	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.000	2	.000	.	.
Within Groups	.000	23	.000		
Total	.000	25			

9. soruda bütün belediyeler aynı cevabı verdiği için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 9. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, yasadaki tek kriter olan nüfus ile bellirlenen yarıçaplarda çizilen sınırın BŞB sınırı olması konusuna ilişkin alınan cevaplara göre belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çünkü tüm belediyeler tek kriterin nüfus olmasına katılmamaktadır.

Çizelge 5.68 :Varyans analizi soru 11.

Anova

Soru 11	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.288	2	.144	.250	.781
Within Groups	13.251	23	.576		
Total	13.538	25			

11. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 11. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, mevcut valilik binasının pergel kuralı için bir kriter olup olmamasına ilişkin alınan cevaplara göre belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.69 :Varyans analizi soru 12.

Anova

Soru 12	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	17.848	2	8.924	3.419	.050
Within Groups	60.037	23	2.610		
Total	77.885	25			

12. sorunun Sig. değeri 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre,11. soru için hipotez kabul edilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, tüzel kişiliklerini kaybeden belde belediyelerin BŞB sınırına dahil olması ile yerleşimlerin nüfus açısından homojen hale gelip gelmediğine ilişkin alınan cevaplara göre belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.Çizelge 6.64'e göre B ve C grup belediyeler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. B grup belediyelerin büyük bir çoğunluğu nüfusun homojen bir hale geldiğine katılmakta, C grup belediyeler ise bu duruma katılmamaktadır.

Çizelge 5.70 :Varyans Tukey analizi soru:12.

(I) GRUPLAR	(J) GRUPLAR	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
A	B	-1.27	.796	.267	-3.27	.72
	C	.86	.742	.493	-1.00	2.71
B	A	1.27	.796	.267	-.72	3.27
	C	2.13(*)	.814	.040	.09	4.17
C	A	-.86	.742	.493	-2.71	1.00
	B	-2.13(*)	.814	.040	-4.17	-.09

Hipotez 2. Bu üç grup arasında büyükşehir belediye sınırına dahil olma konusunda avantaj ve dezavantajlar açısından farklılık vardır.

Sh:151'de belirtilen sorulara ilişkin sonuçlar verilmiştir.

Çizelge 5.71 :Varyans analizi soru 13 avantajlar.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Soru 13AA	Between Groups	3.951	2	1.975	2.804	.081
	Within Groups	16.203	23	.704		
	Total	20.154	25			
Soru 13BA	Between Groups	2.110	2	1.055	2.573	.098
	Within Groups	9.429	23	.410		
	Total	11.538	25			
Soru 13CA	Between Groups	6.224	2	3.112	4.674	.020
	Within Groups	15.314	23	.666		
	Total	21.538	25			
Soru 13DA	Between Groups	.158	2	.079	.081	.922
	Within Groups	22.457	23	.976		
	Total	22.615	25			
Soru 13EA	Between Groups	.031	2	.016	.042	.959
	Within Groups	8.584	23	.373		
	Total	8.615	25			
Soru 13FA	Between Groups	.125	2	.063	.088	.916
	Within Groups	16.337	23	.710		
	Total	16.462	25			
Soru 13GA	Between Groups	.100	2	.050	.048	.953
	Within Groups	23.746	23	1.032		
	Total	23.846	25			
Soru 13HA	Between Groups	2.897	2	1.448	2.959	.072
	Within Groups	11.257	23	.489		
	Total	14.154	25			

Elde edilen sonuç değerlendirildiğinde; 13. sorunun c kısmında Sig. değeri <0.05 olduğu için, 3 grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. 13. Sorunun a, b ve h kısımlarında ise sig. Değeri 0.05 değerine çok yakın çıkması, bu 3 grup arasında, “hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması, gereksinimlerin daha

hızlı karşılanması” yorumlarında farklılık bulunmaktadır. “Hiçbir yararı olmamıştır” yorumu için ise, A ve B grup belediyeler, C grup belediyelere göre farklı düşünmekte ve sınıra dahil olma konusunda hiçbir yararın olmadığını düşünmektedirler. Buna göre hipotez bu şıklar için kabul edilmiştir.

Diğer kısımlarında Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 13. Sorunun c kısmı için doğrulanmıştır. 13. sorunun diğer kısımları için hipotez reddedilmiştir.

Çizelge 5.72 :Varyans analizi soru 13/c.

(I) GRUPLAR	(J) GRUPLAR	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval Lower Bound Upper Bound	
A	B	-.37	.402	.631	-1.38	.64
	C	-1.13(*)	.375	.016	-2.07	-.19
B	A	.37	.402	.631	-.64	1.38
	C	-.76	.411	.175	-1.79	.27
C	A	1.13(*)	.375	.016	.19	2.07
	B	.76	.411	.175	-.27	1.79

* The mean difference is significant at the .05 level.

A Grup (BŞB sınırına sonradan dahil olan) belediyeler ile C Grup (merkez) belediyeler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Yani; BŞB sınırına dâhil olma konusundaki avantajlardan olan ‘kaynak tasarrufu’na seçeneğinin işaretlenmesinde, A ve C gruplarının görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 5.73 :Varyans analizi soru 13 dezavantajlar.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Soru 13AD	Between Groups	2.843	2	1.421	1.557	.232
	Within Groups	21.003	23	.913		
	Total	23.846	25			
Soru 13BD	Between Groups	1.151	2	.575	.696	.509
	Within Groups	19.003	23	.826		
	Total	20.154	25			
Soru 13CD	Between Groups	1.346	2	.673	2.128	.142

	Within Groups Total	7.270 8.615	23 25	.316		
Soru 13DD	Between Groups Within Groups Total	3.910 19.937 23.846	2 23 25	1.955 .867	2.255	.128
Soru 13ED	Between Groups Within Groups Total	.039 23.346 23.385	2 23 25	.019 1.015	.019	.981
Soru 13FD	Between Groups Within Groups	3.167 20.679	2 23	1.583 .899	1.761	.194
Soru 13GD	Total Between Groups Within Groups Total	23.846 .418 1.429 1.846	25 2 23 25		3.362	.052

13. sorunun G şıkkı hariç diğer şıklarda Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 13. sorunun G şıkkı hariç diğer tüm şıkları için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, BŞB sınırına dâhil olma konusundaki avantaj ve dezavantajların sorulduğu soruya alınan cevaplara ilişkin belediyelerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sadece; büyükşehir belediye sınırına dahil olma konusunda dezavantajlar için belirtilen “olumsuz yönü yoktur” yorumu için A ve B grup belediyeler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Çünkü A grup belediyelerin hepsi olumsuz yönü olmadığı konusuna katılmazken, B grup belediyelerin bazıları bu soru için görüş bildirmemiştir.

Hipotez 3. Bu üç grup arasında yasanın uygulanmasının İzmir açısından etkisini değerlendirmede farklılık vardır.

Sh:176’da belirtilen sorulara ilişkin sonuçlar verilmiştir.

Çizelge 5.74 :Varyans analizi soru 30.

Anova

Soru 30	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.154	2	.077	.225	.800
Within Groups	7.884	23	.343		
Total	8.038	25			

30. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 30. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, 50'kmlik yarıçapın İzmir için uygun olup olmadığına ilişkin verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çünkü belediyelerin çok büyük bir kısmı uygun olmadığını düşünmektedir.

Çizelge 5.75 :Varyans analizi soru 32.

Anova

Soru 32	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.959	2	.980	.298	.745
Within Groups	75.579	23	3.286		
Total	77.538	25			

32. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 32. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, BŞB sınırı dışında kalan 9 ilçenin de BŞB sınırına dahil olması ile İzmir'de planlama çalışmaları açısından olumlu bir gelişmenin olup olmayacağı konusuna ilişkin verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.76 :Varyans Analizi Soru 33.

Anova

Soru 33	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.792	2	.396	.515	.604
Within Groups	17.670	23	.768		
Total	18.462	25			

33. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 33. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup

belediyeler arasında, tüm il sınırlarının BŞB sınırına dahil olmasıyla tüm planlama sorunlarının çözülüp çözilemeyeceğine ilişkin alınan cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.77 :Varyans analizi soru 34.

Anova

Soru 34	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.112	2	.556	1.346	.280
Within Groups	9.503	23	.413		
Total	10.615	25			

34. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 34. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, farklı makroformlara sahip olan büyükşehirlerde sınırın tek tip kriterle çizilmesinin olumsuz olup olmadığına ilişkin alınan cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Böylece büyük bir çoğunluğun bu tek tip kurala ilişkin olumsuz görüşlerinin bulunduğu sonucuna ulaşılabilir.

Çizelge 5.78 :Varyans analizi soru 35.

Anova

Soru 35	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.484	2	.242	.188	.830
Within Groups	29.670	23	1.290		
Total	30.154	25			

35. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 35. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, her il için ayrı bir metodun geliştirilip geliştirilmemesine yönelik alınan cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 5.79 :Varyans analizi soru 36

Anova

Soru 36	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.008	2	.004	.034	.967
Within Groups	2.646	23	.115		
Total	2.654	25			

36. sorunun Sig. değeri > 0.05 olduğu için 3 Grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre, 36. soru için hipotez reddedilmiştir. Yani, A, B ve C grup belediyeler arasında, **deneme-yanılma yöntemi** ile ilerleyen sınırların genişletilmesi çalışmasının siyasi ve hukuki yönden sorunları ortaya çıkarıp çıkarmadığına ilişkin alınan cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Genel olarak tüm belediyeler sorunların çıkması konusunda hemfikirdir.

5.4 Bölüm Değerlendirmesi

İzmir ilinde, genel arazi kullanış yapısı, sosyo-ekonomik yapısı, nüfus gelişimi incelendiğinde, kentin yönetsel yapısının ve metropoliten sınırının değişimi ile BŞB'nin büyük bir hizmet alanına sahip olduğu görülmektedir.

Yapılan anket çalışması kapsamında,İzmir ilindeki tüm ilçe belediyeler, BŞB, ŞPO Genel Merkez ve MOİŞ ile yapılan görüşmeler doğrultusunda, 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda geçen pergel kuralının İzmir için uygun olmadığı, metodun yanlışlığı eleştirileri yapılmıştır. Yeni kriterlerin ve metodların geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tek değişkenli analiz sonuçlarına göre, 3 grup belediyeler de; 5216 sayılı BŞB yasasında geçen pergel kuralının, büyükşehir belediyeleri için uygun olmadığını düşünmekte ve İzmir özelinde ise; pergel kuralının mekansal planlama çalışmalarını olumsuz etkilediğini, sınırların il sınırı ile bütünleştirme çalışmalarının yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Büyükşehir belediyesinin görev alanlarının ve etkinliğinin fazla olması konusunda olumlu-olumsuz görüşlerin olması konusunda 3 grup belediye arasında, farklılıklar bulunmaktadır.

Tüm gruplardaki belediyeler, İzmir BŞB'nin tüm işlere yetişemediğini ve planlama süreçlerinin uzadığı konusundaki rahatsızlıklarını belirtmişlerdir. ŞPO Genel Merkez de bu duruma katılmakta ve İzmir için bir çözüm yolu aranması gerektiğini

belirtmiştir. BŞB ise ilçe belediyelerinin aksine tüm işlere yetiştiklerini ve planlama süreçlerinde herhangi bir aksaklık olmadığını belirtmiştir.

Tüm belediyeler ve anket yapılan kişiler, tek başına nüfus kriterinin BŞB olup olmama durumunun belirlenmesi için yeterli olmadığı konusunda %100 oranında görüş birliği saptanmıştır.

Nüfus kriteri dışında BŞB olabilmenin kriterlerinin neler olabileceğine ilişkin sorulan anket sorusuna göre erişilebilirlik\ulaşılabilirlik, yoğunluk ve ekonomik gelişmişlik düzeyi kriterlerinin de olması gerektiği belediyelerce en çok işaretlenen kriterler olarak belirlenmiştir. ŞPO Genel Merkez ve BŞB ise bu kriterlere ilaveten yönetsel bölünme kriterlerinin de olması gerektiğini açıklamışlardır.

Çok değişkenli (varyans analizi) sonuçlarına göre; 3 grup belediyenin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelenerek, genel olarak belediyelerin hepsinin aynı konularda benzer görüş verdikleri görülmüştür. Yani belediyeler arasında anlamlı ve ciddi farklı düşünceler bulunmamaktadır.

Büyükşehir belediye sınırlarına dahil olunmasıyla yaşanan avantaj ve dezavantajlara ilişkin görüşlerde belediyeler arasında bazı farklılıkların bulunmasına rağmen, pergel kuralının kriterlerinin yetersiz olduğuna ilişkin sorulara tüm belediyeler aynı olumsuz görüşlerini belirtmişlerdir. İzmir için çözüm önerilerine ilişkin sorulan son anket bölümlerindeki sorulara alınan yanıtlarda da tüm belediyeler aynı görüşleri beyan etmişlerdir. Bu durum; BŞB sınırlarının oluşturulmasını tarif eden pergel kuralının tüm büyükşehir için uygun olmadığı ve mekansal planlama çalışmalarını olumsuz etkilediği konusunda tüm belediyelerin bu durumu kanıtladığını göstermektedir.

6. GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Hızlı nüfus artışı, sanayileşme, ulaşım, çevre sorunları ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler, kamu hizmetlerinin kapsamını ve ölçek boyutlarını büyütüştür. Ortaya çıkan sorunlar her geçen gün ağırlaşmakta ve çözülmesi de o oranda zorlaşmaktadır. Sorunların başında ise metropoliten alanlardaki yönetim yetersizliğidir.

Özellikle Türkiye’de değişen yasalarla beraber getirilen yeni düzende; 5216 sayılı büyükşehir belediye kanunu ile, 1.Büyükşehir belediye sınırları içerisinde 1/5000 ile 1/25000 ölçekteki planlama çalışmalarının BŞB’lerince yürütüleceği, büyükşehir belediye sınırları içerisinde üst ölçekli ortak bir planlama dili ve otoritesinin oluşturulmaya çalışılmaktadır. 2. BŞB sınırları içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planlarda yapılacak değişiklikleri onaylamak ve uygulanmasını denetlemek yetkilerinin de BŞB’lerin elinde olması, planlama çalışmalarında etkin bir denetimin amaçlandığını göstermektedir. 3. Yasa, büyükşehir belediyelerini, sadece alansal olarak genişletmekle kalmamış, görev, yetki ve sorumluluk alanlarını da genişleterek, ilçe ve alt kademe belediyeleri üzerinde eşgüdüm, denetim ve yaptırım yetkileri ile donatmıştır.

2000’li yıllarla birlikte metropoliten alan yönetimlerimizle yeni arayışlar ve bu doğrultuda reform girişimleri hız kazanmıştır.

Türkiye ile diğer ülkeler arasında metropoliten alanın genişletilmesi stratejileri bakımından bazı benzerlikler olmasına rağmen uygulama ve yöntem açısından farklılıklar bulunmaktadır. Bu amaç ortaklığına rağmen ölçek genişletme uygulamaları ülkelerin sahip oldukları yönetim geleneğinden etkilenmektedir. Bu kapsamda Türkiye’deki uygulamanın ayırt edici özelliği, merkezi yönetimin büyük ölçüde belirleyici olduğu bir bütünleştirme sürecinin yaşanmasıdır.

Gelişmiş ülkelerdeki metropoliten alan çevresindeki yerlerin anakentle birleştirilmesi girişimlerinde ise Türkiye’den farklı olarak bütünleştirilmiş yönetim birimlerindeki

halkın iradesi göz önünde tutulmaktadır. Bunun yanı sıra bütünleştirme sonrası ortaya çıkacak durumlar önceden ayrıntılı fizibilite çalışmalarıyla incelenerek kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Türkiye’de ise 5216 sayılı yasayla getirilen pergel düzenlemesinin bu açıdan gelişmiş ülkelerde benzeri bulunmamaktadır.

Uygulama sürecinde ise metropoliten alan çevresindeki yarı kentsel ve kırsal özellikteki geniş alanların metropoliten sınırlara dahil edilmesine rağmen bunun sonuçları üzerine yasa çıkarılmadan önce fizibilite çalışmaları, hizmet etkinlik ve verimlilik analizleri yapılmamıştır. Ayrıca kent büyüme tekniklerinin uygulanmasına gerek görülmemiştir. Merkezi yönetim tarafından bu konuda bilimsel çalışmaların yaptırılması da teşvik edilmemiştir. Yeterli ampirik çalışmalarla desteklenemediği için bir süre sonra tek düze açıklama biçimine dönüşmektedir. Türkiye’de metropoliten alan yönetiminde benzer yönde bazı gelişmeler söz konusudur. Metropoliten alan sınırlarının nüfusa bağlı olarak pergel düzenlemesi çerçevesinde genişletilmesi, bu düzenlemelerin planlama bütünlüğünü, etkinlik ve verimliliği sağlamayacağı gibi birtakım savsöz ve söylemlerle meşrulaştırılmaktadır. Bu kapsamda alan genişletilmesi stratejisi, söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesinde söylenegelmiş bir çözüm haline getirilmiştir. Bu çözümün kendisinin sonuçları ampirik düzeyde inceleme konusu yapılmamıştır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar iki aşamada değerlendirilmiştir.

İlk aşamada Türkiye’deki 16 büyükşehirde incelenen BŞB sınırına göre, her ilde nüfus kriteri baz alınarak farklı büyüklüklerde çizilen daireler BŞB sınırını oluşturmuştur. Kentlerin makroformlarının dikkate alınmadığı da açıkça görülmüştür. Linner makroforma sahip olan kentlerde (Antalya, Mersin, İzmir..vb) pergel kuralı denize taşmaktadır. Bu durum da, kuralın her il için uygun bir sınır oluşturmadığını göstermektedir. Bazı illerde BŞB sınırının eski haline göre, 2-3 kat artması, kısıtlı kaynakları olan birçok belediyeyi tüm işlere nasıl yetiyeceği konusunda açmaza götürmüştür. Ayrıca büyükşehirlerde yıllara göre sosyo ekonomik değişimler incelendiğinde de bazı iller BŞB olmasına rağmen gelişmişlik düzeylerinde artış beklenirken, yıllara göre bu artış yaşanmamıştır. Bu durumda, büyükşehir olma/olmama durumunun illere neler katıp katmayaacağı konusunda bir belirsizlik olduğu söylenebilir.

İkinci aşamada ise İzmir örneklemini üzerinde analiz çalışmaları yapılmıştır. Çoğunlukla 10 - 15 yıl arası ile 15 yıldan fazla süredir çalışan deneyimli şehir plancıları ile yapılan anket çalışmalarında;

- Anket yapılan belediyelerin büyük bir çoğunluğu büyükşehir belediyelerinin görev alanlarının artması konusunda hem fikirdir.
- Anket yapılan belediyelerden merkez belediyeler ile BŞB sınırına yeni dahil olan belediyelerin büyük bir çoğunluğu yeni yasadaki büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki iş bölümü tanımlarının net olduğu konusuna katılmaktadırlar.
- 5216 sayılı BŞB yasası ile beraber yerel düzeyin planlama yetkilerinde kısıtlılık olduğu konusuna, her üç belediye de katıldıklarını belirterek aynı görüşü vermişlerdir.
- BŞB'lerin planlama yetkisinin artması ile kontrollü bir planlama süreci sağlandığı konusuna, merkez belediyeler katılırken, diğer belediyelerin çoğu katılmamaktadır. ŞPO Genel Merkez de bu yetki ile İzmir İli için daha kontrollü bir planlama sürecinin sağlandığını belirtmiştir. Sadece BŞB sınırına dahil olmayan belediyeler, yeni yasayla beraber yerel ölçekteki kararların dahi BŞB meclisine gönderilmesinin olumsuz olduğunu düşünmektedir. Diğer belediyeler ise bu konunun İzmir'deki planlama süreçlerine olumlu etkisinin olacağını düşünmektedir.
- Tüm gruptaki belediyeler, İzmir BŞB'nin tüm işlere yetişemediğini ve planlama süreçlerinin uzadığı konusundaki rahatsızlıklarını belirtmişlerdir. ŞPO Genel Merkez de bu duruma katılmakta ve İzmir için bir çözüm yolu aranması gerektiğini belirtmiştir. BŞB ise ilçe belediyelerinin aksine tüm işlere yetiştiklerini ve planlama süreçlerinde herhangi bir aksaklık olmadığını belirtmiştir.
- BŞB'lerin gelirlerinde ciddi bir artış olduğu, BŞB sınırına sonradan dahil olan iki belediye hariç diğer tüm belediyelerce belirtilmiştir. Büyükşehir belediyesi de kendi gelirlerinde artış olduğunu onaylamıştır.
- Nüfus kriterinin azaltılması, siyasi kararlarla BŞB olabilmenin önünü açtığına ilişkin yargı sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde A ve B grup

belediyelerin %50'si bu duruma katılmakta, C grup belediyelerin %67'si ise kısmen katılmaktadır. Nüfus kriterinin büyüklüğünün ne olacağına ilişkin anket sorusu sonucuna göre ortalama %60 oranında minimum 1.000.000 kişi olması gerektiği düşüncesi hakimdir. Büyükşehir belediyesi de minimum 1.000.000 kişi kriterinin olması gerektiğini belirtmiştir. Fakat ŞPO Genel Merkez ise minimum 5.000.000 kişi kriterinin olması gerektiğini savunarak, diğer görüşlerden farklı bir yorum katmıştır.

- BŞB olabilmek için 750.000 nüfus ölçütünün yeterli olup olmadığı konusunda hazırlanan anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde A ve B grup belediyelerin %70'i , C grup belediyelerin ise %90'ı bu kriterin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. BŞB ve ŞPO Genel Merkez de aynı görüştedirler.
- Tüm belediyeler ve anket yapılan kişiler, tek başına nüfus kriterinin BŞB olup olmama durumunun belirlenmesi için yeterli olmadığı konusunda %100 oranında görüş birliği saptanmıştır.
- Nüfus kriteri dışında BŞB olabilmenin kriterlerinin neler olabileceğine ilişkin sorulan anket sorusuna göre erişilebilirlik\ulaşılabilirlik, yoğunluk ve ekonomik gelişmişlik düzeyi kriterlerinin de olması gerektiği belediyelerce en çok işaretlenen kriterler olarak belirlenmiştir. ŞPO Genel Merkez ve BŞB ise bu kriterlere ilaveten yönetsel bölünme kriterlerinin de olması gerektiğini açıklamışlardır.
- BŞB' lerin yetki sınırlarının genişletilmesinin olumlu bir gelişme olduğunu A ve C grup belediyeler düşünürken BŞB sınırına dâhil olmayan B grup belediyeler bu durumu olumsuz karşılamaktadır. ŞPO Genel Merkez ve BŞB ise olumlu bir gelişme olduğunu düşünmektedir.
- A ve B grup belediyelerin çoğu, belediye hizmetlerinin bütünlüğünün sağlamak için tek başına alan ölçeğinin büyütülmesinin yeterli olmadığını düşünmektedir. BŞB ve ŞPO Genel Merkez de hem ölçeğin büyütülmesi hem de başka yöntemlerinde geliştirilebilmesi gerektiğini belirtmiştir.
- Sınırların genişlemesiyle BŞB meclislerindeki üye sayılarının artması kimi belediyeler demokratik bir yapının oluşacağını düşünürken, kimi belediyeler

ise kalabalık meclislerde demokratik bir yapının olamayacağını düşünmektedir.

- Anket yapılan belediyelerde, BŞB'nin görev sahasının çok geniş olması hizmet sağlama konusunda aksaklıklara yol açmakta olduğu ifade edilmektedir.
- Anket çalışması yapılan tüm belediyeler ve tüm başkanlarca BŞB sınırının belirlenmesinde tek kriterin nüfus olmasının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Nüfus kriteri dışında kentin mekansal gelişme eğilimleri, ulaşım olanakları, yoğunluk kriteri, topoğrafik eşikler ve yönetsel bölünme kriteri vb... kriterlerin olması gerektiği belirlenmiştir.
- Pergel kuralında mevcut valilik binasının merkez kabul edilmesi ölçütü belediyelerde doğru bulunmamaktadır. Fakat bazı belediyeler, kural için bir merkez belirlenecekse mecburen bunun valilik ya da BŞB olması gerektiğini savunmuştur.
- BŞB sınırına dahil olma konusunda belirtilen avantajlar ve dezavantajlar şunlardır;

Avantajlar ;

- Hizmetlerde bütünlüğün sağlanması
- Yeni hizmetlerin sunulması
- Kaynak tasarrufunun sağlanması
- Hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanmasıdır.

Dezavantajlar;

- Bürokrasinin artması
- Yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi
- Yerel hizmetlerin belirlenmesinde sorunların artması
- Yerel demokrasinin zarar görmesidir.
- BŞB sınırı dışındaki belediyeler aşağıdaki nedenlerden ötürü sınıra dahil olmak istemektedirler;

- BŞB sınırları civarındaki yerel yönetim birimlerinin, BŞB sınırına dahil olarak BŞB'den hizmet almak istemeleri
- Hem idari hem de mali açıdan bazı hizmetleri yerine getiremezken BŞB desteği ile yapabilir hale gelmek istemeleri
- Genişletilmiş BŞB sınırları içinde yer alarak kentlileşmek istemeleridir.
- BŞB sınırı dışındaki belediyeler aşağıdaki nedenlerden ötürü sınıra dahil olmak istememektedirler;
- Söz konusu belediyelerin bazı gelirlerini BŞB ile paylaşmak istememeleri
- Belediyelerin kendi sınırları içerisindeki alanlarda plan yapma yetkisini BŞB ile paylaşmak istememeleri
- İlk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaybetmek istememeleri
- Üst düzey mekansal planlama kararlarından bağımsız davranma isteğidir.
- BŞB sınırına sonradan dahil olan belediyeler (A grup), kendi rızaları olmadan BŞB sınırına dahil olmuşlardır ve bu durumdan memnun değildirler. Mümkün olsa BŞB sınırından çıkmayı düşünmektedirler. Çünkü BŞB'nin hizmetlerinden memnun değiller ve hizmetleri üslenmekte yeterli olduğunu düşünmemektedirler. Sınra dahil olduktan sonra BŞB'nin yaptığı olumlu hizmetlerin başında yerel baskıdan uzak alınan planlama kararları ve ulaşım hizmetidir. Olumsuz hizmetler ise planlama eksikliği, planlama süreçlerinin uzaması ve altyapı ücretlerindeki artıştır. BŞB'den yapılması istenen planlama, altyapı ve yatırımlara ilişkin hizmetlerin yapılmadığı belirtilmiştir.
- BŞB sınırı dışında kalan belediyeler (B grup), dahil olmak için BŞB'ye dava açmamışlardır. İçlerinden sadece 1 tanesi BŞB sınırına dahil olmak isterken, diğerleri istememektedirler. Sınra dahil olmadıkları için araç, yetişmiş teknik personel ve sosyal-teknik altyapı alanlarına ilişkin eksiklikler mevcuttur. BŞB sınırına dahil olsalar özellikle mekansal planlama, altyapı yatırımları ve hizmet alma konusunda BŞB'den yardım geleceğini düşünmektedirler.
- Merkez belediyeler (C grup) BŞB sınırının genişletilmesinden memnun olduklarını belirtmektedir. Özellikle plan yapma/denetleme yetkilerinin

toplanması ve bütüncül mekansal planlama çalışmalarının yürütülmesi açısından sınırın genişletilmesinden memnunken, bazı belediyeler alt ölçekli planlama çalışmalarında yoğunluğun olması, sistemin ağır işlemesi, belediyelerle olan koordinasyon problemlerinden ötürü memnun değillerdir. Yasa öncesindeki yaşadıkları altyapı/hizmete ilişkin sorunlar ile yetki devrine ilişkin sorunların yasayla birlikte çözüme kavuştuklarını belirtmişlerdir.

- BŞB, kendi sınırlarının genişletilmesini kısmen olumlu bulmaktadırlar. Özellikle plan yapma/denetleme yetkilerinin toplanması, bütüncül mekansal planlama çalışmalarının yürütülmesi ve hizmetlerde eşgüdümün sağlanması konumunda sınırların genişletilmesini olumlu bulmaktadır. Yereldeki belediyelerle olan koordinasyon problemleri ve alt ölçekli planlama çalışmalarına sistemin ağır işlemesinden ötürü sınırların genişletilmesini olumsuz karşılamaktadırlar.
- Anket çalışmasında belirttikleri üzere; ilçe belediyeler, mekansal planlama sorunları, personel ve kaynak eksiklikleri yaşadıkları için BŞB sınırlarına dahil olmak istemektedirler. BŞB, sınıra yeni dahil olan alanlarda değişime ilişkin mekansal gelişme/kontrolü ve planlama-uygulama çalışmaları konularında baskıların yaşandığını belirtmiştir. Ayrıca BŞB İzmir’de bütüncül planlama çalışmalarını tamamladıklarını aktarmıştır. Pergel kuralının İzmir’de uygulanmasının ardından bu duruma karşı gelen bir belediyenin kendilerine dava açtığını belirten BŞB, bu davanın reddedildiğini ve o ilçenin de kendi sınırları içerisine dahil edildiğini belirtmiştir.

Belediyelerle yüzyüze yapılan görüşmelerde;

- Bazı belediyeler BŞB için sadece bulundukları mevkiden planlama çalışmaları yaptıklarını, yerel ölçeğe inmeden, her ilçe için aynı nitelikte planların yapıldığı belirtilmiştir.
- Yıllardır İzmir’in turizm kaynağı olan, il için önemli bir gelir kaynağı elde eden ve tüm yolların bağlandığı Çeşme ilçesini İzmir metropoliten alanı sınırları içerisinde tutmamak, bütüncül planlama çalışmaları yapmamak İzmir’deki planlama çalışmaları için büyük bir eksikliktir.

- Büyükşehir belediyesinin sınırlarının genişlemesine rağmen, hala eski ilçelerini içeren eski sınırı göz önüne alan çalışmalar yaptığı belirtilmiştir.
- Bu yasanın Ankara temelli bir yasa olduğu, Ankara'daki bir ilçenin büyükşehir belediye sınırları içerisine alınmak istendiği için seçim öncesi, düşünülmeyen, tartışılmadan, aceleci bir tavırla yapılan ve sonra da tüm büyükşehirler için uygulanan nitelikte bir yasa olduğu belirtilmiştir.
- Bazı belediyeler sınıra dâhil olmak istememelerinin nedenini, en alt düzeydeki planlama kararlarının bile BŞB'ne gidecek olması sebebiyle sürecin uzayacak olması, ilçeyi ilçe belediyesi kadar iyi tanıyamayacak olan BŞB'nin kararlarını neye göre vereceğinin meçhul olması olarak belirtmişlerdir.
- Bazı belediyeler 2004 yılından sonra sınıra dâhil oldukları için olumlu gelişmeler beklerken, geçen 7 yılda herhangi bir değişiklik yapılmadığını belirtmiştir.
- Bazı belediyeler BŞB'den aylardır randevu alamadıklarını belirterek, özellikle bu sürenin uzatıldığını, halkla ya da yatırımcıyla ilçe belediyesini karşı karşıya getirmek için çaba sarf edildiği söylenmiştir.
- Özellikle bazı belediyeler, BŞB sınırı çizilirken bazı belde belediyelerinin unutulduğunu, hala sınır dışında olduğunu, sınır tespit çalışmalarının çok yüzeysel yapıldığını ve devamlı bir problem doğurduğunu anlatmışlardır.
- Yapılan yüz yüze anket çalışmalarında pergel kuralının çok anlamsız olduğu, neden valilik binasının seçildiğine dair bir gerekçenin belirtilmediği, kısaca bu kadar önemli bir sınırın saçma bir yöntemle çizilip uygulandığı eleştirilmiştir.
- Pergel kuralında İzmir için geçerli olan 50 km'lik yarıçapın İzmir için bir geçiş dönemini yansıttığı bu dönemin aslında bir geçiş dönemi olduğu, yakın zamanda tüm il sınırları olması yolunda girişimlerde bulunacakların belirtmişlerdir.

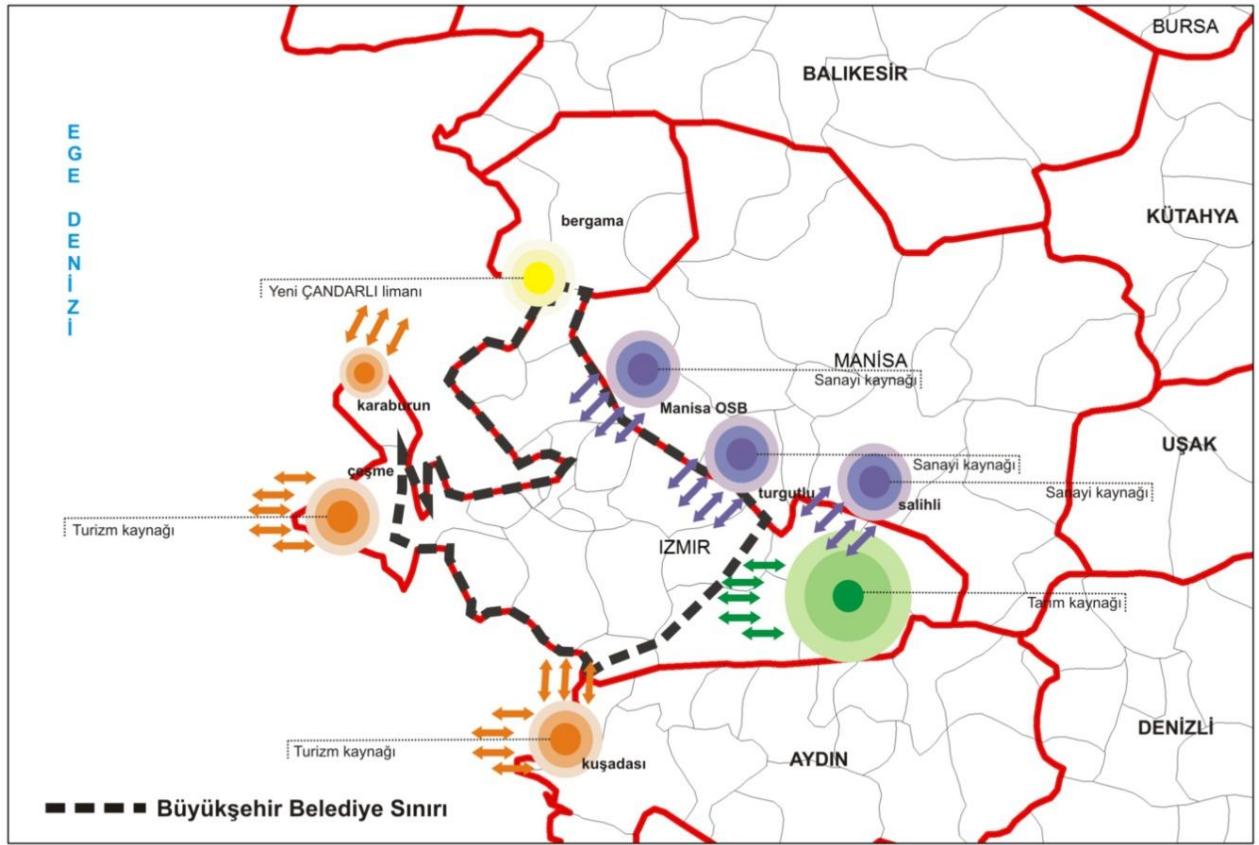
İzmir'in mekansal planlama gelişimine uygun olmayan ama uygulanan 50 km'lik yarıçap tüm belediyelerce ve başkanlar tarafından eleştirilmektedir. Sınır dışında kalan 9 ilçenin de BŞB sınırına dahil olması İzmir'de planlama çalışmaları açısından olumlu bir gelişme olacaktır. Fakat MOİŞ'nin de belirttiği gibi il sınırlarıyla BŞB sınırlarının çakıştırılmasının yanı sıra çeşitli kriterler belirtilerek bu kriterlere uygun bir sınırın çizilmesi gerekmektedir. İl sınırlarıyla tamamen örtüşmesi durumunda tüm planlama sorunları için bir çözüm bulunmuş olmasa da şu anki durumuna göre daha sağlıklı ve nitelikli planlama çalışmalarının yapılacağı aşıkardır.

İzmir İlinde detaylı incelenen pergel kuralının olumsuz yanları düşünüldüğünde, Türkiye'deki diğer büyükşehirlerde (İstanbul ve Kocaeli hariç) sebep olduğu birçok farklı sorunların olması muhtemeldir.

Türkiye'deki BŞB'lerde lineer kent makro formuna sahip olan illerde çizilen pergelin büyük bir kısmının denize taşması, yasanın illerin makro formuna uygun olmayan bir kuralla sınırın belirlendiğini göstermektedir. Bu sebeple BŞB sınırının belirlenmesi konusunda ayrı ayrı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Hiç tartışılmadan, denetlenmeden, irdelenmeden deneme yanılma yöntemi ile çıkarılan bu kural BŞB'lerin mekansal planlama çalışmalarını olumsuz etkilemekte, teknik gerekçelerin ötesinde asıl olarak sosyo-ekonomik yapının dönüştürülmesine ilişkin politik bir takım gerekçelere dayanıldığının bir göstergesidir.

Sonuç olarak; tezin ilk bölümünde kurulan hipotez doğrulanmıştır. Yani; Türkiye'deki büyükşehirlerde 5216 sayılı BŞB yasasında, BŞB sınırlarının belirlenmesi için belirlenen pergel kuralı, büyükşehirler için uygun bir metod değildir.Yapılan anketler de göstermektedir ki İzmir için bu pergel kuralı BŞB sınırlarının belirlenmesinde sorunlara yol açmıştır ve İzmir'in coğrafi yapısıyla örtüşmeyen bu kural BŞB sınırlarının belirlenmesi için uygun bir yöntem değildir.

Şekil 6.1. İzmir BŞB sınırı ve yakın çevre etkileşimi.

Şekil 6.1’de görüldüğü gibi, İzmir’de BŞB sınırının, sadece il sınırları baz alınarak değil, yakın çevresindeki etkileşim halinde olduğu birçok yerleşimleri de kapsaması gerektiği söylenebilir. Özellikle Çeşme gibi İzmir’in turizm kapısı olan, Turgutlu-Manisa ve Salihli gibi İzmir’in sanayi kolu olan, Tire-Ödemiş-Kiraz gibi İzmir’in tarım merkezi olan ve yeni bir yatırım olarak kararlaştırılan liman kararıyla Bergama’da yapılacak olan yeni Çandarlı limanı gibi önemli lokasyonların BŞB sınırını dışında olması İzmir’deki mekansal planlama çalışmalarını olumsuz etkileyecektir.

KAYNAKLAR

- Altuğ, F., (1989).** Kent Ekonomisinin İlkeleri, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Yayın No:34, Bursa
- Altun, D. A., (2010).** Kent Çeperlerindeki Az Katlı Konut Topluluklarının Kullanıcı-Mekan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi:İzmir Örneği,İzmir
- Ak, İ., (1981).** Metropolleşme Sürecinde Türkiye ve İzmir Örneğinde Çözüm Araştırması, DPT-Sosyal Planlama Dairesi-Araştırma Şubesi, Ankara
- Arbital, A. L., (1986).** Cities and Metropolitan Areas, Creative Edutional Society, Inc., Mankato ve Minessota
- Auby, J.-B.,Jean-F. A. ve Rozen N., (2008).** Droit des Collectivités Locales, 4.ed, PUF, Paris
- Aydiner, G., (1995).** ‘*Metropol olgusu ve Yönetimi Üzerine Düşünceler*’, Yeni Türkiye, Yıl:1, S.4
- Aydınoglu , A. Ç., Yıldırım, V., ve Özendi, M.; (2007).** ‘Ulusal Tabanlı Adres Bilgi Sistemi İçin İdari Birim Yapısının Konumsal Modellenmesi’, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10.Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, Ankara
- Ayhan, U., (2008).** ‘*Amerika Birleşik Devletlerinde Yerel Yönetimler*’ Sayıştay Dergisi, Sayı 70
- Aytaç, F., (2005).** Gerekçeli-Açıklamalı Belediye ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Ankara,
- Bahl, Roy W. –Linn ve Johannes F., (1992).** Urban Public Finance in Developing Countries, Oxford University Press/The World Bank
- Berger, P. L., (1997).** ‘*Four Faces of Global Culture*’, The National Interest, No:49,
- Bernard, H. Ross, Myrone A. Levine, (2006).** Urban Politics: Power in Metropolitan America, Thomson Wadsworth, Canada
- Blair, G., (1981).** Government at the Grass-Roots,Third Edition, Palisades Publishers, California
- Blomquist, W. ve Roger B. P.; “Unigov: Local Government in Indianapolis and Marion County, Indiana”, The Government of World Cities, (Editör: L. James Sharpe), John Wiley & Sons Ltd., Chichester**
- Blumenfeld, H., (1968).** The Modern Metropolis, The Mit Press, Cambridge
- Bourne, L. S., (1982).** Specialized Activity Patterns and Systems, Oxford University Press, New York
- Breux S., Jean-Pierre C. ve Emmanuel N., (2007).** “*Political Rescaling and Municipal Cultural Public Policies: A Comparision of France and Québec*”, International Journal of Urban and Regional Research
- Brunn, S. ve Jack W., (1983).** Cities of the World, Harper Collins Publishers Inc. New York

- Brunn, F., (1995).** “*Dilemmas of Size: The Rise and Fall of the Greater Copenhagen Council*”, The Government of World Cities, (Editör: L. James Sharpe), John Wiley & Sons Ltd., Chichester
- Ceylan, S., (2005).** “Türkiye’nin Mülki İdare Taksimatı, Kullanılan Ölçütler Ve Burdur-Isparta İl Sınırının Coğrafi Bakımdan Tahlili ‘’, I. Burdur Sempozyumu, 16-19 Kasım 2005, Burdur
- Cdlr, M., (1995).** Yerel Yönetimlerde Mali Yönetim, MİGM Yayınları, Yayın No: 2, Ankara
- Çınar, T., Çiner U. C. ve Zengin, O., (2009).** ‘Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci, TODAİE, Ankara
- Demir, K. ve Çabuk, S., (2010).** ‘ ‘ *Türkiye’de Metropolitan Kentlerin Nüfus Gelişimi* ‘ ’, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 28
- Dinler, Z., 1998:** Bölgesel İktisat, 5. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa
- Doğanay, H., (1997).** Türkiye Beşeri Coğrafyası. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, s.249-250.
- Douglass, H. ve P., (1970).** The Suburban Trend, Arno Press, New York
- Doxiadis, C. A., (1968).** Ekistics, Oxford University Press, New York
- Dökmeci V., Dülgeroğlu, Y. ve Berköz, L., (1993).** İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu Ve Büro Binaları, İstanbul
- DPT Kalkınma Planı, (1963).** Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1963-1967
- DPT Kalkınma Planı, (1968).** İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1968-1972
- DPT Kalkınma Planı, (1973).** Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1973-1977
- DPT Kalkınma Planı, (1979).** Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-1983
- DPT-ÖİK, (2000c):** 8. BYKP-Bölgesel Gelişme-Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayınları, Yayın No: 2502, ÖİK: 523, Ankara
- Duncan, O. D. ve Diğerleri, (1961).** Metropolis and Reigon, 2. Baskı, John Hopkins Press, Baltimore
- Efe, M. ve Aydın B. A., (2009).** İdari Sınırlara Dayalı Planlamanın Değiştirilebilirliği ve Havza Temelli İl Sınırları Önerisi, Ege Coğrafya Dergisi, 18/(1-2) (2009), 73-84, İzmir
- Eke, A. E., (1982).** Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler, AÜSBF Yayınları, Yayın No: 505, Ankara
- Eke, A. E., (1985).** ‘ ‘ *Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler: Batı Deneyimi ve Türkiye* ‘ ’, Amme İdaresi Dergisi, C.18, S.4
- Eke, F., Erol, D. ve Armanlı, B., (1998).** Metropolitan Planlama ve Yönetimi Deneyimleri, Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları, 15-16 Ekim 1998, I.Sempozyum Bildirileri, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Ekren, N., (1999).** ‘ ‘ *Büyük Şehirlerin Ekonomik Gelişimi ve Geleceği. İstanbul’a İlişkin Bir Değerlendirme* ‘ ’, Kent Yönetimi-İnsan ve Çevre Sorunları Sempozyumu-17-19 Şubat, İstanbul

- Ercan, M. ve Bingöl, S., (1998).** ‘*Ankara Metropolitan Kentinin Güncel Planlama Ve Uygulama Sorunları*, Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları, I. Sempozyum Bildirileri, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Erdumlu, G., (1993).** Büyükşehir Belediyeleri Araştırması, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Başkanlığı, DPT Yayınları, Ankara
- Ertürk, H., (1995).** Kent Ekonomisi, 1. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa
- Eryılmaz, B., (1996).** ‘*’ Küreselleşen Dünyada Kent, İnsan ve Yönetim ’*’, İzlenim, Aylık Dergi, Sayı :33-34, İstanbul
- Eryılmaz, B., (1997).** Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması, Birleşik Yayıncılık, İstanbul
- Eryılmaz, B., (2000).** ‘*Adapazarı’nda Büyükşehir Belediyesi ile Yeni Bir Sayfa*’ SED, Yıl:3, S.11,
- Florence, P. S., (1955).** ‘*Economic Efficiency in the Metropolis*’, The Metropolis in Modern Life Garden City, Doubleday
- Freidman, J. ve John, M., (1965).** “ *The Urban Field, Journal of the American Institute of Planners*”, C.31, ss. 312-319
- Friedman, J., (1972).** ‘*Urbanisation et Développement National: Une étude Comparative*’, Revue Tiers, S. 45, Monde
- Feldman, L., George F., Drew H., Ünlü H. ve Yıldırım S., (1988).** Metropolitan Yönetim Dünyada ve Türkiye’de, (Editör:Selahattin Yıldırım ve Bedrettin Dalan’ın Önsözüyle), İBB ve TCMBBB Yayınları, İstanbul
- Geray, C. ve diğerleri, (1995).** Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri Araştırması, TBD ve KAV Yayınları, Ankara
- Gottmann, J., (1967).** Megalopolis: The Urbanized Northeastern Seaboard of the United States, 4. Baskı, The MIT Press, Cambridge-Massachusetts, London
- Göçer, O., (1990a).** Metropolitan Planlama, YÜMF-SPB Yayınları, Üniversite Yayın No: 204, Fakülte Yayın No: MF-SPB 90.001, İstanbul
- Grass, N., S.B., (1969).** An Introduction to Economic History, Augustus M. Kelley Publisher, New York
- Güler, B. A., (1987).** ‘*Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları*’, Türk İdare Dergisi, Sayı:374
- Güler, B. A., (1988).** ‘*Planlama İşlevi Örneğinde Büyük Kent ile İlçe Belediyelerinin İlişkileri*’, Türk İdare Dergisi, Sayı: 378
- Gümüşçü, O., (2010).** ‘*Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Sınır Kavramı*’, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi 2010, Çankırı
- Hall, P., (1966).** The World Cities, BAS Printers Ltd. Wallop, Hampshire
- Harloff, E. M., (1987).** The Structure of Local Government in Europe, IULA, Hague
- Harrigan, J. J., (1981).** Political Change in the Metropolis, 2. Baskı, Little-Brown and Company (Inc.), Boston-Toronto

- Howard, E., (1965).** Garden Cities of To-Morrow, (with Introduction by Lewis Mumford), The MIT Press Cambridge, Massachusetts
- Irmak, Y., (1974).** “ Kentleşme ve Nüfus Artışı “, Cumhuriyet
- İsbir, E. G., (1991).** Şehirleşme ve Meseleleri, 2. Baskı, Gazi Büro Yayınları, Ankara
- İzbırak,R., (1986).** Coğrafya Terimleri Sözlüğü. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s.281.
- İzmir Ticaret Odası, (2003).** İzmir Stratejik Planı 2003-2012, İzmir
- İZMİMOD, (2009).** İzmir Mimarlar Odası, 1/25.000 İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Değerlendirme, 2009
- İBB Stratejik Plan, (2006).** İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, İzmir
- Kalaycıoğlu, E., (1989).** Division of Responsibility-Local Government in Turkey, Editör: Metin Heper, Routledge
- Kalkan S., Çetiz, S. Ve Akay, Z., (2004).** *İstanbul Metropoliten Alanı Ve Bu Alanda Yaşanan Yapısal Değişim* “Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge” konulu "Dünya Şehircilik Günü, 28.Kolokyumu
- Kaya, A., (1997).** Büyükşehir Sisteminde Belediyeler Arası İlişkiler; Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Yayın No: 18, Kayseri
- Keating, M., (1991).** Comparative Urban Politics, Power and the City in the United States, Canada Britain and France, Edward Elgar Publishing Company Old Post Road/Brookfield/Vermont
- Keleş, R., (1961).** Şehirleşme Hareketleri; AÜSBF Yayınları, Yayın No: 122-104; Şehircilik Enstitüsü Yayın No:8, Ankara
- Keleş, R. ve A. Ünsal, (1982).** Kent ve Siyasal Şiddet, AÜSBF Yayınları, Yayın No:507, Ankara
- Keleş, R., (1984).** “Japonya’da Yerel Yönetimler”, AİD, C.17, S.3
- Keleş, R., (1985).** ‘ Türkiye’de Anakent Yönetimi’, Amme İdaresi Dergisi, C.18, S.2
- Keleş, R., (1988).** ‘ Türkiye’de Kent Yönetimi, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara
- Keleş, R., (1990).** Kentleşme Politikası, İmge Yayınları, Ankara
- Keleş, R., (1995).** ‘Hizmette Halka Yakınlık (Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler’, ÇYYD, C.4, S.1, Ocak
- Keleş, R., (2000b).** Kentleşme Politikası, 5. Baskı, İmge Yayınları, Ankara
- Keleş, R., (2000b).** Yerinden Yönetim ve Siyaset, 4. Baskı, Cem Yayınları, İstanbul
- Keleş, R., (2006).** Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul
- Kıray, M. B., (1998).** Örgütlemeyen Kent: İzmir, 2. Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul
- Lyotard, J. F., (2000).** ‘ Postmodern Durum ’, Çev. Ahmet Çiğdem, Vadi Yayınları, Ankara

- MKI Araştırma Raporu, (2009).** 1/100.000 ölçekli Manisa-Kütahya-İzmir Çevre Düzeni Planı Raporu, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara
- Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği, (2011).** Metroliten Yönetimi
- Meligrana, J., (2004).** "Introduction", içinde Redrawing Local Government Boundaries: An International Study of Politics, Procedures and Decisions, (Ed.) John Meligrana, UCB Press, Vancouver
- Metroliten Alanlar Planlama Sorunları, (1998).** "1. Sempozyum bildirileri, 15-16 ekim 1998, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Miller, J., (1993).** Annexations and Boundary Changes in the 1980s and 1990-1991, US Bureau of the Census, Washington Dc.
- Nadaroğlu, H., (1994).** Mahalli İdareler, 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul
- Nadaroğlu, H., (1998).** Mahalli İdareler, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul
- Nevers, J.-Y., (2002).** "Metroliten Government in Toulouse: From Fragmentation to Federalism", GeoJournal, Vol.58
- Ocakçı, M., (1989).** Metrolitenleşme Sürecinde İmalat Sanayi ve Metroliten Şehir İlişkileri, Yayınlanmamış doktora tezi, İTÜ, İstanbul
- Oral, Y. ve Kaplan, A., (1998).** "Gediz Detası'nın Metroliten Baskılara Karşı Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Çalışma", Metroliten Alanlar Planlama Sorunları, I. Sempozyum Bildirileri, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Öngör, S., (1961).** Coğrafya Sözlüğü. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s.774.
- Örnek, A. Y., (2001).** "Metroliten Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar ve İstanbul" Panel, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanışmanı,
- Özçağlar, A., (1996).** "Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından; Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramı üzerine Düşünceler". A.Ü.D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:12, Ankara, s.8
- Özçağlar, A., (2003).** "Türkiye'de Yapılan Bölge Ayrımları Ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri". A.Ü.D.T.C.F. Coğrafi Bilimler Dergisi, Ankara
- Özçelik, İ., (2010).** Türkiye'de yerleşim yeri kavramları ve bazı kavramların belirsizliği, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kırıkkale
- Özdemir, S., (2008).** "5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu İle Yetki Sınırları Genişletilen Büyükşehir Belediyelerinin İmar Planı Değişiklikleri Açısından İrdelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Özgür, H., (2007).** "Orta Ölçekli Kentsel Alanların Yönetimine İlişkin Alternatifler", Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II, Nobel, Ankara
- Richhardson, H. W., (1973).** The Economic of Urban Size, 2. Baskı, Saxon-House Lexington Books, Hamshire

- Rodwin, L., (1970).** Nations and Cities Houghton Mifflin Com., Boston
- Rosenfeld, R. A. ve Laura A. R.: t.y.:** ‘*Local Government Amalgamation from the Top Down*’ içinde City County Consolidation and Its Alternatives: Reshaping the Local Government Landscape, (Ed.) Jered B. Carr and Richard C. Feiock, M.E Sharpe, New York, London
- Sanction, A., (1995).** “*Metropolitan Government in Montreal*”, The Government of World Cities, (Editör: L. James Sharpe), John Wiley & Sons Ltd., Chichester
- Savitch, H.V., (2004).** “*Suburbs Without a City: Power and City-County Consolidation*”, Urban Affairs Review, Vol. 39, No. 6
- Schmandt, H. J. ve J.C. Bollens, (1975).** The Metropolis, 3. Baskı, Harper&Row Publishers, New York
- Schwartz, B., (1976).** The Changing Face of The Suburbs, Chicago University Press, Chicago
- Sezal, İ., (1992).** Şehirleşme, Ağaç Yayınları, İstanbul
- Sezer, Y. ve Torlak, E., (2005).** ‘*Belediye ve Büyükşehir Belediyesi Kuruluş Kriterleri ve Denizli Büyükşehir Yasa Tasarısı*’, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Pamukkale Üniversitesi, Denizli
- Sırtaş, Ş., (2006).** ‘*Anakentlerin Mali Sorunları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*’, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Simmel, G., (2000).** ‘*Metropol ve Zihinsel Yaşam*’, Şehir ve Cemiyet, Editör: Ahmet Aydoğan, İz Yayınları, İstanbul
- Suher, H., (1996).** Şehircilik, İTÜMF Yayınları, İstanbul
- İdari Sınırların Planlama Politikalarına Etkileri ve İstanbul Metropolitan Alanı’nda Değişen İlçe Sınırları**, Şehir Plancıları Odası, 2010
- Tekel, A., (2002).** ‘*Metropolitan Planlamanın Önemi ve Gerekliliği Üzerine*’, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 11 Sayı 1
- Tekeli, İ., (1983).** ‘*Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi*’, AİD, C. 16, S.2,
- Tekeli İ., (1991).** ‘*Kent Planlaması Konuşmaları*’ TMMOB Mimarlar Odası Yayınları Ankara 1991
- Togo, H., (1995).** “The Metropolitan Strategies of Tokyo: Toward the Restoration of Balanced Growth”, The Government of World Cities, (Editör: L. James Sharpe), John Wiley & Sons Ltd., Chichester
- Tokman, Y., (1988).** “3030 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Yönetimlerinin Durumu.
- Tolan, B., (1977).** ‘*Büyükşehir Sorunlarına Toplu Bakış*’, AİTİA Yayınları, Yayın No:99, Ankara
- Toprak, Z., (1990).** “*Büyük Kent Sistemi ve Kent Yönetiminde Ekonomik Kararların Etkinliği*”, TİD, Yıl: 62
- Toprak K., Z., (1998).** Kent Yönetimi ve Politikası, 4. Baskı, Anadolu Matbacılık, İzmir

- Toprak, Z., (1998).** ‘‘Yerel Yönetimler’’, 4.Baskı, İzmir
- Toprak K., Z., (2001).** Kent Yönetimi ve Politikası, 5. Baskı, Anadolu Matbacılık, İzmir
- Toprak, Z., (2006).** ‘‘Yerel Yönetimler’’, 6. Baskı
- Torlak, S. E., (2000).** ‘‘Üç Siyaset, Üç Başkan ve Bir Kent’’, (yayınlanmamış doktora tez) , Ankara Üniversitesi, Ankara
- Tüsiad, (1995).** Yerel Yönetimler-Sorunlar, Çözümler, (Hazırlayan: Selçuk Yalçındağ), TÜSİAD Yayınları, Yayın No: TÜSİAD-T/95 – 9/184, İstanbul
- TÜİK, (2009).** Türkiye İstatistik Yıllığı, 2009
- Turak, E., (1985).** ‘‘Metropolitan Alanlar: Kavramlar, Tanımlar, Ölçütler’’, Türkiye’de Metropolitan Alan Planlama Deneyim ve Sorunları Kolokyumu (Dünya Şehircilik Günü Kolokyumları-1), MSÜSBE Yayınları, Yayın No: 2, İstanbul
- Tuzcuoğlu, F., (2003).** Metropolitan Yönetim, Sakarya Kitabevi, Sakarya
- Urhan, F. V., (2008).** ‘‘ Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması’’, Sayıştay Dergisi, Sayı 70
- Vander Z. ve James W., (1975).** Sociplogy, The Ronal Press, New York
- Yavuz, F. ve diğerleri, (1973).** Şehircilik, AÜSBF Yayınları, Yayın No: 358, Sayı: 13, Ankara
- Yaşamış, F. D., (1995).** ‘‘Büyük Şehir Sorunsalı’’ Amme İdaresi Dergisi, Cilt 28, Sayı 1
- Yerinden Yönetim Ve Kalkınma, (1967).** ‘‘Birleşmiş Milletler Yerinden Yönetim Araştırma Grubu Raporu’’
- Yıldırım, V. ve Nişancı, R., (2005).** ‘‘ Yeni Belediyeler Kanunu Kapsamında İdari Sınırların Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Belirlenmesi: Trabzon Örneği, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 28 Mart - 1 Nisan 2005, Ankara
- Yıldız, E.B., Sivri,U. ve Berber, M., t.y.;’’** Türkiye’de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması-2010, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon
- Url-1**<<http://www.izmir.bel.tr/>>, alındığı tarih: 29.06.2011.
- Url-2**<<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20357.html>>alındığı tarih: 08.09.2011.
- Url-3**<<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/YetkiAlani/Pages/AnaSayfa.aspx>>, alındığı tarih: 07.02.2012.
- Url-4**<<http://v3.arkitera.com/v1/haberler/2004/07/24/belediyesinirlari.htm>>,alındığı tarih: 07.02.2012.
- Url-5**<<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr> >alındığı tarih: 07.02.2012.
- Url-6**<<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr> >alındığı tarih: 08.02.2012.
- Url-7**<<http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=74&makaleid=2079>>: 12.02.2012.
- Url-8**<<http://tr.wikipedia.org/wiki/S%C4%B1n%C4%B1r>> alındığı tarih: 20.02.2012.

EKLER

EK 1 : Belediyelere Uygulanan Anket Çalışması

EK 1 : Belediyelere Uygulanan Anket Çalışması

ANKET FORMU

Sayın İlgili;

Bu anket formu, İzmir ilinde büyükşehir belediye sınırının belirlenmesi kapsamında pergel kuralından etkilenen tüm belediyelerden mekansal planlamaya olan olumlu/olumsuz etkileri hakkında bilgi edinmek için gönderilmiştir. Bu çerçevede yapılan çalışma '5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Kapsamında Metropoliten Alanlarda Sınır Tespitinin Değerlendirilmesi' adlı yüksek lisans tezinde kullanılacaktır.

Tez kapsamında, önce Türkiye'deki 16 büyükşehir belediyesinde sınır kuralı mekânsal olarak incelendikten sonra, İzmir metropoliten alanındaki belediyeler detaylı olarak araştırılmaktadır. Hem İzmir ilinde bu konudaki sıkıntıların ortaya konmasında ve çözüm üretilmesinde hem de İzmir'in bir kaynak olarak kullanılması açısından yanıtlayacağınız anket sonuçları çok önem taşımaktadır.

Duyarlılığınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla

Şehir ve Bölge Plancısı ÖZGE SOYDAL

İstanbul Teknik Üniversitesi / Bölge Planlama

Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

soydaloze@gmail.com

cep tel:0532 237 97 02

fax. : 0216 472 57 45

Uncular cad. Ahmet Çelebi çıkmazı

Menekşe apt. 17/2

Üsküdar Merkez / İstanbul

Belediyenin Adı:

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ş. Şence TÜRK

Belediyenin Son Nüfusu (2011)

- ☐ 5.000-20.000
- ☐ 20.000-40.000
- ☐ 40.000-100.000
- ☐ 100.000-150.000
- ☐ 150.000-350.000
- ☐ 350.000-450.000

Belediyedeki Çalışma Süresi

:

- 1. 5 yıldan az
- 2. 5-10 yıl
- 3. 10-15 yıl
- 4. 15 yıldan fazla

Anketi Cevaplayanın Görevi :

- 1. Planlama Müdürü
- 2. İmar Müdürü
- 3. Planlama Şefi
- 4. İmar Şefi
- 5. Şehir Plancısı

5. Mimar

6. Harita ve Kadastro Müh.

7. Teknik Personel

Ad Soydal:

Telefon / E-mail :

Tüm Belediyeler İçin Ortak Hazırlanan Anket Soruları

- 1. Büyükşehir Belediye yönetimini belirleyen yasalar;
1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (eski)
2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (yeni)

Lütfen, iki yasa ile ilgili karşılaştırma maddelerini derecelendiriniz.

	<u>Kesinlikle</u>	<u>Katılmıyorum</u>
<u>Katılıyorum</u>	<u>Kesinlikle</u>	<u>Katılmıyorum</u>
<u>Katılıyorum</u>	<u>Katılmıyorum</u>	
Yeni yasada, eski yasaya göre Büyükşehir Belediyelerinin görev alanlarının daha da artmıştır.	☐	☐
Eski yasada, yeni yasaya göre, ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi arasındaki iş bölümünün daha açık belirlenmiştir.	☐	☐
Yeni yasayla birlikte yerel düzeyin, planlama yetkileri açısından bir kısıtlılık söz konusudur.	☐	☐
Yeni yasayla birlikte büyükşehirin planlama yetkisinin artması ile kontrollü bir planlama süreci sağlanmaktadır.	☐	☐
Eskiden her ilçe kendisi planlama çalışmalarını yürütürken, yeni yasayla beraber büyükşehir belediyesinin yetkisi ile kontrollü bir planlama süreci sağlanması olumlu bir gelişmedir.	☐	☐
Eski yasaya göre belediye meclisinden geçen kararlar büyükşehir belediye meclisine gitmezken, yeni yasa ile beraber yerel ölçekteki kararların dahi büyükşehir belediye meclisine gönderilmesi olumsuz bir etkiye sahiptir.	☐	☐
Yeni yasayla, her türlü planlama çalışmalarının büyükşehir belediyesi meclisine gitmesi nedeniyle büyükşehir belediyeleri tüm işlere yetişememesi ve planlama süreçlerinin uzaması söz konusudur.	☐	☐
Yeni yasayla, büyükşehir Belediyelerin gelirlerinde ciddi artışlar yaşanırken, ilçe belediyeleri gelir düzeylerinde artış meydana gelmemiştir.	☐	☐

2. Büyükşehir Belediye Yasaları

Nüfus

Kriteri

3030 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (1984)

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası (2004) 750.000

kişi

Daha önceki yasa taslaklarında 1.000.000

kişi

Taslaklarda belirtilen nüfus kriterinin azaltılması, siyasi kararlarla büyükşehir belediyesi olabilmenin önünü açmaktadır.

- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum
- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

Sizce Büyükşehir Belediyesi olma koşulu için nüfus ölçütü ne olmalıdır? (Lütfen belirtiniz)

- a) Min. 500.000 kişi
- b) 500.000-750.000 kişi
- c) Min. 750.000 kişi
- d) 750.000-1.000.000 kişi
- e) Min. 1.000.000 kişi

3. 2004 yılında değişen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Madde 4'e göre;

“Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.” denilmektedir.

Değişen bu yasaya göre, Büyükşehir Belediyesi olabilmek için 750.000 nüfus ölçütü yeterli midir?

- a) Evet
- b) Hayır

4. Nüfus kriteri dışında aşağıdaki kriterlerden hangilerinin olması anlamlıdır? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)

- a) Yoğunluk Kriteri
- b) Erişilebilirlik / Ulaşılabilirlik Kriteri
- c) Coğrafik Özelliklerin Benzeşmesi Kriteri
- d) Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı Kriteri
- e) Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi
- f) Yönetmel Bölünme Kriteri
- g) Sahip Olunan Donatılardaki Çeşitlilik Kriteri
- h) Diğer (Lütfen belirtiniz) :

5. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasasının getirdiği yeni düzene göre, toplam 16 Büyükşehir Belediyesinin yetki sınırlarının genişletilmesi olumlu bir gelişmedir.

- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum
- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

6. Belediye hizmetlerinin bütünlüğünü sağlamak için, tek başına alan ölçeğinin büyütülmesi zorunludur.
- Katılıyorum
 - Kısmen Katılıyorum
 - Katılmıyorum
 - Kısmen Katılmıyorum
7. Yeni Beldelerin katılımıyla, sınırlar daha çok genişlemiş ve büyük kent belediye meclislerindeki üye sayısı artmıştır. “kalabalık meclisler” daha demokratik bir belediye örgütlenmesi sağlamaktadır.
- Katılıyorum
 - Kısmen Katılıyorum
 - Katılmıyorum
 - Kısmen Katılmıyorum
8. 5216 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin görev sahasının çok geniş olması, planlama çalışmalarında, hizmet sağlama konularında aksaklıklara yok açmaktadır.
- Katılıyorum
 - Kısmen Katılıyorum
 - Katılmıyorum
 - Kısmen Katılmıyorum
9. 2004 yılında değişen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Geçici Madde 2’ye göre;

“Büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınıridır. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla,

- nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre,
- nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre,
- nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur. ” denilmektedir.

Değişen bu yasaya göre, Büyükşehir Belediye Sınırın belirlenmesinde tek kriterin nüfus olması yeterli midir? (Lütfen belirtiniz)

- Evet
 - Hayır
10. Nüfus kriteri dışında aşağıdaki kriterlerden hangilerinin olmasını isterdiniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)
- Yoğunluk Kriteri
 - Ulaşım olanakları
 - Tarımsal arazi kullanım
 - Kentin mekansal gelişme eğilimleri
 - Yönetmel Bölünme Kriteri
 - Orman,deniz,akarsu gibi coğrafi sınırlamaların
 - Topografik eşikler
 - Diğer (Lütfen belirtiniz):

11. 2004 yılında değişen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Geçici Madde 2'ye göre;

“Büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınırır. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla,

- Nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre,
- Nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre,
- Nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur. ” denilmektedir.

Değişen bu yasaya göre, Büyükşehir Belediye Sınırın belirlenmesinde mevcut valilik binasının merkez kabul edilmesi sizce bir ölçüt müdür? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
- b) Hayır

12. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Madde 6'ya göre; Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan belediyelerin, büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesine dönüşmesi, diğer belediyeler ile köylerin ise tüzel kişiliğinin kalkması büyükşehir alanındaki yerleşimlerin nüfus açısından homojen hale gelmesine neden olmuştur.

- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum
- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

13. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma konusunda avantaj ve dezavantajları derecelendiriniz. (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- i) Hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması
- j) Gereksinimlerin daha hızlı karşılanması
- k) Kaynak tasarrufu sağlanması
- l) Hizmetlerde bütünlüğün sağlanması
- m) Halk memnuniyetinin artması
- n) Hizmet sunumunda tekrarların azalması
- o) Yeni hizmetlerin sunulması
- p) Hiçbir yararı olmamıştır

DEZAVANTAJLAR

- h) Yerel demokrasinin zarar görmesi
- i) Yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi
- j) Bürokrasinin artması
- k) Hizmetlerin tek merkezden karşılanması ile etkinliğin azalması
- l) Yerel hizmetlerin belirlenmesinde sorunların artması
- m) Önceden sınıra dahil olan belediyelerin gelirlerinde azalma
- n) Olumsuz yönü yoktur

14. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma/olmama konusunda belediyelerin farklı tercihlerinin olmasında rol oynayan etmenleri işaretleyiniz. (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- f) Büyükşehir belediyesi sınırları civarındaki yerel yönetim birimlerinin, büyükşehir belediyesine dâhil olarak büyükşehir belediyesinden hizmet almak istemeleri
- g) Genişletilmiş büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alarak kentlileşmek istemeleri
- h) Büyükşehir belediyesi yönetimiyle bütünleşmek istemeleri
- i) Hem idari hem de mali açıdan bazı hizmetleri yerine getiremezken büyükşehir belediyesi desteği ile yapılabilir hale gelmek istemeleri
- j) Büyükşehirde dahil olma ile birlikte dinamik gelişme isteği

DEZAVANTAJLAR

- i) Söz konusu belediyelerin bazı gelirlerini büyükşehir belediyesi ile paylaşmak istememeleri
- j) Metropoliten alana katılmakla birlikte kentsel hizmetlerin fiyatlarında bir artış olacağını öngörmeleri
- k) Belediyelerin kendi sınırları içerisindeki alanlarda plan yapma yetkisini büyükşehir belediyesi ile paylaşmak istememeleri
- l) İlk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaybetmek istememeleri
- m) Üst düzey mekansal planlama kararlarından bağımsız davranma isteği
- n) Belediyelerin yaptıkları planları büyükşehir belediyesi planlarına uydurma zorunluluğu
- o) Kendilerinin yetkisi dâhilinde olan bir takım hizmetleri büyükşehir belediyesine devretmek istememeleri
- p) Büyükşehir yönetimi ve yerel düzeyin farklı siyasi partilerden olması

Büyükşehir Belediye Sınırına Sonradan Dahil Olan Belediyeler İçin Hazırlanan Anket Soruları

15. Belediyenizin İzmir Büyükşehir Belediye sınırına dâhil olmasını belediyeniz mi istedi?

- a) Evet
- b) Hayır

16. Belediye olarak, büyükşehir belediye sınırına dâhil olduğunuz için memnunuz musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

17. (Belediyeniz kendi isteği ile sınıra dâhil olduysa)

Belediye olarak, hangi nedenlerden ötürü belediyenizin, büyükşehir belediyesi sınırına dâhil olmak istediniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

- a) Yetersiz yatırımlar
- b) Hizmetlerdeki aksaklıklar
- c) Yetersiz bütçe
- d) Personel eksikliği
- e) Dinamik mekansal gelişme isteği
- f) Yetki problemleri
- g) Diğer (Lütfen belirtiniz) :

18. (Belediyeniz kendi isteği olmadan yasa gereği sınıra dâhil olduysa)

Belediye olarak, hangi nedenlerden ötürü belediyeğinizin, büyükşehir belediyesi sınırına dâhil olmasını istemediniz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)

- a) Yetki devri (her türlü plan yapma/yaptırma
- b) Gelir paylaşımı/Bütçe problemleri
- c) Tüzel kişiliğin kaybedilmek istenmemesi
- d) Büyükşehir Belediyesinin hizmet çalışmalarını gecikmeli yapması
- e) Diğer (Lütfen belirtiniz) :

19. Belediye olarak, fırsat olsa, büyükşehir belediye sınırından çıkmak istenir mi? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
- b) Hayır

20. Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetlerinden memnun musunuz? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
- b) Hayır

21. Büyükşehir belediyelerinin hizmetleri üstlenmekte yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

22. Yasa ile belediye sınırları içine giren belediye ve köylerin bazı gelirlerinin büyükşehir belediyesine aktarılmasına rağmen büyükşehir belediyelerinin sağlaması gereken hizmetlerin süreci birkaç yıl gecikmeye sebep olmuştur.

- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum
- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

23. 2004 yılından sonra, büyükşehir belediyesi tarafından yeni sınırların belirlenmesinden sonra büyükşehir belediyesi tarafından nazım imar planı çalışması yapıldı mı? Hangi ölçekte?

- a) Evet Ölçek:
- b) Hayır

24. 2004 yılından sonra, belediyeğinizce yapılan uygulama imar planları, büyükşehir belediyesi tarafından kabul sürecinde herhangi bir aksaklığa (süre, plan kararları, koordinasyon... vb) uğradı mı?

- a) Evet
- b) Hayır

25. 1/5000 ölçekli nazım imar planının yapılmasından sonra, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ne zaman yapıldı veya revize edilmiştir? (Lütfen belirtiniz)

- a) 1 yıldan az bir süre içerisinde
- b) 1 yıl içerisinde
- c) 1-2 yıl içerisinde
- d) 2 yıldan fazla
- e) Diğer (Lütfen belirtiniz) :

26. Büyükşehir belediye sınırına dâhil olmadan önce belediye olarak hangi sorunları yaşıyordunuz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)
- o) Yaygın mekansal gelişme
 - p) Gecekondu yada imar mevzuatına aykırı yapılaşmanın etkin olduğu gelişme
 - q) Hem meskun hem de gelişme alanlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarında eksiklikler
 - r) İmar planının uygulanması sorunu
 - s) Gereğinden fazla alanın imara açılması
 - t) Doğal eşikler vb. gibi nedenlerden dolayı gelişme için yetersiz alan bulunması
 - u) Yetişmiş teknik personel eksikliği
 - v) Kaynak eksikliği
 - w) Vizyon ve proje geliştirme eksikliği
 - x) Araç eksikliği
 - y) Eşgüdüm eksikliği
 - z) Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar
 - aa) Diğer (Lütfen belirtiniz) :
 - bb) Sorun bulunmaması

27. Lütfen, Büyükşehir Belediye Sınırına dâhil olduktan sonra büyükşehir belediyesinin ilçenizde yaptığı olumlu ve olumsuz planlama çalışmalarını/hizmetleri/mekânsal değişiklikleri önem sırasına göre sıralayınız.

Olumlu Hizmetler

Olumsuz Hizmetler

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....

28. Büyükşehir Belediye Sınırına dahil olduktan sonra talep ettiğiniz fakat gerçekleşmeyen hizmetleri önem derecesine göre lütfen sıralayınız...

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....

29. (Belediyeniz kendi isteği olmadan yasa gereği sınıra dahil olduysa) Sınıra dahil olmama isteğiniz konusunda büyükşehir belediyesine dava açıldı mı? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
- b) Hayır

30. İzmir ilinde 2004'te çıkan büyükşehir belediye yasası kapsamında uygulanan 50 km'lik çap (pergel kuralı), kentin mekansal planlama konusundaki gelişimi için uygun mudur? Coğrafi açıdan kentle bütünleşmekte midir? (Lütfen belirtiniz)
- a) Evet
b) Hayır
31. Genel olarak 2004'teki yasa değişiminden sonra, belediye bütçesinde artış yaşanmış mıdır?
- a) Evet
b) Hayır
32. Yasa gereği belediyeniz, büyükşehir belediye sınırına önce dâhil olup sonra kendi başvurusu sonucunda mı sınırdan çıktı? (Lütfen belirtiniz)
- a) Evet
b) Hayır
33. A. (Yasa gereği belediyeniz sınıra dâhil olmadıysa)
Sınıra dâhil olmak için büyükşehir belediyesine dava açıldı mı? (Lütfen belirtiniz)
- a) Evet
b) Hayır
- B. Açtığınız dava, hangi gerekçelerden ötürü kabul edilmedi? (Lütfen belirtiniz)
-
-
34. Belediyenizin İzmir Büyükşehir Belediye sınırına dâhil olması isteniyor mu? (Lütfen belirtiniz)
- a) Evet
b) Hayır

Büyükşehir Belediye Sınırına Dahil Olmayan Belediyeler İçin Hazırlanan Anket Soruları

35. Büyükşehir belediye sınırına dâhil olmadığınızdan kaynaklanan sorunlar nelerdir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
- a) Yaygın mekansal gelişme
b) Gecekondu yada imar mevzuatına aykırı yapılaşmanın etkin olduğu gelişme

- c) Hem meskun hem de gelişme alanlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarında eksiklikler
 - d) İmar planının uygulanması sorunu
 - e) Gereğinden fazla alanın imara açılması
 - f) Doğal eşikler vb. gibi nedenlerden dolayı gelişme için yetersiz alan bulunması
 - g) Yetişmiş teknik personel eksikliği
 - h) Kaynak eksikliği
 - i) Vizyon ve proje geliştirme eksikliği
 - j) Araç eksikliği
 - k) Eşgüdüm eksikliği
 - l) Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar
 - m) Diğer (Lütfen belirtiniz) :
 - n) Sorun bulunmaması
36. Belediyenizde yaşanan hangi sıkıntılardan ötürü, büyükşehir belediye sınırına dâhil olunması istenilmektedir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)
- a) Yetersiz yatırımlar
 - b) Hizmetlerdeki aksaklıklar
 - c) Yetersiz bütçe
 - d) Personel eksikliği
 - e) Yetki problemleri
 - f) Diğer (Lütfen belirtiniz):
37. Eğer belediyeniz, büyükşehir belediye sınırına dâhil olsa, en çok hangi konuda yardım geleceğini düşünürdünüz? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz) (Lütfen belirtiniz)
- a) Ulaşım
 - b) Mekansal Planlama
 - c) Altyapı Yatırımları (Su/Kanalizasyon/Elektrik)
 - d) Konut İhtiyacı
 - e) Hizmet (Çöp...vb)
 - f) Diğer (Lütfen belirtiniz):
38. Sınıra dâhil olma şansınız olsa büyükşehir belediyesinden talep etmek istediğiniz hizmetleri önem sırasına göre lütfen sıralayınız...
- a) Altyapı hizmeti.....
 - b) Personel desteği.....
 - c) Mekansal planlama desteği
 - d) Vizyon ve proje geliştirme desteği
 - e) Mali kaynak desteği
 - f) Diğer (Lütfen belirtiniz) :
39. İzmir ilinde 2004'te çıkan büyükşehir belediye yasası kapsamında uygulanan 50 km'lik çap (pergel kuralı), kentin mekansal planlama konusundaki gelişimi için uygun mudur? Coğrafi açıdan kentle bütünleşmekte midir? (Lütfen belirtiniz)
- c) Evet
 - d) Hayır

40. Genel olarak 2004'teki yasa değişiminden sonra, belediye bütçesinde artış yaşanmış mıdır?
- c) Evet
d) Hayır

Merkez İlçe Belediyeleri İçin Hazırlanan Anket Soruları

41. Büyükşehir Belediye Sınırınızın genişletilmesinden memnun musunuz? (Lütfen belirtiniz)
- a) Evet
b) Hayır
42. (Memnunsanız) Aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesinden memnunsunuz?
- a) Plan yapma/denetleme yetkilerinin toplanması
b) Bütüncül mekânsal planlama çalışmalarının yürütülmesi
c) Siyasi sebepler
d) Hizmetlerde eşgüdümün sağlanması
e) Diğer (Lütfen belirtiniz):
43. (Memnun değilseniz) Aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesinden memnun değilsiniz?
- i) Birçok belediyeye eşit ölçüde hizmet sağlayamama
j) Tüm ilçelerin alanlarına/mekânsal dokusuna hâkim olamama problemi
k) Alt ölçekli planlama çalışmalarında yoğunluk, sistemin ağır işlemesi
l) Kalabalık meclislerde demokratik kararların alınamaması
m) Belediyelerle olan koordinasyon problemleri
n) Diğer (Lütfen belirtiniz):
44. Size göre, ilçe belediyeler, hangi nedenlerden ötürü büyükşehir belediyesine başvuruda bulunup İzmir metropoliten alan sınırına dâhil olmak istemişlerdir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)
- j) Planlama sorunları
k) Yetişmiş personel eksikliği
l) Kaynak eksikliği
m) Bina ve araç eksikliği
n) Eşgüdüm eksikliği
o) Büyükşehir belediyesi ile diğer birimler arasındaki sorunlar
p) Sorun yok
q) Diğer (Lütfen belirtiniz):
45. En çok hangi konular hakkında bu değişim yaşanmıştır? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
- a) Bütçelerde artış/azalış
b) Mekânsal gelişme (kontrol)
c) Planlama-uygulama çalışmaları
d) Hizmet dağılımı (etkinlik)

- e) Diğer (Lütfen belirtiniz) :
46. 5216 sayılı büyükşehir belediye yasasından önce yaşadığınız hangi sorunlar yeni yasa ile çözüme kavuştu? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)
- m) Bütüncül planlama çalışmalarına ilişkin sorunlar
- n) Yetki devrine ilişkin sorunlar
- o) Altyapı/Hizmete ilişkin sorunlar
- p) Büyükşehir belediye sınırının oluşturulmasına ilişkin sorunlar
- q) Diğer (Lütfen belirtiniz) :
47. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma konusunda avantaj ve dezavantajları derecelendiriniz. (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- a) Hizmetlerde etkinlik ve verimlilik sağlandı
- b) Gereksinimler daha hızlı karşılanır oldu
- c) Kaynak tasarrufu sağlandı
- d) Hizmetlerde bütünlük sağlandı
- e) Halk memnuniyeti arttı
- f) Hizmet sunumunda tekrarlar azaldı
- g) Yeni hizmetler geldi
- h) Hiçbir yararı olmamıştır

DEZAVANTAJLAR

- a) Yerel demokrasi zarar gördü
- b) Yerel özerklik zayıfladı
- c) Bürokrasi arttı
- d) Hizmetler gereği gibi yerine getirilemez oldu
- e) Yerel hizmetlerin belirlenmesinde sorunlar oluştu
- f) Olumsuz yönü yoktur
48. İzmir ilinde 2004'te çıkan büyükşehir belediye yasası kapsamında uygulanan 50 km'lik çap (pergel kuralı), kentin mekansal planlama konusundaki gelişimi için uygun mudur? Coğrafi açıdan kentle bütünleşmekte midir? (Lütfen belirtiniz)
- e) Evet
- f) Hayır
49. Genel olarak 2004'teki yasa değişiminden sonra, belediye bütçesinde artış yaşanmış mıdır?
- e) Evet
- f) Hayır

Büyükşehir Belediyeleri İçin Hazırlanan Anket Soruları

50. Büyükşehir Belediye Sınırınızın genişletilmesi olumlu bir gelişmedir.
- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum

- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

51. Eğer, 15. Soruya katılıyorsanız, aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesi olumludur?

- f) Plan yapma/denetleme yetkilerinin toplanması
- g) Bütüncül mekânsal planlama çalışmalarının yürütülmesi
- h) Siyasi sebepler
- i) Hizmetlerde eşgüdümün sağlanması
- j) Altyapı hizmetlerin bütüncül olarak ele alınması
- k) Mali kaynakların sağlanması
- l) Diğer (Lütfen belirtiniz):

52. Eğer, 15. Soruya katılmıyorsanız, aşağıdaki hangi nedenlerden ötürü sınırlarınızın genişletilmesi olumsuzdur?

- o) Birçok belediyeye eşit ölçüde hizmet sağlayamama
- p) Hizmet götürülecek alanın artması
- q) Tüm ilçelerin alanlarına/mekânsal dokusuna hâkim olamama problemi
- r) Alt ölçekli planlama çalışmalarında sistemin ağır işlemesi
- s) Mekansal gelişmenin kontrol edilememesi
- t) Kalabalık meclislerde demokratik kararların alınamaması
- u) Yereldeki belediyelerle olan koordinasyon problemleri
- v) Diğer (Lütfen belirtiniz):

53. İlçe belediyeler, hangi nedenlerden ötürü büyükşehir belediyesine başvuruda bulunup İzmir metropoliten alan sınırına dâhil olmak istemişlerdir? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)

- r) Mekansal planlama sorunları
- s) Yetmişmiş personel eksikliği
- t) Kaynak eksikliği
- u) Bina ve araç eksikliği
- v) Eşgüdüm eksikliği
- w) Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim birimleri ile sorunlar
- x) Siyasi nedenler
- y) Diğer (Lütfen belirtiniz):
- z) Sorun yok

54. Lütfen, Metropoliten alan sınırınız genişlediğinden beri gerçekleştirmekte zorluk çektiğiniz hizmetleri önem derecesine göre sıralayınız. (1 : en önemli - 5 : en önemsiz)

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....

55. Büyükşehir belediye sınırların genişlemesiyle birlikte sınıra yeni dahil olan alanlarda değişime ilişkin baskılar yaşanmış mıdır? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
- b) Hayır

56. En çok hangi konular hakkında bu değişim yaşanmıştır? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)

- f) Bütçelerde artış/azalış

- g) Mekânsal gelişme (kontrol)
- h) Planlama-uygulama çalışmaları
- i) Hizmet dağılımı (etkinlik)
- j) Diğer (Lütfen belirtiniz) :

57. 5216 sayılı büyükşehir belediye yasasından önce yaşadığınız hangi sorunlar yeni yasa ile çözüme kavuştu? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.) (Lütfen belirtiniz)

- r) Bütüncül planlama çalışmalarına ilişkin sorunlar
- s) Yetki devrine ilişkin sorunlar
- t) Altyapı/Hizmete ilişkin sorunlar
- u) Büyükşehir belediye sınırının oluşturulmasına ilişkin sorunlar
- v) Metropoliten alanın mekansal gelişimi ile ilgili sorunlar
- w) Yetişmiş teknik personel eksikliği sorunu
- x) Kaynak eksikliği sorunu
- y) Vizyon ve proje geliştirme eksikliği sorunu
- z) Araç eksikliği sorunu
- aa) Eşgüdüm eksikliği sorunu
- bb) Büyükşehir belediyesi ile merkezi yönetim kuruluşları arasındaki sorunlar
- cc) Diğer (Lütfen belirtiniz) :

58. Lütfen, Büyükşehir belediye sınırına dâhil olma konusunda avantaj ve dezavantajları derecelendiriniz. (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

AVANTAJLAR

- i) Hizmetlerde etkinlik ve verimlilik sağlanması
- j) Gereksinimler daha hızlı karşılanması
- k) Kaynak tasarrufu sağlanması
- l) Hizmetlerde bütünlüğün sağlanması
- m) Halk memnuniyetinin artması
- n) Hizmet sunumunda tekrarların azalması
- o) Yeni hizmetlerin sunulması
- p) Hiçbir yararı olmamıştır

DEZAVANTAJLAR

- g) Yerel demokrasinin zarar görmesi
- h) Yerelin karar alma sürecinin olumsuz etkilenmesi
- i) Bürokrasinin artması
- j) Hizmetlerin tek merkezden karşılanması ile etkinliğin azalması
- k) Yerel hizmetlerin belirlenmesinde sorunların artması
- l) Önceden sınıra dahil olan belediyelerin gelirlerinde azalmanın olması
- m) Olumsuz yönü yoktur

59. Belediyenize 2004 yılından bu yana pergel kuralı ile ilgili dava açıldı mı? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
- b) Hayır

60. Yanıtınız evet ise, kaç dava açıldı? (Lütfen belirtiniz)

.....

61. Açılan davalar nasıl sonuçlandı? (Lütfen belirtiniz)

Sayı

- d) Kabul
e) Red
f) Kısmı red

62. İzmir ilinde 2004'te çıkan büyükşehir belediye yasası kapsamında uygulanan 50 km'lik çap (pergel kuralı), kentin mekansal planlama konusundaki gelişimi için uygun mudur? Coğrafi açıdan kentle bütünleşmekte midir? (Lütfen belirtiniz)

- g) Evet
h) Hayır

63. Genel olarak 2004'teki yasa değişiminden sonra, belediye bütçesinde artış yaşanmış mıdır?

- g) Evet
h) Hayır

Tüm Belediyeler İçin Ortak Hazırlanan Anket Soruları

64. Büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınırır. Bu düzenin İzmir için de geçerli olması, büyükşehir belediye sınırına dahil olmayan ve dışarıda kalan 9 belediyenin de sınıra dahil olması, İzmir'de planlama çalışmaları açısından olumlu bir gelişme olacaktır.

- a) Katılıyorum
b) Kısmen Katılıyorum
c) Katılmıyorum
d) Kısmen Katılmıyorum

65. İzmir ilinde büyükşehir belediye sınırının, il sınırının tamamıyla örtüşmesi durumunda tüm planlama sorunları için çözüm bulunmuş olacak mıdır? (Lütfen belirtiniz)

- a) Evet
b) Hayır

66. Pergel kuralına göre valilik binası merkez kabul edilerek, nüfus kriterine uygun olarak çizilen daire büyükşehir belediye sınırını oluşturmaktadır. Fakat İzmir, Antalya, Mersin gibi büyükşehirlerde valilik binasının denize yakın konumlanmasından ötürü, bu sınırın büyük bir kısmı denize taşmaktadır. Lineer formda gelişen şehirlerle compact formda gelişen şehirlerin sınırlarının aynı kriterlerle çizilmesi yasanın olumsuz bir yönüdür.

- a) Katılıyorum
b) Kısmen Katılıyorum
c) Katılmıyorum
d) Kısmen Katılmıyorum

67. Tüm metropoliten alanlar büyükşehir belediye sınırının belirlenmesinde ortak bir metodun geliştirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple, her ilde büyükşehir belediye sınırının belirlenmesi konusunda ayrı ayrı çalışmalar yapılmalıdır.

- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum
- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

68. Gelişmiş ülkelerde, metropoliten alan çevresindeki yerlerin anakentle birleştirilmesi konusunda önce ayrıntılı fizibilite çalışmaları yapılır, ardından da halkın iradesi göz önünde tutulur.

Türkiye’de 5216 sayılı yasayla getirilen pergel düzenlemesinin bu açıdan gelişmiş ülkelerde benzeri bulunmamaktadır. Sınırların genişlemesine rağmen yasadan önce ya da sonra fizibilite çalışmaları, verimlilik analizleri yapılmamıştır.

“Deneme-yanılma yöntemi” ile ilerleyen sınırların genişletilmesi çalışması siyasi ve hukuki yönden sorunlar ortaya çıkarmıştır.

- a) Katılıyorum
- b) Kısmen Katılıyorum
- c) Katılmıyorum
- d) Kısmen Katılmıyorum

GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİZ

.....

.....

.....

.....

Teşekkür Ederiz

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Özge Müberra Soydal

Doğum Yeri ve Tarihi: Ankara 09.08.1987

Adres: Uncular Cad. Ahmet Çelebi Çıkmazı Menekşe Apt. 17/2 Üsküdar /İstanbul

Lisans Üniversite: Dokuz Eylül Üniversitesi

1987 yılında Ankara’da doğdum. İlk ve Ortaöğrenimimi İzmir’de tamamladım. Liseyi Ankara’da, Lisans eğitimimi ise çok sevdiğim ve kopamadığım İzmir’de bitirdim. Yüksek lisans eğitimim için hiç yaşayamam dediğim İstanbul’a, İTÜ için geldim. Artık iş hayatımı da burada sürdürmekteyim.